

Mart, 2026

TAKASBANK DEĞERLENDİRME DOKÜMANI

Takasbank'ın Merkezi Karşı Taraf Kuruluşu Sıfatıyla CPMI-IOSCO Tarafından Finansal Piyasa Altyapısı Kuruluşları için Belirlenen Temel İlkelere Uyum Değerlendirmesi

Bu dokümanda yer alan görüş ve değerlendirmeler tamamıyla Takasbank'a ait olup Sermaye Piyasası Kurulu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası veya diğer kurumların görüş ve değerlendirmelerini içermemektedir. Bu dokümanın bir örneği Takasbank'ın kurumsal internet sayfasında (www.takasbank.com.tr) yayımlanmaktadır.

İÇİNDEKİLER

I.	YÖNETİCİ ÖZETİ.....	6
II.	AÇIKLAMA DOKÜMANININ SON GÜNCELLEMESİNDEN BU YANA MEYDANA GELEN TEMEL DEĞİŞİKLİKLERİN ÖZETİ.....	11
III.	TEMEL PRENSİPLER VE ANA UNSURLAR İTİBARIYLA DEĞERLENDİRME	12
	Prensip 1: Hukuki altyapı	12
	Prensip 2: Yönetişim	22
	Prensip 3: Kapsamlı risk yönetimi çerçevesi.....	39
	Prensip 4: Kredi riski.....	51
	Prensip 5: Teminat.....	62
	Prensip 6: Marjin	68
	Prensip 7: Likidite Riski.....	75
	Prensip 8: Takasın (mutabakatın) kesinliği	86
	Prensip 9: Para mutabakatları.....	91
	Prensip 10: Fiziki teslimatlar.....	95
	Prensip 12: Değer-değişimli mutabakat sistemleri.....	97
	Prensip 13: Üye temerrüdüne ilişkin kural ve prosedürler	99
	Prensip 14: Ayrı izleme ve taşınabilirlik	106
	Prensip 15: Genel iş riski.....	111
	Prensip 16: Saklama ve yatırım riskleri.....	116
	Prensip 17: Operasyonel risk.....	123
	Prensip 18: Erişim ve katılım gereklilikleri.....	138
	Prensip 19: Kademeli katılım düzenlemeleri	142
	Prensip 20: Finansal piyasa altyapısı kuruluşu bağlantıları.....	145
	Prensip 21: Verimlilik ve etkinlik	148
	Prensip 22: İletişim prosedürleri ve standartları	150
	Prensip 23: Kuralların, temel prosedürlerin ve piyasa verilerinin açıklanması.....	152
IV.	EKLER	157
A.	Takasbank CPMI-IOSCO Prensiplerine İlişkin Özet Değerlendirme Tablosu	157

ŞEKİLLER

Şekil 1- Takasbank MKT Temerrüt Yönetim Kaynakları ve Kullanım Sırası	7
Şekil 2- Takasbank Tarafından MKT Temerrüt Yönetimine ‘Tahsis’ Ve ‘Taahhüt’ Edilen Sermaye	8
Şekil 3- Takasbank MKT Temerrüt Yönetim Kaynakları ve Kullanım Sırası	57
Şekil 4- Takasbank MKT Temerrüt Yönetim Kaynakları ve Kullanım Sırası	102
Şekil 5- Takasbank Tarafından MKT Temerrüt Yönetimine ‘Tahsis’ Ve ‘Taahhüt’ Edilen Sermaye	103

TABLolar

Tablo 1- Temel Prensipler Bazında Uyum Tablosu	10
Tablo 2- Takasbank CPMI-IOSCO Prensiplerine İlişkin Özet Değerlendirme Tablosu.....	157

KISALTMALAR

BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BEFAS	Bireysel Emeklilik Fon Alım Satım Platformu
BİAŞ	Borsa İstanbul A.Ş.
BSEBY	Bankaların Bilgi Sistemleri ve Elektronik Bankacılık Hizmetleri Hakkında Yönetmeliği
BT	Bilgi Teknolojileri
BVM	Birincil Veri Merkezi
CPMI	Committee on Payment and Market Infrastructures (Ödeme ve Piyasa Altyapıları Komitesi)
DvP	Teslim Karşılığı Ödeme
EFT	Elektronik Fon Transfer Sistemi
EMIR	European Market Infrastructures Regulation (Avrupa Piyasa Altyapıları Düzenlemesi)
EMKT	Elektronik Menkul Kıymet Transfer Sistemi
EPIAŞ	Enerji Piyasaları İşletme A.Ş.
EU	European Union (Avrupa Birliği)
FMI	Financial Market Infrastructure (Finansal Piyasa Altyapısı Kuruluşu)
FPA	Finansal Piyasa Altyapısı
IOSCO	International Organization of Securities Commission (Uluslararası Sermaye Piyasası Otoriteleri Birliği)
İSEDES	İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci
İSYS	İş Sürekliliği Yönetim Sistemi
MASAK	Mali Suçları Araştırma Kurulu
MKK	Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş.
MKT	Merkezi Karşı Taraf
MTK	Merkezi Takas Kuruluşu
OTC	Tezgahüstü Türev Araç Piyasaları
ÖPP	Takasbank Ödünç Pay Piyasası
PvP	Ödeme Karşılığı Ödeme
SEDDK	Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
TCMB	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası A.Ş.
TEFAS	Türkiye Elektronik Fon Alım Satım Platformu
TPP	Takasbank Para Piyasası
VIOP	Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası

I. YÖNETİCİ ÖZETİ

Takasbank 1992 yılında İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) öncülüğünde sermaye piyasalarında takas ve saklama hizmeti sunmak üzere İMKB Takas ve Saklama A.Ş. ünvanıyla Türk Ticaret Kanunu hükümlerine tabi bir anonim şirket olarak kurulmuştur. Şirket takas ve saklama hizmetleriyle bağlantılı bankacılık hizmetleri sunmak üzere 1996 yılında ‘yatırım bankacılığı lisansı’ alarak, ‘banka statüsü’ kazanmış ve ünvanını ‘İMKB Takas ve Saklama Bankası A.Ş.’ olarak değiştirmiştir. 30.12.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu Geçici Madde 8 ile ‘merkezi takas kuruluşu’ statüsü kazanan Takasbank’ın ünvanı, 2013 yılında ‘İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş.’ olarak değiştirilmiştir. 9 Haziran 2017 tarihinde yapılan Banka’nın 22. Olağan Genel Kurul Toplantısı’nda Banka’nın işletme adı “Takasbank” veya “Takas İstanbul” olarak yenilenmiştir.

Takasbank’ın 600 milyon TL ödenmiş sermayesinin % 64,18’i Borsa İstanbul A.Ş.’ye, % 17,04’ü 11 adet Bankaya, % 18,78’i ise 27 adet aracı kuruma aittir. Borsa İstanbul A.Ş. hariç her bir ortağın payı doğrudan ve dolaylı olarak Banka sermayesinin % 5’ini geçememektedir. MKK’nın 100 milyon TL ödenmiş sermayesinin %64,9’u Takasbank’a, %30,1’i BİAŞ’a, %5’i Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği’ne aittir.

Sermaye piyasası araçlarının güvenli bir şekilde el değiştirmesinde ihtiyaç duyulan alım-satım, takas ve saklama hizmetleri silsilesi Türkiye’de dikey bir yapılanma içinde; alım-satım platformlarını bünyesinde toplayan Borsa İstanbul A.Ş, takas ve merkezi karşı taraf hizmeti veren İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. (Takasbank) ve kaydi saklama hizmeti veren Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş. tarafından yerine getirilmektedir.

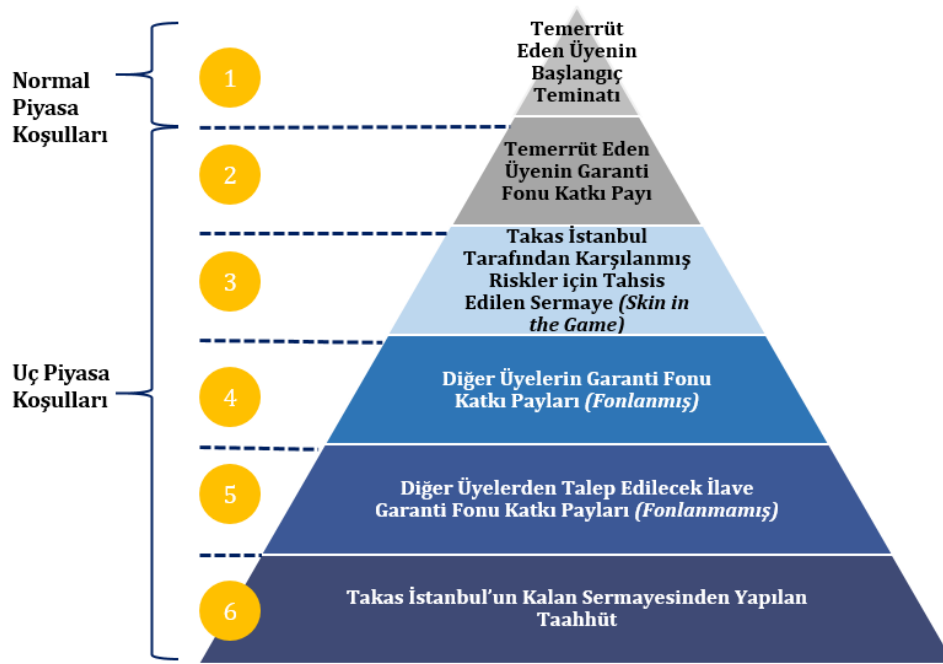
Takasbank, 30.12.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile sağlanan hukuki zemini kullanarak ilk önce 2 Eylül 2013 tarihinde kendi nezdinde işlettiği Ödünç Pay Piyasası’nda, 3 Mart 2014 tarihinden itibaren BİAŞ nezdindeki Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası’nda, 14 Ekim 2016 tarihinden itibaren Borsa İstanbul A.Ş. Para Piyasası’nda (BİAŞ PP), 19 Haziran 2017 tarihinden itibaren Borsa İstanbul Pay Piyasası’nda (BİAŞ Pay), 02 Temmuz 2018 tarihinden itibaren Borsa İstanbul Borçlanma Araçları Piyasası’nda (BİAŞ BAP), 01 Ekim 2018 tarihinden itibaren Borsa İstanbul SWAP Piyasası’nda ve 19 Aralık 2019 tarihinden itibaren de Tezgaah Üstü Türev Piyasalarda (OTC) MKT hizmeti vermektedir.

Ayrıca, T.C. Merkez Bankası tarafından 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri Hakkında Kanun ve ilgili Kanun uyarınca yürürlüğe giren Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemlerinin Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik çerçevesinde, Takasbank tarafından işletilen “Pay Piyasası Takas Sistemi” ve “Borçlanma Araçları Piyasası Takas Sistemi” menkul kıymet mutabakat sistemi olarak kabul edilmiş ve sistemi işletmek üzere Kanun ve Yönetmelikle aranan niteliklere haiz olduğu görülen Bankamıza Menkul Kıymet Mutabakat Sistemi işleticisi olarak faaliyet göstermek üzere faaliyet izni verilerek ilgili karar 19.06.2015 tarih ve 29391 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Takasbank, EFT-EMKT sistemi içerisinde de bankacılık ve sermaye piyasalarındaki stratejik önemi sebebiyle “Kritik Banka” olarak tanımlanmaktadır.

Ülkemiz bankacılık ve sermaye piyasaları açısından stratejik bir öneme sahip olan Takasbank “Merkezi Takas Kuruluşu”, “Emeklilik Fonları için Saklama Kuruluşu”, “Yatırım Fonları İçin Portföy Saklama Hizmeti Kuruluşu”, “Ulusal Numaralandırma Kuruluşu”, “Merkezi Karşı Taraf Kuruluşu”, “Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemi İşleticisi” ve “Yatırım Bankası” lisansları ve yetkilerine sahip olduğundan, ülkemizde SPK, TCMB, BDDK, SEDDK ile MASAK tarafından sürekli gözetim ve denetim altında bulunan tek kuruluştur.

Takasbank’ın Merkezi Karşı Taraf mevzuat ve iş modeli CPMI-IOSCO’nun (Committee on Payment and Market Infrastructures/Ödeme ve Piyasa Altyapıları Komitesi-International Organization of Securities Commission/Uluslararası Sermaye Piyasası Otoriteleri Birliği) temel prensipleri ve Avrupa Birliği’nin (EU) 648/2012 sayılı EMIR (European Market Infrastructures Regulation/Avrupa Piyasa Altyapıları Düzenlemesi) dokümanı ve EMIR’e ilişkin (EU) 152/2013 ve (EU) 153/2013 sayılı teknik standartlar gözetilerek oluşturulmuştur.

Takasbank, merkezi karşı taraf hizmeti verdiği piyasalarda oluşan pozisyonların takasının tamamlanmasını taahhüt etmekte, bu kapsamda ihtiyaç olması halinde devreye girecek çok katmanlı bir savunma mekanizması işletmektedir. Bu mekanizma, üyelerden temin edilen işlem teminatları, üyelerin katkılarıyla oluşturulan fonlanmış garanti fonu ve yine üyelerin fonlanmamış garanti fonu taahhütlerinden ve ayrıca temerrüt yönetiminde kullanılabilir Takasbank sermayesinden oluşmaktadır. Takasbank’ın MKT temerrüt yönetimi kaynakları ve kullanım sırası Şekil 1’de gösterilmektedir.

Şekil 1- Takasbank MKT Temerrüt Yönetim Kaynakları ve Kullanım Sırası

Takasbank MKT modelinde hem piyasanın hem de Takasbank’ın güvenliği en üst düzeyde ele alınmıştır. Takasbank’ın sermayesi MKT temerrüt yönetiminde tahsis ve taahhüt olarak iki ayrı dilimde kullanılabilir. Takasbank sermayesinden MKT temerrüt yönetimine tahsis edilen bölümün (SIG-

skin in the game), temerrüt etmemiş üyelerin garanti fonu katkı paylarından önce kullanımı mecburidir. Takasbank sermayesinden MKT temerrüt yönetimine taahhüt edilen bölüm ise temerrüt etmemiş üyelerin fonlanmış ve fonlanmamış garanti fonu yükümlülüklerinden sonra kullanılacaktır. Takasbank sermayesinden MKT Temerrüt yönetimine tahsis ve taahhüt edilen sermayenin hesaplanması, Basel 2 sermaye yeterliliği düzenlemeleri ile Avrupa Birliği'nin (EU) 648/2012 sayılı EMIR ana dokümanı ve merkezi karşı taraf kuruluşlarının temerrüt yönetimi kaynakları ve sermaye yeterliliğine dair (EU) 152/2013 ve (EU) 153/2013 sayılı EMIR teknik düzenlemelerine uygun bir şekilde yapılmaktadır.

A	☐ Bankacılık mevzuatında kredi, piyasa ve operasyonel riskler için asgari sermaye gereksinimi (Basel II, 1. Yapısal Blok kapsamında hesaplanmaktadır.)
B	☐ İş riski ve yeniden yapılanma ile faaliyetlerin düzenli bir şekilde sonlandırılması maliyetleri karşılığı olarak MKT hizmetlerine ilişkin içsel sermaye tahsisi (Basel II, 2. Yapısal Blok Kapsamında Hesaplanmaktadır) B = MKT hizmetlerine ilişkin geçmiş bir yıllık operasyonel giderlerin %75'i
C	☐ Takas İstanbul'un MKT karşılanmış risklerine tahsis ettiği sermaye (<i>Skin-in-the-game for covered risks</i>) C = (A + B) * %25
D	☐ Takas İstanbul'un MKT temerrüt yönetimi için kalan sermayesinden yaptığı taahhüt D = Yasal Sermaye - A - B - C - Basel II, 2. Yapısal Blok kapsamında yapılan diğer içsel sermaye tahsisleri

Şekil 2- Takasbank Tarafından MKT Temerrüt Yönetimine 'Tahsis' Ve 'Taahhüt' Edilen Sermaye

Takasbank sermayesinin MKT temerrüt yönetiminde kullanımı, Takasbank'ın her koşulda ayakta kalmasını sağlayacak, ancak gerektiğinde yasal ve içsel sermaye yükümlülüğünün üzerinde kalan tüm sermayesinin ve hatta ortaklar veya diğer kişi ve kurumlarca Takasbank'ın muhtemel sermaye artırımında kullanılmak üzere peşin olarak yapılacak ödemeler ile cayılamaz nitelikteki sermaye ve sermaye benzeri kaynak taahhütlerinin temerrüt yönetiminde kullanılmasına imkân sağlayacak bir şekilde tasarlanmıştır. Bununla da yetinilmemiş, Takasbank olağanüstü koşullarda değişim teminatı kesintisi yapma, pozisyonların zorunlu devri veya sonlandırılması türünden son derece etkin kurtarma (recovery) araçları ile donatılmıştır. Dolayısıyla en ağır kriz koşullarında dahi Takasbank'ın MKT faaliyetlerini sürdürebileceği piyasalarda düzen ve istikrarın sağlanabileceği bir yapı kurgulanmış durumdadır.

Takasbank'ta hem kurumsal ölçekteki risklerin hem de MKT risklerinin Yönetim Kurulu'nun denetim ve gözetiminde etkin bir şekilde yönetilmesini sağlayacak bir organizasyon oluşturulmuş, üst yönetimin ve iş birimlerinin MKT hizmetleri ile ilgili görevleri özel olarak düzenlenmiştir.

İş sürekliliği ve bilgi güvenliğinde uluslararası standartlar yakalanmış, ISO 27001 Bilgi Güvenliği Yönetim Sistemi (Information Security Management Systems), ISO 22301 İş Sürekliliği Yönetim Sistemi (Business Continuity Management System) ve ISO 20000-1 BT Servis Yönetim Sistemi (IT Service Management System) sertifikaları alınmıştır.

Takasbank'ın MKT faaliyetlerinin CPMI-IOSCO tarafından Nisan 2012 tarihinde yayınlanan temel prensiplere uyumunun değerlendirilmesinde, sadece Merkezi Saklama Kuruluşları (CSD/Central Securities Depository) ile ilgili 11 no.lu temel prensip ve Veri Depocusu Kuruluşlar (TR/Trade Repository) ile ilgili 24. no.lu temel prensip hariç Merkezi Karşı Taraf Kuruluşlarını (CCP/Central Counterparty) ilgilendiren 22 temel prensip, bu prensiplere ilişkin olarak belirlenen 99 adet önemli ana unsur (Key Consideration) bazında ayrı ayrı ele alınarak detaylı bir şekilde irdelenmiştir.

Her bir temel prensibin sonunda Takasbank'ın kendi değerlendirme sonucu CPMI-IOSCO tarafından Aralık 2012'de yayınlanan açıklama çerçevesi değerlendirme metodolojisine¹ uygun bir şekilde aşağıdaki beş derecelendirme sınıfından birisi işaretlenmek suretiyle kısa bir gerekçe ile birlikte açıklanmıştır.

Uyumlu □ (Observed)	Genelde Uyumlu □ (Broadly Observed)	Kısmen Uyumlu □ (Partly Observed)	Uyumsuz □ (Not Observed)	Uygulanabilir Değil □ (Not Applicable)
----------------------------------	--	--	---------------------------------------	---

CPMI-IOSCO tarafından yayınlanan Aralık 2012 tarihli değerlendirme metodolojisinde her bir ana unsur için değerlendirilmede kullanılması tavsiye edilen ayrı soru setleri de yayınlanmıştır. Bu sorular rapor ekinde toplu olarak sunulmaktadır. Dolayısıyla, devam eden sahifelerde her bir temel prensibe ait ana unsurlar itibarıyla yapılan açıklamaların ekte sunulan sorular çerçevesinde şekillendiği unutulmamalıdır.

Takasbank olarak Merkezi Karşı Taraf faaliyetlerimizin CPMI-IOSCO'nun Finansal Piyasa Altyapısı Kuruluşları Temel Prensiplerine uyumluluk düzeyini belirlemek için yaptığımız değerlendirmede, Merkezi Karşı Taraf Kuruluşlarını ilgilendiren 22 temel prensiple 'uyumlu' olduğumuz, diğer iki prensip için ise Bankamızda uygulanabilir olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Prensip bazında uyumluluk düzeyi aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

PRENSİP	UYUMLU	GENELDE UYUMLU	KISMEN UYUMLU	UYUMSUZ	UYGULANABİLİR DEĞİL
1- Hukuki Altyapı	√				
2- Yönetişim	√				
3- Kapsamlı Risk Yönetimi Çerçevesi	√				
4- Kredi Riski	√				
5- Teminat	√				

¹ Bu dokümanda yer alan değerlendirme metodolojisi, ödeme ve menkul kıymet mutabakat sistemi işleticileri için hazırlanan TCMB değerlendirme anketlerindeki "tam uyumlu", "büyük ölçüde uyumlu", "kısmen uyumlu", "uyumsuz" ve "uygulanabilir değil" metodolojisine tekabül etmektedir.

6- Marjin	√				
7- Likidite Riski	√				
8- Takasın (Mutabakatın) Kesinliği	√				
9- Para Mutabakatları	√				
10- Fiziki Teslimatlar	√				
11- Merkezi Menkul Kıymet Depoları					√
12- Değer Değişimli Mutabakat Sistemleri	√				
13- Üye Temerrüdüne İlişkin Kural Ve Prosedürler	√				
14- Ayrı İzleme Ve Taşınabilirlik	√				
15- Genel İş Riski	√				
16- Saklama Ve Yatırım Riskleri	√				
17- Operasyonel Risk	√				
18- Erişim Ve Katılım Gereklikleri	√				
19- Kademeli Katılım Düzenlemeleri	√				
20- Finansal Piyasa Altyapısı Kuruluşu Bağlantıları	√				
21- Verimlilik Ve Etkinlik	√				
22- İletişim Prosedürleri Ve Standartları	√				
23- Kuralların, Temel Prosedürlerin Ve Piyasa Verilerinin Açıklanması	√				
24- Ticaret Havuzları Tarafından Piyasa Verilerinin Açıklanması					√

Tablo 1- Temel Prensipler Bazında Uyum Tablosu

Saygılarımızla,

Mart, 2026

II. AÇIKLAMA DOKÜMANININ SON GÜNCELLEMESİNDEN BU YANA MEYDANA GELEN TEMEL DEĞİŞİKLİKLERİN ÖZETİ

Bu doküman, Takasbank olarak Merkezi Karşı Taraf faaliyetlerimizin CPMI-IOSCO'nun Finansal Piyasa Altyapısı Kuruluşları Temel Prensiplerine uyumluluk düzeyini belirlemek için 2026 Mart ayı itibarıyla güncellenmiş halidir. Son güncellemede meydana gelen temel değişiklikler aşağıda özetlenmiştir.

Prensip 2: Yönetişim; Finansal piyasa altyapısı kuruluşların kendi güvenlik ve verimlilik düzeyini yükselten, finansal sistemin istikrarını ve diğer kamu menfaatlerini gözeten, paydaşların hedeflerini destekleyen, açık ve şeffaf yönetim düzenlemelerine sahip olması gerekmektedir. İlgili prensip kapsamında;

- Takasbank 2025-2027 Dönemi Stratejik Planı kapsamında güncellemeler yapılmıştır.
- Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi Bilgi ve İletişim Güvenliği'ne ilişkin hususlar Cumhurbaşkanlığı Siber Güvenlik Başkanlığı Bilgi ve İletişim Güvenliği olarak değiştirilmiştir.

Prensip 3: Kapsamlı risk yönetimi çerçevesi; Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu, katılımcılarına ve ilgili olan hallerde, katılımcılarının müşterilerine finansal piyasa altyapısı kuruluşu nezdinde yarattıkları riskleri yönetmeleri ve sınırlamalarını teşvik eden yöntem ve tedbirler sunmalı ve uygulamalıdır. İlgili prensip kapsamında;

- Finansal risklerle ilgili olarak asgari yıllık bazda gözden geçirilen Yönetim Kurulu onaylı Yeniden Yapılandırma (Recovery) Planı hazırlanarak, 13.11.2025 tarihinde Yönetim Kurulu tarafından onaylanmıştır.
- 2024 yılı için MKT iş riski ve yeniden yapılandırma riski karşılığı olarak ayrılan içsel sermaye miktarı yaklaşık olarak 628 milyon TL olarak revize edilmiştir.

Prensip 5: Teminat; Kendisinin veya katılımcılarının kredi riskini yönetmek amacıyla teminat alması gereken bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun kredi, likidite ve piyasa riskleri düşük teminatları kabul etmesi, yeterli düzeyde muhafazakâr teminat katsayıları (haircut) ve konsantrasyon limitleri belirlemesi ve uygulaması gerekir. İlgili prensip kapsamında;

- Teminata kabul edilebilecek varlıklara "Teminat Mektubu" eklenmiştir.
- Değerleme katsayılarının belirlenmesinde, ilgili varlıkların kredi veya spesifik riskleri, vadesi, uç piyasa koşullarında gösterdiği volatilité, taşıdıkları likidite ve kur riski göz önünde bulundurulmaktadır. Hesaplamalarda, tarihsel benzetim esaslı riske maruz değer yöntemi, %99,90 güven düzeyi ile asgari 2 iş günü elde tutma süresi asgari 1 yıllık veri seti olarak güncellenmiştir.

Prensip 22: İletişim prosedürleri ve standartları; Ödeme, takas, mutabakat ve kayıt tutma işlemlerinin verimli bir şekilde gerçekleşmesini sağlamak amacıyla bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun uluslararası kabul görmüş ilgili iletişim prosedürlerini ve standartlarını kullanması veya en azından bunlara gerekli uyumu sağlaması gerekir. İlgili prensip kapsamında;

- Yaptırım listelerinin kontrolü amacıyla kullanılan AML uygulamasına Dow Jones listeleri eklenmiştir.

III. TEMEL PRENSİPLER VE ANA UNSURLAR İTİBARIYLA DEĞERLENDİRME

Principle 1: Legal basis

An FMI should have a well-founded, clear, transparent, and enforceable legal basis for each material aspect of its activities in all relevant jurisdictions.

Key considerations

- 1. The legal basis should provide a high degree of certainty for each material aspect of an FMI's activities in all relevant jurisdictions.*
- 2. An FMI should have rules, procedures, and contracts that are clear, understandable, and consistent with relevant laws and regulations.*
- 3. An FMI should be able to articulate the legal basis for its activities to relevant authorities, participants, and, where relevant, participants' customers, in a clear and understandable way.*
- 4. An FMI should have rules, procedures, and contracts that are enforceable in all relevant jurisdictions. There should be a high degree of certainty that actions taken by the FMI under such rules and procedures will not be voided, reversed, or subject to stays.*
- 5. An FMI conducting business in multiple jurisdictions should identify and mitigate the risks arising from any potential conflict of laws across jurisdictions.*

Prensip 1: Hukuki altyapı

Finansal piyasa altyapısı kuruluşlarının faaliyetlerinin ana unsurları iyi kurgulanmış, anlaşılır, şeffaf ve uygulanabilir yasal düzenlemelere dayanmalıdır.

Önemli hususlar

1.1. Finansal piyasa altyapısı kuruluşlarının faaliyetlerinin her bir unsurunun dayandığı yasal zeminin yüksek seviyede belirlilik sağlaması gerekir.

Takasbank sahip olduğu 'merkezi takas', 'bankacılık' ve 'ödeme ve mutabakat sistem işleticisi' lisansları ile Türk sermaye piyasalarında, üyelerine, merkezi takas, mutabakat, saklama, merkezi karşı taraf ve bankacılık hizmetleri sunmaktadır.

Sunulan hizmetlerin hukuksal temelini;

- Merkezi takas kuruluşu ve merkezi karşı taraf faaliyetlerine ilişkin hususlar 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu,
- Ödeme ve menkul kıymet mutabakat sistemi işleticisi faaliyetlerine ilişkin hususlar; 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun,
- Bankacılık hizmetlerine ilişkin hususlar; 5411 sayılı Bankacılık Kanunu

ve bu kanunlara dayanılarak çıkarılan ikincil mevzuat ve Takasbank tarafından yayımlanan diğer çeşitli düzenlemeler oluşturmaktadır.

Merkezi takas kuruluşlarının kuruluşu, faaliyete geçmeleri, faaliyetleri, merkezi karşı taraf rolü üstlenmeleri halinde üyelerin katılımı ile kuracakları garanti fonları ve Sermaye Piyasası Kurulu tarafından denetim ve gözetimleri ile ilgili genel esaslar 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun "Merkezi takas kuruluşları" başlıklı 77'nci maddesinde düzenlenmiştir. 6362 sayılı Kanun'un "Merkezi karşı taraf" başlıklı 78'inci maddesinde ise, merkezi karşı taraf faaliyeti, 'merkezi takas kuruluşlarının alıcılar için satıcı, satıcılar için ise alıcı rol ve sorumluluğunu üstlenerek takasın tamamlanmasını taahhüt ettiği faaliyet' olarak kanun, yani birincil düzenleme seviyesinde tanımlanmış ayrıca merkezi karşı taraf hizmeti verecek merkezi takas kuruluşlarının sermayesi, bilgi işlem altyapısı, risk yönetimi, iç kontrol ve iç denetim sistemlerine ilişkin genel esaslar da belirlenmiştir.

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na dayanılarak çıkartılan ikincil düzenlemelerle genel olarak merkezi takas kuruluşlarının, özel olarak da Takasbank'ın faaliyetlerine ilişkin hususlar düzenlenmiştir. 6362 sayılı Kanun'a dayanılarak çıkarılan yönetmelik düzeyindeki ikincil düzenlemeler ve içerikleri aşağıda özetlenmektedir.

Merkezi Takas Kuruluşlarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Genel Yönetmelik (Genel Yönetmelik): 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun "Merkezi takas kuruluşları" başlıklı 77'nci maddesinin birinci fıkrasında, merkezi takas kuruluşlarının sermayesine, kanun kapsamındaki faaliyetleri ile faaliyetlerinin geçici ve sürekli durdurulmasına, denetimine, gözetimine, finansal raporlama standartlarına, finansal tablolarının bağımsız denetimine ve diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliğine ilişkin usul ve esasların Kurul tarafından belirleneceği düzenlenmiştir. Bu hükme dayanılarak Sermaye Piyasası Kurulu tarafından hazırlanan Merkezi Takas Kuruluşlarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Genel Yönetmelik, 30/05/2013 tarih ve 28662 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik ile takas kuruluşları ve takas işlemlerinin genel çerçevesinin düzenlenmesi amaçlanmış olup, takas kuruluşlarının kuruluş ve faaliyet esasları, organları, komiteleri ve ihtisas personeline ilişkin ilkeler, üyeliğe ilişkin genel esaslar, takas esasları, merkezi karşı taraf hizmetine ilişkin genel ilkeler belirlenmiştir.

İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. Merkezi Takas Yönetmeliği (Takas Yönetmeliği): Kanunun 77'nci maddesinin ikinci fıkrasında, merkezi takas kuruluşlarında üyelik, teminat, takas esasları, disiplin, sermaye, gelir ve diğer konulardaki düzenlemeler Kurulca veya Kurulun uygun görmesi hâlinde ilgili merkezi takas kuruluşları tarafından hazırlanan ve Kurulca onaylanan yönetmeliklerle belirleneceği hüküm altına alınmıştır. Bu hükme dayanılarak hazırlanan İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketi Merkezi Takas Yönetmeliği, 18/07/2013 tarih ve 28711 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmelikte, Takasbank'ın hizmet sunduğu farklı piyasaların özellikleri dikkate alınarak teknik düzeyde her piyasayı kapsayacak ortak düzenlemeler yapılması amaçlanmış; takas hizmeti sunulan bütün piyasalar için geçerli ve uluslararası düzenlemelerde de karşılığı olan netleştirme, teslim karşılığı ödeme, mahsup gibi temel takas prensiplerinin ve uygulamaların yasal altyapısı oluşturulmuştur. Bunların yanı sıra, takas hizmeti sunulan tüm piyasalar genel üyelik şartları, üyelerin faaliyetlerinin kısıtlanması ve sonlandırılması, üyelerin temerrüdü, sistemin etkin ve kesintisiz sürdürülmesini teminen Takasbank tarafından alınan işlem teminatları, teminat sözleşmeleri, merkezi karşı taraf hizmeti verilmeyen piyasalarda kurulabilecek garanti fonuna ilişkin ilke ve esaslar belirlenmiştir.

İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. Merkezi Karşı Taraf Yönetmeliği (MKT Yönetmeliği): Merkezi karşı taraf uygulaması, küresel kriz sonrasında uluslararası alanda kaydedilen gelişmeler ve G-20

toplantılarında alınan kararlar da dikkate alınarak Sermaye Piyasası Kanununun 78'inci maddesi ile Türk sermaye piyasası mevzuatına kanun düzeyinde dâhil edilmiştir. Anılan maddenin dördüncü fıkrası, merkezi karşı taraf uygulamasına tabi piyasa ve sermaye piyasası araçlarında takas üyeliğine ve üyelik türlerine ilişkin şartlar, üyelerin yükümlülükleri ile sermaye, iç denetim ve risk yönetim sistemlerine ilişkin asgari hususların Sermaye Piyasası Kurulunun onayı alınmak suretiyle ilgili takas kuruluşu tarafından düzenleneceğini hüküm altına almıştır. Bu hükme istinaden hazırlanan İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. Merkezi Karşı Taraf Yönetmeliği 14/08/2013 tarih ve 28735 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik oluşturulurken, ilgili uluslararası mevzuat taranmış; CPMI-IOSCO (Committee on Payment and Market Infrastructures/Ödeme ve Piyasa Altyapıları Komitesi-International Organization of Securities Commission/Uluslararası Sermaye Piyasası Otoriteleri Birliği) prensipleri ve EMIR'de (European Market Infrastructures Regulation/Avrupa Piyasa Altyapıları Düzenlemesi) yer alan prensipler, yerel mevzuatla çatışma oluşturmayacak şekilde MKT Yönetmeliği'ne aktarılmıştır.

Takasbank'ın ödeme ve menkul kıymet mutabakat sistem işletme faaliyetlerine ilişkin hususlar ise "6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Sistemleri ile Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun" ve bu Kanuna dayanılarak çıkartılan "Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemlerinin Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik", "Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemlerinde Kullanılan Bilgi Sistemleri Hakkında Tebliğ" ve "Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemlerinin Gözetimi Hakkında Yönetmelik" ile düzenlenmiştir.

Dolayısıyla Takasbank tarafından sunulan MKT hizmeti temel olarak;

- Birincil yasal düzenleme olarak; 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun merkezi takas kuruluşlarını düzenleyen 77'nci, merkezi karşı taraf hizmetini düzenleyen 78'inci, takasın kesinliği ve rehin hakkını düzenleyen 79'uncu, teminatların korunmasını düzenleyen 73'üncü maddesinin ikinci fıkrası ve Takasbank'a merkezi takas kuruluşu statüsü veren Geçici Madde 8'e,
- İkincil yasal düzenleme olarak da Kanun'un 77 ve 78'inci maddelerine dayanılarak hazırlanan ve Sermaye Piyasası Kurulu tarafından onaylanan Genel Yönetmelik ile MKT Yönetmeliği'ne,
- Üçüncü yasal düzenleme olarak MKT hizmeti verilen ve aynı zamanda TCMB tarafından ödeme ve menkul kıymet mutabakat sistemi işleticisi olarak faaliyet gösterilen Borsa İstanbul A.Ş. Pay ve Borçlanma Araçları Piyasaları kapsamında, Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Sistemleri ile Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun'un takasın kesinliği, netleştirme, rehin hakkı ve teminatların korunmasını düzenleyen "Transfer emrinetleştirme ve teminatlar" başlıklı 10'uncu maddesine,

dayanmaktadır.

Takasbank tarafından birincil ve ikincil düzenlemeler dikkate alınarak MKT hizmeti sunulacak her bir piyasaya özel süreçleri açıklayan Yönerge ve Prosedürler de yayımlanmaktadır.

Türkiye'de sermaye piyasası araçlarının işlem gördüğü tüm organize piyasalar, Takasbank tarafından işletilen TPP, ÖPP, BEFAS ve TEFAS hariç, Takasbank'ın kurucu ana ortağı durumundaki BİAŞ çatısı altında faaliyet göstermektedir. BİAŞ nezdindeki piyasalardan herhangi birinde MKT hizmeti verilebilmesi için öncelikle BİAŞ ve Takasbank arasında bir hizmet sözleşmesi imzalanmakta, daha sonra hem bu hizmet

sözleşmesi hem de Takasbank tarafından ilgili piyasa için hazırlanan Piyasa Yönergesi Sermaye Piyasası Kurulu'nun onayına sunulmaktadır. Sermaye Piyasası Kurulu'nun Piyasa Yönergesini onaylaması Takasbank'ın o piyasada MKT hizmeti vermesine resmi olarak izin verildiği anlamına gelmektedir.

Sermaye Piyasası Kurulu tarafından Takasbank'ın MKT hizmeti vermesi uygun görülen piyasalarda daha sonra MKT üyeliğine kabul süreci başlamakta, başvuranlardan MKT üyeliğine kabul kriterlerini karşılayan kurumlar ile Takasbank arasında 'Merkezi Karşı Taraf Üyelik Sözleşmeleri' imzalanmaktadır. Üyelik sözleşmeleri MKT hizmeti ile ilgili kritik tüm hususları kapsamaktadır. Merkezi Karşı Taraf Üyelik Sözleşmelerinde;

- MKT hizmetinin hangi yöntem ile verileceği,
- Temerrüt yönetimi kaynaklarının (temerrüt eden üyeye ait teminat ve garanti fonu katkı payları, temerrüt etmemiş üyelerin fonlanmış ve fonlanmamış garanti fonu katkı payları ile Takasbank sermayesinden tahsis ve taahhüt edilen tutarların) kullanım sırası,
- MKT hizmetinde Takasbank'ın muhatabının üyeler olduğu, üyelerin müşterilerine veya işlemci kuruluşlara, müşterilerin veya işlemci kuruluşların da üyelere karşı olan yükümlülüklerinden Takasbank'ın sorumlu olmadığı (diğer bir ifade ile MKT hizmetinde 'principle' modelinin uygulanacağı),
- Takasbank'ın ilgili mevzuatta belirlenen esaslar çerçevesinde merkezi karşı taraf olmaktan imtina edebileceği,
- Üyelerin piyasada gerçekleştirdikleri işlemlerin takas, teminat ve garanti fonu katkı payı yatırma yükümlülükleri,
- Takasbank'ın üye lehine tahsis edeceği risk limitlerinin kullanımı,
- Takasbank'a tevdi edilecek teminatların tabi olacağı hukuki rejimi, teminatların değerlemesi ve teminat tamamlama çağrılarını, teminatların nemalandırılması ve iadesi,
- Garanti fonu esasları,
- Üyenin hangi hallerde temerrüt etmiş sayılacağını ve temerrüt halinde Takasbank'ın yetkilerini (takas, mahsup ve hapis hakkı dâhil), temerrüt eden üyenin Takasbank'ın yetki ve tasarruflarına itiraz hakkı olmadığı,
- Üye ve müşteri teminat ve pozisyonlarının ayrıştırılması,
- Üyelerin temerrütü veya olağan üstü durumlarda pozisyonların sonlandırılması, ihale ve zorunlu devrini ve değişim teminatlarında yapılabilecek kesintileri,
- Temerrüt öncesi ve sonrası durumlarda teminat ve pozisyonların başka bir üyeye taşınması,
- Ücret, masraf ve komisyonları,
- Takasbank kayıtları, teyit mesajları, bilgisayar kayıtlarının ve Takasbank tarafından tutulan diğer kayıtların kesin delil olduğunu
- Uyuşmazlıkların çözümü

düzenlemekte ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ve bu kanuna dayanılarak yapılan ikincil düzenlemelerde esasları belirlenmiş kritik önemdeki merkezi karşı taraf uygulamaları her bir üye ile ayrı ayrı akdedilen sözleşmelere hak ve/veya yükümlülük olarak dercedilmiş, yasal sermaye piyasası mevzuatında yer alan merkezi karşı taraf uygulamaları, icrası ve takibi kanunen mümkün akdi bir ilişkinin unsuru haline getirilmiş bulunmaktadır. Özel hukuk kişileri arasında akdedilen sözleşmelerin düzenlenmesi, icrası ve takibine ilişkin genel düzenlemeler 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, 6098 sayılı Türk Borçlar

Kanunu, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve 2004 sayılı İcra İflas Kanunu başta olmak üzere Türkiye Cumhuriyeti kanunlarında yer almaktadır.

Menkul kıymet mutabakat sistemi işleticisi olarak faaliyet gösterilen Borsa İstanbul A.Ş. Pay ve Borçlanma Araçları Piyasaları katılımcıları ile imzalanan sözleşmeler, düzenleyici kurum sıfatıyla TCMB'nin onayına sunulmuş nihai haline getirilmektedir.

Üyelik sözleşmeleri internet sitemizde yayımlanmakta, sözleşme içeriğinin merkezi karşı taraf hizmetlerinden kaynaklanabilecek hukuki riskleri büyük ölçüde azalttığı düşünülmektedir.

Diğer taraftan Takasbank Yönetim Kurulu, Takasbank bünyesindeki iş birimlerinin verilecek MKT hizmetlerine yönelik olarak yürütecekleri faaliyetlere ilişkin dâhili uygulama esaslarını da üç ayrı Yönerge ile (Takasbank Merkezi Karşı Taraf Risk Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi, Takasbank Merkezi Karşı Taraf Teminat Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi ve Takasbank Merkezi Karşı Taraf Temerrüt Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi) düzenlemiş bulunmaktadır.

İlaveten Takasbank tarafından 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 78'inci maddesinin dördüncü fıkrası ile MKT Yönetmeliği'nin 7'nci maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendi ve 8'inci maddesinin ikinci fıkrasına dayanılarak hazırlanan "Takasbank Merkezi Karşı Taraf Üyelerinin Bilgi, Risk Yönetimi, İç Denetim ve İç Kontrol Sistemleri Hakkında Yönerge" Sermaye Piyasası Kurulu tarafından onaylanmıştır. Yönergenin amacı; merkezi karşı taraf hizmeti alması uygun görülen üyelerin, Takasbank'a olan yükümlülükleriyle ilgili üstlendikleri risklerin yönetimini ve kontrolünü sağlamak üzere kuracakları bilgi sistemleri, risk yönetimi, iç denetim ve iç kontrol faaliyetlerine ve bu faaliyetlerin Yönerge hükümleri açısından yeterliliğinin gözetimine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

MKT teminatı veya garanti fonu katkı payı olarak Takasbank'a verilen yurt dışı varlıkların saklanması Avrupa Birliği mevzuatına tabi ve CPMI IOSCO tarafından uluslararası merkezi saklama kuruluşu olarak tanımlanan (International Central Securities Depositories- ICSD) saklama kurumlarında yapılmaktadır. Bu kurumlar Avrupa Birliği Merkezi Menkul Kıymet Saklama Düzenlemesine (Central Securities Depository Regulation, 2017), Takasın Kesinliği Direktifine (Settlement Finality Directive, 98/26/EC) ve CPMI-IOSCO prensiplerine tabidir.

Dolayısıyla MKT hizmetlerinde hem piyasa katılımcıları hem de Takasbank iş birimleri açısından belirsizliği ve yasal riski minimize edebilecek bir yasal düzenleme çerçevesi oluşturulmuş bulunmaktadır.

Ek olarak, Takasbank'ın ana global saklama muhabiri, uluslararası normlarda faaliyet gösteren Euroclear Bank Brüksel'dir. Takasbank'ın MKT ve MTK olduğu ve işlettiği piyasalarda teminat olarak kabul ettiği yurt dışı menkul kıymetler Euroclear Bank-Brüksel nezdinde bulunan saklama hesabında tutulmaktadır. Ayrıca Borsa'da gerçekleşen işlemlerin takasında da Euroclear hesapları kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra, fonlara sunulan saklama hizmetleri kapsamında, Takasbank müşterileri adına Clearstream Banking Lüksemburg'da da saklama yapmaktadır. Mevcuttaki saklamacılarımız Avrupa Birliği'nde kurulmuş olduğu için Avrupa Birliği Merkezi Menkul Kıymet Saklama Düzenlemesine (Central Securities Depository Regulation, 2017) ve CPMI- IOSCO prensiplerine uyumlu çalışmak zorundadırlar.

1.2. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun kural ve düzenlemeleri açık, anlaşılır ve ilgili yasal düzenlemelerle tutarlı olmalıdır.

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na dayanılarak çıkartılan ikincil düzenlemelerle genel olarak merkezi takas kuruluşlarının, özel olarak da Takasbank'ın faaliyetlerine ilişkin hususlar açık ve anlaşılır biçimde düzenlenmiştir. Takasbank tarafından MKT hizmeti sunulacak her bir piyasa için açık ve anlaşılabilir piyasa yönerge ve prosedürleri de hazırlanmaktadır.

- Piyasa'da uygulanacak kural ve esasları belirleyen "Piyasa Yönergesi", öncelikli olarak Banka Yönetim Kurulu'nca kabul edilmekte, Sermaye Piyasası Kurulu ile müzakere edilmekte, Sermaye Piyasası Kurulu'nun onayı ile yürürlüğe girmektedir. (Pay ve borçlanma araçları piyasasında ayrıca TCMB ile müzakere yapılmakta ve TCMB onayı da alınmaktadır.) Dolayısıyla birincil ve ikincil düzenlemelere uyum ve tutarlılık otorite tarafından kontrol edilmektedir. Yönergeler, Mevzuat ve Uyum Birimi kontrolünden sonra Genel Müdür bilgisi dahilinde, Yönetim Kurulu onayına sunularak Yönetim Kurulu kararı sonrası Sermaye Piyasası Kurulu'nun onayı ile yürürlüğe girmekte ve Bankamız internet sitesinde (Türkçe ve İngilizce olarak) sistem katılımcılarına ve kamuoyuna duyurulmaktadır.
- MKT Yönetmeliği ve ilgili Piyasa Yönergesinde belirlenen kural ve esaslar çerçevesinde işleyiş ve uygulamalara ilişkin usul ve esasları içeren "Piyasa Prosedürü", Mevzuat ve Uyum Birimi kontrolünden sonra Banka Genel Müdürü onayına sunularak yürürlüğe girmekte, Yönetim Kurulu bilgisine sunulmakta ve Bankamız internet sitesinde (Türkçe ve İngilizce olarak) sistem katılımcılarına ve kamuoyuna duyurulmaktadır.
- Üyeler ile "Üyelik Sözleşmesi" imzalanmadan önce, sistem kurallarının katılımcıları ilgilendiren kısımları hakkında sözleşmenin Bankamız açısından vazgeçilmez nitelikteki genel işlem şartlarına dikkat çeken "Sözleşme Öncesi Bilgi Formu", "Üyelik Sözleşmesi" ile birlikte üyelere gönderilmektedir. İlgili formda üyenin sözleşmeye ilişkin olarak imza öncesi hukuki ve finansal açıdan değerlendirme yapılarak, görüş bildirilebileceği belirtilmektedir. (Pay ve borçlanma araçları piyasasında ayrıca TCMB ile müzakere yapılmakta ve TCMB onayı da alınmaktadır.) Piyasa Yönergesi ve Prosedüründe yer alan düzenlemelere ilişkin olarak uygulamanın en alt seviyede nasıl tatbik edileceğini açıklamaya dönük olarak gerekmesi durumunda üyelere Genel Mektup (internet sitesinde yayımlanmaktadır) ve Duyurular aracılığıyla detaylı açıklamalar yapılmaktadır.
- Hizmet verilecek Borsalar ile imzalanacak sözleşmeler Genel Yönetmelik'in 23'üncü maddesi ve Takas Yönetmeliği'nin 5'inci maddesi gereği Sermaye Piyasası Kurulu'nun onayına tabidir.
- Her yıl üye memnuniyet anketi yapılarak, kural, prosedür ve sözleşmelerin açık ve anlaşılabilir olup olmadığı üyeler tarafından değerlendirilmektedir.

Piyasa'da uygulanacak kural, prosedür ve sözleşmeler hazırlanırken, öncelikle aşağıda yer alan kanun ve düzenlemelere uyumluluk dikkate alınmaktadır.

- 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu,
- 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun,
- Merkezi Takas Kuruluşlarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Genel Yönetmelik,
- İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. Merkezi Takas Yönetmeliği,
- İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. Merkezi Karşı Taraf Yönetmeliği,

- Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemlerinin Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik,
- Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemlerinin Gözetimi Hakkında Yönetmelik,
- Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemlerinde Kullanılan Bilgi Sistemleri Hakkında Tebliğ,
- SPK'nın Bilgi Sistemleri Yönetimine İlişkin Usul ve Esaslar Tebliği,
- BDDK'nın Bankaların Bilgi Sistemleri ve Elektronik Bankacılık Hizmetleri Hakkındaki Yönetmeliği,
- Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik,
- Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanunun Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik,
- Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Finansmanının Önlenmesine İlişkin Kanunun Uygulanmasına Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik.

Kural, prosedür ve sözleşmelerin ilgili kanun ve düzenlemelerle uyumlu olmasını sağlamak amacıyla yasal görüşler; toplantılar, bilgilendirmeler ve e-postalar ile alınmış olup, herhangi bir uyumsuzluk yaşanmamıştır. Bununla birlikte, ilgili ekip tarafından talep edilmesi halinde mevzuat uyum değerlendirmesi açısından Mevzuat ve Uyum Birimi ile Hukuk Müşavirliği tarafından da değerlendirme yapılabilmektedir. Ayrıca Mevzuat ve Uyum Birimi tarafından Bankamız faaliyetleri ile ilgili dış mevzuat değişiklikleri takip edilmekte ve gerek etkilene açısından gerekse de bilgilendirme açısından ilgili Banka çalışanlarına günlük bazda duyurulmaktadır. Duyuruya ilave olarak aksiyon alınması gerekmesi halinde mevzuatın etkilendiği bölüm/birim ile doğrudan temasa geçilerek konu detaylıca değerlendirilmektedir. Buna ek olarak; her prosedür değişikliği onay öncesi Mevzuat ve Uyum Birimi uygunluğuna sunulmakta, ardından gerekli onaylar alınmakta olup, yapılan değişiklikler hakkında Yönetim Kurulu'na da bilgi verilmektedir. Mevzuat ve Uyum Birimi aylık bazda da Yönetim Kurulu bilgisine/onayına sunulan mevzuat değişiklikleri hakkında tüm Banka çalışanlarına e-posta aracılığıyla bilgi vermekte ve bu doğrultuda mevzuat listelerini güncellemektedir. Ayrıca, her Yönerge Yönetim Kurulu onayına sunulmadan önce Mevzuat ve Uyum Biriminin incelemesinden geçirilmek üzere Mevzuat ve Uyum Birimine gönderilmektedir.

Takasbank'nin İç Sistemler Bölümü'ne ilişkin düzenlemeleri ise, Denetim Komitesi tarafından Yönetim Kurulu'na sunulduktan sonra ilgisine göre BDDK, TCMB ve/veya SPK'ya gönderilmektedir.

1.3. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu hizmetlerine ilişkin yasal zemini ilgili otoritelere ve katılımcılara ve mümkünse katılımcıların müşterilerine açık ve anlaşılır bir şekilde açıklamalıdır.

Kanun, yönetmelik ve tebliğ düzeyindeki ikincil düzenlemeler Resmi Gazete'de yayımlanmaktadır. Bu düzenlemelere dayanılarak Sermaye Piyasası Kurulu onayı ve Takasbank Yönetim Kurulu Kararı ile yürürlüğe giren yönergeler ile prosedürler ise üyelere genel mektup ile duyurulmakta ve Takasbank'ın internet sitesinden de her zaman ulaşılabilir durumda bulunmaktadır. Bunun dışında MKT hizmeti ile ilgili açıklayıcı genel mektup veya açıklayıcı dokümanlar da yayımlanmakta, üyelere veya diğer ilgililerden gelen sorular cevaplanmaktadır. Ayrıca, her yıl düzenlenen dış müşteri memnuniyet anketinde katılımcılardan kural, prosedür ve sözleşmelerinin açık ve anlaşılabilir olup olmadığının değerlendirilmesi talep edilmektedir.

1.4. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun kuralları, prosedür ve sözleşmeleri ilgili oldukları yargı çevrelerinde (ülkelerde) hukuken uygulanabilir olmalıdır. Finansal piyasa altyapısı tarafından söz konusu kural ve prosedürler çerçevesinde gerçekleştirilecek eylem ve tedbirlerin iptal edilmeyeceği,

geçersiz kılınmayacağı, ya da yürütmesinin durdurulmayacağına ilişkin yüksek düzeyde hukuki kesinlik bulunmalıdır.

Uygulanacak kural ve esasları belirleyen yönergeler Banka Yönetim Kurulunca onaylanmakta, SPK ve TCMB tarafından detaylı olarak incelenmekte, uygulanabilir olmayan maddelerin, iş ve işlem kurallarının değiştirilmesi talep edilebilmekte ve nihai hale geldiğinde tüm MKT olunan piyasalara ilişkin Yönergeler SPK tarafından, Pay ve Borçlanmaya ilişkin hususlar ise ilaveten TCMB tarafından onaylanmaktadır.

Ayrıca Yönerge ve Prosedürler için Mevzuat ve Uyum Birimi, Katılımcı Sözleşmeleri için Bankamız Mevzuat ve Uyum Birimi ile Hukuk Müşavirliği'nin görüşü ve uygunluğu alınmaktadır.

Ödeme ve menkul kıymet mutabakat sistemi işletimi kapsamındaki sözleşme, kural ve prosedürler Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Ödeme Sistemleri ve Finansal Teknolojiler Genel Müdürlüğü yetkilileri ile de paylaşılmakta, yürürlüğe girmeden önce karşılıklı görüşler çerçevesinde revize edilmektedir. Tüm MKT olunan piyasalara ilişkin yönerge, prosedür ve kurallar ise SPK yetkilileri ile paylaşılmakta, yürürlüğe girmeden önce karşılıklı görüşler çerçevesinde onay alınmakta veya bilgi verilerek revize edilmektedir.

Bununla birlikte, Takasbank'ın ana global saklama muhabiri, uluslararası normlarda faaliyet gösteren Euroclear Bank Brüksel'dir. Takasbank'ın MKT ve MTK olduğu ve işlettiği piyasalarda teminat olarak kabul ettiği yurt dışı menkul kıymetler Euroclear Bank Brüksel nezdinde bulunan saklama hesabında tutulmaktadır. Ayrıca Borsa'da gerçekleşen işlemlerin takasında da Euroclear hesapları kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra, fonlara sunulan saklama hizmetleri kapsamında, Takasbank müşterileri adına Clearstream Banking Lüksemburg'da da saklama yapmaktadır. Mevcuttaki saklamacılarımız Avrupa Birliği'nde kurulmuş olduğu için Avrupa Birliği Merkezi Menkul Kıymet Saklama Düzenlemesine (Central Securities Depository Regulation, 2017) ve CPMI- IOSCO prensiplerine uyumlu çalışmak zorundadırlar.

Yukarıda (1.1) açıklandığı üzere 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ve bu kanuna dayanılarak yapılan ikincil düzenlemelerde esasları belirlenmiş kritik önemdeki merkezi karşı taraf uygulamaları her bir üye ile ayrı ayrı akdedilen sözleşmelere hak ve/veya yükümlülük olarak dercedilmiş, yasal sermaye piyasası mevzuatında yer alan merkezi karşı taraf uygulamaları, icrası ve takibi kanunen mümkün akdi bir ilişkinin unsuru haline getirilmiş bulunmaktadır.

- Takasın kesinliği ve geri döndürülemez oluşu kanun düzeyinde kesinlik kazandırılmış bir husustur. 6362 sayılı Kanun'un 79'uncu maddesinin birinci fıkrası uyarınca sermaye piyasası araçlarının takas talimat ve işlemleri ile ödeme işlemleri, merkezi takas kuruluşlarının üyelerinin faaliyetlerinin geçici ya da sürekli durdurulması, idari ve adli merciler nezdinde tasfiye işlemlerine başlanması durumu da dâhil olmak üzere, geri alınamaz ve iptal edilemez.
- 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanunu'nun 10'uncu maddesinde kesinlik kazanmış bir husustur. Pay ve Borçlanma Araçları Piyasası açısından, Kanun'un 10'uncu maddesi uyarınca transfer emri, takas ve mutabakat işlemleri ile ödeme işlemleri, katılımcıların faaliyetlerinin geçici ya da sürekli durdurulması, idari ve adli merciler nezdinde tasfiye işlemlerine başlanması durumu da dâhil olmak üzere, geri alınamamakta ve iptal edilememektedir.

Ayrıca,

- 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun "Merkezi Takas Kuruluşları" başlıklı 77'nci maddesi ile Sermaye Piyasası Kurulu, merkezi takas kuruluşlarının düzenleme, gözetim ve denetiminden sorumlu olup, gerekli gördüğü hallerde her türlü tedbiri almaya yetkilidir.
- Genel Yönetmelik'in "Faaliyet Şartları" başlıklı 9'uncu maddesinin altıncı fıkrasında "MTK'lar, sermaye piyasası mevzuatı dışında kalan faaliyetlerde bulunmak için Kurula bilgi verir, Kurul MTK'lardan söz konusu faaliyetleri yerine getirmemesini talep edebilir." hükmü yer almaktadır. Sermaye Piyasası Kurulu Takasbank'ın söz konusu faaliyeti yerine getirmemesini talep edebilir.
- 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun çerçevesinde, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Ödeme Sistemleri ve Finansal Teknolojiler Genel Müdürlüğü Bankanın uygulamalarında mevzuata veya sistemin işleyişine aykırı bir durum tespit etmesi halinde yetkilerini iptal etmeye yetkilidir.

Mevcut durum itibarıyla takas sistemi kural ve prosedürleri kapsamına giren faaliyetlerin ve düzenlemelerin uygulanamaz olduğuna dair Takasbank tarafından bilinen herhangi bir mahkeme kararı bulunmamaktadır.

1.5. Farklı ülkelerin yasal düzenlemeleri altında faaliyet gösteren bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu, bu yasal düzenlemeler arasında oluşacak ihtilaflardan kaynaklanacak riskleri belirlemek ve bu riskleri azaltmak zorundadır.

Takasbank'ın MKT hizmetleri nedeniyle doğacak ihtilaflar Türkiye Cumhuriyeti kanunları ve mahkemelerine tabidir.

Takasbank, takas ve MKT hizmetlerini sadece Türkiye sermaye piyasalarında sunmaktadır. Yurtdışında yerleşik bir MKT üyemiz veya yurtdışında yerleşik platformlara verdiğimiz bir takas veya MKT hizmeti bulunmamaktadır. Yurtdışında yerleşik saklama kuruluşları ile Yönetim Kurulumuzca tahsis edilen saklama limitleri dâhilinde çalışılmaktadır. Söz konusu kurumlar ile ön ödemeli olarak çalışılmakta, gün içi veya gecelik kredi işlemleri yapılmamaktadır. Ayrıca, saklanan nakit dışı kıymetlerin saklama kuruluşu alacaklılarının hukuki takibine karşı korunup korunmadığı özellikle araştırılmaktadır.

Takasbank Merkezi Karşı Taraf Risk Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi'nin 'Yasal Risk' başlıklı 5'inci maddesinde de üye ve müşteri teminatlarının korunması, kullanımı, ayrıştırılması ve taşınması gibi hususlar başta olmak üzere MKT faaliyetlerine ilişkin olası yasal risklerin tespit ve izalesi için Takasbank'ın gerekli girişimlerde bulunması öngörülmüştür.

MKT ve MTK hizmetleri kapsamında teminata kabul edilen yurt dışı menkul kıymetler Euroclear Bank Brüksel'de saklanmaktadır. Ayrıca Borsa'da gerçekleşen işlemlerin takasında da Euroclear hesapları kullanılmaktadır. Euroclear Bank, Avrupa Birliği'nde kurulmuş olduğu için Avrupa Birliği Merkezi Menkul Kıymet Saklama Düzenlemesine (Central Securities Depository Regulation, 2017) ve CPMI- IOSCO prensiplerine uyumlu çalışmaktadır.

CPMI-IOSCO 1 No.lu Prensihi İçin Takasbank Değerlendirme Sonucu

Uyumlu ☒ (Observed)	Genelde Uyumlu ☐ (Broadly Observed)	Kısmen Uyumlu ☐ (Partly Observed)	Uyumsuz ☐ (Not Observed)	Uygulanabilir Değil ☐ (Not Applicable)
--	---	---	--	--

Takasbank tarafından sunulan merkezi karşı taraf (MKT) hizmetinin sağlam bir hukuki zemine sahip olduğu ve bir no.lu prensip gerekliliklerinin karşılandığı düşünülmektedir.

Principle 2: Governance

An FMI should have governance arrangements that are clear and transparent, promote the safety and efficiency of the FMI, and support the stability of the broader financial system, other relevant public interest considerations, and the objectives of relevant stakeholders.

Key considerations

- 1. An FMI should have objectives that place a high priority on the safety and efficiency of the FMI and explicitly support financial stability and other relevant public interest considerations.*
- 2. An FMI should have documented governance arrangements that provide clear and direct lines of responsibility and accountability. These arrangements should be disclosed to owners, relevant authorities, participants, and, at a more general level, the public.*
- 3. The roles and responsibilities of an FMI's board of directors (or equivalent) should be clearly specified, and there should be documented procedures for its functioning, including procedures to identify, address, and manage member conflicts of interest. The board should review both its overall performance and the performance of its individual board members regularly.*
- 4. The board should contain suitable members with the appropriate skills and incentives to fulfil its multiple roles. This typically requires the inclusion of non-executive board member(s).*
- 5. The roles and responsibilities of management should be clearly specified. An FMI's management should have the appropriate experience, a mix of skills, and the integrity necessary to discharge their responsibilities for the operation and risk management of the FMI.*
- 6. The board should establish a clear, documented risk-management framework that includes the FMI's risk-tolerance policy, assigns responsibilities and accountability for risk decisions, and addresses decision making in crises and emergencies. Governance arrangements should ensure that the risk-management and internal control functions have sufficient authority, independence, resources, and access to the board.*
- 7. The board should ensure that the FMI's design, rules, overall strategy, and major decisions reflect appropriately the legitimate interests of its direct and indirect participants and other relevant stakeholders. Major decisions should be clearly disclosed to relevant stakeholders and, where there is a broad market impact, the public.*

Prensip 2: Yönetişim

Finansal piyasa altyapısı kuruluşların kendi güvenlik ve verimlilik düzeyini yükselten, finansal sistemin istikrarını ve diğer kamu menfaatlerini gözeten, paydaşların hedeflerini destekleyen, açık ve şeffaf yönetim düzenlemelerine sahip olması gerekmektedir.

Önemli hususlar

2.1. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun hedefleri arasında yüksek derecede güvenlik ve verimliliğin sağlanması öncelikli olmalı, kuruluşun hedefleri finansal istikrar ve kamu menfaatlerini desteklemelidir.

Takasbank'ın vizyon, misyon ve değerleri Yönetim Kurulu tarafından onaylanan Stratejik Plan ile belirlenmekte, iki no'lu CPMI-IOSCO prensibi tüm yönleriyle desteklenmektedir. Yönetim Kurulu'nca onaylanan Stratejik Planda Takasbank'ın vizyon, misyon ile temel hedef ve inisiyatifler belirlenmiştir:

Takasbank Vizyonu: *“Güvenilir, etkin, yenilikçi ve uluslararası kalite standartlarında takas, teminat ve risk yönetimi ile bankacılık hizmetleri sunan, uluslararası piyasalarda da tercih edilen bir kurum olmak”*

Takasbank Misyonu: *“Güvenilir ve etkin işlem sonrası hizmetleri ile piyasaların gelişimine katkı sağlamaktır.”*

Takasbank 2025-2027 Dönemi Stratejik Planı dokümanında yer verilen başlıca hususlar; dünyada takas ve saklama hizmetlerine ilişkin eğilimler, Türkiye ve dünya ekonomisine ilişkin değerlendirmeler, yurt dışındaki takas ve saklama kuruluşlarının stratejik hedefleri, Takasbank tarafından sunulan ürün ve hizmetler, Takasbank'ın insan kaynakları ve finansal performansına ilişkin bilgiler, SWOT (güçlü ve zayıf yönler ile fırsatlar ve tehditler) analizi, temel hedefler ve inisiyatifler olarak sıralanabilir. Takasbank Stratejik Planında yer alan söz konusu temel hedef ve inisiyatifler ile temel olarak; ortakların çıkarlarının korunması, ülke ekonomisine ve sektörün gelişimine katkı sağlanması, üyelerin/müşterilerin kaliteli ve kesintisiz hizmet almaya devam etmelerinin sağlanması ve teknolojik gelişmelerin mevcut hizmetlere dâhil edilmesi, başta üyeler/müşteriler ve çalışanlar olmak üzere tüm paydaşların memnuniyet ve yetkinlikleri ile birlikte Borsa İstanbul Grubu bünyesinde sinerjinin artırılması amaçlanmaktadır.

Takasbank Stratejik Planında yer alan inisiyatifler ile ilgili projeler ve diğer çalışmalar düzenli olarak takip edilmekte, inisiyatiflerin ilerleme durumları ölçülmekte ve Üst Düzey Yönetim ile Yönetim Kurulu'na raporlanmaktadır. Bu kapsamda yılsonları itibarıyla Stratejik Plan Değerlendirme Raporu hazırlanarak Banka Yönetim Kurulu'na sunulmaktadır.

Kurumsal anahtar performans göstergeleri, Bankamız Stratejik Planında yer alan hedefler ve bunlara bağlı inisiyatifler dâhilinde belirlenmiş olup, ölçümler sonucunda elde edilen değerler, Bankamızın stratejik hedeflerine ulaşma kabiliyetini ölçmeye imkân tanımaktadır. Kurumsal anahtar performans göstergeleri yıllık bazda ölçülmekte olup, sonuçları Üst Düzey Yönetim ile paylaşılmaktadır.

Takasbank olarak bilgi güvenliği, sistemlerin etkinliği ve iş sürekliliği birinci öncelikte ele alınan konular arasında olup, Bankamız süreçleri sahip olduğumuz sertifikasyonlar dahilinde ISO 20000-1 BT Servis Yönetim Sistemi, ISO 27001 Bilgi Güvenliği Yönetim Sistemi, ISO 22301 İş Sürekliliği Yönetim Sistemi Standardına uygun şekilde tasarlanmıştır. Bu yönetim sistemleri Banka Üst Düzey Yönetimi tarafından yakından takip edilmektedir. Ek olarak Banka hizmetlerinin ve süreçlerinin iyileştirilmesi ve geliştirilmesi amacıyla BS Talep Yönetimi Prosedürü oluşturularak, tüm Banka hizmetlerinin iyileştirme ve geliştirme talepleri BT Yöneticilerinden oluşan talep yönetim komitesine gerekmesi halinde fizibilite raporu ile birlikte sunulmaktadır. İyileştirme ve geliştirme talepleri öncelik ve önem sırasına göre tasarlanarak Takasbank BT altyapısında ve süreçlerinde iyileştirmeler yapılmaktadır.

2.2. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu, sorumluluk ve hesap verme silsilesini açıkça ortaya koyan yazılı yönetim düzenlemelerine sahip olmalı, bu düzenlemeler; kamu otoritelerine, ortaklara, üyelere ve genel olarak kamuya açıklanmalıdır.

Anonim şirket olarak kurulan Takasbank'ın kurumsal yönetiminde dikkate alınması zorunlu en genel yasal düzenleme 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'dur. Türk Ticaret Kanunu'nun anonim şirketlerin yönetimi ile ilgili genel hükümleri dışında Takasbank merkezi takas kuruluşu lisansına sahip olması nedeniyle, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na ve SPK denetimine, yatırım bankacılığı lisansına sahip olması nedeniyle de 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'na ve BDDK denetimine, ödeme ve menkul kıymet mutabakat sistemi işletmesi nedeni ile de 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri Hakkında Kanun'a ve TCMB denetimine, suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi, terörün ve kitle imha silahlarının yayılması finansmanının önlenmesi mevzuatı kapsamında MASAK denetimine tabidir.

Bu çerçevede, Takasbank banka sıfatıyla BDDK tarafından yayımlanan 1 Kasım 2006 tarihli Bankaların Kurumsal Yönetim İlkelerine İlişkin Yönetmelik'e, ödeme ve menkul kıymet mutabakat sistemi işleticisi olması sebebi ile de Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemlerinin Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik'in "Faaliyet İzni, ve Sistem İşleticisinin Yönetiminden Sorumlu Kişiler" başlıklı Üçüncü Bölümde yer alan hükümlere tabidir. Aynı zamanda 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 36'ncı maddesi uyarınca merkezi takas kuruluşu sıfatıyla Sermaye Piyasası Kurulu tarafından söz konusu Kanunun 17'nci maddesine dayanılarak belirlenen kurumsal yönetim ilkelerine kıyasen tabi bulunmaktadır. Bunlar dışında Banka'nın şeffaf, hesap verebilir, sorumlu ve adil bir şekilde yönetilmesine yol gösterecek kurumsal yönetim politikasının içeriğini, yönetim kurulu bünyesinde oluşturulan Kurumsal Yönetim Komitesi'nin görev ve sorumluluklarını, Banka'nın pay sahipleri, menfaat sahipleri, düzenleyici ve denetleyici otoriteleri, yönetici ve çalışanları ile ilişkilerinin dürüstlük, güvenilirlik, tarafsızlık, gizlilik, eşitlik ilkelerine göre düzenlenmesini, Banka'nın çevre ve sosyal yaşama dair sorumluluklarını kapsayan ve Yönetim Kurulu tarafından onaylanarak yürürlüğe giren Takasbank Kurumsal Yönetim İlkeleri Yönergesi bulunmaktadır. Dolayısıyla Takasbank kurumsal yönetimde, paydaşları ile olan ilişkilerinde gözetmek zorunda olduğu uluslararası standartlarla uyumlu yazılı ve son derece kapsamlı bir ilkeler bütününe sahip bulunmaktadır.

Bankamız faaliyetleri gereğince, sistem sahipleri, katılımcılar ve ilgili paydaşların haklarına hanel gelmesi durumunda, Bankacılık Kanunu, Sermaye Piyasası Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu ile Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri Hakkında Kanun hükümlerine dayanarak Bankamız aleyhine yasal müracaatta bulunabilirler.

Kanun ve yönetmelikler dışında Bankamızın karar ve yönetim organlarını, görev, yetki ve işleyişlerini açıklayan en önemli yazılı doküman Türk Ticaret Kanunu ve ilgili diğer mevzuat çerçevesinde hazırlanan Takasbank Esas Sözleşmesi olup, Bankamız Yıllık Entegre Faaliyet Raporunun içerisinde yer alan Kurumsal Yönetim İlkelerine Uyum Raporu ile birlikte internet sitemizde yayınlanmaktadır. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu çerçevesinde Yönetim Kurulu bünyesinde oluşturulan Denetim Komitesi'nin görev, yetki ve çalışma esasları Yönetim Kurulu tarafından onaylanan Takasbank Denetim Komitesi Yönergesi ile belirlenmiştir. Takasbank iş birimlerinin görev ve sorumlulukları ile hiyerarşik yapı Yönetim Kurulu tarafından onaylı Takasbank Teşkilat ve Görev Yönergesi ile belirlenmiş durumdadır. Bu Yönerge doğrultusunda belirlenen Banka organizasyon şeması, Banka Üst Yönetimine ilişkin bilgiler, faaliyet raporları ve bağımsız denetim raporları internet sitemizde kamunun erişimine açık tutulmaktadır.

Yönetim Kurulunun yıl içerisinde gerçekleştirmiş olduğu faaliyetler, Bankanın en üst karar organı olan Genel Kurul tarafından değerlendirilmekte ve Yönetim Kurulu Genel Kurul'da ibra edilmektedir. Bankamız Genel Kurulu'nun çalışma esas ve usulleri "İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. Genel Kurulunun Çalışma Esas ve Usulleri Hakkında İç Yönerge" ile belirlenmiş olup, söz konusu yönerge Bankamız internet sitesinde yer almaktadır. Ayrıca, Genel Kurul toplantısı sonucunda ilgili paydaşlarla gerekli paylaşımlar yapılmakta ve genel kurul tutanakları vb. genel kurula ilişkin dokümanlar Takasbank internet sitesinde yayımlanmaktadır.

Bununla birlikte, Bankamız entegre faaliyet raporu ile solo bağımsız denetim raporunda yer alan risk yönetimine ilişkin kamuya yapılacak açıklamalar da Takasbank internet sitesinde yayımlanmaktadır.

2.3. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu yönetim kurulunun (veya denginin) görev ve sorumlulukları açık bir şekilde tanımlanmalı ve menfaat çatışmalarının tespiti, ele alınması ve yönetilmesini de içeren, kurulun işleyişine ilişkin yazılı prosedürleri bulunmalıdır. Kurulun hem kendi genel performansını hem de yönetim kurulu üyelerinin bireysel performanslarını düzenli olarak değerlendirmesi gerekmektedir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 374'üncü maddesinde; "Yönetim kurulu ve kendisine bırakılan alanda yönetim, kanun ve esas sözleşme uyarınca genel kurulun yetkisinde bırakılmış bulunanlar dışında, şirketin işletme konusunun gerçekleştirilmesi için gerekli olan her çeşit iş ve işlemler hakkında karar almaya yetkilidir." hükmü yer almaktadır. 375'inci maddede de Yönetim Kurulunun devredilemez görev ve yetkilerini tanımlanmaktadır. İlâveten, merkezi takas kuruluşlarında yönetim kurulunun sermaye piyasası mevzuatı uyarınca görev ve yetkileri Genel Yönetmelik'in 13'üncü maddesinde özel olarak düzenlenmiş bulunmaktadır.

Takasbank özelinde Yönetim Kurulu'nun görev ve sorumlulukları Takasbank Esas Sözleşmesinin 12'nci maddesinde yazılıdır. Esas sözleşmede Yönetim Kurulunun Takasbank'ı Türk Ticaret Kanunu, Bankacılık Kanunu, Sermaye Piyasası Kanunu ve alt düzenlemeleri ile diğer ilgili kanun ve düzenlemelere uygun olarak yönetmesi gerektiği ifade edilmiştir. Yönetim Kurulu bünyesindeki "Denetim Komitesi", "Kurumsal Yönetim Komitesi", "Kredi Komitesi", "Ücretlendirme Komitesi", "Risk Komitesi" "Yönetim Kuruluna bağlı olarak çalışan ve raporlama sunan "Bilgi Güvenliği Komitesi", "BS Strateji Yönlendirme Komitesi", "Bilgi Sistemleri Süreklilik Komitesi (İş Sürekliliği Komitesi)", "Bilgi Paylaşım Komitesi", "Aktif Pasif Komitesi", "Sürdürülebilirlik Komitesi'nin görev ve sorumlulukları yönerge ve prosedürlerle belirlenmiş durumdadır. Yönetim kurulu üyeleri menfaat çatışmaları bakımından müzakerelere katılma yasağı, şirketle işlem yapma ve şirkete borçlanma yasağı ve rekabet yasağını düzenleyen 6102 sayılı Türk Ticaret

Kanunu'nun 393, 395 ve 396'ncı maddelerine ve ayrıca Genel Yönetmelik'in 18'inci maddesindeki yasaklara tabi bulunmaktadır.

Bankada iç kontrol, risk yönetimi ve iç denetim sistemlerinin ilgili mevzuata uygun olarak tesis edilmesi, işlerliği, uygunluğu ve yeterliliğinin sağlanması, finansal raporlama sistemlerinin güvence altına alınması, Banka içindeki yetki ve sorumlulukların belirlenmesi Yönetim Kurulunun sorumluluğundadır.

Yönetim Kurulu'nun tüm rol ve sorumlulukları ayrıca 5411 sayılı Bankacılık Kanunu, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ve alt düzenlemeleri ve 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun ve ikincil düzenlemelerinde detaylı bir şekilde belirlenmiştir.

Takasbank Yönetim Kurulu, bankanın ve yönetimin performansını, Bankanın hedeflerine ulaşma derecesini, faaliyetlerini ve performansını değerlendirmekle, faaliyetlerin ilgili mevzuata, esas sözleşmeye, iç düzenlemeler ile oluşturulan politikalara uygunluğunu izlemekle ve kontrol etmekle yükümlüdür. Kurumsal anahtar performans göstergeleri, Bankamız Stratejik Planında yer alan hedefler ve bunlara bağlı inisiyatifler dâhilinde belirlenmiş olup, yıllık bazda yapılan ölçümler sonucunda elde edilen değerler, Bankamızın stratejik hedeflerine ulaşma kabiliyetini ölçmeye imkân tanımaktadır. Stratejik Plan ve bu plana konu göstergelerdeki gerçekleştirmeler yıllık bazda Yönetim Kurulu üyeleri tarafından değerlendirilmektedir.

Yönetim kurulu üyelerine bireysel performansa göre yapılan bir ödeme söz konusu değildir. Yönetim Kurulunun performansını değerlendirmek, üyeleri seçmek veya görevden almak (kamu otoritelerine verilen kanuni yetkiler bir tarafa bırakıldığında) Türk Ticaret Kanunu çerçevesinde Genel Kurul'un yetkisinde olan hususlardır. Bankanın mali durumunu gösteren bağımsız denetim raporu bağımsız denetçiler tarafından hazırlanır ve hissedarlara yıllık Genel Kurul toplantısından önce incelemeleri amacı ile ulaştırılır. Yönetim Kurulu üyelerinin performansı, Genel Kurul toplantısında oylamaya sunulur ve şayet hissedarların büyük çoğunluğu Yönetim Kurulunu ibra etmezlerse, Yönetim Kurulu bu durumdan sorumlu tutulur.

Banka'da kurumsal yönetim politikasının temel bileşenleri; eşitlik, şeffaflık, hesap verebilirlik ve sorumluluktur. Banka'nın Kurumsal Yönetim İlkeleri Yönergesi dâhilinde,

- Banka Üst Yönetimi ile yönetim kademelerinin tümünün, görevlerini etkin, adil, şeffaf, hesap verilebilir, çıkar çatışmalarından uzak bir şekilde yerine getirmesi amacıyla gerekli tedbirler alınır. Yönetim kademelerinin tümünün Banka yönetiminde üstlenmiş oldukları sorumlulukların gerektiği şekilde karar alabilmesine imkân sağlanır. Banka faaliyetleri hakkında objektif ve bağımsız değerlendirme yapabilecek nitelikleri haiz ve ilgili mevzuat ve Banka Esas Sözleşmesi uyarınca görev alacak Yönetim Kurulu üyelerinin seçimi veya atanmasında ilgili mevzuatta öngörülen şartlara haiz olmaları ön koşulunun yanı sıra kurumsal yönetim uygulamaları çerçevesinde çıkar çatışmalarına neden olabilecek hususlar da ayrıntılı bir şekilde değerlendirilir.
- Banka faaliyetlerinde, ücret ve komisyon tarifelerinin belirlenmesinde, Banka ortakları ile Banka'ya ortak olmayan üyeler arasında herhangi bir ayırım yapılmaz. Ortaklar ve müşteriler ile ilişkiler adil, şeffaf ve hesap verilebilir bir şekilde yürütülür.

Banka'nın kurumsal yönetim ilkelerine uyumunu izlemek, bu konuda iyileştirmeler yapmak ve Yönetim Kurulu'na öneriler sunmak üzere, Yönetim Kurulu üyeleri arasından Yönetim Kurulu'nca seçilen en az 2 üyeden müteşekkil Kurumsal Yönetim Komitesi oluşturulmuştur. Komite, kurumsal yönetim ilkelerine uyumun tam olarak sağlanamaması nedeniyle meydana gelen çıkar çatışmalarını tespit eder ve çıkar

çatışmalarını yönetmek için gerekli politikaların oluşturulmasını sağlar. Bununla birlikte, kurumsal yönetim uygulamaları konusunu oluşturan önemli şikâyet ve talepleri inceler, bunlara ilişkin görüş ve önerilerini Yönetim Kurulu'na sunar.

Bu süreçler Takasbank Kurumsal Yönetim İlkeleri Yönergesi'nde dokümente edilmiş olup, ilgili mevzuat tüm Banka çalışanlarına duyurulmuştur. Bununla birlikte, yıllık entegre faaliyet raporumuzda yer alan Kurumsal Yönetim İlkelerine Uyum Beyanı kamuya açıklanmaktadır.

Banka içinde Yönetim Kurulu Üyeleri dâhil tüm Banka çalışanlarının müşteriler ve ortakları ile ilişkilerini düzenleyen Yönetim Kurulu onaylı Takasbank Çıkar Çatışması Politikası Yönergesi hazırlanmıştır. Ayrıca yine konu kapsamında Yönetim Kurulu onaylı Takasbank Etik İlkeleri ve Sosyal Medya Politikası Hakkında Yönerge ile Yönetim Kurulu bilgisi dâhilinde Takasbank Hediyeleşme Prosedürü hazırlanarak konu tüm yönleri ile detaylıca ele alınmıştır. Bu prosedür ve yönergeler Banka içi portalda tüm Banka çalışanlarının erişimine açık olup değişiklik yapılması halinde, Yönetim Kurulu onayına ve/veya bilgisine sunulduktan sonra tüm Banka çalışanlarına duyuru yapılarak farkındalık sağlanmaktadır.

2.4. Yönetim kurulu, üstlendikleri çeşitli görevleri yerine getirmeye uygun becerilere ve vasıflara sahip nitelikli üyelere sahip olmalıdır. Yönetim kurulunda icracı (murahtas) olmayan üyeler de bulunmalıdır.

Takasbank Yönetim Kurulu üyelerinin sahip olması gereken asgari nitelikler mevzuatla düzenlenmiş olup, üyelerin gerekli eğitim ve tecrübe şartlarını taşıması yasal bir zorunluluktur. Yönetim Kurulu üyelerinin yıl içerisinde gerçekleştirmiş olduğu faaliyetler, Bankanın en üst karar organı olan Genel Kurul tarafından değerlendirilmekte ve Yönetim Kurulu Genel Kurul'da ibra edilmektedir.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 23'üncü maddesine göre, bu Kanun'da Genel Müdür için öngörülen ve 25'inci maddede listelenen şartların, Yönetim Kurulu üyelerinin yarıdan bir fazlası için de aranacağı belirtilmiştir. Genel Yönetmelik'in 12'nci maddesinde de Yönetim Kurulu üyelerinin ve Genel Müdür'ün haiz olması gereken şartlar belirlenmiştir. Ayrıca, Genel Yönetmelik'in 12'nci maddesinde Yönetim Kurulu Üyelerinde aranacak şartlar ile olması gereken üye sayısı, 15'inci maddesinde ise Genel Müdür ve Genel Müdür yardımcılarının ilişkin hükümler belirtilmiştir. Yönetim Kurulu tarafından onaylanan Takasbank Kurumsal Yönetim İlkeleri Yönergesi'ne göre, Takasbank Yönetim Kurulu, hem yönetsel görevi olan hem de yönetsel görevi olmayan üyelere oluşur. Takasbank Yönetim Kurulu'nda Genel Müdür dışında Takasbank'da icrai görevi bulunan yönetim kurulu üyesi görev almamaktadır. Esas sözleşme ve kurumsal yönetim ilkeleri uyarınca yönetim kurulunda bağımsız yönetim kurulu üyeleri de görev yapmaktadır. Halen, doğal üye sıfatıyla görev yapan Genel Müdür hariç toplam sekiz yönetim kurulu üyesinden dördü genel kurulda bağımsız üye olarak seçilmiştir.

Banka Yönetim Kurulu Üyelerine Banka Esas Sözleşmesi çerçevesinde belirtilen teşvik ve hizmetler sunulmaktadır. Yönetim Kurulu Başkanına ve Üyelerine verilecek huzur hakkı, ücret, prim, ikramiye gibi mali menfaatler, ayni ve nakdi imkânlar ve yıllık kârdan pay ve sair haklar ile bunların şekli ve tutarı her yıl Genel Kurulca; Banka tarafından karşılanacak yolculuk, konaklama ve temsil giderleri ile sigorta ve benzeri teminatlar ise Yönetim Kurulunca tayin ve tespit edilir. Yönetim Kurulu Başkanı ve Üyeleri ile eşleri, çocukları ve bakmakla yükümlü oldukları kimseler, çalışanlar ile aynı şartlar dahilinde sağlık yardımlarından yararlandırılır.

2.5. Kurum yönetiminin görev ve sorumlulukları açıkça tanımlanmalıdır. Yönetim gerekli bilgi ve tecrübeye, kurumun operasyonlarını ve risk yönetimini ifa edecek ehliyete sahip olmalıdır.

BDDK, SPK ve Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemlerine ilişkin TCMB mevzuatı ile Banka iç mevzuatında belirtilen rol ve sorumluluklar dikkate alınarak idarecilerin rol ve sorumlulukları açıkça belirlenmektedir. İdareciler mevzuatta belirtilen tecrübeye, yeteneğe ve dürüstlüğe sahiplerdir. Takasbank'a personel alımı yapılırken personelde aranacak kriterler ünvan bazında ayrı olarak Bankanın İnsan Kaynakları Yönergesi'nde ve İç Sistemler Bölümü'nün kendi Yönetmeliklerinde ayrıca belirtilmektedir. Rol ve Görev tanımları çerçevesinde performans değerlendirmeleri ve atamaları yapılmaktadır.

İdarecilerin görevden uzaklaştırılması süreci, Yönetim Kurulu ve Denetim Komitesi kararları ile Takasbank İnsan Kaynakları Yönergesi'nin; "Çalışanın kendi isteğiyle görevinden ayrılması", "Emeklilik ve/veya ikale", "Malullük, ölüm", "Kadronun kaldırılması", "Disiplin cezası sonucu işten çıkarılma", "İşe alınma şartlarının var olmaması", "İş sözleşmesinin feshedilmesi" ve "Tekrar işe alınma" başlıklı maddeleri çerçevesinde yürütülmektedir. İç Sistemler Bölüm Direktörü ile İç Sistemler Bölümü'ne bağlı Birimlerin Yöneticilerinin görevden uzaklaştırılması süreci ise Denetim Komitesi ve Yönetim Kurulu kararı ile işletilir.

Ayrıca Üst Yönetimin (Yönetim Kurulu, Genel Müdür, Genel Müdür Yardımcıları, İç Sistemler Bölüm Direktörü ile İç Sistemler Bölümü'ne bağlı Birim Yöneticileri) göreve başlama ve görevden uzaklaştırılması halinde düzenleyici ve denetleyici kuruluşlara bilgi verilip, onay alınmaktadır. Bununla ilgili sürecin nasıl işleteceği ile alakalı Takasbank Üst Yönetim Atama ve Görevden Ayrılma İşlemleri Kılavuzu adında yazılı bir doküman oluşturularak, yasal süreçler adım-adım oluşturulmuştur.

Ekip/Bölüm ve ünvan bazlı oluşturulan görev tanımlarında rol ve sorumluluklar açıkça belirlenmiştir. Ekiplerin görev ve sorumlukları Yönetim Kurulu tarafından onaylı Takasbank Teşkilat ve Görev Yönergesi'nde, Genel Müdür onaylı (İç Sistemler Bölümü personelinin ise Denetim Komitesi onaylı) ünvan bazında belirlenen görev tanımları ise Bankamız Doküman Yönetim Sistemi altında yer almaktadır. Yönetimin görev ve sorumlulukları, hukuki zorunlulukların yanı sıra bankanın hedefleri ve amaçları ile aynı doğrultuda yapılandırılmıştır. Yönetim, bankanın faaliyet ve operasyonlarının, hukuki zorunluluklar, yönetim kurulu tarafından konulan amaçlar, strateji ve risk tolerans iştah seviyeleri ile uyumlu olmasını sağlamak durumundadır. Yönetim aynı zamanda, bankanın faaliyet ve operasyonlarının, bankanın hedeflerine ulaşmak amacı ile gerekli iç kontrollerin bulunduğu ve gerektiği şekilde uygulandığı bir ortamda gerçekleştirilmesini sağlamaktan sorumludur.

Takasbank üst düzey yönetimine ve iş birimlerine münhasıran merkezi karşı taraf faaliyetleri ile ilgili yüklenen özel görev ve sorumluluklar Yönetim Kurulu'nca onaylı Takasbank Merkezi Karşı Taraf Risk Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi'nin 10'uncu maddesi ile özel olarak da düzenlenmiştir. Buna göre Genel Müdür, Genel Müdür Yardımcıları ve diğer üst düzey yöneticiler;

- MKT faaliyetlerinin Yönetim Kurulu tarafından belirlenen amaç ve stratejilerle uygun bir şekilde yürütülmesi,
- Hedeflenen amaçlara ulaşmayı sağlayacak uyum ve iç kontrol prosedürleri oluşturulması,
- Takasbank'ın diğer faaliyetlerinin, MKT faaliyetleri için önemli bir risk teşkil etmediğinden emin olunmasını sağlayacak tedbirlerin alınması,
- Risk yönetimi, iç denetim, iç kontrol, mevzuat ve uyum fonksiyonlarına yeterli kaynağın tesis edilmesi

görev ve sorumluluğunu taşırlar.

Yönetimin gerekli bilgi, tecrübe ve ehliyetle sahip olması hem birincil ve ikincil mevzuatta hem de iç düzenlemelerde yer alan ve üzerinde titizlikle durulan bir mecburiyettir. Üst düzey yöneticilerin performansını değerlendirme atama veya görevden alma yetkisi Yönetim Kurulu ve Genel Müdür'e aittir. Takasbank yönetimi, aylık olarak gerçekleştirilen ve bankanın hedefleri ve stratejileri doğrultusunda Takasbank'ın operasyonlarının, faaliyetlerinin, devam eden projelerinin ve finansal durumunun değerlendirildiği toplantılarda direkt olarak Yönetim Kurulu'na raporlama yapmaktadır.

Aynı zamanda yıllık bazda Stratejik Plan ve Kurumsal Performans Yönetimi süreci kapsamında hedefler belirlenmekte ve belirli dönemlerde ölçülerek Stratejik Plan değerlendirme raporu adı ile Üst Yönetim'e sunulmaktadır.

2.6. Yönetim kurulunun finansal piyasa altyapısı kuruluşunun risk-tolerans politikasını içeren, risk kararları için sorumlulukları ve hesap verilebilirliği belirleyen, kriz ve acil durumlarda karar alma mekanizmasını düzenleyen yazılı ve açık bir risk yönetim çerçevesi oluşturması gerekir. Yönetişim düzenlemelerinin, risk yönetimi ve iç kontrol/denetim fonksiyonlarının yeterli yetkiye, bağımsızlığa, kaynaklara ve Yönetim Kurul'una erişim imkânına sahip olmasını sağlanmalıdır.

Takasbank'ın kurumsal risk yönetimi çerçevesi tabi olunan bankacılık mevzuatının ve merkezi karşı taraf faaliyetleri başta olmak üzere sermaye piyasası mevzuatının gerektirdiği risk yönetimi ihtiyaçları dikkate alınarak oluşturulmuştur. Merkezi karşı taraf faaliyetleri ve bu faaliyetlerde kullanılan risk yönetimi modellerinin geçerliliği, Yönetim Kurulu tarafından, bankacılık mevzuatı çerçevesinde doğrudan Yönetim Kurulu bünyesindeki Denetim Komitesi'ne bağlı olarak çalışan ve kurumsal ölçekte iç denetim, iç kontrol, sermaye yeterliliği, risk kontrolü ve raporlaması ile iştigal eden, İç Denetim Birimi, İç Kontrol Birimi, Mevzuat ve Uyum Birimi ve Risk Yönetimi Birimi (İç Sistemler Bölümü) vasıtasıyla kontrol edilmekte ve denetlenmektedir. Bunun yanında Yönetim Kurulu tarafından Takasbank'ın merkezi karşı taraf olarak üstlendiği finansal risklerin yönetimi için takas operasyonu ve piyasa işleticisi birimlerden bağımsız bir Genel Müdür Yardımcısına bağlı olarak faaliyet gösteren Merkezi Karşı Taraf Bölümü bulunmaktadır. MKT üyelerine tahsis edilecek risk limitleri ve üyelik tipleri Merkezi Karşı Taraf Bölümü içinde yer alan Finansal Analiz ve Derecelendirme Ekibi tarafından işletilen İçsel Kredi Derecelendirme ve Değerlendirme Sistemi ile takdir edilmekte, pozisyon ve teminatlarla ilgili her türlü risk parametresi belirlenmesi ve izlenmesi Merkezi Risk Yönetimi Ekibi ile Teminat ve Temerrüt Yönetimi Ekibi tarafından ilgili görev tanımları çerçevesinde gerçekleştirilmektedir.

BDDK tarafından Basel standartları gözetilerek oluşturulan bankacılık risk yönetimi ve sermaye yeterliliği düzenlemeleri ile CPMI-IOSCO ve EMIR de dâhil olmak üzere sermaye piyasaları mevzuatı, ödeme ve menkul kıymet mutabakat sistemlerine ilişkin mevzuat ile ilgili uluslararası standart-mevzuat ve iyi uygulama rehberleri çerçevesinde hazırlanan;

- Takasbank Risk Yönetimi Yönetmeliği,
- Takasbank Operasyonel Risk Yönetimi Prosedürü,
- Takasbank İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci Yönergesi,
- Takasbank Stres Testi Programı Politika ve Uygulama Usulleri Prosedürü,

- Takasbank İş Sürekliliği Yönergesi, Takasbank İş Sürekliliği Prosedürü, Takasbank İş Sürekliliği Planı ve bu plana bağlı Takasbank Acil Durum Eylem Planı, Takasbank Bilgi Sistemleri Süreklilik Planı, Takasbank İş Sürekliliği İletişim Planı, Takasbank Salgın Hastalık Eylem Planı,
- Takasbank Yeniden Yapılandırma (Recovery) Planı ve Takasbank Faaliyetlerin Düzenli Şekilde Yavaşlatılması (Orderly Winding Down) Planı,
- Takasbank Krediler Yönergesi,
- Kredi Derecelendirme ve Değerlendirme Sistemleri Genel Esaslar Yönergesi ve bu Yönerge çerçevesinde Bankalar, Aracı Kurumlar ve Diğer Finansal Kuruluşlar için ayrı ayrı hazırlanan Kredi Derecelendirme ve Değerlendirme Esasları Prosedürleri,
- MKT hizmeti verilen piyasalar için hazırlanan Yönergeler ve bu Yönergelere istinaden çıkarılan Piyasa Prosedürleri,
- Takasbank Merkezi Karşı Taraf Risk Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi,
- Takasbank Merkezi Karşı Taraf Teminat Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi,
- Takasbank Merkezi Karşı Taraf Temerrüt Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi,
- Takasbank MKT Risk Komitesi Kurulu, Göreve Çalışması Esasları Yönergesi
- Takasbank Tezgahüstü Türev Ürünler Temerrüt Yönetimi Grubu Uygulama Esasları

hem kurumsal hem de merkezi karşı taraf risk yönetimi çerçevesini oluşturan temel dokümanlardır. Takasbank'ın maruz bulunduğu önemli her türlü finansal ve finansal olmayan risk tanımlanmakta, ölçülmekte, kredi, risk, işlem, teminat, saklama veya konsantrasyon limitleri ile sınırlanmakta, risk limitlerine yaklaşıldığında uyarı mekanizmasını harekete geçirecek sinyal değerleri belirlenmekte, riskler için yasal ve/veya içsel sermaye tahsis edilmekte, fiziksel veya finansal acil durumlarda karar ve yönetim mekanizması ve alınacak tedbirler belirlenmiş bulunmaktadır.

Merkezi karşı taraf faaliyetlerinden kaynaklanan riskler için sermaye tahsisi Avrupa Birliği'nin Merkezi Karşı Taraf Kuruluşlarının sermaye yeterliliğine ilişkin (EU) No 152/2013 sayılı EMIR tamamlayıcı düzenlemesi de gözetilerek, Takasbank'ın diğer faaliyetlerden kaynaklanan risklerle birlikte Basel Komitesi'nin bankacılık sermaye yeterliliği düzenlemelerine uygun bir şekilde I. Yapısal Blok (kredi riski, piyasa riski, karşı taraf kredi riski ve operasyonel risk) ve II. Yapısal Blok (likidite riski, bankacılık hesaplarından kaynaklanan faiz oranı riski, MKT genel iş riski) riskleri arasında ele alınmaktadır.

Takasbank, BT ve operasyonel risk yönetimi ile ilgili olarak, ISO 27001 Bilgi Güvenliği Yönetim Sistemi (Information Security Management System), ISO 22301 İş Sürekliliği Yönetim Sistemi (Business Continuity Management System) ve ISO 20000-1 BT Servis Yönetim Sistemi (IT Service Management System) sertifikalarına sahiptir. İlgili standartlara ilişkin iç tetkik ve dış tetkikler her yıl yapılmaktadır.

Özetle Takasbank'ın risk-tolerans politikası, risk yönetiminde sorumluluklar ve bu sorumlulukları taşıyanlar, acil durum, kriz veya temerrüt yönetimi gibi olağan üstü durumlarda karar mekanizmasının işleyişi gibi kritik hususlar risk yönetimi çerçevesi ile en iyi şekilde kapsanmıştır. Takasbank'ta hem kurumsal hem de merkezi karşı taraf risk yönetimi faaliyetleri icracı olmayan (gelir getiren faaliyetlerle uğraşmayan), ücretleri Bankanın performansı ile ilişkilendirilmeyen, üst yönetimin gerekli kaynağı tahsis etmekle yükümlü tutulduğu Merkezi Karşı Taraf Bölümü ve Risk Yönetimi Birimi'nce yürütülmekte, merkezi karşı taraf faaliyetlerinden kaynaklanan riskler hem üst yönetim, İç Sistemler Bölümü, Denetim Komitesi ve Yönetim Kurulu tarafından değerlendirilen özel raporlamalarla, hem de asgari sermaye

yeterliliği hesaplamalarında ve içsel sermaye yeterliliği değerlendirme sürecinde diğer faaliyetlerden kaynaklanan riskler ile birlikte bütünsel bir bakış açısıyla değerlendirilmekte ve Denetim Komitesi ve Yönetim Kurulu'nda ele alınmaktadır.

Risk Yönetimi Birimi, risk yönetimi sistemini tasarlamak ve uygulamak ile Birim faaliyetleri kapsamında kullanılan risk ölçüm modellerinin tasarımı, seçilmesi, uygulamaya konulması ve ön onay verilmesi sürecine katılmak, modelleri düzenli olarak gözden geçirmek ve gerekli değişiklikleri yapmakla sorumludur.

Yönetim Kurulu ile Üst Düzey Yönetim, kullanılan modele ilişkin varsayımları ve sınırlamaları, riskleri ölçmek için kullanılan temel varsayımları, veri kaynakları ve uygulama usullerinin yeterliliğini ve uygunluğunu değerlendirir.

Denetim Komitesi, risk yönetimine ilişkin Yönetim Kurulu'nca onaylanan banka içi politika ve uygulama usullerine uyulup uyulmadığını gözetir ve alınması gerekli görülen önlemler konusunda Yönetim Kurulu'na önerilerde bulunur.

Yönetim Kurulu genel ve risk türü bazındaki risk iştahları ile risk limitleri ve sinyal değerlerini tesis eder, risk yönetimi faaliyetlerine ilişkin politikalar ile uygulama usullerini onaylar ve bunların etkin bir şekilde uygulanmasını ve idame ettirilmesini sağlar.

Yönetim Kurulu tarafından onaylanan Takasbank Risk Yönetimi Yönetmeliği uyarınca Risk Yönetimi Birimi'nin görev ve sorumlulukları asgari olarak aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- Risk yönetimi sistemini tasarlamak ve uygulamak.
- Risk Yönetimi Birimi faaliyetleri kapsamında kullanılan risk ölçüm modellerinin tasarımı, seçilmesi, uygulamaya konulması ve ön onay verilmesi sürecine katılmak, modelleri düzenli olarak gözden geçirmek ve gerekli değişiklikleri yapmak.
- Risk Yönetimi Birimi tarafından kullanılan risk ölçüm modellerinden düzenli raporlar üretmek ve raporları analiz etmek.
- Risk Yönetimi Birimi tarafından belirlenerek Yönetim Kurulu tarafından onaylanan Banka risk iştahları ile limit ve sinyal değerlerinin gelişimini izlemek.
- Risk Yönetimi Birimi tarafından gerçekleştirilen risk ölçümü ve risk izleme sonuçlarının Üst Yönetim'e düzenli ve zamanında raporlanmasını sağlamak.
- İçsel sermaye yeterliliği değerlendirme sürecinin (İSEDES) Banka içerisinde uygulanmasını ve buna bağlı olarak İSEDES Raporunun hazırlanmasını koordine etmek.

Risk Yönetimi Birimi tarafından hazırlanan raporların Yönetim Kurulu'na ve Üst Düzey Yönetim aracılığıyla da riskin oluşmasından ve izlenmesinden sorumlu birimlere düzenli aralıklarla sunulması sağlanır.

Bankamız İç Kontrol Birimi ile Mevzuat ve Uyum Birimi, Bankaların İç Sistemleri ve İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci Hakkında Yönetmelik hükümlerine uygun bir şekilde bağımsız ve Denetim Komitemiz aracılığıyla Yönetim Kurulumuza bağlı olarak yapılandırılmıştır. Yürütülen kontrol ile mevzuat ve uyum faaliyetlerinin yasal çerçevesini, başta SPK, TCMB ve BDDK tarafından yayınlanan ilgili mevzuat ile Bankamız iç mevzuatı oluşturmaktadır.

İç Kontrol Biriminin amacı, Banka'nın varlıklarının korunmasını, faaliyetlerin etkin ve verimli bir şekilde ilgili Kanunlara ve ilgili diğer mevzuata, banka içi politika ve kurallar ile bankacılık teamüllerine uygun olarak yürütülmesini, muhasebe ve finansal raporlama sisteminin güvenilirliğini, bütünlüğünü ve bilgilerin zamanında elde edilebilirliğini sağlamaktır.

Takasbank İç Kontrol Yönetmeliği, BDDK tarafından yayımlanan Bankaların İç Sistemleri ve İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci Hakkında Yönetmelik çerçevesinde oluşturularak Banka Yönetim Kurulu tarafından onaylanmıştır. Yönetmelik ile Banka'nın iç kontrol sistemine, iç kontrol faaliyetlerine, İç Kontrol Birimi'nin organizasyon yapısı ile görev, yetki ve sorumluluklarına, Birim'de görev alacakların seçilme, atanma, kadrodan çıkarılma, terfi, eğitim ve özlük haklarına ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir. Birim, Denetim Komitesi aracılığıyla Yönetim Kurulu'na bağlı olarak faaliyetlerini yürütmektedir.

İç Kontrol Birimi, İş Süreçleri Kontrol Ekibi ile Bilgi Sistemleri Kontrol Ekibi'nden oluşmaktadır. Banka ve Banka'nın dış hizmet sağlayıcıları nezdindeki bilgi sistemleri (BS) yönetimine ilişkin faaliyetler, bu faaliyetleri destekleyen süreçler ve tesis edilen BS kontrollerinin mevzuata ve banka içi politika, prosedür ve standartlara uyumlu olduğunu kontrol etmek üzere BS iç kontrol fonksiyonu Bilgi Sistemleri Kontrol Ekibi bünyesinde oluşturulmuş ve BS iç kontrol sorumlusu atanmıştır.

İç Kontrol Birimi kontrolleri sırasında, Banka'nın tüm iş ve BS faaliyetleri dönemsel olarak gözden geçirilen iç kontrol listeleri kapsamında kontrol edilmekte, Kurum'un genelinde uygulanan iç kontrol sistemlerinin etkinliği ve yeterliliği bağımsız olarak gözden geçirilerek onaylanmakta ve tüm süreçlerin başta SPK, BDDK ve TCMB olmak üzere ilgili tüm mevzuata, vergi kanunlarına, dâhili prosedürlere ve etik kurallara uygunluğu kontrol edilmektedir. Kurum'un iş akış süreçlerinde yer alan kontrol noktalarının işlerliği ve yeterliliğinin kontrolü İç Kontrol Birimi tarafından gerçekleştirilmektedir. Kurum'daki uygulama sistemleri üzerindeki yetkilendirme süreci kapsamında verilen yetkiler ve yetki/onay mekanizmaları İç Kontrol Birimi tarafından düzenli olarak kontrol edilmektedir.

İç Kontrol Birimi tarafından Banka'nın operasyonel risk veri tabanı, iş ve işlem yoğunlukları, Banka riskleri, işlemlerin sıklıkları, yapıma şekilleri dikkate alınarak mevzuatlar kapsamında taslak İş ve BS kontrol listeleri oluşturulmaktadır. Taslak olarak oluşturulan bu listeler hakkında İç Sistemler Bölümü bünyesindeki diğer iç sistem birimlerinin ve Üst Düzey Yönetimin de görüşü alınır. İç Sistemler Bölümü Direktörü ile İç Kontrol Biriminin kararıyla nihai iş ve BS kontrol listeleri oluşturulmaktadır. İş ve BS kontrol listeleri işlemlerin sıklığı ve risklilik durumlarına göre günlük, haftalık, aylık, üç aylık, altı aylık ve yıllık periyotlar bazında kontrol edilerek çalışma kanıtları oluşturulmaktadır. Takasbank Süreç Denetimi Metodolojisi ve Yönetim Beyanı Hazırlama Yönergesi uyarınca yıllık bazda yönetim beyanına mesnet teşkil eden çalışmalarda da kullanılmaktadır. Yönetim Beyanı kapsamında oluşturulan rapor Denetim Komitesi aracılığıyla Yönetim Kurulu'na sunulmaktadır. İç Kontrol Biriminin gerçekleştirdiği kontrolleri, kontrol sonuçlarını, devam eden projeleri ve diğer faaliyetlerini içeren İç Kontrol Birimi Faaliyet Raporu aylık olarak Üst Düzey Yönetime ve üçer aylık dönemler itibarıyla de Denetim Komitesi vasıtasıyla Yönetim Kuruluna periyodik olarak sunulmaktadır.

Operasyonel Risk Veri Tabanında tanımlanan riskler için İç Kontrol Birimi tarafından kontrol skoru hesaplanmaktadır.

Takasbank TFRS 9 Beklenen Kredi Zarar Karşılığı Modeli Yönergesi uyarınca TFRS9 beklenen kredi zararı modelinin ilgili tüm düzenleme, Banka politika ve servislerine uyumunun kontrolü, risk değerlendirme ve ölçüm modellerinin validasyonu üç aylık bazda İç Kontrol Birimi tarafından gerçekleştirilmektedir.

İSEDES kapsamında Banka tarafından kullanılan ekonomik ve/veya yasal sermaye yeterliliğine ilişkin modele dayalı risk ölçüm metodolojisinin içsel validasyonu yıllık bazda İç Kontrol Birimi tarafından yerine getirilmektedir.

İç Kontrol Birimi tarafından kontrolü sağlanan MKT Yönetmeliği'nin "Stres testleri" başlıklı 40'ncı maddesi uyarınca hazırlanan "Merkezî Karşı Taraf Kredi Riski Stres Testi Sonuçları" ve "Merkezî Karşı Taraf Likidite Riski Stres Testi Sonuçları" raporları ile Takasbank Merkezî Karşı Taraf Risk Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi'nin 36'ncı maddesi uyarınca hazırlanan "Merkezî Karşı Taraf Geriye Dönük Test Sonuçları" İç Kontrol Birimi tarafından kontrol edilmekte Denetim Komitesi aracılığıyla Yönetim Kurulu'na sunulmaktadır.

Dış hizmet kontrolleri kapsamında bir adet dış hizmet kuruluşuna yönelik kontrol faaliyetleri gerçekleştirilmiş olup, dış hizmet kuruluşunun BS yönetimine ilişkin faaliyetleri, bu faaliyetleri destekleyen süreçleri ve tesis edilen BS kontrollerinin mevzuata ve banka içi politika, prosedür ve standartlara uyumlu olduğunun kontrolleri sağlanmıştır.

Kontrol faaliyetleri neticesinde oluşturulan bulguların ve önerilerin periyodik takibi, İç Kontrol İnceleme planı çerçevesinde ilgili iş ve BT servis sahibi tarafından belirlenen tahmini aksiyon tamamlanma tarihleri itibarıyla ve her hâlükârda üç ayda bir gerçekleştirilmektedir. Ayrıca, kontroller sonucunda tespit edilen aksaklıklara ilişkin iyileştirme önerilerinde de bulunmaktadır.

BDDK ve SPK yönetim beyanlarının hazırlanması ile beyanlara mesnet teşkil eden süreç denetimleri, kontrol testleri, bulguların raporlanması gibi çalışmalara ilişkin usul ve esaslar Takasbank Süreç Denetimi Metodolojisi ve Yönetim Beyanı Hazırlama Yönergesi'nde belirlenmiş olup, yönetim beyanı çalışmaları İç Denetim Birimi ile İç Kontrol Birimi tarafından iş süreçlerinde müştereken, bilgi sistemleri süreçlerinde ise İç Denetim Birimi tarafından gerçekleştirilmekte ve sonuçları raporlanmaktadır. Yönetim Beyanı kapsamında oluşturulan rapor Denetim Komitesi aracılığıyla Yönetim Kurulu'na sunulmaktadır. İç Kontrol Biriminin gerçekleştirdiği kontrolleri, kontrol sonuçlarını, devam eden projeleri ve diğer faaliyetlerini içeren İç Kontrol Birimi Faaliyet Raporu aylık olarak Üst Düzey Yönetime ve üçer aylık dönemler itibarıyla da Denetim Komitesi vasıtasıyla Yönetim Kuruluna periyodik olarak sunulmaktadır.

Banka içi ve dışı mevzuat değişikliklerinin incelenmesi, onay süreçlerinin yürütülmesi ile duyurusu, Banka'nın tabi olduğu ve Banka çalışanlarını ilgilendiren yasal mevzuatın takibi, ilgili ekiplerin bilgilendirilmesi, Banka içi ve dışı mevzuat ile diğer süreçlerin oluşturulması/güncelliğinin sağlanması, yeni ürün ve işlemler ile gerçekleştirilmesi planlanan faaliyetler için mevzuat uyum değerlendirmelerinin yapılması, iş akış ve görev tanım formlarının ilgili birimler tarafından yıllık gözden geçirilmesinde koordinasyonun ve kontrolün sağlanması, bilgi sistemlerinin işleyişine, güvenilirliğine, dayanıklılığına ve sürekliliğine ilişkin belirlenen hedeflere uyum düzeyini gösterir raporun hazırlanmasında koordinasyon ve kontrolün sağlanması, MASAK ve AML çalışmalarının ve projelerinin yürütülmesi, FATCA ve CRS kapsamında tanınan muafiyete konu şartların yıllık takibinin yapılması, MASAK eğitimlerinin verdirilmesi, ödeme ve menkul kıymet mutabakat sistemleri işletimi kapsamında TCMB anketlerinin ve CPMI-IOSCO

uyum dokümanlarının güncellenmesinde koordinasyonun ve kontrolün sağlanması, iş sürekliliği ve BT yasal gereksinim dokümanının oluşturulması/güncelliğinin sağlanması, Bilgi Paylaşım Komitesi sekreteryalığı görevinin yerine getirilmesi, Banka'nın üçüncü taraflar ile paylaştığı banka sırrı niteliğindeki bilgiler hakkında dönemsel raporun hazırlanarak Yönetim Kurulu'na sunulması ve akabinde BDDK'ya gönderiminin sağlanması, sürdürülebilirlik çalışmalarına destek verilmesi, Banka'nın satın alımları kapsamındaki sözleşmelerin incelenmesi, alınan hizmetlerin dış hizmet ve destek hizmeti olup olmadığına dair değerlendirme yapılması, bilgi sistemlerine yönelik alınan hizmetlere Genel Yönetmelik'in 35/B maddesi kapsamında görüş verilmesi, Banka çalışanlarının yatırım yapabileceği sermaye piyasası araçlarına ilişkin olarak Genel Yönetmelik'in "Yasaklar" başlıklı 18'inci maddesi kapsamında gelen sorulara görüş verilmesi, Banka'ya yönelik yurt içi ve yurt dışı kurumlardan suç gelirlerinin aklanması, terörizmin ve kitle imha silahlarının finansmanının önlenmesi, müşterinin tanınması, iş ve bilgi sistemlerinin sürekliliği, merkezi karşı taraf faaliyetleri kapsamında ve diğer hususlarda gelen anketler ile bilgi ve belge taleplerine görüş oluşturulması ve faaliyet raporlarının hazırlanarak Yönetim Kurulu'na sunulması faaliyetleri Mevzuat ve Uyum Birimi tarafından gerçekleştirilmektedir.

Bankamız İç Denetim Birimi, Merkezi ve Yerinden Denetim Ekibi ile Bilgi Sistemleri Süreç Denetim Ekibinden oluşmakta ve Birim bünyesinde İç Denetim Birimi Yöneticisi, yeterli sayıda başmüfettiş, kıdemli müfettiş, müfettiş ve müfettiş yardımcısı bulunmaktadır. Banka ve Bankanın dış hizmet sağlayıcıları nezdindeki bilgi sistemleri yönetimine ilişkin faaliyetler, bu faaliyetleri destekleyen süreçler ve tesis edilen BS kontrollerinin mevzuata ve banka içi politika, prosedür ve standartlara uyumlu olduğu ve bilgi sistemlerine ilişkin iç kontrol ve risk yönetimi faaliyetlerinin etkinliği ve yeterliliği hususunda yönetim kuruluna güvence sağlamak üzere BS iç denetim fonksiyonu Bilgi Sistemleri Süreç Denetim Ekibi bünyesinde oluşturulmuş ve BS iç denetim sorumlusu atanmıştır. Birim, Yönetim Kurulu'nun iç sistemler kapsamında kendi üyeleri arasından görevlendirdiği Denetim Komitesi aracılığıyla Yönetim Kurulu'na bağlı olarak faaliyet göstermektedir. Müfettişler, İç Denetim Birimi Yöneticisinden aldıkları talimatlara göre Yönetim Kurulu adına inceleme ve denetim yapmaktadırlar.

İç Denetim Birimi, tüm faaliyetlerin dönemsel ve riske dayalı olarak incelenmesi ve denetlenmesi, eksiklik, hata ve suistimallerin ortaya çıkarılması, bunların yeniden ortaya çıkmasının önlenmesi, düzenleyici ve denetleyici otoriteler ile üst yönetime iletilen bilgi ve raporlamaların doğruluğu ve güvenilirliğinin değerlendirilmesi, Banka süreçlerinin etkinliğini ve verimliliğini geliştirmek ve iyileştirmek amacı ile çalışmalar yürütmektedir. İlgili faaliyetlerin yerine getirilmesi sırasında yıllık "Risk Değerlendirme Raporu" temel alınarak İç Denetim Planı oluşturulmaktadır. Risk Değerlendirme Raporu ekinde yer alan risk matrisi çerçevesinde Bankanın iş ve BT birimlerinde gerçekleştirilen iş ve işlemlerden hangileri üzerinde yoğunlaşılması gerektiği belirlenmektedir. Ayrıca Üst Yönetimin riskli gördüğü konular da iç denetim planında dikkate alınmaktadır.

Bankaların İç Sistemleri ve İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci Hakkında Yönetmelik'in 26 ve 27'nci maddeleri ile Genel Yönetmelik'in 16/C maddesinin birinci fıkrasında yer alan esaslara uygun şekilde İç Denetim Planı oluşturulmaktadır. Bununla birlikte, BSEBY'nin 31'inci maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkraları uyarınca da BS iç denetimlerinin kapsamının kritik BS servisleri, süreçleri ve kritik varlıkları içerecek ve bunlara ilişkin güvence verecek derinlikte ve detayda olması, yıllık olarak denetlenebilir BS alanlarından oluşan bir BS denetim planı oluşturulması ve banka denetim komitesinin onayından geçirilmesi, bankanın BS iç denetimlerinin sıklığı ve denetim döngülerinin; BS servislerinin, süreçlerinin ve varlıklarının kritikliği ve riski ile orantılı olmasının sağlanması ve bahse konu Yönetmelikte

yer alan hükümlerin tamamının banka tarafından yerine getirildiği konusunda güvence vermek üzere yapılacak BS iç denetimleri için denetim döngüsünün iki yılı aşmayacak şekilde belirlenmesi sağlanmaktadır. Bu çerçevede, İç Denetimi Planı BS denetim planını da içerecek şekilde oluşturulmakta olup, İç Denetim Planının Yönetim Kurulu tarafından onaylanmasını müteakip, BS denetimleri için oluşturulan denetim rehberleri ve kontrol listeleri de gözden geçirilmektedir. Buna ek olarak, BS iç kontrol ve BS iç denetim faaliyetleri karşılıklı iş birliği ve bilgilendirmeye dayalı olarak koordineli bir şekilde yürütülmekte, önemlilik arz eden sistem, süreç ve alanların zamanında ve öncelikli olarak değerlendirilmesini sağlayacak şekilde iç kontrol ve iç denetim faaliyetleri planlanmakta ve bu faaliyetler için gerekli kaynaklar sağlanmaktadır.

İç Denetim Planı oluşturulurken; risk değerlendirmeleri dışında Banka organizasyon şeması, banka bilgi varlığı envanterleri, servis kataloğu, iş etki analizi sonuçları, Operasyonel Risk Veri Tabanı ve Operasyonel Risk Kayıp Veri Tabanı, geçmiş bulgu ve iyileştirme önerileri, geçmişte denetlenen birimler, inceleme, soruşturma, araştırma ve danışmanlık faaliyetleri sonuçları ile tabi olunan mevzuat, zaman ve kaynak da dikkate alınmaktadır.

İç Denetim Birimi'nin temel faaliyetleri; bankacılık, ödeme ve menkul kıymet mutabakat sistemi işletimi ve sermaye piyasası faaliyetlerine ilişkin servislerin ve ilgili Banka birimlerinin denetimi, bilgi sistemleri süreç denetimleri, üye kuruluşlar nezdinde gerçekleştirilen merkezi karşı taraf üye denetimleri, tedarikçi firmalar nezdinde gerçekleştirilen destek ve dış hizmet firması denetimleri, yönetim beyanı çalışmaları, inceleme ve soruşturma faaliyetleri, bulgu ve iyileştirme önerisi takip çalışmaları, araştırma ve danışmanlık faaliyetleri, Cumhurbaşkanlığı Siber Güvenlik Başkanlığı Bilgi ve İletişim Güvenliği denetimleri ile raporlama faaliyetlerinden oluşmaktadır. Bu çerçevede, İç Denetim Birimi tarafından gerçekleştirilen faaliyetler kapsamında aşağıda belirtilen dokümanlar hazırlanarak ilgisine göre Üst Düzey Yönetime ve/veya Denetim Komitesi aracılığıyla Yönetim Kurulu'na sunulmaktadır. Aşağıda listelenen raporların zamanında ilgililerine iletilmesi ve plana uyum Denetim Komitesi tarafından takip edilmektedir.

- Yıllık risk değerlendirme raporu
- Yıllık iç denetim planı
- Tabi olunan mevzuat gereği altı ayda bir hazırlanan Merkezi Karşı Taraf Bölümü denetim raporları
- Planda belirlenen diğer birim/süreç denetimlerine ilişkin iç denetim raporları
- Üç aylık periyotlarla hazırlanan iç denetim birimi faaliyet raporları
- Altı ayda bir hazırlanan bilgi sistemleri iç denetim raporları (söz konusu raporlar destek ve dış hizmet firması denetim sonuçlarını da içermekte ve aynı zamanda Yönetim Beyanı çalışmalarına da mesnet teşkil etmektedir.)
- Yönetim beyanı planı ve plana dayanak teşkil eden raporlar
- Merkezi karşı taraf üye denetim raporları
- Yıllık Cumhurbaşkanlığı Siber Güvenlik Başkanlığı Bilgi ve İletişim Güvenliği Denetim Raporu
- İnceleme ve soruşturma raporları

Banka bilgi sistemlerine ilişkin süreçlerin denetimi, BSEBY, Bankaların Destek Hizmeti Almalarına İlişkin Yönetmelik, Bilgi Sistemleri Yönetimine İlişkin Usul Ve Esaslar Tebliği ve TCMB'nin Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemlerinde Kullanılan Bilgi Sistemleri Hakkında Tebliğ ile Cumhurbaşkanlığı Siber Güvenlik Başkanlığı Bilgi ve İletişim Güvenliği Rehberi hükümleri esas alınarak gerçekleştirilmektedir.

Sermaye Piyasası Kanunu'nun 78'inci maddesinin beşinci fıkrası, merkezî takas kuruluşlarının, bilgi işlem altyapılarının güvenilirliğini ve yeterliliğini asgari altı aylık dönemler itibarıyla kontrol etme ve sonuçlarını Kurul'a gönderme yükümlülüğüne ilişkin hükmünü amirdir.

Bulguların periyodik takibi, "İç Denetim Planı" çerçevesinde ilgili iş ve BT servis sahibi tarafından belirlenen tahmini aksiyon tamamlanma tarihleri itibarıyla ve her hâlükârda üç ayda bir gerçekleştirilmekte olup, ayrıca bir sonraki planlanan denetim çalışmalarında da bulgu takibi yinelenmektedir. İç Denetim Birimi tarafından yürütülen aktif denetim faaliyetleri sonucunda tespit edilen bulguların son durumları, tamamlanan, devam eden, ertelenen ve iptal edilen denetim faaliyetleri ve yıllık denetim planına uyum düzeyi, müfettişlerin raporlama döneminde aldıkları eğitimler, önemli muhasebe sorunları ile düzenleyici ve denetleyici otoritelere yapılan raporlamalara ve denetim bulgularına ilişkin tereddütlü hususlara, bilgi sistemlerine ilişkin yapılan denetimlerin özetine, risk değerlendirmeleri ve bunların özetine, denetime ve iç kontrollere ilişkin hata raporlarına, düzeltici önlemleri almaya yetkili yöneticilere intikal ettirilen önemli zayıflıkların giderilmesine yönelik görüşlere, Denetim Komitesi ve İç Denetim Birimi tarafından yer alması uygun görülen diğer konulara ilişkin olarak hazırlanmış olan iç denetim raporlarındaki diğer bilgilere üç ayda bir Denetim Komitesi aracılığıyla Yönetim Kurulu'na sunulan faaliyet raporlarında yer verilmektedir. Ayrıca, denetimler sonucunda tespit edilen bulgulara yönelik iyileştirme önerilerinde de bulunmaktadır.

Yönetim beyanların hazırlanması ile beyanlara mesnet teşkil eden süreç denetimleri, kontrol testleri, bulguların raporlanması gibi çalışmalara ilişkin usul ve esaslar Takasbank Süreç Denetimi Metodolojisi ve Yönetim Beyanı Hazırlama Yönergesinde belirlenmiş olup, yönetim beyanı çalışmaları İç Denetim Birimi ile İç Kontrol Birimi tarafından müştereken gerçekleştirilmektedir. Bahse konu çalışmalara ilişkin olarak İç Denetim Birimi tarafından hazırlanan Bankacılık Süreçleri Denetim Raporu ve Bilgi Sistemleri Yönetim Süreçleri iç denetim raporları ile İç Kontrol Birimi tarafından hazırlanan Bankacılık Süreçleri Kontrolleri Raporu Yönetim Kurulu'na sunulmuş, Bankamız bilgi sistemleri ve bankacılık süreçlerini denetleyen bağımsız denetim şirketine iletilmektedir. Hazırlanan rapor ayrıca SPK'ya da sunulmaktadır. Yönetim beyanı kapsamında, iş ve BS iç kontrol ve iç denetim fonksiyonları tarafından gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda, bankanın iş ve BS kontrollerinin incelenmesi ve bağımsız denetim kuruluşları tarafından gerçekleştirilen çalışmalardan bağımsız olarak bu kontroller hakkında bütün önemli kontrol eksikliklerini ortaya koymak üzere bir değerlendirme yapılmakta ve bu kapsamda; Bankanın iş ve BS kontrollerinde, etkinlik, yeterlilik veya uyumluluğa engel teşkil edecek herhangi bir önemli kontrol eksikliğinin bulunmadığı, finansal tablolarda önemli yanlış beyana sebep olan veya başta finansal veriler olmak üzere banka açısından hassasiyet arz eden verilerin bütünlüğü, tutarlılığı, güvenilirliği, gereken durumlarda gizliliği ve faaliyetlerin sürekliliğini önemli ölçüde etkileyen bir durumun ya da yöneticiler ile iç kontrol sisteminde kritik görevleri bulunan diğer görevlilerin dâhil olduğu bir suistimalin ya da yolsuzluğun bulunmadığı, tespit edilen bulgular arasında yukarıda belirtilen kapsama giren hususlar varsa, bunların hepsinin Banka Denetim Komitesine ve Yönetim Kuruluna raporlandığı hususlarında güvence sağlanmaktadır.

Banka personelinin karşılaştığı problemleri ilgili yönetim kademeleri ile İç Sistemler Bölümü Direktörüne ve İç Kontrol Birimine, şüpheli gördükleri veya tereddüt ettikleri hususları ilgili yönetim kademelerine, İç Sistemler Bölümü Direktörüne, İç Kontrol Birimine ve İç Denetim Birimine, Banka içi usulsüzlükleri de İç Sistemler Bölümü Direktörüne ve İç Denetim Birimine bildirilmesini sağlayacak iletişim kanalları Banka

bünyesinde tesis edilmiş olup, süreç Takasbank Banka İçi Usulsüzlük-Problem ve Şüpheli Hususların Bildirimi Prosedürüne göre işletilmektedir.

Ayrıca; Risk Yönetimi Birimi tarafından hazırlanan İSEDES Raporu'nda kullanılan; verilerin doğruluğu, sistem ve süreçlerin yeterliliği ile veri, sistem ve süreçlerin doğru bilgi ve analize imkân verip vermediği ve İç Kontrol Birimi'nce yürütülen validasyon sürecinin incelenmesi, talep edilmesi halinde Banka'nın sunmayı planladığı yeni ürünler ve hizmetler veya politika ve uygulama usulleri konusunda danışmanlık hizmeti verilmesi, MKT Yönetmeliği kapsamında merkezi karşı taraf üyeliğinin gerektirdiği; iç kontrol, risk yönetimi ve iç denetim mekanizmalarının sürekliliğinin denetlenmesi amacıyla merkezi karşı taraf üyeleri nezdinde yerinde denetimler gerçekleştirilmesi faaliyetleri de İç Denetim Birimi tarafından gerçekleştirilmektedir.

MKT hizmeti verilen piyasalardaki başlangıç teminatı ile teminat değerlendirme katsayılarının hesaplamasında kullanılan modellerin ve güven düzeylerinin yeterliliği Merkezi Karşı Taraf Bölümü'nce yapılan geriye yönelik testlerle analiz edilir. Başlangıç teminatının hesaplanmasında kullanılan modellerin geriye dönük test sonuçları ve varsa alınması önerilen tedbirler, yılda asgari dört kez İç Sistemler Bölümü aracılığı ile Yönetim Kurulu'na sunulur. Geriye yönelik test sonuçları asgari Haziran ve Aralık dönemleri itibarıyla Risk Komitesi'ne de sunulur.

2.7. Yönetim kurulu; finansal piyasa altyapısı kuruluşunun yapısının, düzenlemelerinin, genel stratejisinin ve aldığı önemli kararların; doğrudan ve dolaylı katılımcıların ve diğer paydaşların çıkarlarını gözeterek şekilde olmasını sağlamalıdır. Önemli kararlar ilgili paydaşlara, bu kararların piyasaya büyük bir etkisi olması durumunda ise kamuya, duyurulmalıdır.

Genel Yönetmelik'in 10'uncu maddesinde belirtilen faaliyet ilke ve esasları, piyasa katılımcılarının menfaatlerinin gözetilmesini sağlayacak tüm unsurları barındırmaktadır.

Sistemin tasarımı ile piyasa işleyiş ve uygulamalarına yönelik kural, usul ve esaslara ilişkin Piyasa Yönergesi; Bankamız Yönetim Kurulu tarafından onaylanmaktadır. Piyasa Yönergesi SPK/TCMB tarafından da onaylanmakta, bu kapsamda paydaşların çıkarları denetim otoritesi tarafından da göz önünde bulundurulmaktadır.

İlgili piyasalara ilişkin düzenlemeler ile merkez karşı taraf hizmetine ilişkin olarak işletilen risk yönetimi uygulamaları ve güncel ücretler detaylı olarak Takasbank internet sitesinde yayımlanmaktadır. Söz konusu düzenlemeler/ücret güncellemeleri gereğine uygun olarak Yönetim Kurulu ve SPK onay süreçlerinden geçmekte ve üyelerimizle duyurular veya Genel Mektuplar aracılığıyla paylaşılmaktadır.

Banka içinde Yönetim Kurulu Üyeleri dâhil tüm Banka çalışanlarının müşteriler ve ortakları ile ilişkilerini düzenleyen Yönetim Kurulu onaylı Takasbank Çıkar Çatışması Politikası Yönergesi hazırlanmıştır. Ayrıca yine konu kapsamında Yönetim Kurulu onaylı Takasbank Etik İlkeleri ve Sosyal Medya Politikası Hakkında Yönerge ile Yönetim Kurulu bilgisi dâhilinde Takasbank Hediyeleşme Prosedürü hazırlanarak konu tüm yönleri ile detaylıca ele alınmıştır. Bu prosedür ve yönergeler Banka içi portalda tüm Banka çalışanlarının erişimine açık olup değişiklik yapılması halinde, Yönetim Kurulu onayına ve/veya bilgisine sunulduktan sonra tüm Banka çalışanlarına duyuru yapılarak farkındalık sağlanmaktadır.

Bunun yanı sıra, yıllık olarak uygulanmakta olan müşteri memnuniyet anketleri de verilen hizmetin karşı tarafta oluşturduğu etkiyi ölçmeyi ve varsa gerekli iyileştirmelerin yapılmasını teminen sürekli iyileştirme odaklı hizmet anlayışını pekiştirmektedir.

Banka'nın şeffaf, hesap verebilir, sorumlu ve adil şekilde yönetilmesine yol göstermek amacıyla oluşturulan kurumsal yönetim politikasının içeriğini, politika uyarınca kurulacak Kurumsal Yönetim Komitesinin görev ve sorumluluklarını, Banka'nın pay sahipleri, menfaat sahipleri, düzenleyici ve denetleyici otoriteleri, yönetici ve çalışanları ile ilişkilerinin dürüstlük, güvenilirlik, tarafsızlık, gizlilik, eşitlik ilkelerine göre düzenlenmesini, Banka'nın çevre ve sosyal yaşama dair sorumluluklarını kapsayan Takasbank Kurumsal Yönetim İlkeleri Yönergesi oluşturulmuştur.

Bu Yönerge kapsamında belirlenen Kurumsal Yönetim Politikasına göre;

- Banka Üst Yönetimi ile yönetim kademelerinin tümünün, görevlerini etkin, adil, şeffaf, hesap verilebilir, çıkar çatışmalarından uzak bir şekilde yerine getirmesi amacıyla gerekli tedbirler alınır. Yönetim kademelerinin tümünün Banka yönetiminde üstlenmiş oldukları sorumlulukların gerektiği şekilde karar alabilmesine imkân sağlanır. Banka faaliyetleri hakkında objektif ve bağımsız değerlendirme yapabilecek nitelikleri haiz ve ilgili mevzuat ve Banka Esas Sözleşmesi uyarınca görev alacak Yönetim Kurulu üyelerinin seçimi veya atanmasında ilgili mevzuatta öngörülen şartlara haiz olmaları ön koşulunun yanı sıra kurumsal yönetim uygulamaları çerçevesinde çıkar çatışmalarına neden olabilecek hususlar da ayrıntılı bir şekilde değerlendirilir.
- Banka faaliyetlerinde, ücret ve komisyon tarifelerinin belirlenmesinde, Banka ortakları ile Banka'ya ortak olmayan üyeler arasında herhangi bir ayırım yapılmaz. Ortaklar ve müşteriler ile ilişkiler adil, şeffaf ve hesap verilebilir bir şekilde yürütülür.

Banka'nın kurumsal yönetim ilkelerine uyumunu izlemek, bu konuda iyileştirmeler yapmak ve Yönetim Kuruluna öneriler sunmak üzere, Yönetim Kurulu üyeleri arasından Yönetim Kurulunca seçilecek en az 2 üyeden müteşekkil Kurumsal Yönetim Komitesi oluşturulmuştur. Komite Başkanı'nın bağımsız Yönetim Kurulu üyesi olması, diğer üyenin/üyelerin ise icrai görevleri bulunmayan Yönetim Kurulu üyeleri arasından seçilmesi esastır. Kurumsal yönetim ilkelerine uyumun tam olarak sağlanamaması nedeniyle meydana gelen çıkar çatışmalarını tespit eder ve çıkar çatışmalarını yönetmek için gerekli politikaların oluşturulmasını sağlar. Banka faaliyet ve işlemlerine ilişkin standartlar, politikalar, talimatlar ve uygulama usullerinin geliştirilmesi ve güncellenmesi süreçlerini takip eder. Kurumsal yönetim uygulamaları konusunu oluşturan önemli şikâyet ve talepleri inceler, bunlara ilişkin görüş ve önerilerini Yönetim Kuruluna sunar. Bu süreçler Takasbank Kurumsal Yönetim İlkeleri Yönergesi'nde dokümanite edilmiş olup, ilgili mevzuat tüm Banka personeline duyurulmuştur. Bununla birlikte, yıllık faaliyet raporumuzda yer alan Kurumsal Yönetim İlkelerine Uyum Beyanı kamuya açıklanmaktadır.

Takasbank'ın ortakları arasında MKT üyeleri de bulunmakta ve Yönetim Kurulu'nda temsil edilmektedirler. İlaveten Yönetim Kurulu'na tavsiyelerde bulunmak üzere üye ve üye müşterilerinin de temsil edileceği bir Risk Komitesi'nin kurulmasını teminen oluşturulan Takasbank MKT Risk Komitesi Kuruluş, Görev ve Çalışma Esasları Yönergesi Yönetim Kurulu tarafından onaylanmıştır. Bu komite, MKT hizmeti verilen piyasalarda yapılan risk yönetimi faaliyetlerine üye ve üye müşterilerinin de katkı sağlamasına imkân vermekte olup olağan olarak Mart ve Eylül aylarında toplanmaktadır. Takasbank MKT Risk Komitesi

Kuruluş, Görev ve Çalışma Esasları Yönergesi'nin 5'inci maddesinde Komite'nin oluşumu ve yapısı, 6'ncı maddesinde çalışma usul ve esasları, 7'nci maddesinde ise görev ve yetkileri detaylı olarak düzenlenmiştir.

Paydaşlara ve kamuya yapılacak açıklamalar Takasbank Merkezi Karşı Taraf Risk Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi'nin 40'ıncı maddesinde somut bir şekilde düzenlenmiştir. Buna göre; Takasbank'ın verdiği MKT hizmetlerinde şeffaflığın sağlanması amacıyla aşağıda belirtilen bilgiler üyelere ve kamuya açıklanır:

a)Yönetim düzenlemelerine dair;

- Organizasyon ve kurumsal yönetime ilişkin hususlar,
- Son döneme ilişkin denetlenmiş finansal tablolar,

b) İş kurallarına dair;

- Yönetmelik, yönerge ve prosedürler,
- Banka'nın merkezi takas hizmetleri ile ilgili bilgiler,
- Risk yönetimine, üyeliğe ve temerrüt yönetimine ilişkin esaslar,
- Teminat olarak kabul edilen varlıklar ve teminat değerlendirme katsayıları,
- Teminatların izlenmesi, ayrıştırılması ve teminat hesaplarının nitelikleri,
- İşlem teminatı ve garanti fonu parametreleri,
- Stres testi ve geriye dönük testlere ilişkin özet sonuçlar,
- Mevcut MKT üyeleri,
- Günlük olarak takası yapılan işlemlerin miktarı,
- Piyasada ortalama bulunması gereken teminat tutarı,
- Takas komisyon ve ücretleri,
- Sistem iletişim protokollerine dair teknik gereklilikler.

Kamuya açıklanacak verilerde tabi olunan BDDK, SPK ve TCMB mevzuatı gereği banka sırrı, müşteri sırrı ve ticari sırların korunmasına dikkat edilir. Stres testlerine ilişkin sonuçların açıklanmasında üye isimlerine yer verilmez. Temerrüt yönetimi çerçevesinde otoritelere yapılacak bildirimler ve üyelere yapılacak açıklamalara ise Takasbank Merkezi Karşı Taraf Temerrüt Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi'nin 9'uncü maddesinde ve 14'üncü maddesinin dördüncü fıkrasında yer verilmiştir.

CPMI-IOSCO 2 No.lu Prensipleri İçin Takasbank Değerlendirme Sonucu

Uyumlu ☒ (Observed)	Genelde Uyumlu ☐ (Broadly Observed)	Kısmen Uyumlu ☐ (Partly Observed)	Uyumsuz ☐ (Not Observed)	Uygulanabilir Değil ☐ (Not Applicable)
--	--	---	--	--

Takasbank'ın tabi olduğu kurumsal yönetim çerçevesinin hem Takasbank ve paydaşlarının hem de tüm kamunun menfaatlerini ve finansal istikrarı gözettiği, dolayısıyla iki no.lu prensiple uyumlu olduğu düşünülmektedir.

Principle 3: Framework for the comprehensive management of risks

An FMI should have a sound risk-management framework for comprehensively managing legal, credit, liquidity, operational, and other risks.

Key considerations

- 1. An FMI should have risk-management policies, procedures, and systems that enable it to identify, measure, monitor, and manage the range of risks that arise in or are borne by the FMI. Risk-management frameworks should be subject to periodic review.*
- 2. An FMI should provide incentives to participants and, where relevant, their customers to manage and contain the risks they pose to the FMI.*
- 3. An FMI should regularly review the material risks it bears from and poses to other entities (such as other FMIs, settlement banks, liquidity providers, and service providers) as a result of interdependencies and develop appropriate risk-management tools to address these risks.*
- 4. An FMI should identify scenarios that may potentially prevent it from being able to provide its critical operations and services as a going concern and assess the effectiveness of a full range of options for recovery or orderly wind-down. An FMI should prepare appropriate plans for its recovery or orderly wind-down based on the results of that assessment. Where applicable, an FMI should also provide relevant authorities with the information needed for purposes of resolution planning.*

Prencip 3: Kapsamlı risk yönetimi çerçevesi

Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun, hukuki, kredi, operasyonel ve likidite riskleri ile diğer tüm risklerin kapsamlı yönetimine imkân veren sağlam bir risk yönetim çerçevesine sahip olması gerekmektedir.

Önemli hususlar

3.1. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun, nezdinde doğan veya üstlendiği çeşitli riskleri tanımlamasına, ölçmesine, izlemesine ve yönetmesine imkân veren risk-yönetimi politikaları, prosedürleri ve sistemleri olmalıdır. Risk-yönetimine ilişkin çerçeve dönemsel olarak gözden geçirilmelidir.

Risk yönetimi politika ve prosedürleri Risk Yönetimi Birimi tarafından hazırlanarak Denetim Komitesi'ne arz edilmekte olup, Denetim Komitesi tarafından uygun görülmesi halinde Yönetim Kurulu'na sunulacak onaylanmaktadır. Yönetim Kurulu tarafından onaylanan politika ve prosedürler Banka'nın tüm personelinin erişebileceği bir ortama (sisteme) aktarılmakta ve personele e-posta aracılığıyla bildirilmektedir.

Maruz kalınan risklerin değerlendirilmesi için gerekli sistemin tesis edilmesinden, Bankanın risklerini sermaye düzeyi ile ilişkilendirecek bir sistemin geliştirilmesinden ve içsel politikalara uyumun izlenebilmesi için gerekli yöntemlerin belirlenmesinden Yönetim Kurulu sorumludur.

Bankanın taşıdığı risklerin tespit edilmesi, ölçülmesi, izlenmesi ve kontrol edilmesi için gerekli yöntem, araç ve uygulama usullerinin mevcut olup olmadığını değerlendirmek Denetim Komitesi'nin sorumluluğundadır.

Risk yönetiminde faaliyet kolu yönetimi, merkezi risk yönetimi fonksiyonu ve bağımsız gözden geçirmeden oluşan üçlü savunma hattı yaklaşımı kullanılır.

- Faaliyet kolu yönetiminde, Banka'nın her bir birimi tarafından sunulan ürün ve hizmetlerden, kullanılan süreç, insan kaynağı ve sistemlerden kaynaklanan riskler tespit edilerek, servis ve alt servis bazlı riskler ve kontroller tanımlanır ve Üst Düzey Yönetim bilgilendirilerek uygun aksiyonların alınması sağlanır.
- Merkezi risk yönetimi fonksiyonu, Banka içerisinde risk ve kontrol sistemlerinin tesis edilmesi, görev ve sorumlulukların ayrıştırılması ile süreç ve fonksiyonların onları icra eden operasyonel birimler dışında Risk Yönetimi Birimi, İç Kontrol Birimi tarafından gözden geçirilmesi yoluyla sağlanır.
- Bağımsız gözden geçirme süreci, risk yönetimi, mevzuat ve uyum ile iç kontrol çerçevesinin tüm yönleriyle değerlendirilmesinden oluşur ve İç Denetim Birimi tarafından icra edilir.

Banka'nın maruz kaldığı birinci yapısal blok riskleri kredi riski (karşı taraf kredi riski dahil), piyasa riski (spesifik risk dahil) ve operasyonel risk (yasal risk dahil) iken; ikinci yapısal blok riskleri ise likidite riski, bankacılık hesaplarından kaynaklanan faiz oranı riski ve merkezi karşı taraf genel iş riskidir. Banka'nın yapısı ve faaliyetleri gereği sunduğu hizmetlerde yaşanabilecek bir kesintinin tüm sermaye piyasalarını etkileyebilecek nitelikte olması nedeniyle iş sürekliliği risklerine özellikle önem atfedilmektedir. İş sürekliliği riskleri operasyonel risk içerisinde değerlendirilmektedir. Takasbank'ın maruz kaldığı önemli finansal ve finansal olmayan riskler tanımlanmakta, ölçülmekte, kredi, risk, işlem, teminat, saklama veya konsantrasyon limitleri ile sınırlanmakta, risk limitlerine yaklaşıldığında uyarı mekanizmasını harekete geçirecek sinyal değerleri belirlenmekte, riskler için yasal ve/veya içsel sermaye tahsis edilmekte, fiziksel veya finansal acil durumlarda alınacak kararlar ve tedbirler ile yönetim mekanizması belirlenmiş bulunmaktadır.

Takasbank Operasyonel Risk Yönetimi Prosedürü uyarınca Banka'nın her bir birimi tarafından servis ve alt servis bazlı olarak tanımlanan riskler Operasyonel Risk Veri Tabanı aracılığıyla izlenmektedir. Asgari yılda bir kez güncellenen Operasyonel Risk Veri Tabanı'nda, Banka Servis Kataloğu baz alınarak Risk Yönetimi Birimi ile İç Kontrol Birimi koordinasyonunda tüm birimlerle karşılıklı görüşmeler yapılarak alt servislerin içerdiği riskler ve bu risklere ilişkin olarak tesis edilen kontroller servis sahipleri ve/veya risk ve kontrol sorumluları tarafından tüm Banka personelinin erişimine her an açık olan ortak bir alanda istenildiğinde tanımlanabilmektedir. Söz konusu veri tabanına ilişkin kayıtlar yıllık iç denetim ve iç kontrol çalışmaları ile Yönetim Beyanı çalışmalarına da girdi teşkil etmektedir. Net risk düzeyi, operasyonel risk iştahına eşit veya risk iştahının üzerinde olan riskler için önerilen aksiyonlar ile anahtar risk göstergeleri İç Kontrol Birimi tarafından takip edilmekte ve söz konusu riskler Risk Yönetimi Birimi tarafından Üst Yönetim'e raporlanarak gerekli aksiyonların alınması sağlanmaktadır.

Takasbank bünyesinde etkin bir risk yönetimi fonksiyonunun oluşturulması ve bu fonksiyonun yeterliliğinin gözetim ve denetiminden en üst düzeyde sorumlu organ Yönetim Kurulu'dur. Yönetim Kurulu tarafından

yapılan yukarıda (2.6) sayılan düzenlemeler risklerin tanımlanması, ölçülmesi, izlenmesi ve yönetilmesi için kapsamlı, tutarlı ve sağlam bir risk yönetimi çerçevesi sunmaktadır. Risk yönetimi çerçevesini oluşturan düzenlemeler, ilgisine göre Risk Yönetimi Birimi veya Merkezi Karşı Taraf Bölümünün koordinasyonunda Hukuk Müşavirliği ve iş birimlerinin de görüşleri alınarak hazırlanmakta Genel Müdür ve Denetim Komitesi tarafından Yönetim Kurulu'na sunulmaktadır.

Takasbank'ın risk yönetim çerçevesi her yıl asgari bir kez gözden geçirilerek güncelliği muhafaza edilmektedir. Risk yönetim politika, prosedür ve sistemlerinin etkinliği rutin kontrol ve denetim faaliyetleri aracılığıyla İç Kontrol Birimi ile İç Denetim Birimi tarafından değerlendirilmektedir. Politika, prosedür ve sistemlerin mevzuata uygunluğu ve güncel olması esas olup, Banka içi mevzuatın, görev tanımlarının ve iş akışlarının güncel tutulmasına ilişkin çalışmalar Mevzuat ve Uyum Birimi'nin koordinasyonunda Banka'nın tüm birimleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte, bağımsız denetçiler, iş sürekliliği ve bilgi güvenliği kapsamında dış denetçiler ile düzenleyici ve denetleyici otoriteler tarafından da söz konusu hususlar denetlenmektedir.

Takasbank MKT faaliyetlerinden kaynaklanan riskleri, (i) takas risklerini henüz üstlenmeden, (ii) takas risklerini üstlenirken ve (iii) takas risklerini üstlendikten sonraki üç kademede dikkatle yönetmektedir.

Birinci kademede;

- MKT üyeliğine kabul edileceklerin mali güçleri ölçülmekte,
- MKT üyeliğine kabul edilen üyelere mali güçleri oranında risk limiti tahsis edilmekte,
- MKT üyeliğine kabul edilecek kurumların yönetim kurullarından bilgi teknolojileri, iç kontrol ve risk yönetimi sistemlerinin yeterliliğini sağlayıp sürekli kılacakları hususunda yazılı taahhüt alınmakta,
- Üyelerin temerrüdü halinde maruz kalınabilecek karşı taraf kredi riski ve piyasa riski için Takasbank sermayesinden kullanılacak miktar hesaplanarak MKT temerrüt yönetimi kaynağı olarak (karşılanmış riskler için) tahsis edilmekte,
- MKT genel iş riski için içsel sermaye tahsis edilmekte,
- İşlem teminatı veya garanti fonu katkı payı olarak üyelere yatırılacak teminat türleri, yatırılacak teminatlara ilişkin kompozisyon limitleri (asgari ve azami oranlar) ve teminat değerlendirme (kesinti) oranları belirlenmekte,
- Alınacak pozisyonlar (riskler) karşılığında üyelere yatırılması gereken başlangıç teminatı ve garanti fonu katkı payı miktarları istatistiksel yöntemlerle ve yüksek güven düzeylerinde hesaplanmaktadır.

İkinci kademede;

- Üyelerce alınmak istenen/alınan pozisyonların doğuracağı/doğurduğu risk ve teminat gereksinimi tahmin edilmekte/hesaplanmakta,
- Üyelerce alınmak istenen/alınan risklerin limitlerini aşır-aşmayacağı/aşır-aşmadığı kontrol edilmekte;
- Alınmak istenen/ alınan riskleri karşılayacak teminat ve garanti fonu katkı payının mevcut olup-olmadığı/yatırılıp-yatırılmadığı kontrol edilmektedir.

Üçüncü kademe;

- Üyelerin pozisyonları ve teminatları günlük piyasa fiyatları ile güncellenerek değişim teminatı tutarları hesaplanmakta,
- Zarar eden pozisyon sahipleri ve/veya teminat yükümlülüğü oluşan üyelere teminat tamamlama çağrısı yapılmakta,
- Üyelerin bireysel risk ve teminat kompozisyon ve limitlerine uyumu takip edilmekte,
- Piyasa geneli için likidite ve konsantrasyon risk limitlerine uyum takip edilmekte,
- Hem garanti fonlarının ve hem de tüm temerrüt yönetimi kaynaklarının yeterliliği stres testleri ile kontrol edilmekte,
- İşlem teminatlarına, garanti fonu katkı payı hesaplamalarına esas risk parametreleri ile teminat değerlendirme katsayılarının geçerliliğini muhafaza edip etmediği geriye dönük testlerle kontrol edilmekte,
- Takasbank İç Denetim Birimi, seçilmiş MKT üyeleri nezdinde bilgi teknolojileri, iç kontrol ve risk yönetimi sistemlerinin yeterliliği hususunda yerinde denetimde bulunmakta,
- Takasbank İç Denetim Birimi MKT risk yönetimi süreçlerini ve modellerini gözden geçirmekte,
- Risk Yönetimi Birimi finansal ve finansal olmayan riskler için I ve II'nci Yapısal Bloklarda tahsis edilen sermayenin yeterliliğini stres testleri ile kurumsal ölçekte sınamakta,
- İç Kontrol Birimi parametre değişikliklerini, stres testlerini, geriye dönük testleri, garanti fonları, risk parametreleri ile tahsis ve taahhüt edilen sermaye hesaplamalarını kontrol etmekte,
- Üyelerden kabul edilen nakit işlem teminatları ve garanti fonu katkı payları Takasbank aktifinde tutuldukları hesaplara göre Birinci Yapısal Blok yasal sermaye yeterliliği hesaplamalarında dikkate alınmaktadır.

Esasen MKT üyeleri tarafından Takasbank nezdindeki hesaplara yatırılan nakit işlem teminatı ve garanti fonu katkı paylarının Takasbank tarafından nemalandırılmasından, diğer bankalara aktarılmasından veya saklama kuruluşları nezdinde muhafaza edilmesinden kaynaklanan riskler 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 73'üncü maddesinin ikinci fıkrası sağlanan koruma çerçevesinde son derece etkin bir şekilde yönetilebilmektedir.

6362 sayılı Kanun'un 73'üncü maddesinin ikinci fıkrası uyarınca; takas kuruluşları nezdinde takas risklerinin önlenmesi amacıyla tutulan teminatlar ile oluşturulan garanti fonundaki varlıklar, amaçları dışında kullanılamaz, kamu alacakları için olsa dahi haczedilemez, rehnedilemez, idari mercilerin tasfiye kararlarından etkilenmez, iflas masasına dâhil edilemez ve üzerlerine ihtiyati tedbir konulamaz. Takasbank MKT üyelerince yatırılan nakit işlem teminatları ve garanti fonu katkı paylarını MKT Yönetmeliği uyarınca nemalandırabilmekte, nema geliri Takasbank komisyonu ve zorunlu karşılıklar düşüldükten sonra teminat sahiplerinin hesaplarına aktarılmaktadır. Takasbank Merkezi Karşı Taraf Teminat Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi çerçevesinde nemalandırma işlemlerinde ya bankalar nezdinde özel olarak açılmış O/N vadeli depo hesapları ya da DİBS'e dayalı ters repo işlemleri kullanılabilir. Özel depo hesapları tercih edildiğinde, hesaplar MKT hizmeti verilen her bir piyasa için üye portföy ve müşteri ayrımı ile açılmakta, hesapların açıldığı bankaya bu hesaplara yatırılan paranın 6362 sayılı Kanun'un 73'üncü maddesinin ikinci fıkrası ile korunan bir varlık olduğu yazılı olarak ihtaren beyan olunmaktadır. Dolayısıyla MKT üyeleri tarafından Takasbank'a tevdi edilen kendilerine veya müşterilerine ait teminatlar hem Takasbank'ın hem de Takasbank'ın bu teminatları yatırdığı hesaplarının bulunduğu bankaların/kurumların

iflas veya tasfiyesinden ve ayrıca hem Takasbank'ın hem de teminatların yatırıldığı veya saklandığı diğer banka veya kurumların alacaklılarının takibinden korunmuş bulunmaktadır.

Yine 6362 sayılı Kanun'un 73'üncü maddesinin ikinci fıkrası uyarınca merkezi karşı taraf hizmeti verilen piyasalarda Takasbank'a tevdi edilen işlem teminatı ve garanti fonu katkı payları sadece üyeler veya müşterilerinin aldıkları pozisyonlardan kaynaklanan risk ve yükümlülüklerin karşılanmasında kullanılabilir. Takasbank Yönetim Kurulu tarafından onaylanan Takasbank Merkezi Karşı Taraf Teminat Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi'nin 23'üncü maddesi ile, MKT hizmeti için alınan işlem teminatı ve garanti fonu katkı paylarının Takasbank'ın diğer sermaye piyasası veya bankacılık faaliyetlerinden kaynaklananlar da dâhil olmak üzere herhangi bir faaliyetinden kaynaklanan yükümlülüklerinin geçici bir süre için dahi olsa yerine getirilmesinde kullanımı yasaklanmış olup, MKT risklerinin yönetiminde, Takasbank'ın diğer faaliyetlerinin MKT faaliyetleri için herhangi bir risk oluşturmasını da engelleyecek son derece sağlam bir çerçeve oluşturulmuş bulunmaktadır.

Bununla birlikte üyelerin MKT riskleri Takasbank'ın diğer faaliyetlerinden kaynaklanan riskleri ile birlikte toplu olarak izlenip değerlendirilebilmektedir. Örneğin MKT üyelerinin toplam riski önce Takasbank genelinde faaliyet gösterdikleri tüm piyasalarda alabilecekleri toplam risk sınırını gösteren üst limitlerle sınırlanmakta, MKT piyasaları için risk limit tahsisi üst limitler dikkate alınarak gerçekleştirilmektedir. Bankalar için belirlenen üst limitler, bu bankalardan alınabilecek garanti miktarını da sınırlamaktadır. Üyelerin Takasbank genelindeki (MKT ve MKT dışı) tüm risklerinin toplu olarak takibi Finansal Analiz ve Derecelendirme Ekibi'nce gerçekleştirilmektedir. Üyelerin farklı MKT piyasalarındaki riskleri Merkezi Karşı Taraf Bölümü'nce de toplu olarak takip edilebilmektedir.

Ayrıca, Yönetim Kurulu'na, MKT düzenlemeleri ve MKT risklerinin yönetimi ile ilgili hususlarda istişari mahiyette görüş bildirmekle görevli ve yetkili bir Risk Komitesi kurulmuş olup, Komite, Yönetim Kurulu'nun iki bağımsız üyesi ile MKT üyelerini temsil edecek iki üye ve MKT üyelerinin müşterilerini temsil edecek bir üyeden oluşur. Takasbank MKT Risk Komitesi Kuruluş, Görev ve Çalışma Esasları Yönergesi'nin 5'inci maddesinde Komite'nin oluşumu ve yapısı, 6'ncı maddesinde çalışma usul ve esasları, 7'nci maddesinde ise görev yetkileri detaylı olarak düzenlenmiştir.

3.2. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu, katılımcılarına ve ilgili olan hallerde, katılımcılarının müşterilerine finansal piyasa altyapısı kuruluşu nezdinde yarattıkları riskleri yönetmeleri ve sınırlamalarını teşvik eden yöntem ve tedbirler sunmalı ve uygulamalıdır.

Takasbank üyelerinin kendisine karşı olan yükümlülüklerini yönetmelerini ve sınırlamalarını teminen gerekli alt yapıyı kurmuş ve düzenlemeleri yapmıştır. Üyeler, Takasbank'a karşı olan yükümlülüklerini, teminatlarının tutarlarını, açık pozisyonlarını ve hesapların gün içinde geçici, gün sonlarında ise nihai kar/zarar durumlarını üye ekranlarından izleyebilmektedir. Bu ekranlara uyarı mesajları da iletilmekte olup, ayrıca üyelere teminat tamamlama çağrısı bulunan hesaplar ile ilgili tüm bilgiler rapor olarak da sağlanmaktadır.

Takasbank MKT olarak hizmet verdiği piyasalarda kullandığı risk modelleri ile ilgili tüm bilgileri üyeler ile paylaşmakta, marjin hesaplamasında kullanılan risk parametre dosyalarını ve bilgilerini günlük olarak yayınlamaktadır. Üyeler gerekli araçlar vasıtasıyla hipotetik senaryolar oluşturarak teminat gereksinimi

hesaplamalarını simüle edebilmektedirler. MKT üyeleri kendilerine tanınan risk bazlı limitlerini aştıklarında %300'e varan oranda artırılmış teminat yükümlülükleri ile karşılaşmakta, dolayısıyla risk limit ve teminat durumlarını çok yakından takip etmek zorunda kalmaktadırlar. Teminat yetersizliği oluşan hesapların risk artırıcı işlem yapması engellenebilmektedir.

Bireysel müşterilerin risk ve teminatlarını daha iyi takip etmeleri amacıyla, Takasbank, BİAŞ Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasası ve Takasbank Ödünç Pay Piyasası'nda MKT üyeleri tarafından Banka/MKK nezdinde açtırılan bireysel müşteri hesaplarındaki pozisyon ve teminat bilgilerinin doğrudan ilgili müşterilerce uzaktan erişimle takip edilebilmesi için bir sistem kurmuştur.

MKT üyeleri; MKT hizmetinin verildiği piyasa veya sermaye piyasası araçlarında, söz konusu hizmete taraf olabilmek için gerekli iç kontrol, risk yönetimi ve iç denetim mekanizmalarının sürekliliğini sağlamak amacıyla gerekli tüm önlemleri almak zorundadır. Takasbank MKT üyeliğine kabul sırasında üyenin iç sistemleri ve teknik altyapısının yeterliliğini de dikkate almakta, Takasbank İç Denetim Birimi üyeler nezdinde yerinde denetimde bulunabilmektedir. Takasbank tarafından 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 78'inci maddesinin dördüncü fıkrası ile MKT Yönetmeliği'nin 7'nci maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendi ve 8'inci maddesinin ikinci fıkrasına dayanılarak hazırlanan 'Takasbank Merkezi Karşı Taraf Üyelerinin Bilgi, Risk Yönetimi, İç Denetim ve İç Kontrol Sistemleri Hakkında Yönerge" Sermaye Piyasası Kurulu tarafından 10.03.2016 tarihinde onaylanmış bulunmaktadır. Yönerge; merkezi karşı taraf hizmeti alması uygun görülen üyelerin, Takasbank'a olan yükümlülükleriyle ilgili üstlendikleri risklerin yönetimini ve kontrolünü sağlamak üzere kuracakları bilgi sistemleri, risk yönetimi, iç denetim ve iç kontrol faaliyetlerine ve bu faaliyetlerin Yönerge hükümleri açısından yeterliliğinin gözetimine ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir.

MKT hizmeti verilen piyasalar için oluşturulan garanti fonlarına üyelerin yaptığı katkılar, üyelerin ilgili piyasalardaki riskler konusunda bilinçlenmesine fayda sağlamaktadır.

Ayrıca, risk yönetim sistemi uygulamalarına ilişkin tüm politika, prosedür ve teknik bilgiler şeffaf bir şekilde internet sitesinde açıklanmaktadır. Diğer taraftan, MKT hizmeti verilen piyasaları etkileyebilecek önemli hususlar üzerine Yönetim Kurulu'na tavsiyede bulunabilecek bir Risk Komitesi oluşturulmuş olup, söz konusu komitenin üyeleri Yönetim Kurulu'nun iki bağımsız üyesi ile MKT üyelerini temsil edecek iki üye ve MKT üyelerinin müşterilerini temsil edecek bir üyeden oluşmaktadır.

3.3. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu, birbirine bağımlılık nedeniyle, diğer finansal piyasa altyapısı kuruluşları, ödeme bankaları, likidite sağlayıcıları ve hizmet sağlayıcıları gibi diğer kurumlara yarattığı ve bu kurumlardan üstlendiği önemli riskleri düzenli olarak gözden geçirmeli ve söz konusu riskleri ele almak üzere uygun risk-yönetim araçları geliştirmelidir.

Takasbank yürüttüğü merkezi karşı taraf ve takas faaliyetleri dolayısıyla diğer kurumlar ve servis sağlayıcıları ile karşılıklı bağımlılığa sahiptir. Yürütülen faaliyetler dolayısıyla Üyeler, Borsa İstanbul, Merkezi Kayıt (Saklama) Kuruluşu, T.C. Merkez Bankası ve SWIFT gibi servis sağlayıcıları ile var olan karşılıklı bağımlılık dolayısıyla maruz kalınabilecek risklerin önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Özellikle alım-satım emirlerinin gerçekleştiği BİAŞ piyasaları, takas ve merkezi karşı taraf işlemlerinin yürütüldüğü Takasbank ve saklamanın gerçekleştiği Merkezi Kayıt Kuruluşu arasındaki karşılıklı teknoloji bağımlılığı kritik bulunmakta bu sebeple Borsa İstanbul, Merkezi Kayıt Kuruluşu ve Takasbank iş sürekliliğini artırmaya yönelik ortak acil durum testleri yapmaktadır.

BİAŞ'tan alınan destek hizmeti Banka'nın ana sistemlerinin barındırılmasına ilişkin bir hizmet olup, Borsa İstanbul Veri Merkezi ile Ankara'da yer alan Olağanüstü Durum Veri Merkezi arasında yedekli hatların tesis edilmiş olması nedeniyle Banka'ya verilen destek hizmetlerinin aksaması durumunda Ankara Türk Telekom Veri Merkezi'nde bulunan sistemler üzerinden hizmetler verilebilmektedir. Ayrıca BİAŞ, MKK ve diğer dış kaynaklı hizmet kesintileri iş sürekliliği kapsamında yıllık bazda takip edilmekte olup, sonuçlarını içeren Özet BS Risk Değerlendirme Raporu asgari yıllık periyotta Yönetim Kurulu'na sunulmaktadır. Ek olarak Özet BS Risk Değerlendirme Raporundan yararlanılarak, bilgi teknolojilerine ilişkin risk değerlendirmesi, Takasbank süreklilik-güvenilirlik raporu ve sızma testi sonuçları ile birlikte TCMB'ye iletilmektedir.

MKK ve BİAŞ kaynaklı riskler Operasyonel Risk Veri Tabanı ve Operasyonel Risk Kayıp Veri Tabanı aracılığıyla izlenmekte olup, Banka'nın Operasyonel Risk Kayıp Veri Tabanı'nda MKK ve BİAŞ kaynaklı herhangi bir kayıp bulunmamaktadır.

Banka'nın BİAŞ ve MKK kaynaklı riskleri operasyonel risk kapsamında değerlendirilmekte olup, Banka'nın maruz kaldığı/kalabileceği operasyonel riskler satın alınan sigorta poliçeleri ile büyük ölçüde teminat altına alınmaktadır. Bu kapsamda Banka tarafından Elektronik Cihaz Sigorta Poliçesi ile Kapsamlı İşyeri Sigorta Poliçesi yaptırılmış olup, elektronik/taşınabilir cihaz, yangın, deprem, sel/su basması, grev, lokavt, kargaşalık, halk hareketleri, kötü niyetli hareketler ve terör, kar ağırlığı, dahili su, fırtına, duman, yer kayması, hava ve kara taşıtları çarpması, enkaz kaldırma, kiracılık/komşuluk mali mesuliyet, hırsızlık, cam kırılması, üçüncü şahıs mali sorumluluk, işveren mali sorumluluk, makine kırılması ile ferdi kaza durumları ve kayıpları teminat altına alınmıştır.

Ayrıca Takasbank, BİAŞ ve MKK tarafından ortak olarak satın alınan "Kapsamlı Suç ve Mesleki Sorumluluk Sigorta Poliçesi" ve "Yönetici Sorumluluk Sigorta Poliçesi" bulunmakta olup, emniyeti suistimal, taşıma da dâhil olmak üzere kıymet kaybı ve hatalı transfer sebebiyle oluşacak hırsızlık riskleri, kişilere, kıymetlere ve siber saldırı tehditleri, sahtecilik, sahte evrak, bilgisayar ve telefon suçları ile veri koruması riskleri teminat altına alınmıştır.

Bununla birlikte, Banka, BDDK Destek Hizmeti kapsamında olan tedarikçi firmalardan temin edilen hizmetler dolayısıyla maruz kalınabilecek risklerden dolayı oluşabilecek zararların tazmin edilebilmesi amacıyla ilgili şirketlerden sorumluluk sigortası da yaptırmalarını talep edebilmektedir.

Satın alınan sigorta poliçeleri yıllık bazda yenilenmekte olup, Banka'nın yeni ürün veya hizmetleri sebebiyle sigorta kapsamına alınması gereken faaliyetleri de dâhil olmak üzere tüm hizmetler çerçevesinde söz konusu süreç yıllık bazda gözden geçirilmektedir.

Takasbank; BT ve operasyonel risk yönetimi ile ilgili olarak, 2014 yılından bu yana ISO 27001 Bilgi Güvenliği Yönetim Sistemi (Information Security Management Systems), ISO 22301 İş Sürekliliği

Yönetim Sistemi (Business Continuity Management System) ve 2021 yılından bu yana da ISO 20000-1 BT Servis Yönetimi Sistemi (IT Service Management System) sertifikalarına sahiptir ve bu sertifikaların bir gerekliliği olarak, her yıl bağımsız denetçiler tarafından denetlenmektedir.

Alım-satım, takas ve saklama silsilesinde karşılıklı bağımlılıktan kaynaklanan riskler öncelikle ISO 22301 iş sürekliliği kapsamında ele alınmakta, risklerin olası etkileri analiz edilmekte, kritik süreçler belirlenmektedir. Takasbank bünyesinde rutin olarak uygulanan olağanüstü durum testlerinde yer alan senaryolarda da diğer kurumlar ve servis sağlayıcılar ile bağlantının kesildiği durumlara özel önem ve yer verilmektedir.

Ayrıca bu tip risklerin sınırlanması amacıyla Takasbank özellikle servis sağlayıcılar ile hizmet seviye anlaşmaları imzalamakta ve sigorta poliçeleri kullanmaktadır.

Servis sağlayıcılar ile ilgili risklerin sınırlanması konusunda Takasbank tabi olduğu bankacılık mevzuatı çerçevesinde gerekli tüm süreçleri oluşturmuş olup risklerin ölçülmesi amacıyla nitel yöntemleri kullanmakta ve servis sağlayıcı firmaları yılda bir kez gözden geçirmektedir. Ayrıca bahse konu riskler bilgi teknolojileri bakış açısı ile ISO 27001 standardı uyarınca yılda bir kez gözden geçirilmektedir.

Takasbank tarafından destek hizmeti alınan şirketlere yönelik olarak hazırlanan risk analizi raporları ve teknik yeterlilik raporları, Destek Hizmetleri Risk Yönetimi Programı, asgari yılda bir kez hazırlanan Denetim Komitesi değerlendirme raporu Yönetim Kurulu'na raporlanmaktadır. Söz konusu raporlarda alınan destek hizmeti nedeniyle başta bağımlılık riski olmak üzere maruz kalınabilecek risklere, alınabilecek aksiyonlara, fayda maliyet analizine ve hizmetin ikame edilebilirliğine değinilmektedir. Ayrıca, Takasbank tarafından tedarikçilerin kritiklik seviyeleri tespit edilmekte ve önemli tedarikçiler belirlenmektedir.

Dış hizmet sağlayıcılarla yapılan sözleşmelerde karşı tarafın yükümlülükleri açıkça belirlenmiş olup, hizmetin kritikliğine göre farklı hizmet seviye anlaşması hükümleri (müdahale şekli ve süresi, bakım koşulları ve cezai hükümler gibi) sözleşmede yer almaktadır. Hizmet seviyesi anlaşması hükümlerine uyumun takibi açısından hazırlanan BT Dış HSA Değerlendirme Dönemsel Raporu gerekli aksiyonların alınmasının sağlanmasını teminen Satınalma Ekibi tarafından hazırlanarak süreç yürütülür. Bu süreçler ile tedarikçi performanslarının değerlendirilmesine, önemlilik analizlerinin yapılmasına, teknik yeterlilik raporlarının ve bilgi notlarının (risk değerlendirmesi ve çıkış stratejisi vb. hususları içeren) hazırlanmasına ilişkin süreçler Takasbank Satın Alma Yönergesi, Takasbank Satın Alma Prosedürü, Takasbank Tedarikçi İlişkileri Yönetimi Prosedürü, Takasbank Destek Hizmeti ve Dış Hizmet Alım Prosedürü ile Takasbank Dış Hizmet Alımlarına İlişkin Hizmet Seviyesi Anlaşmaları Prosedürü'nde detaylı bir şekilde yer almaktadır. Bununla birlikte, Takasbank Bilgi Varlıklarının Dış Kurumlarca Kullanım Sorumlulukları Beyanı sözleşmelere ek yapılmaktadır.

Alım konusu hizmetin dış hizmet alım kapsamına girip girmediği hususu hizmeti talep eden bölüm/ekip tarafından "Gizlilik, Bütünlük, Kullanılabilirlik, Uyum, Finans, İtibar, Erişim ve Yetkilendirme" etkisi göz önünde bulundurularak değerlendirilir. Değerlendirme çalışması Mevzuat ve Uyum Birimi ve Bilgi Sistemleri Kontrol Ekibine gönderilir. Aksi bir görüş olması durumunda ilgili Ekibe görüşler iletilir. Hizmeti talep eden Bölüm/Ekibin verdiği karar nihai karar olarak uygulanır. Dış hizmet olarak seçilen

tedarikçiler için hizmet sahibi ekip tarafından Teknik Yeterlilik Raporu hazırlanır. Tedarikçi yönetim sürecine ilişkin olarak İş Kontrol Birimi tarafından da periyodik kontroller gerçekleştirilmektedir.

Takasbank bankacılık lisansına sahip olması dolayısıyla T.C. Merkez Bankası likiditesine erişim hakkına sahip bulunmakta, ancak MKT piyasaları için en büyük iki üyenin aynı anda temerrüt ettiği varsayımı ile yapılan stres testleri, MKT piyasalarında yaşanacak en büyük temerrütlerde bile (işlem teminatları ve garanti fonu katkı paylarının, yukarıda (3.1) açıklandığı üzere O/N vadelerle son derece güvenli hesaplarda tutulması nedeniyle) T.C. Merkez Bankası likiditesine ihtiyaç duyulmasının düşük bir ihtimal olduğunu göstermektedir. Ancak ihtiyaç halinde Takasbank sermayesinden temerrüt yönetimi kaynağı olarak tahsis veya taahhüt edilerek DİBS'lerine yatırılan kaynakların, T.C. Merkez Bankası kanalıyla aynı gün likide edilmesi mümkün bulunmaktadır. Ayrıca MKT hizmeti verilen piyasalarda banka garantileri teminat olarak kabul edilmemekte ve bu suretle MKT hizmeti verilen piyasalarda bankacılık sektörü likiditesine olan bağımlılık azaltılmaktadır.

3.4. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun ticari açıdan kritik operasyonlarını ve hizmetlerini sunmasını engelleyebilecek olası durumları belirlemesi ve kurtarma ya da faaliyetin düzenli bir şekilde sonlandırılmasında kullanılabilir seçeneklerin etkinliğini değerlendirmesi gerekmektedir. Finansal piyasa altyapısı kuruluşu bu değerlendirmenin neticelerine göre kurtarma ya da faaliyetin düzenli olarak sona erdirilmesine ilişkin uygun planları hazırlamalıdır. Finansal piyasa altyapısı kuruluşu, gerekli olan hallerde, otoritelerin tasfiyeyi planlamasına yönelik gereken bilgileri de ilgili otoritelere sunmalıdır.

Takasbank fiziksel risklerle ilgili İş Sürekliliği Planı ve bu planın ekleri olan Takasbank Bilgi Sistemleri Süreklilik Planı, Takasbank Salgın Hastalık Eylem Planı, Takasbank İş Sürekliliği İletişim Planı ve Borsa İstanbul Grubu Acil Durum Planı yanında finansal risklerle ilgili Yönetim Kurulu onaylı ve yıllık bazda gözden geçirilen Yeniden Yapılandırma Planına ve Faaliyetlerin Düzenli Şekilde Yavaşlatılması Planına sahiptir. Yeniden yapılandırma planında ele alınan senaryolar arasında üyelerin temerrüdü veya diğer nedenlerle beklenmeyen kayıplara maruz kalınması, likidite yetersizliği ile karşılaşılması gibi kritik olaylar bulunmaktadır. Bankamızın güçlü sermaye yapısı göz önünde bulundurularak, yeniden yapılandırma planı faaliyetlerin yavaşlatılmasına mahal vermeyecek şekilde; planda yer alan aksiyonların uygulanarak hizmetin devamlılığını sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. Faaliyetlerin Düzenli Şekilde Yavaşlatılması Planı Takasbank'ın yürüttüğü MTK faaliyetlerinin SPK tarafından sonlandırılmasında, yasal düzenlemelerle belirlenen aksiyon adımlarını, Takasbank'ın yürüttüğü MKT faaliyetlerinin SPK tarafından sonlandırılması ve faaliyetlerine MTK olarak devam etmesinde uygulanacak aksiyon adımlarını ve Takasbank'ın yürüttüğü ödeme ve menkul kıymet mutabakat sistemlerine ilişkin işletme faaliyetine TCMB tarafından verilen izinlerin iptali/başka kurumlara devri halinde Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri Hakkında Kanun uyarınca alınacak aksiyon adımlarını içermektedir.

Temerrüt yönetimi kaynaklarının kullanılması halinde kullanılan kısmın ikamesi ile ilgili esaslar MKT mevzuatında düzenlenmiş bulunmakta, MKT üyeleri fonlanmamış garanti fonu yükümlülüklerini yerine getirmeyi üyelik sözleşmeleri ile taahhüt etmiş bulunmaktadırlar. Ayrıca mevzuat Takasbank'a, olağanüstü koşullarda değişim teminatı kesintisi yapma, pozisyonların zorunlu devri veya sonlandırılması türünden son derece etkin kurtarma (recovery) araçlarını kullanma yetkisi vermekte, Takasbank'ın bu yetkileri üyelik sözleşmelerine de dercedilmektedir.

Takasbank MKT genel iş riski (*business risk*) ve yeniden yapılandırma için sermaye de ayırmaktadır. 2024 yılı için MKT iş riski ve yeniden yapılandırma riski karşılığı olarak ayrılan içsel sermaye miktarı yaklaşık olarak 628 milyon TL'dir. Takasbank Yönetim Kurulu tarafından onaylanan Merkezi Karşı Taraf Temerrüt Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi'nde 'MKT faaliyetlerinin sonlandırılması' özel olarak düzenlenerek;

- Takasbank'ın sunduğu MKT hizmetinin herhangi bir nedenle sonlanması halinde mevcut pozisyon ve teminatların Sermaye Piyasası Kurulu tarafından mevzuat çerçevesinde merkezi karşı taraf olarak görevlendirilebilecek başka bir kuruma taşınacağı veya Kurul tarafından uygun görülmesi halinde Takasbank'ın merkezi karşı taraf olmaksızın takas ve teminat yönetimi hizmetlerine devam edeceği,
- Takasbank'ın takas veya merkezi karşı taraf hizmetlerini sürdüremeyeceği koşulların ortaya çıkması, pozisyon ve teminatların başka bir kuruma taşınmaması halinde pozisyon ve teminatların, Sermaye Piyasası Kurulu'nun belirleyeceği esaslar çerçevesinde tasfiye edileceği

belirtmiştir. Dolayısıyla MKT faaliyetinin sonlandırılması ile ilgili gelişmelerin, otorite tarafından yönlendirilmesinin gerekeceği doğal bir sonuç olarak görülmektedir.

Bankamız İSYS kesinti senaryoları, hizmetlerin verilmesinde gerekli olan kaynakların (varlık) belirlenmesi ve bu kaynakların herhangi bir sebeple mevcut olamaz, görevini yerine getiremez olması durumlarının tüm taraflarca değerlendirilmesi ile belirlenir. Bankamızda kaynaklar temelde 6 kategoride gruplanmıştır:

- Finansal Varlıklar (Para),
- İnsan Kaynağı,
- Tesis (çalışma ortamları ve donanımlar),
- Teknoloji (uygulamalar, altyapılar ve ilişkili tüm BT varlıkları),
- Tedarikçiler (Türk Telekom vb.),
- Hizmetlerimiz Kaynaklı Bağımlı Olduğumuz Dış Kurumlar (BİAŞ, MKK, TCMB, SWIFT, EPIAŞ, muhabir bankalar gibi teknolojik olarak hizmetlerimizin sunulmasında bağımlılığımızın olduğu kurumlar)

Her bir kaynağın geçici veya kalıcı olarak ortadan kalkmasına sebep olabilecek durumlar gerek hizmet yöneticileri tarafından Operasyonel Risk Veri Tabanı çalışmalarında, gerekse İSYS Ekibi tarafından iş sürekliliği bakış açısıyla analiz edilmekte ve riskler tanımlanarak yıllık olarak gözden geçirilmektedir. İş sağlığı ve güvenliği riskleri de ilgili birim olan İnsan Kaynakları Bölümünün riskleri arasına dâhil edilerek kapsam içine alınmaktadır. İSYS Ekibi aynı zamanda ilgili parti analizi çalışması ile kurum dışı tüm paydaşları (komşular, ortaklar, yasal düzenleyici otoriteler, çalışanlar ve aileleri, tedarikçi grupları gibi) değerlendirerek iş sürekliliği risklerini zenginleştirmektedirler.

Takasbank'ta 26 farklı iş sürekliliği kesinti senaryosu tanımlanmış olup, aşağıdaki gibidir:

- Banka binasının genel olarak kullanılamaması (binanın depreme maruz kalması veya deprem tehlikesi altında olması, bina önünde terör eylemi, doğa olayları sebebiyle bankaya ulaşım sağlanamaması, binada yangın, sel baskını/tehlikesi veya çalışan güvenliğini tehlikeye atabilecek başka durumlar olması, güç kaynaklarının çalışmaması sonucu elektrik verilememesi)

- Birincil Veri Merkezinde (BVM) yer alan sistemlerin ve yedeklerinin çalışmaması (depreme maruz kalma, yangın, sel baskını, güç kesintisi)
- Birincil Veri Merkezi (BVM) firewall, omurga switch, load balancer, sanallaştırma sistemlerinde ve aynı zamanda bunların BVM'de bulunan yedeklerinde konfigürasyon / donanım / yazılım sorunu
- Birincil Veri Merkezi (BVM) birincil ve aynı zamanda yedek sanallaştırma sisteminin çalışmaması
- Bankacılık veri tabanı sunucularında donanım / konfigürasyon / yazılım sorunu
- Bankacılık veri tabanında yer alan verinin bütünlüğünün bozulması (bilgi güvenliği ihlali, insan / süreç / uygulama hatası)
- Uygulama ve / veya web ve/veya kuyruk sunucularında ve aynı zamanda yedeklerinde donanım / konfigürasyon / yazılım kaynaklı sorun
- İnternet ve lokal router'lar ve bunların yedeklerinde donanım/ konfigürasyon/ yazılım kaynaklı sorun sebebi ile üye ve diğer paydaş erişimlerinin kesilmesi, içeriden internete erişilememesi
- Borsa İstanbul BVM extranet hatlarında ve aynı zamanda bunların BVM yedeklerinde oluşan sorun
- MKK mesajlaşması kuyruk sunucularında donanım/ konfigürasyon / yazılım kaynaklı sorun
- BISTECH uygulama ve / veya kuyruk sunucularında donanım/ konfigürasyon / yazılım kaynaklı sorun
- EFT GW uygulama ve / veya kuyruk sunucularında donanım/ konfigürasyon / yazılım kaynaklı sorun
- SWIFT Backoffice ile SWIFT uygulama ve / veya kuyruk sunucularında donanım/ konfigürasyon / yazılım kaynaklı sorun
- BISTECH donanımlarının birincillerinin yanında yedeklerinde de oluşan sorun
- Uygulamaların çalışması için gerekli olan objelerden (exe, stored procedure, tablo vb.) bir veya birden fazlasının bozulması / silinmesi
- EPIAŞ ile aramızdaki webservis mesajlaşmasında veya iletişim hatlarında sorun
- SWIFT iletişimde servis sağlayıcı kaynaklı sorun
- Etki alanı (domain) sunucusu ve yedeğinde aynı anda oluşan donanım sorunu
- İşletim sistemi (Linux, Windows) konfigürasyon verisinin ve/veya yazılımının bozulması sorunu
- İnternet servis sağlayıcı kaynaklı olarak banka içi ve dışı internet erişim sorunu
- Bankanın dışarıya açık servislerine hizmet durdurma atakları (DOS, DDOS, hackleme, vb) gerçekleştirilmesi sonucunda kritik servislerimizin çalışamaz hale gelmesi veya performans problemi oluşması sorunu
- Hizmetin verilebilmesi için gerekli olan kalifiye insan kaynağının yetersiz kalması, insan kaynağının kaybedilmesi veya iş göremez halde olması (Büyük İstanbul Depremi veya salgın hastalık sonucu toplu iş göremezlik, toplu iş bırakma vb.) sonucu hizmetin verilememesi
- Türkiye genelinde internet/extranet ağ erişimlerinde sorun yaşanması veya birincil ve ikincil veri merkezlerinden aynı anda çalışamaz hale gelmesine sebep olacak terör/doğa olayları
- ERP Sistemini sağlayan uygulamalar ve/veya altyapıların birincil sistemlerden çalışamaz hale gelmesi
- EBYS Sistemini sağlayan uygulamalar ve/veya altyapıların birincil sistemlerden çalışamaz hale gelmesi
- BISTECH sistemlerinin bir parçası olan MIQ veritabanından iletilmesi gereken verilerin senkronizasyon veya herhangi başka bir sebeple Takasbank Sistemlerine zamanında iletilmemesi

Yukarıda yer verilen kesinti senaryoları Operasyonel Risk Veri Tabanında tanımlanan tüm riskleri kapsayacak şekilde analiz edilmiş ve belirlenmiş olup, FPA'nın maruz kaldığı bağımsız ve ilgili riskleri kapsamaktadır.

CPMI-IOSCO 3 No.lu Prensibi İçin Takasbank Değerlendirme Sonucu

Uyumlu ☒ (Observed)	Genelde Uyumlu ☐ (Broadly Observed)	Kısmen Uyumlu ☐ (Partly Observed)	Uyumsuz ☐ (Not Observed)	Uygulanabilir Değil ☐ (Not Applicable)
--	---	---	--	--

Takasbank maruz kaldığı tüm risklerin kapsamlı yönetimine imkân veren sağlam bir risk yönetim çerçevesine sahiptir.

Principle 4: Credit Risk

An FMI should effectively measure, monitor, and manage its credit exposures to participants and those arising from its payment, clearing, and settlement processes. An FMI should maintain sufficient financial resources to cover its credit exposure to each participant fully with a high degree of confidence. In addition, a CCP that is involved in activities with a more complex risk profile or that is systemically important in multiple jurisdictions should maintain additional financial resources sufficient to cover a wide range of potential stress scenarios that should include, but not be limited to, the default of the two participants and their affiliates that would potentially cause the largest aggregate credit exposure to the CCP in extreme but plausible market conditions. All other CCPs should maintain additional financial resources sufficient to cover a wide range of potential stress scenarios that should include, but not be limited to, the default of the participant and its affiliates that would potentially cause the largest aggregate credit exposure to the CCP in extreme but plausible market conditions.

Key considerations

- 1. An FMI should establish a robust framework to manage its credit exposures to its participants and the credit risks arising from its payment, clearing, and settlement processes. Credit exposure may arise from current exposures, potential future exposures, or both.*
- 2. An FMI should identify sources of credit risk, routinely measure and monitor credit exposures, and use appropriate risk-management tools to control these risks.*
- 3. [N/A for CCPs]*
- 4. A CCP should cover its current and potential future exposures to each participant fully with a high degree of confidence using margin and other prefunded financial resources (see Principle 5 on collateral and Principle 6 on margin). In addition, a CCP that is involved in activities with a more-complex risk profile or that is systemically important in multiple jurisdictions should maintain additional financial resources to cover a wide range of potential stress scenarios that should include, but not be limited to, the default of the two participants and their affiliates that would potentially cause the largest aggregate credit exposure for the CCP in extreme but plausible market conditions. All other CCPs should maintain additional financial resources sufficient to cover a wide range of potential stress scenarios that should include, but not be limited*

to, the default of the participant and its affiliates that would potentially cause the largest aggregate credit exposure for the CCP in extreme but plausible market conditions. In all cases, a CCP should document its supporting rationale for, and should have appropriate governance arrangements relating to, the amount of total financial resources it maintains.

5. A CCP should determine the amount and regularly test the sufficiency of its total financial resources available in the event of a default or multiple defaults in extreme but plausible market conditions through rigorous stress testing. A CCP should have clear procedures to report the results of its stress tests to appropriate decision makers at the CCP and to use these results to evaluate the adequacy of and adjust its total financial resources. Stress tests should be performed daily using standard and predetermined parameters and assumptions. On at least a monthly basis, a CCP should perform a comprehensive and thorough analysis of stress testing scenarios, models, and underlying parameters and assumptions used to ensure they are appropriate for determining the OOP's required level of default protection in light of current and evolving market conditions. A CCP should perform this analysis of stress testing more frequently when the products cleared or markets served display high volatility, become less liquid, or when the size or concentration of positions held by a OOP's participants increases significantly. A full validation of an OOP's risk-management model should be performed at least annually.

6. In conducting stress testing, a CCP should consider the effect of a wide range of relevant stress scenarios in terms of both defaulters' positions and possible price changes in liquidation periods. Scenarios should include relevant peak historic price volatilities, shifts in other market factors such as price determinants and yield curves, multiple defaults over various time horizons, simultaneous pressures in funding and asset markets, and a spectrum of forward-looking stress scenarios in a variety of extreme but plausible market conditions.

7. An FMI should establish explicit rules and procedures that address fully any credit losses it may face as a result of any individual or combined default among its participants with respect to any of their obligations to the FMI. These rules and procedures should address how potentially uncovered credit losses would be allocated, including the repayment of any funds an FMI may borrow from liquidity providers. These rules and procedures should also indicate the FMI's process to replenish any financial resources that the FMI may employ during a stress event, so that the FMI can continue to operate in a safe and sound manner.

Prensip 4: Kredi riski

Bir finansal piyasa altyapısının katılımcılarının kendisi nezdindeki kredi risklerini ve kendi ödeme, takas ve mutabakat süreçlerinden doğan riskleri etkin bir şekilde ölçmesi, izlemesi ve yönetmesi gerekir. Finansal piyasa altyapısı kuruluşu, herbir katılımcı nedeniyle karşı karşıya kaldığı kredi riskini yüksek bir güven seviyesinde tamamen karşılamasına yeterli olacak mali kaynağı tesis etmelidir. İlaveten, daha karmaşık risk profili ile faaliyette bulunan veya birden fazla ülkede sistemik önem arz eden bir merkezi karşı tarafın, olağanüstü piyasa koşullarında en yüksek toplam kredi riskini doğurma potansiyeline sahip iki katılımcısı ile bunların iştiraklerinin temerrüt halini de içeren ancak bununla sınırlı olmayan çeşitli olası stres senaryolarını karşılamaya yetecek ilave mali kaynağa sahip olması gerekir. Diğer tüm merkezi karşı tarafların da, olağanüstü piyasa koşullarında ilgili merkezi karşı tarafa en yüksek toplam kredi riskini doğurma potansiyeline sahip katılımcı ve iştiraklerinin temerrüt halini de içeren ancak bununla

sınırlı olmayan çeşitli olası stres senaryolarını karşılamaya yetecek ilave mali kaynağa sahip olması gerekir.

Önemli hususlar

4.1. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu katılımcılarının kendi nezdindeki kredi risklerini ve kendi ödeme, takas ve mutabakat süreçlerinden doğan kredi risklerini yönetmek için sağlam bir çerçeve oluşturması gerekir. Kredi riski, cari risklerden, gelecekteki potansiyel risklerden, ya da her ikisinden kaynaklanabilir.

Kredi riski yönetim çerçevesi Takasbank Risk Yönetimi Yönetmeliği'nde yer almaktadır. Bu kapsamda Banka faaliyetlerinin yasal ve içsel sermaye sınırlarını aşmayacak ve Yönetim Kurulu tarafından genel ve risk türleri bazında tesis edilen risk iştahlarının altında kalacak şekilde sürdürülmesi Banka'nın risk türü bazında risk politikalarını oluşturmaktadır.

Bankaların İç Sistemleri ve İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci Hakkında Yönetmelik uyarınca hazırlanan İSEDES Raporu'nda Banka'nın maruz kalacağı riskler için gelecek üç yıllık dönemde ihtiyaç duyacağı sermaye miktarı baz, olumsuz ve aşırı olumsuz senaryolar için hesaplanmaktadır. Tabi olunan mevzuat gereği mevcut sermaye yeterliliği düzeyinin İSEDES çerçevesinde hesaplanan hedef oranın altında kalması durumunda, ivedilikle hedef oranın üzerine çıkılmasını sağlayacak bir aksiyon planı hazırlanmakta ve BDDK'ya sunulmaktadır. Banka'da, mevcut sermaye yeterliliği düzeyinin hedef oranın altında kaldığı herhangi bir durum yaşanmamıştır.

Risk yönetimi süreci ile politika ve uygulama usullerinin değişen koşullara uyum sağlaması zorunludur. Yönetim Kurulu söz konusu politika ve uygulama usullerinin yeterliliğini düzenli olarak değerlendirir ve gerekli değişiklikleri yapar.

Kredi riski iştahı asgari yılda bir kez gözden geçirilir. Kredi riski limitleri ve sinyal değerleri, piyasa koşulları ve Banka stratejisindeki değişimlere göre gözden geçirilir.

Takasbank İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci Yönergesi uyarınca İSEDES, yıllık periyotlarda gözden geçirilir. Banka'nın stratejilerinde, iş planında, faaliyet çevresinde ya da İSEDES kapsamında kullandığı varsayım ve yöntemler üzerinde önemli ölçüde etki doğurabilecek herhangi bir değişiklik olması halinde periyodik gözden geçirme beklenmeden İSEDES'te gerekli düzeltmeler yapılır.

Kredi riskine yönelik aksiyonların yer aldığı İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. Yeniden Yapılandırma Planı ise Risk Yönetimi Birimi koordinasyonunda Banka'nın ilgili tüm birimlerinin katılımıyla en az yılda bir kez gözden geçirilir.

Takasbank verdiği MKT hizmetleri dolayısıyla karşılaşılabileceği riskleri yönetme hususunda Prensipten 3'te ayrıntılı olarak izah edilen ve yılda en az bir kez gözden geçirilen risk yönetim çerçevesini uygulamaktadır. Takasbank MKT hizmetinde maruz kaldığı kredi risklerini aşağıdaki hususlar çerçevesinde yönetmektedir.

- Kredi riski üyelerin bireysel kredi değerliliği dikkate alınarak belirlenen risk limitleri ile sınırlanmaktadır.

- Üyelerin temerrüdü halinde, pozisyonların tasfiyesine kadar geçecek sürede oluşabilecek kayıpları karşılamak için asgari %99,00 güven düzeyi ve iki günlük elde tutma süresi ile başlangıç teminatı talep edilmektedir.
- Pozisyon ve teminatlar cari piyasa fiyatları ile günlük değerlenmekte, teminat açığı oluşan hesaplar için teminat tamamlama çağrısı yapılmaktadır.
- Risk limitlerini aşan üyeler için artırılmış teminat yükümlülükleri uygulanmakta, aşım belli bir seviyeye ulaştığında üyelerin risk artırıcı işlem yapması engellenebilmektedir.
- Üyelerce fonlanmış garanti fonlarının büyüklüğü asgari %99,50 güven seviyesinde ve en yüksek riske sahip birinci üye veya ikinci ve üçüncü en yüksek riske sahip üyelerin toplamı dikkate alınarak belirlenmektedir.
- Üyeler fonlanmamış garanti fonu yükümlülükleri için taahhütte bulunmaktadır.
- Takasbank sermayesi temerrüt etmemiş üyelerin garanti fonlarından önce ve sonra olmak üzere iki ayrı dilim halinde temerrüt yönetiminde kullanılabilir.
- Toplam temerrüt yönetimi kaynaklarının, asgarisinden en yüksek riske sahip iki üyenin yanı sıra bunların iştirakleri ve/veya ana kuruluşları ile birlikte temerrüdü halinde ortaya çıkacak riski karşılaması gerekmektedir.

Yine özellikle Prensip 3.1’de açıklandığı üzere Takasbank, üyelerinin yatırdığı üyelere veya müşterilerine ait işlem teminatı ve garanti fonu katkı paylarının muhafaza ve değerlendirilmesinde maruz kalınabilecek kredi risklerinin de etkin bir şekilde yönetilmesini sağlayacak sağlam bir risk yönetimi çerçevesine sahip bulunmaktadır.

Üyelerin Takasbank nezdindeki tüm riskleri Yönetim Kurulu’na tahsis edilen kredi, risk, işlem, teminat ve saklama limitleri vasıtasıyla hem piyasa ve işlemler itibarıyla ayrı ayrı hem de toplam olarak sınırlanıp takip edilmektedir.

4.2. Finansal piyasa altyapısı kuruluşunun kredi riskinin kaynaklarını tanımlaması, kredi risklerini düzenli olarak ölçmesi ve izlemesi ve bu riskleri kontrol etmek için uygun risk yönetim araçlarını kullanması gerekir.

Takasbank, sistem katılımcısı olan aracı kuruluşlar ve bankaların Takasbank’a karşı olan mutabakat yükümlülüklerini tam veya zamanında yerine getirememesi durumunu kredi riski olarak tanımlamaktadır. Kredi riskinin kaynağı sistem katılımcısının Takasbank’a olan yükümlülüklerin tam veya zamanında yerine getirilememesi olabileceği gibi bu riskler karşılığında teminat olarak alınan varlıkların değerlerinde yaşanan düşüşün herhangi bir temerrüt halinde olası zararı karşılayacak büyüklükte olmaması durumu da olabilecektir.

Bununla birlikte sistem katılımcıları tarafından Takasbank’a tevdi edilen işlem teminatları ve garanti fonu katkı payları değerlendirilmek veya muhafaza edilmek üzere belli kuruluşlarda plase edilmektedir. Ayrıca, Takasbank’ın bankacılık faaliyetleri kapsamında plasman işlemleri bulunmaktadır. Plasman işlemleri çerçevesinde ilgili kuruluşların Takasbank’a karşı geri ödeme yükümlülüklerini yerine getirmemeleri halinde Takasbank kredi riski ile karşı karşıya kalabilecektir.

Kredi riskinin kaynağı sistemdeki ödeme, takas ve mutabakat süreçlerinden doğabileceği gibi takas ve mutabakat ile doğrudan ilişkisi olmayan ancak sistem katılımcılarının da dâhil olduğu nakit kredi uygulamaları ile hazine uygulamaları süreçlerinden de doğabilecektir.

Banka'da kredi riski, BDDK tarafından yayımlanan Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik ve alt düzenlemeleri ile belirtilen hususlar çerçevesinde standart yaklaşım kullanılarak aylık bazda ölçülmekte ve BDDK tarafından tasarlanan yasal formlar aracılığıyla BDDK'ya bildirilmektedir.

Bununla birlikte, Banka Yönetim Kurulu tarafından kredi riskinin kontrol edilmesine yönelik olarak beş adet yoğunlaşma limiti ile sinyal değeri tesis edilmiştir. Söz konusu kredi riski yoğunlaşma limit değerlerinin takibi Risk Yönetimi Birimi tarafından gerçekleştirilmekte olup, Üst Düzey Yönetime ve Banka'nın ilgili birimlerine günlük bazda e-posta ile bildirilmektedir.

Risk Yönetimi Birimi tarafından sinyal değer aşımaları Denetim Komitesi'ne, Üst Düzey Yönetim'e ve riskten sorumlu ilgili birim yöneticilerine e-posta ile bildirilmektedir. Tahsis edilen risk limitlerinde ve risk iştahında aşım meydana gelmesi halinde gerekli tedbirlerin alınması için Risk Yönetimi Birimi tarafından Üst Düzey Yönetim'e ve Yönetim Kurulu'na bildirim yapılmak üzere Denetim Komitesi'ne yazılı bilgi verilir.

Kredi riski limitleri ve sinyal değerleri piyasa koşulları ve Banka stratejisindeki değişimlere göre gözden geçirilmekte olup, gözden geçirme süreci, limitlerin, riskler ve Banka'nın risk iştahı karşısında anlamlı ve yeterli olup olmadığını belirlemeye yönelik olarak yapılmaktadır. Kredi riski limitlerinin gözden geçirilmesindeki asli sorumluluk ile Banka tarafından üstlenilen risklerin, risk limitleri dâhilinde olduğuna ve Banka Üst Yönetim'i tarafından izlendiğine ilişkin gözetim sorumluluğu Yönetim Kurulu'na aittir.

Kredi riski ile ilişkili bankacılık faaliyetleri iş birimleri tarafından risk odaklı bakış açısıyla ve bu yaklaşımla geliştirilen, kullanılan yazılımlarla idame ettirilmektedir. İş birimlerince gerçekleştirilen kontrollere (günlük mutabakat, çift onay mekanizması vb.) ek olarak birimlerin faaliyetleri, Yönetim Kurulu adına inceleme ve denetim yapan İç Denetim Birimi tarafından dönemsel olarak denetlenmekte, İç Kontrol Birimi tarafından da belirli periyotlar dâhilinde riske dayalı olarak kontrol edilmektedir.

Takasbank, takas ve mutabakat süreçlerinden kaynaklanan kredi riskini kontrol edebilmek amacıyla Takasbank tarafından belirlenen aralıklarla en fazla miktarda kaydın mutabakatını aynı anda toplu olarak yapılması amacıyla teslim karşılığı ödeme (DVP) prensibini benimsemektedir. Bu kapsamda takas yükümlülüğünü yerine getirmeyen üyelerin alacakları ödenmez ve kısmî olarak yerine getirilen yükümlülüklerin karşılığında serbestleşen alacaklar da kısmî olarak ödenmektedir. Nakit ve menkul kıymet yükümlülüklerinin yerine getirilmesi ve alacak dağıtımlarına ilişkin detaylar ilgili piyasa prosedürlerinde yer almaktadır.

Takasbank olarak MKT hizmeti verdiğimiz piyasalarda üyelere tahsis edilen risk limiti, asgari %99,00 güven düzeyinde ve iki günlük elde tutma süresi için hesaplanan yatırılması gereken başlangıç teminatı tutarı ile eğer mevcutsa henüz tahsil edilmemiş değişim teminatı tutarını sınırlamaktadır.

Üyelerin riskleri pozisyon ve teminatlarının gün içi ve gün sonunda cari piyasa fiyatlarıyla değerlendirilmesi suretiyle güncellenmekte ve takip edilmektedir. Normal koşullarda oluşan teminat açıklarının, teminat artırma ve/veya risk azaltma yöntemleriyle en geç ertesi iş günü içinde giderilmiş olması gerekmektedir. MKT hizmeti verilen piyasalarda üyelerin ilave işlem teminatı yatırımları kaydıyla kendilerine tanınan limitin belli bir seviyeye kadar üzerine çıkmalarına izin verilmektedir. Söz konusu seviyelere ulaşıldığında, eğer Yönetim Kurulu'nca risk limiti artırılmamışsa, üyelerin nakit teminat karşılığında dahi işlem yapması engellenebilmektedir.

Üyelerce Takasbank'a tevdi edilen işlem teminatı ve garanti fonu katkı paylarının değerlendirildiği veya muhafaza edildiği kuruluşlar nedeniyle maruz kalınabilecek kredi riski yine bu kuruluşlara Yönetim Kurulu'nca tahsis edilen limitler dâhilinde izlenmektedir. 6362 sayılı Kanun'un 73'üncü maddesinin ikinci fıkrası ile de bu işlemlerden kaynaklanabilecek kredi riskinin minimize edilmesi amaçlanmıştır.

Yine MKT hizmeti verilen piyasalarda nakit dışı teminatların yurtdışı saklama kuruluşlarında muhafaza edilebilmesi için, bu teminatların saklama kuruluşunun iflas veya tasfiyesi halinde veya saklama kuruluşundan alacaklıların hak iddialarına karşı hukuken yeterli korumaya sahip olması ve ayrıca saklama kuruluşu için Yönetim Kurulu'nca limit tahsis edilmiş olması gerekmektedir, limit tahsisi için de saklama kuruluşunun uluslararası kredi derecelendirme kuruluşlarından asgari yatırım yapılabilir düzeyde not almış olması gerekmektedir.

4.3. Bir ödeme ya da menkul kıymet mutabakat sistemi her bir katılımcıdan kaynaklanacak mevcut ve varsa gelecekte ortaya çıkabilecek riskleri yüksek bir güvenilirlik seviyesinde teminat veya benzeri finansal kaynaklar ile karşılamalıdır. Mutabakat garantisi bulunmayan ancak katılımcıların sistemdeki ödeme, takas ve mutabakat süreçlerinden dolayı kredi riskine maruz kaldıkları netleştirme (gecikmeli net mutabakat-DNS) usulüne göre çalışan ödeme veya menkul kıymet mutabakat sistemleri, kredi risklerini karşılayabilecek finansal kaynaklara sahip olmalıdır.

Takasbank MKT hizmetinde maruz kaldığı kredi risklerini aşağıdaki hususlar çerçevesinde yönetmektedir.

- Kredi riski üyelerin bireysel kredi değerliliği dikkate alınarak belirlenen risk limitleri ile sınırlanmaktadır.
- Üyelerin temerrüdü halinde, pozisyonların tasfiyesine kadar geçecek sürede oluşabilecek kayıpları karşılamak için asgari %99,00 güven düzeyi ve iki günlük elde tutma süresi ile başlangıç teminatı talep edilmektedir.
- Pozisyon ve teminatlar cari piyasa fiyatları ile günlük değerlendirilmekte, teminat açığı oluşan hesaplar için teminat tamamlama çağrısı yapılmaktadır.
- Risk limitlerini aşan üyeler için artırılmış teminat yükümlülükleri uygulanmakta, aşım belli bir seviyeye ulaştığında üyelerin risk artırıcı işlem yapmaları engellenebilmektedir.
- Üyelerce fonlanmış garanti fonlarının büyüklüğü asgari %99,50 güven seviyesinde en yüksek riske sahip birinci üye veya ikinci ve üçüncü en yüksek riske sahip üyelerin toplamı dikkate alınarak belirlenmektedir.
- Üyeler fonlanmamış garanti fonu yükümlülükleri için taahhütte bulunmaktadır.
- Takasbank sermayesi temerrüt etmemiş üyelerin garanti fonlarından önce ve sonra olmak üzere iki ayrı dilim halinde temerrüt yönetiminde kullanılabilir.

- Toplam temerrüt yönetimi kaynaklarının, asgarisinden en yüksek riske sahip iki üyenin yanı sıra bunların iştirakleri ve/veya ana kuruluşları ile birlikte temerrüdü halinde ortaya çıkacak riski karşılaması gerekmektedir.

Takasbank, MKT hizmeti verilen piyasalarda temel çerçevesi aşağıda verilen şekilde stres testi uygulamasını gerçekleştirmektedir. Ayrıca, stres testlerine ilişkin uygulama çerçevesi Yönetim Kurulu tarafından onaylı olup internet sitesinde kamu ile de paylaşılmaktadır.

- Stres testleri ile MKT hizmetleri için mevcut ve potansiyel finansal kaynakların yeterliliği, olağanüstü piyasa koşulları altında oluşacak finansal varlık fiyat değişimleri göz önüne alınarak test edilir. Stres testlerinde uç piyasa koşulları istatistiksel, tarihsel ve/veya kurguya dayalı senaryolarla belirlenir.
- Stres testi programı asgari olarak, işlem teminatları, garanti fonu ve başta Takasbank'ın kendi sermayesinden tahsis ve taahhüt ettiği sermaye miktarları olmak üzere diğer finansal kaynakların Banka'yı en fazla riske sahip iki üyenin yanı sıra bunların iştirakleri ve/veya ana kuruluşları ile birlikte temerrüdü nedeniyle ortaya çıkabilecek potansiyel zarara karşı koruyacak büyüklükte olup olmadığını analiz eder. Bu analizde Banka'nın borçlanma ve likiditeye erişim imkânları da değerlendirilir.
- Ayrıca, stres testi uygulaması ile işlem teminatları ve garanti fonunun, en fazla riske sahip iki üyenin yanı sıra bunların iştirakleri ve/veya ana kuruluşları ile birlikte temerrüdü sonucu ortaya fon ihtiyacına karşı korumada yeterli olup olmadığı da test edilir.
- Stres testlerinde, takası gerçekleştirilen sözleşmeler arasındaki korelasyonların olağanüstü piyasa koşulları altında değişebileceği göz önünde tutulur. Dolayısıyla stres testi senaryolarında, korelasyon etkileri ihtiyatlı bir yaklaşımla ele alınabilir veya hiç dahil edilmeyebilir.
- Stres testlerinde elde tutma sürelerinde meydana gelebilecek değişikliklerin etkisi dikkate alınır.
- Stres testlerinde likit kaynaklarının yeterliliği de ölçülür.
- Stres testleri Merkezi Karşı Taraf Bölümü'nce günlük olarak tatbik edilir. Stres testi sonuçları ve varsa alınması önerilen tedbirler, aylık ve çeyreklik olarak (yılda asgari dört kez Mart, Haziran, Eylül ve Aralık dönemleri itibarıyla) İç Sistemler Bölümü aracılığı ile Yönetim Kurulu'na sunulur. Yönetim Kurulu'na sunulan stres testi sonuçları MKT Bölümü tarafından Kurul'a raporlanır. Stres testi sonuçları asgari Haziran ve Aralık dönemleri itibarıyla Risk Komitesi'ne de sunulur. Ayrıca, stres testleri üçer aylık dönem sonları beklenmeden aylık dönemler itibarıyla da yapılmakta olup, üst yönetime raporlanır.

Ayrıca, kullanılan başlangıç teminatına ilişkin parametrelerin hesaplanmasında kullanılan modellerin geriye dönük test sonuçları ve varsa alınması önerilen tedbirler, yılda asgari dört kez Mart, Haziran, Eylül ve Aralık dönemleri itibarıyla İç Sistemler Bölümü aracılığı ile Yönetim Kurulu'na sunulur. Geriye dönük test sonuçları asgari Haziran ve Aralık dönemleri itibarıyla Risk Komitesi'ne de sunulur.

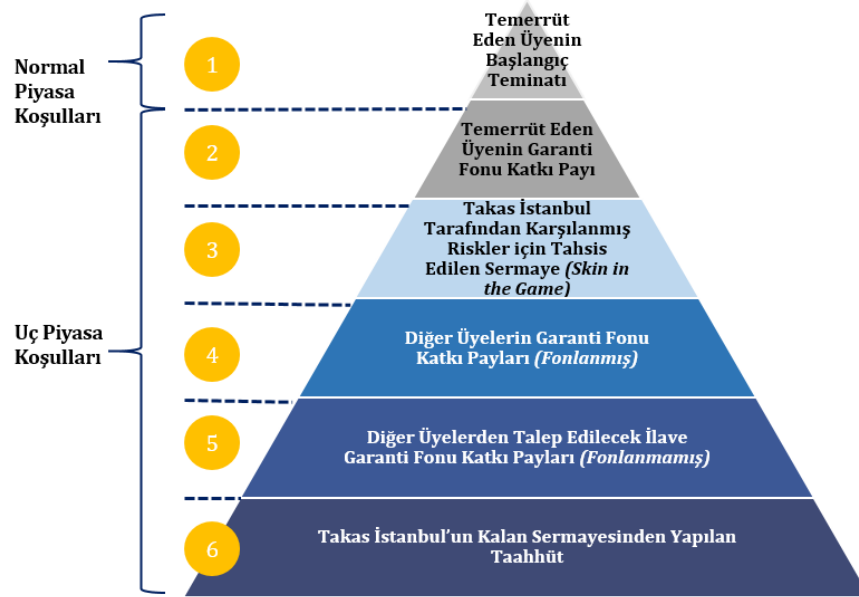
4.4. Bir merkezi karşı taraf, her bir katılımcıdan kaynaklanan cari ve gelecekteki potansiyel risklerini işlem teminatlarını ve önceden fonlanmış diğer mali kaynakları kullanarak (bkz. Prensipten 5: teminat ve Prensipten 6: marjin) yüksek bir güven seviyesinde tamamen karşılayabilmelidir. İlaveten, daha karmaşık risk profili ile faaliyette bulunan veya birden fazla ülkede sistemik önem arz eden bir merkezi karşı tarafın, olağanüstü piyasa koşullarında en yüksek toplam kredi riskini doğurma potansiyeline sahip iki katılımcısı ile bunların iştiraklerinin temerrüt halini de içeren ancak bununla sınırlı olmayan çeşitli olası stres senaryolarını karşılamaya yetecek ilave mali kaynağa sahip olması gerekir. Diğer tüm merkezi karşı tarafların da, olağanüstü piyasa koşullarında ilgili merkezi karşı tarafa en yüksek toplam kredi riskini doğurma potansiyeline sahip katılımcı ve iştiraklerinin temerrüt halini de içeren ancak bununla

sınırlı olmayan çeşitli olası stres senaryolarını karşılamaya yetecek ilave mali kaynağa sahip olması gerekir. Her şart altında bir merkezi karşı taraf, bulundurduğu toplam mali kaynakların tutarını destekleyen gerekçeleri belgeleyebilmeli ve bunlara ilişkin uygun yönetim düzenlemelerine sahip olmalıdır.

Takasbank, merkezi karşı taraf hizmeti verdiği piyasalarda, oluşan pozisyonların takasının tamamlanmasını taahhüt etmekte, bu kapsamda ihtiyaç olması halinde devreye girecek çok katmanlı bir savunma mekanizması işletmektedir. Bu mekanizma, üyelerden temin edilen işlem teminatları, üyelerin katkılarıyla oluşturulan fonlanmış garanti fonu ve üyelerin fonlanmamış garanti fonu taahhütlerinden ve ayrıca temerrüt yönetiminde kullanılabilir Takasbank sermayesinden oluşmaktadır.

Takasbank MKT modelinde hem piyasanın hem de Takasbank'ın güvenliği en üst düzeyde ele alınmıştır. Takasbank'ın sermayesi MKT temerrüt yönetiminde tahsis ve taahhüt olarak iki ayrı dilimde kullanılabilir. Takasbank sermayesinden MKT temerrüt yönetimine tahsis edilen bölümün (Skin in the game), temerrüt etmemiş üyelerin garanti fonu katkı paylarından önce kullanımı mecburidir. Takasbank sermayesinden MKT temerrüt yönetimine taahhüt edilen ikinci bölüm ise temerrüt etmemiş üyelerin fonlanmış ve fonlanmamış garanti fonu yükümlülüklerinden sonra kullanılacaktır.

Temerrüt yönetimi kaynakları ve kullanım sırası Şekil 3'te gösterilmekte olup ilgili düzenleme MKT Yönetmeliği'nin 36'ncı maddesinde yer almaktadır.

Şekil 3- Takasbank MKT Temerrüt Yönetim Kaynakları ve Kullanım Sırası

Takasbank sermayesinden MKT Temerrüt yönetimine tahsis ve taahhüt edilen sermayenin hesaplanması, Basel 2 sermaye yeterliliği düzenlemeleri ile Avrupa Birliği'nin (EU) 648/2012 sayılı EMIR ana dokümanı ve merkezi karşı taraf kuruluşlarının temerrüt yönetimi kaynakları ve sermaye yeterliliğine dair (EU) 152/2013 (EU) ve 153/2013 sayılı EMIR teknik düzenlemelerine uygun bir şekilde yapılmakta (Bkz. Şekil

2) ve Yönetim Kurulu kararı ile MKT hizmeti verilen piyasalar itibarıyla ayrı ayrı tahsis ve taahhüt edilen sermaye miktarları ve geçerli olacakları dönem kamuya açıklanmaktadır.

Takasbank sermayesinin MKT temerrüt yönetiminde kullanımı, Takasbank'ın her koşulda ayakta kalmasını sağlayacak, ancak gerektiğinde yasal ve içsel sermaye yükümlülüğünün üzerinde kalan tüm sermayesinin kullanılmasına imkân sağlayacak bir şekilde tasarlanmıştır. MKT Yönetmeliği'nin 36'ncı maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca ihtiyaç duyulduğunda ortaklar veya diğer kişi ve kurumlarca Takasbank'ın muhtemel sermaye artırımında kullanılmak üzere peşin olarak yapılacak ödemeler ile cayılamaz nitelikteki sermaye ve sermaye benzeri kaynak taahhütleri de temerrüt yönetiminde taahhüt edilen sermayeye ilave edilebilmektedir. Dolayısıyla Takasbank olağanüstü piyasa koşullarında en büyük riske sahip iki üyesinin yanı sıra bunların iştirakleri ve/veya ana kuruluşları ile birlikte temerrüdü halinde karşılaşılabilecek kaynak ihtiyacından çok daha fazlasını karşılayabilecek temerrüt yönetimi kaynağı oluşturmuş durumdadır.

Toplam temerrüt yönetim kaynaklarının yeterliliği düzenli olarak günlük, aylık ve üç aylık periyotlarda yapılan stres testleri ile sınanmaktadır. Takasbank'ın merkezi karşı taraf faaliyetleri Türkiye ile sınırlı olmakla birlikte, temerrüt yönetimi kaynaklarının yeterliliğinin sınanmasında en büyük iki müşteri prensibi uygulanmaktadır. Üçer aylık dönemler itibarıyla yapılan kapsamlı stres testlerinin sonuçları yazılı doküman olarak Yönetim Kurulu ve Sermaye Piyasası Kurulu'na da raporlanmaktadır. Senaryolara göre en büyük kredi riski oluşturacak iki üyenin yanı sıra bunların iştirakleri ve/veya ana kuruluşları ile birlikte temerrüde düşmesi durumunda ortaya çıkan risk MKT'nin ilave finansal kaynaklarıyla tamamen karşılanmaktadır.

Takasbank, marjin hesaplamalarında üyelerin almış oldukları pozisyonların açık oldukları süre zarfında taşıdıkları riskleri doğru ve zamanında hesaplamayı ve risk-teminat dengesini etkin şekilde yönetmeyi gözetmektedir. Başlangıç teminatlarının riski gerçeğe yakın yansıtabilmesini teminen, parametre hesaplamalarında kullanılacak güven düzeyleri, elde tutma süreleri ve kullanılacak veri setinin uzunluğu gibi belirli koşullar analiz edilerek karar verilmektedir. Bununla birlikte, MKT Yönetmeliği'nin 18'inci maddesinde, başlangıç teminatı hesaplamalarının asgari %99 güven düzeyinde, 2 iş günlük elde tutma süresi ile ve 12 aylık tarihsel veriye dayalı olarak yapılması zorunlu tutulmuş ve asgari şartlar belirlenmiş bulunmaktadır.

Başlangıç teminatlarının riski gerçeğe yakın yansıtabilmesini teminen, parametre hesaplamalarında kullanılacak güven düzeyleri, elde tutma süreleri ve kullanılacak veri setinin uzunluğu gibi belirli koşullar analiz edilerek karar verilmekte ve parametrelerin belirlenmesinde piyasada işlem gören varlıkların karmaşıklık ve fiyatlamasındaki belirsizlikler, volatilité, durasyonlar, likidite, lineer olmayan fiyat karakteristikleri, spesifik ters eğilim riski gibi risk karakteristikleri ile piyasadaki diğer risk kontrollerinin kredi risklerini ne ölçüde sınırladığı, pozisyonların kapatılmasının güçlük derecesi veya piyasadaki işlemlerin birkaç üye üzerindeki konsantrasyon seviyesi göz önünde bulundurulmaktadır.

MKT uygulamaları kapsamında, başlangıç teminatı, değişim teminatı, garanti fonu katkı payı ve ilave garanti fonu katkı payına ilişkin hesaplama, tesis etme ve izleme süreçleri detaylı olarak Piyasa Prosedürleri'nde yer almakta olup, söz konusu hususlara ilişkin gerektiğini genel mektup/duyuru ile detaylı açıklamalarda bulunmaktadır. Ayrıca, söz konusu teminat gereksiniminin ve yeterliliğinin uluslararası düzenlemeler ile uyumlu olması hedeflenmektedir.

Takasbank'ın MKT faaliyetleri Türkiye ile sınırlı olduğundan, MKT birden fazla ülke için sistematik öneme sahip değildir.

4.5. Bir merkezi karşı taraf, olağanüstü piyasa koşullarındaki bir temerrüt veya çoklu temerrüt durumunda kullanıma hazır kendi toplam mali kaynaklarının miktarını belirlemeli ve yeterliliğini güçlü stres-testleri ile düzenli kontrol etmelidir. Bir merkezi karşı tarafın, yaptığı stres testlerine ilişkin sonuçları kendi nezdindeki gerekli karar-alıcılara raporlamak ve bu sonuçları kendi toplam mali kaynaklarının yeterliliğini değerlendirme ve düzeltiminde kullanmak için açık prosedürleri olmalıdır. Stres testleri standart ve önceden-belirlenen parametreler ve varsayımlar kullanılarak günlük bazda gerçekleştirilmelidir. Bir merkezi karşı tarafın, kullandığı stres testi senaryolarının, modellerinin ve dayanak parametreleri ve varsayımlarının en az ayda bir kez kapsamlı ve eksiksiz bir analizini gerçekleştirilmesi ve bunların mevcut ve değişen piyasa koşulları çerçevesinde merkezi karşı tarafın ihtiyaç duyduğu temerrüt koruma seviyesini belirlemeye yeterli olduğundan emin olması gerekmektedir. Bir merkezi karşı taraf, bu stres-testi analizini özellikle takası yapılan ürünlerin ya da hizmet sunulan piyasaların yüksek volatilité göstermesi, daha az likit olması veya merkezi karşı tarafın katılımcıları tarafından tutulan pozisyonlardaki konsantrasyonun yüksek oranda artması durumunda daha sık gerçekleştirmelidir. Bir merkezi karşı tarafın kullandığı risk- yönetim modelinin tam doğrulaması ise en az yılda bir kez yapılmalıdır.

Takasbank, merkezi karşı taraf hizmeti verdiği piyasalar için kurlar, hisse ve borçlanma araçları fiyatları, faiz oranları gibi birçok risk faktörünü gözetmek suretiyle günlük, aylık ve üçer aylık periyotlarda ve günlük bazda stres testlerini gerçekleştirmekte, mevcut ve potansiyel temerrüt yönetim kaynaklarının yeterliliği uç piyasa koşulları altında test edilmektedir. Bu kaynakların en az iki üyenin yanı sıra bunların iştirakleri ve/veya ana kuruluşları ile birlikte temerrüdü halinde yeterli olup olmadığı sınınmaktadır. Ayrıca, elde tutma sürelerinde meydana gelebilecek değişimlerin etkisi de dikkate alınmakta, likit kaynakların yeterliliği de ölçülmektedir.

Toplam temerrüt yönetimi kaynaklarının yeterliliğine yönelik stres testleri günlük, aylık ve çeyreklik periyotlarda yapılmakta olup, sonuçları ve varsa alınması önerilen tedbirler yılda asgari dört kez (üçer aylık dönemlerde) iç sistem birimleri aracılığı ile Denetim Komitesi ve Yönetim Kurulu'na sunulmaktadır. Yönetim Kurulu'na sunulan stres testi sonuçları, MKT Bölümü tarafından Sermaye Piyasası Kurulu'na da raporlanmaktadır. Test sonuçları, ayrıca, yılda asgari iki kez Risk Komitesi'ne de sunulmaktadır.

Takasbank MKT Risk Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi'nin 37'nci maddesine göre; stres testlerinde, istatistiksel, tarihsel veya kurgusal senaryoların kullanımı mümkün bulunmakta, uygulamada asgari %99,5 güven düzeyinde istatistiksel olarak belirlenen 'baz' bir tarihsel senaryo, 2000 yılından itibaren tecrübe edilen dört adet tarihsel kötü durum senaryosu ile desteklenmektedir.

Stres testlerinde kullanılan modeller, bu modellerin geliştirilmesinde kullanılan veri, parametreler ve varsayımlar Takasbank İç Denetim Birimi tarafından valide edilmektedir.

Risk Yönetimi Birimi tarafından yıllık bazda gerçekleştirilen kredi riski stres testi sonuçlarını içeren "Stres Testi Raporu" ile "İSEDES Raporu" ise Denetim Komitesi aracılığıyla Yönetim Kurulu'na sunulmaktadır. İSEDES Raporu'nda yer alan kredi riski stres testlerinde kullanılan verilerin doğruluğu, sistem ve süreçlerin

yeterliliği ile veri, sistem ve süreçlerin doğru bilgi ve analize imkân verip vermediği hususu ise İç Denetim Birimi tarafından incelenerek hazırlanan “İnceleme Raporu” aracılığıyla İSEDES Raporu ekinde yıllık bazda Yönetim Kurulu’na sunulmaktadır.

4.6. Stres-testini uygularken bir merkezi karşı tarafın, çeşitli stres senaryolarının etkilerini hem temerrüde düşenlerin pozisyonları hem de tasfiye dönemlerindeki olası fiyat değişiklikleri açısından dikkate alması gerekir. Senaryolar, tarihi zirve fiyat dalgalanmalarını, fiyat belirleyici faktörler ve getiri eğrileri gibi diğer piyasa etkenlerindeki değişimleri, çeşitli zaman aralıkları içindeki çok sayıda temerrüdü, fonlama ve varlık piyasalarındaki eş-anlı baskıları, ve olağanüstü çeşitli piyasa koşullarında ileriye dönük stres senaryolarının geniş bir görünümünü içermelidir.

Takasbank, toplam temerrüt yönetim kaynaklarının yeterliliğini sınamak için uyguladığı stres testlerinde istatistiksel olarak seçilen baz bir tarihsel senaryo ile spesifik tarihsel olay senaryolarını kullanmaktadır. İstatistiksel baz senaryoda son beş yıllık tarihsel veriden asgari %99,5 güven düzeyinde elde edilen volatilité değerleri uç piyasa koşulları olarak tanımlanmakta, elde tutma süresi piyasalar bazında farklılaştırılarak temerrüt yönetim kaynaklarının yeterliliği sınanmaktadır. Tarihsel olay senaryolarında geçmişte tecrübe edilen spesifik dalgalanmalar esas alınarak, hisse senedi fiyatlarında ve kurlarda meydana gelen en yüksek değişim düzeyleri, modelde kullanılacak parametrelere uygulanmakta ve en büyük riske sahip iki üyenin yanı sıra bunların iştirakleri ve/veya ana kuruluşları ile birlikte temerrüdü halinde mevcut kaynakların yeterlilik düzeyleri ölçülmektedir.

4.7. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun, katılımcılarının kendisine karşı olan yükümlülükleri ile ilgili yaşanabilecek bireysel ya da toplu bir temerrüt sonucunda maruz kalabileceği kredi kayıplarını tamamen ele alan açık kural ve prosedürler oluşturması gerekir. Bu kurallar ve prosedürler, finansal piyasa altyapısı kuruluşunun likidite sağlayıcılarından borç alacağı herhangi bir fonun geri ödemesi de dâhil, teminatlandırılmamış olası kredi kayıplarının nasıl dağıtılacağını açıklamalıdır. Bu kurallar ve prosedürlerin, finansal piyasa altyapısı kuruluşunun bir stres durumu esnasında kullanacağı malî kaynakların yeniden tesisini ve böylece sağlıklı ve güvenli bir şekilde çalışmaya devam etmesini sağlayacak süreci de içermesi gerekir.

Takasbank MKT hizmeti verdiği piyasalarda yaşanabilecek tekil veya çoklu temerrütlerin yönetiminde uygulayacağı üyelere yönelik kural ve süreçleri MKT Yönetmeliği ve bu Yönetmelik çerçevesinde çıkarılan Piyasa Yönerge ve Prosedürleri’nde, Takasbank iş birimleri tarafından kullanılacak kural ve süreçleri ise Takasbank Merkezi Karşı Taraf Temerrüt Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi’nde detaylı olarak düzenlemiş durumdadır.

MKT faaliyetlerinde üyelerin temerrüdü halinde karşılaşılabilecek kredi kayıpları yukarıda (4.4) açıklandığı üzere öncelikle temerrüt eden üyenin işlem teminatı ve garanti fonu katkı payları, daha sonra Takasbank’ın tahsis ettiği sermaye bunun da yeterli olmaması halinde temerrüt etmemiş üyelerin fonlanmış garanti fonu katkı payları kullanılarak karşılanacaktır.

Eğer hala karşılanmamış kredi kaybı varsa, üyelerden fonlanmamış garanti fonu katkı paylarını ödemeleri istenecek, bu kaynaklar da kâfi gelmezse karşılanmamış kredi kayıpları Takasbank’ın taahhüt ettiği sermayesinden karşılanacaktır. Yine yukarıda (4.4) belirtildiği üzere MKT Yönetmeliği’nin 36’ncı

maddesinin altıncı fıkrası uyarınca ortaklar veya diğer kişi ve kurumlarca Takasbank'ın muhtemel sermaye artırımında kullanılmak üzere peşin olarak yapılacak ödemeler ile cayılamaz nitelikteki sermaye ve sermaye benzeri kaynak taahhütleri de temerrüt yönetiminde taahhüt edilen sermayeye ilave edilebilmektedir.

Takasbank; MKT Yönetmeliği'nin 37 ve 44'üncü maddeleri ile değişim teminatı kesintisi yapma, pozisyonların zorunlu devri veya sonlandırılması türünden son derece etkin kurtarma (recovery) araçları ile donatılmış olup, olağan kaynaklarla karşılayamadığı kayıpları üyelerine paylaşırabilecek olağan dışı araçlara da sahip bulunmaktadır. Dolayısıyla en ağır kriz koşullarında dahi Takasbank'ın MKT faaliyetlerini sürdürebileceği, piyasalarda düzen ve istikrarın sağlanabileceği bir yapı kurgulanmış durumdadır.

Takasbank MKT temerrüt yönetiminde T.C. Merkez Bankası veya diğer bir likidite sağlayıcıdan borçlanmış ise nakit olmayan işlem teminatı ve garanti fonu katkı paylarının veya DİBS'lerine yatırılmış tahsis veya taahhüt edilmiş sermayesinin nakde tahvilinden veya temerrüt etmiş üyelerin hukuki takibinden sağlanacak nakitle öncelikle alınan borcun tasfiye edileceği tabiidir. Bu husus MKT Yönetmeliği'nin 36'ncı maddesinin beşinci fıkrasında açıkça düzenlenmiştir.

Üyelerce fonlanmış garanti fonlarının temerrüt yönetiminde kısmen kullanılmış olması veya garanti fonu yükümlülüğünün artması halinde garanti fonu tamamlama çağrısı yapılmakta, garanti fonunun 3 iş günü içinde talep edilen düzeye tamamlanması gerekmektedir. Fonlanmış garanti fonunun tamamen kullanılması veya ihtiyaç duyulması halinde ise üyelerce temerrüt tarihindeki fonlanmış garanti fonu tutarını geçmemek üzere, ilave garanti fonu (fonlanmamış) yatırma yükümlülüklerini yerine getirmeleri talep edilmektedir. Üyelerin ilave garanti fonu yatırma yükümlülüğünü yerine getirmeleri için tanınan süre talepten sonra 5 iş gündür. Bir yıl içinde üyelerden en fazla dört kez ilave garanti fonu talep edilebilmektedir.

CPMI-IOSCO 4 No.lu Prensibi İçin Takasbank Değerlendirme Sonucu

Uyumlu ☒ <i>(Observed)</i>	Genelde Uyumlu ☐ <i>(Broadly Observed)</i>	Kısmen Uyumlu ☐ <i>(Partly Observed)</i>	Uyumsuz ☐ <i>(Not Observed)</i>	Uygulanabilir Değil ☐ <i>(Not Applicable)</i>
---	--	--	---	---

Takasbank MKT üyelerinin pozisyonlarından kaynaklanan kredi risklerini ve ayrıca kendi nezdindeki ödeme, takas ve mutabakat süreçlerinden doğan riskleri etkin bir şekilde ölçme, izleme ve yönetme kapasitesine sahiptir. Her bir üye nedeniyle karşı karşıya kalınabilecek kredi riskini çok yüksek bir güven seviyesinde karşılamaya ve ayrıca olağanüstü piyasa koşullarında en yüksek toplam kredi riskini doğurma potansiyeline sahip iki MKT üyesinin temerrüdünü karşılamaya yetecek mali kaynağa sahip bulunmakta, mali kaynakların yeterliliği günlük, aylık ve üçer aylık periyotlarda icra edilen stres testleri ile sınımlanmaktadır.

Principle 5: Collateral

An FMI that requires collateral to manage its or its participants' credit exposure should accept collateral with low credit, liquidity, and market risks. An FMI should also set and enforce appropriately conservative haircuts and concentration limits.

Key considerations

- 1. An FMI should generally limit the assets it (routinely) accepts as collateral to those with low credit, liquidity, and market risks.*
- 2. An FMI should establish prudent valuation practices and develop haircuts that are regularly tested and take into account stressed market conditions.*
- 3. In order to reduce the need for procyclical adjustments, an FMI should establish stable and conservative haircuts that are calibrated to include periods of stressed market conditions, to the extent practicable and prudent.*
- 4. An FMI should avoid concentrated holdings of certain assets where this would significantly impair the ability to liquidate such assets quickly without significant adverse price effects.*
- 5. An FMI that accepts cross-border collateral should mitigate the risks associated with its use and ensure that the collateral can be used in a timely manner.*
- 6. An FMI should use a collateral management system that is well-designed and operationally flexible.*

Prencip 5: Teminat

Kendisinin veya katılımcılarının kredi riskini yönetmek amacıyla teminat alması gereken bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun kredi, likidite ve piyasa riskleri düşük teminatları kabul etmesi, yeterli düzeyde muhafazakâr teminat katsayıları (haircut) ve konsantrasyon limitleri belirlemesi ve uygulaması gerekir.

Önemli hususlar

5.1. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu, teminat olarak (düzenli) kabul ettiği varlıkları, genel olarak, kredi, likidite ve piyasa riskleri düşük teminatlar ile sınırlamalıdır.

MKT Yönetmeliği'nin 19'uncu maddesi uyarınca Takasbank tarafından teminat olarak alınacak varlıkların belirlenmesinde kredi, likidite ve piyasa riski düşük olan varlıklara öncelik verilmesi yasal bir zorunluluktur. Esasen MKT hizmeti verilen piyasalarda alınabilecek teminat türleri aynı maddede sayılmış bulunmaktadır. Buna göre Takasbank MKT hizmeti verdiği piyasa ve sermaye piyasası araçlarında teminat olarak aşağıdaki varlıkları kabul edebilmektedir.

Teminata kabul edilebilecek varlıklar:

- Nakit (Türk Lirası/Konvertibl döviz),
- Devlet İç Borçlanma Senedi,
- Pay Senedi,
- Teminat Mektubu
- Yatırım Fonu Katılma Belgesi,

- e) T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından ihraç edilen Euro Tahvil,
- f) T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Varlık Kiralama A.Ş. tarafından ihraç edilen kira sertifikaları,
- g) Borsalarda işlem gören standartta altın,
- ğ) İpotek teminatlı menkul kıymetler, ipoteye dayalı menkul kıymetler, varlık teminatlı menkul kıymetler ve varlığa dayalı menkul kıymetler,
- h) Elektronik ürün senedi,
- ı) G7 ülkeleri tarafından ihraç edilen iç borçlanma senetleri ile Euro tahviller,
- i) T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü tarafından ihraç edilen emtia sertifikaları.

MKT Yönetmeliği'nde sayılanlar dışında herhangi bir varlığın teminat olarak kabulü ancak Yönetim Kurulu ve Sermaye Piyasası Kurulu'nun onayı ile mezkur yönetmeliğin değişmesi sonrası söz konusu olabilecektir. MKT Yönetmeliği sınırlamaları nezdinde yeni teminatların eklenmesine veya mevcutların teminat olarak kabul edilmesine son verilmesinde takip edilecek süreç Takasbank MKT Teminat Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi'nde belirlenmiş bulunmaktadır. Kabul edilen teminatlarla ilgili genel kuralların tatbik edilmediği istisnai bir uygulama bulunmamaktadır. Takasbank MKT hizmeti verdiği piyasalarda teminat mektuplarını teminat olarak kabul etmemektedir.

Teminatlarla ilgili tüm parametreler Takasbank sistemine tanımlı vaziyette olup manuel yürütülen bir süreç bulunmamaktadır. Dolayısıyla teminata kabul edilmeyen varlıkların teminat olarak yatırılması sistemsel olarak mümkün değildir. Ayrıca, kompozisyon limitlerini aşan varlıklar değerlemeye tabii tutulmamaktadır.

Teminat kompozisyon limitleri likidite, kredi ve konsantrasyon riskleri ve ilgili piyasanın risk profili gözetilerek belirlenmektedir. Merkezi karşı taraf hizmeti verilen piyasalarda kabul edilen teminatlarda likidite, piyasa ve konsantrasyon risklerinin sınırlandırılmasını teminen alınan önlemler Takasbank MKT Teminat Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi'nde ve Piyasa Yönergesinde yer almaktadır.

Spesifik ters eğilim riski; Takasbank MKT Teminat Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi'nde alınan teminatın piyasa değeri ile maruz kalınan riskin cari değeri arasında ters yönlü korelasyon bulunmasından kaynaklanabilecek risk olarak tanımlanmış durumdadır. Üyenin taşıdığı spesifik riskin artması nedeniyle değeri düşebilecek varlıkların teminat olarak alınmamasına dikkat edilmektedir. Piyasa prosedürlerinde, üyelerin kendilerinin ve/veya dâhil oldukları sermaye grubuna bağlı banka ve şirketlerin garantileri ve ihraç etmiş oldukları menkul kıymetlerin (T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı'na ihraç edilen menkul kıymetler ile sermayesinin çoğunluğu T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı'na ait olan diğer bankaların garanti ve menkul kıymetleri hariç), üye tarafından Takasbank'a teminat olarak verilemeyeceği açıkça belirtilmektedir.

5.2. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu, ihtiyatlı değerlendirme uygulamaları oluşturmalı ve stres altındaki piyasa koşullarını dikkate alan ve düzenli olarak test edilen teminat değerlendirme katsayıları belirlemelidir.

Takasbank MKT hizmeti sunduğu piyasalarda teminat olarak kabul ettiği varlıkları asgari günlük olarak değerlemeye tabi tutmaktadır. Teminat değerlemesinde en son geçen veya ağırlıklı ortalama fiyatların yanısıra TCMB ya da Borsa İstanbul tarafından gösterge niteliğinde belirlenen değerler kullanılmaktadır. Piyasada işlem gerçekleşmediği durumda ise değerlendirme anında piyasada geçerli olan alış ve satış ortalaması veya teorik fiyat değerlendirme fiyatı olarak kullanılmaktadır. Teminata kabul edilen varlıkların değerlemesinde

kullanılacak fiyatlar ve bunların öncelik sıraları piyasa prosedürlerinde belirlenmektedir. Teminat değerlemesine ilişkin detaylar MKT hizmeti verilen Piyasa Yönerge ve Prosedürlerinde ayrıntılı olarak yer almaktadır. Ayrıca değerlemeye konu fiyatlar, Takasbank tarafından gün içerisinde Takasbank Entegrasyon Menüsü üzerinden ilan edilmektedir. Takasbank tarafından teminat olarak kabul edilmekte olan varlıkların değerlemesinde kullanılacak teorik fiyatlama formülleri ve yöntemleri de Takasbank internet sitesinde yayınlanmaktadır.

Takasbank tarafından kabul edilen teminatlara uygulanacak teminat değerlendirme katsayılarının hesaplanmasında dikkate alınacak riskler, değerlendirme katsayılarının hesaplanmasında uyulacak esaslar, kullanılacak tarihsel veri setlerinin özellikleri, değerlendirme katsayılarının örneklem içi ve örneklem dışı veriye dayalı olarak kalibrasyonu ve geriye dönük testlerin icra edilme yöntem ve zamanları Takasbank Merkezi Karşı Taraf Teminat Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi ile Piyasa Yönergesinde düzenlenmiş bulunmaktadır. Teminat değerlendirme katsayıları ilgili mevzuat içinde kamuya duyurulmaktadır.

Değerleme katsayılarının belirlenmesinde, ilgili varlıkların kredi veya spesifik riskleri, vadesi, uç piyasa koşullarında gösterdiği volatilité, taşıdıkları likidite ve kur riski göz önünde bulundurulmaktadır. Hesaplamalarda, tarihsel benzetim esaslı riske maruz değer yöntemi, %99,90 güven düzeyi ile asgari 2 iş günü elde tutma süresi ve asgari 1 yıllık veri seti kullanılmaktadır. Veri setinin oluşturulmasında, döngüsellik azaltılması ve teminat değerlerinin ihtiyatlı hesaplanmasını teminen yakın dönemde yaşanan finansal dalgalanmaların hesaplamalara yansıtılmasına dikkat edilmektedir.

Teminat değerlendirme katsayıları uygulanmadan önce örneklem içi geriye dönük testler tatbik edilerek kalibre edilmektedir. Son bir yıllık dönemde, teminata kabul edilen varlıklar ile teminat değerlendirme katsayıları ve elde tutma süreleri kullanılarak elde edilen oransal değer değişimlerinin indirim katsayısını iki iş gününden daha fazla aşması durumunda, değerlendirme katsayıları çarpım faktörleri ile kalibre edilmektedir. Aşım sayısının 5 iş gününden fazla olması durumunda ise kullanılan veri seti, güven düzeyi ve model tekrar gözden geçirilmektedir. Aynı şekilde, teminat değerlemede kullanılan katsayılar aylık olarak örneklem dışı veri ile geriye dönük teste tabi tutularak valide edilmektedir. Bir varlık grubunda geçmiş bir yıllık dönemde ortalama iki iş gününden daha fazla aşım gerçekleşmesi ve değerlendirme katsayılarının önceden herhangi bir kalibrasyona tabi tutulmamış olması durumunda, bu katsayılar çarpım faktörleriyle kalibre edilmekte; önceden kalibrasyon uygulanmış olması halinde ise tekrar hesaplanmaktadır. Teminat değerlendirme katsayılarının mutlaka gözden geçirilmesini zaruri kılan piyasa fiyat oynaklıklarına ait eşik değerler Takasbank Merkezi Karşı Taraf Teminat Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi'nde belirlenmiş durumdadır. Ayrıca bu değerler günlük olarak raporlanmakta ve izlenmektedir.

5.3. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu, konjonktürel düzenlemelere olan ihtiyacı azaltmak için, stres altındaki piyasa koşullarını kapsayacak şekilde ayarlanmış, mümkün olduğunca ihtiyatlı ve uygulanabilir, istikrarlı ve muhafazakâr teminat katsayıları belirlemelidir.

Yukarıda (5.2) detaylı olarak açıklandığı üzere değerlendirme katsayılarının belirlenmesinde, teminat değerinde uç piyasa koşullarında kaydedilen volatilitenin göz önünde bulundurulması, döngüselliğin azaltılması ve ihtiyatlı ve istikrarlı bir seviyenin belirlenmesi için asgari 1 yıllık veri seti ve %99,90 güven düzeyi kullanılmaktadır. Veri setinin son dönemlerde yaşanan uç oynaklıkları barındırmasına özellikle dikkat edilmektedir.

5.4. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu, önemli olumsuz fiyat etkileri yaratmaksızın hızla likide edilebilme imkânı sınırlı varlıklarda yoğunlaşmadan kaçınmalıdır.

Merkezi karşı taraf hizmeti verilmekte olan piyasalarda, alınan teminatların yapılan işlemler dolayısı ile taşınan riskleri, bu risklerin taşındığı süre boyunca herhangi bir temerrüt durumuna karşı koruyabilmesini teminen, kredi, konsantrasyon ve ters eğilim riskinin sürekli gözlemine dayalı bir teminat yönetim mekanizması işletilmektedir.

Teminat havuzlarında mevcut varlıkların konsantrasyonları hem teminata konu finansal enstrümanları ihraç veya garanti edenler bazında hem de teminata kabul edilecek varlık türleri bazında izlenmektedir. Belirli varlık gruplarında ve enstrüman bazında yoğunlaşmayı önlemek için, her bir piyasada nakit dışı teminatların toplam teminat içerisindeki oranını kontrol eden kompozisyon limitleri bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, merkezi karşı taraf hizmeti verilen bazı piyasalar için toplam değerlendirilmiş teminatın belirli bir oranı asgari nakit olarak teminat hesaplarında bulundurulmak zorundadır. Örneğin bu oran, Borsa İstanbul Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası için %50, Takasbank Ödünç Pay Piyasası için %30, Borsa İstanbul Pay Piyasası içinse %10'dur. Özel sektör borçlanma senetleri MKT piyasalarında teminata kabul edilmemekte, pay senetlerinde ise yüksek likiditeye sahip olanlar (BIST 100) teminata kabul edilmektedir. Devlet borçlanma senetlerinin nakde tahvilinde stres altında fiyat oynaklıklarından kaynaklanabilecek kayıpları sınırlamak için, muhafazakâr değerlendirme katsayıları benimsenmiştir. Diğer taraftan T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı hariç olmak üzere, aynı ihraççı tarafından ihraç edilen sermaye piyasası araçları ve verilen garantiler toplamının, ilgili piyasada mevcut toplam teminatın %25'inden fazla olmaması gerekmektedir. Konsantrasyon limitleri MKT uygulamalarına ilişkin en iyi uluslararası örnekler, ülke ve piyasa koşulları gözetilerek belirlenmekte ve yılda asgari bir kez gözden geçirilmektedir.

5.5. Sınır-ötesi teminat kabul eden bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu, bu teminatın kullanımı ile bağlantılı riskleri azaltmalı ve teminatın zamanında kullanılmasını sağlamalıdır.

Takasbank'ın MKT hizmeti verdiği piyasalarda T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından ihraç edilen Euro Tahvil veya G7 ülkeleri tarafından ihraç edilen iç borçlanma senetleri ile Euro tahviller teminat olarak kullanılmak istendiği takdirde bu kıymetler yurtdışında yerleşik uluslararası merkezi menkul kıymet saklama kuruluşlarında saklanmaktadır. Takasbank, G7 ülkeleri tarafından ihraç edilen iç borçlanma senetlerinin teminata kabulü ile bağlantılı riskleri azaltmak amacıyla mevcut yapıda sadece Amerika Birleşik Devletleri ve Almanya tarafından ihraç edilen iç borçlanma senetlerini teminat olarak kabul etmektedir. Bununla birlikte, MKT riskleri için alınabilecek yabancı para nakit-dışı teminatların (örneğin

Eurobondlar) sınır-ötesi saklama kuruluşlarında muhafaza edilebilmesi için; bu teminatların, saklama kuruluşunun iflas veya tasfiyesine veya saklama kuruluşundan alacaklıların hak iddialarına karşı hukuken yeterli korumaya sahip olması gerekmektedir.

5.6. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu, iyi-tasarlanmış ve operasyonel esnekliğe sahip bir teminat yönetim sistemi kullanmalıdır.

Takasbank'ın merkezi karşı taraf hizmeti sunduğu piyasalarda yönettiği teminat yönetim sistemi geniş yelpazede kabul ettiği varlık çeşitleri, marjin gereksinimlerinin tam zamanlı güncellenmesi, gün içi ve gün sonlarında gerçekleştirdiği teminat değerlendirme metodolojisi ve karşılaşılabilecek tüm riskleri minimize etmeye yönelik koyduğu kurallar ile bir bütün halinde piyasalar ile entegre olarak çalışmaktadır.

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 79'uncu maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca; merkezî takas kuruluşunun, takas ve merkezî karşı taraf olarak yerine getirdiği işlemleri nedeni ile teminat olarak aldığı mal varlığı değerleri üzerindeki hak ve yetkileri hiçbir şekilde sınırlandırılmaz. Üye kuruluşu veya teminatı tesis eden kişiye konkordato mühleti tanınması, konkordatosunun tasdiki, iflastan sonra konkordato veya mal varlığının terki suretiyle konkordato süreci içine girmesi, uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırılması, iflası, iflasının ertelenmesi veya 2004 sayılı İcra İflas Kanun çerçevesindeki diğer takip prosedürleri ya da bu Kanunun tedricî tasfiye ile ilgili hükümleri merkezî takas kuruluşunun söz konusu teminatlar üzerindeki hak ve yetkileri kullanmasını hiçbir şekilde sınırlandıramaz. Dolayısı ile üyenin temerrüdü halinde Takasbank'ın üye tarafından tevdi edilen teminatlar üzerindeki kullanım yetkisi ile ilgili doğabilecek her türlü yasal risk kanun düzeyinde engellenmeye çalışılmıştır.

Bununla birlikte, aynı Kanun'un 73'üncü maddesinin ikinci fıkrası uyarınca takas kuruluşları nezdinde takas risklerinin önlenmesi amacıyla tutulan teminatlar ile oluşturulan garanti fonundaki varlıklar, amaçları dışında kullanılamaz. Ayrıca Takasbank'ın mülkiyetin devrini öngören anlaşmalarla devraldığı menkul kıymetleri, MKT temerrüt yönetiminde örneğin TCMB'ye teminat olarak göstererek borçlanmasında hukuki bir sorun bulunmadığı değerlendirilmektedir. Ancak alınan teminatların MKT temerrüt yönetimi ile ilgisi olmayan amaçlarla kullanımı mümkün bulunmamaktadır. Nitekim yukarıda (3.1) belirtildiği üzere Takasbank Yönetim Kurulu tarafından onaylanan Takasbank Merkezi Karşı Taraf Teminat Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi'nin 23'üncü maddesi ile MKT hizmeti için alınan işlem teminatı ve garanti fonu katkı paylarının Takasbank'ın diğer sermaye piyasası veya bankacılık faaliyetlerinden kaynaklananlar da dâhil olmak üzere hiçbir faaliyetinden kaynaklanan yükümlülüklerinin geçici bir süre için dahi olsa yerine getirilmesinde kullanımı yasaklanmış bulunmaktadır.

Teminat yönetimi sistemi, yeni limitler belirlenmesine, farklı teminat türlerinin kabulüne ve gerekli olması halinde uygulanan risk parametrelerinin değiştirilmesine operasyonel olarak müsaade edecek esnekliğe sahiptir.

Takasbank bünyesinde MKT hizmeti verilen piyasalarda kabul edilen teminatların ilgili mevzuat, risk limit ve parametrelerine uygun bir şekilde yönetimi, MKT Bölümü içinde özel olarak kurulan Teminat ve Temerrüt Yönetimi tarafından yakından izlenmektedir. Aynı Ekip MKT Temerrüt Yönetiminden de sorumlu olup, teminatların stres altında yönetimi ile ilgili kural ve süreçlere sahiptir.

CPMI-IOSCO 5 No.lu Prensihi İçin Takasbank Değerlendirme Sonucu

Uyumlu ☒ (Observed)	Genelde Uyumlu ☐ (Broadly Observed)	Kısmen Uyumlu ☐ (Partly Observed)	Uyumsuz ☐ (Not Observed)	Uygulanabilir Değil ☐ (Not Applicable)
--	---	---	--	--

Takasbank, MKT riskleri için kredi, likidite ve piyasa riskleri düşük teminatları kabul etmekte, son derece yüksek güven düzeyinde hesaplanan istikrarlı teminat değerlendirme katsayıları ve en iyi uygulamaları gözeterek konsantrasyon limitleri belirlemiş bulunmaktadır.

Principle 6: Margin

A CCP should cover its credit exposures to its participants for all products through an effective margin system that is risk-based and regularly reviewed.

Key Considerations

- 1. A CCP should have a margin system that establishes margin levels commensurate with the risks and particular attributes of each product, portfolio, and market it serves.*
- 2. A CCP should have a reliable source of timely price data for its margin system. A CCP should also have procedures and sound valuation models for addressing circumstances in which pricing data are not readily available or reliable.*
- 3. A CCP should adopt initial margin models and parameters that are risk-based and generate margin requirements sufficient to cover its potential future exposure to participants in the interval between the last margin collection and the close out of positions following a participant default. Initial margin should meet an established single-tailed confidence level of at least 99 percent with respect to the estimated distribution of future exposure. For a CCP that calculates margin at the portfolio level, this requirement applies to each portfolio's distribution of future exposure. For a CCP that calculates margin at more-granular levels, such as at the sub portfolio level or by product, the requirement must be met for the corresponding distributions of future exposure. The model should (a) use a conservative estimate of the time horizons for the effective hedging or close out of the particular types of products cleared by the CCP (including in stressed market conditions), (b) have an appropriate method for measuring credit exposure that accounts for relevant product risk factors and portfolio effects across products, and (c) to the extent practicable and prudent, limit the need for destabilising, procyclical changes.*
- 4. A CCP should mark participant positions to market and collect variation margin at least daily to limit the build-up of current exposures. A CCP should have the authority and operational capacity to make intraday margin calls and payments, both scheduled and unscheduled, to participants.*
- 5. In calculating margin requirements, a CCP may allow offsets or reductions in required margin across products that it clears or between products that it and another CCP clear, if the risk of one product is significantly and reliably correlated with the risk of the other product. Where two or more CCPs are authorized to offer cross-margining, they must have appropriate safeguards and harmonized overall risk-management systems.*
- 6. A CCP should analyse and monitor its model performance and overall margin coverage by conducting rigorous daily backtesting – and at least monthly, and more-frequent where appropriate, sensitivity*

analysis. A CCP should regularly conduct an assessment of the theoretical and empirical properties of its margin model for all products it clears. In conducting sensitivity analysis of the model's coverage, a CCP should take into account a wide range of parameters and assumptions that reflect possible market conditions, including the most-volatile periods that have been experienced by the markets it serves and extreme changes in the correlations between prices.

7. A CCP should regularly review and validate its margin system.

Prensip 6: Marjin

Bir merkezi karşı tarafın kendi katılımcılarından kaynaklanabilecek tüm ürünlere ilişkin kredi risklerini, risk-bazlı ve sürekli gözden geçirdiği etkin bir marjin sistemi aracılığı ile karşılaması gerekir.

Önemli hususlar

6.1. Bir merkezi karşı taraf, hizmet sunduğu herbir ürün, portföy ve piyasanın riskleri ve belirli özellikleri ile orantılı teminat seviyeleri saptayan bir marjin sistemine sahip olmalıdır.

Takasbank, merkezi karşı taraf hizmeti sunduğu piyasaların ve sermaye piyasası araçlarının taşıdıkları riskleri ve kendilerine has niteliklerini göz önünde bulundurarak özelleştirilmiş bir marjin sistemi uygulamaktadır. Bu sistem, ürün, portföy ve piyasa nezdinde doğru ve zamanında risk bazlı marjin hesaplanması, riskin mevcut değerlendirilmiş teminatlarla sürekli kıyaslanması ve teminat açığı bulunan hesaplar için gün içi ve gün sonunda teminat tamamlama çağrısı yapılması gibi temel özellikler taşımaktadır.

Üyelerden, kendileri ya da müşterileri adına almış oldukları pozisyonlardan kaynaklanan riskleri karşılamak için teminat talep edilmektedir. Teminat gereksinimin belirlenmesinde fiyatlardaki dalgalanmalar, ürünler arasında mevcut fiyat korelasyonları, piyasa likiditesi gibi unsurlar ile ürünlerin kendilerine has özellikleri göz önünde bulundurulmaktadır. Üyelerden talep edilen teminat gereksinimi, gelecekte tezahür edebilecek bir temerrüt halinde pozisyonların doğuracağı potansiyel risklere karşı talep edilen başlangıç teminatı ile pozisyon fiyatlarının güncellenmesinden kaynaklanan değişim teminatından oluşmaktadır.

MKT hizmeti verilen piyasalarda uygulanan marjin metodolojileri MKT Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde piyasalar özelinde kural ve süreçlerin açıklandığı Piyasa Yönerge ve Prosedürlerinde yer almaktadır. Ayrıca üyeler piyasa prosedürleri ile risk yönetimi metodolojilerine yönelik açıklanan kılavuzları kullanarak risk yönetim modellerini simüle ve test imkanına sahiptir.

Takasbank, üyelerden almış oldukları pozisyonlar dolayısıyla istediği teminat tutarlarını gün boyu izlemekte, mevcut teminatların değerlendirilmiş tutarının risk seviyesinin altına düşmesi halinde gün içi ve gün sonunda teminat tamamlama çağrısı yapma yetkisini taşımaktadır. Takasbank sistemi teminat tamamlama çağrılarının, ilgili piyasa prosedürlerinde belirtilen saatler dışında herhangi bir zaman diliminde yapılmasına imkân tanımaktadır. Üye normal seyrinde günlük olarak yapılan teminat tamamlama çağrısını Piyasa Prosedürlerinde belirlenen süre içinde yerine getirmez ise bu durum 'ön temerrüt' olarak değerlendirilmekte ve temerrüdün kapatılması için Piyasa Prosedürlerinde belirlenen bir süre tanınabilmektedir. Bu süre zarfında temerrüdün kapatılmaması halinde Takasbank MKT Temerrüt Yönetimi Komitesi ön temerrüt halini sonlandırarak temerrüt yönetimi sürecinin işletilmesine karar verebilmektedir. Ön temerrüt süresince

üyenin teminat hesaplarından para veya kıymet çekmesi veya risk artırıcı pozisyon alması engellenebilmektedir.

Takas ve MKT mevzuatında üyelere tanınan tüm süreler Türkiye Saati'ne göre dir.

6.2. Bir merkezi karşı tarafın, kendi marjın sistemine yönelik güncel fiyat verisi sağlayan güvenilir bir kaynağı olmalıdır. Merkezi karşı tarafın fiyatlama verilerinin kolayca bulunamadığı ya da güvenilir olmadığı durumlara hitap eden prosedürleri ve sağlıklı değerlendirme modelleri bulunmalıdır.

Takasbank, merkezi karşı taraf hizmeti verdiği piyasalar için yürüttüğü risk yönetim sisteminde kullandığı fiyat verilerini Borsa İstanbul ve TCMB gibi kurumsal kaynaklardan ve veri sağlayıcılardan temin etmektedir. Sistemi otomatik olarak besleyen veya sistem dışı parametre hesaplamalarında kullanılan fiyat verilerinin tutarlılık ve doğruluğu kontrol edilmekte, gerektiğinde fiyat bilgilerinin düzeltilmesi mümkün bulunmaktadır.

Üyelerin almış oldukları pozisyonlar ve bu pozisyonlar için temin ettikleri teminatlar gün içi ve gün sonu piyasa fiyatları ile değerlendirilerek risk-teminat dengesi gerçeğe yakın zamanlı olarak takip edilmektedir.

VIOP'ta işlem gören opsiyon sözleşmelerinde piyasadaki likidite sıklığı ve arz talep dengesizliği vb. sebepler dolayısıyla fiyatların sağlıklı oluşmadığı kanaatine varılması durumunda, gün sonu uzlaşma fiyatları revize edilebilmekte, revizyona ilişkin esaslar Borsa mevzuatında belirlenmiş bulunmaktadır.

Teminata kabul edilen varlıkların değerlemesinde kullanılacak fiyatlar ve bunların öncelik sıraları Piyasa Prosedürlerinde belirlenmektedir. Prosedürlerde belirlenen değerlendirme kuralları kapsamında fiyatı oluşmayan ve teorik fiyatı bulunmayan ya da teorik fiyatın önemli ölçüde sapma gösterdiği değerlendirilen finansal varlıklar için alternatif bir değerlendirme fiyatı belirtilmedikçe Merkezi Karşı Taraf Bölümü tarafından belirlenecek değerler ya da bir önceki gün sonu fiyatları kullanılmaktadır. Teorik fiyatlar veya bir önceki güne ait fiyatlar, iki aşamalı kontrol dâhilinde sisteme girilebilmektedir.

Teorik fiyatların hesaplanmasında kullanılacak modeller, diğer risk modelleri ile aynı esaslara tabidir. Takasbank Yönetim Kurulu'na Denetim Komitesi aracılığıyla İç Denetim Birimi, risk yönetimi ve teminat değerlendirme model ile yöntemlerinin geçerliliğini incelemekle ve raporlamakla görevlidir.

6.3. Bir merkezi karşı taraf, en son marjın tahsilatı ile katılımcının temerrüdünü takiben pozisyonların kapatıldığı zamana kadar geçecek olan sürede karşılaşılabilecek muhtemel gelecekteki potansiyel riski teminat altına almaya yetecek marjın gereksinimini hesaplayan, risk-bazlı başlangıç teminatı modelleri ve parametreleri kullanılmalıdır. Başlangıç teminatının, tahmin edilen gelecekteki risk dağılımına dayalı olarak asgari 99% oranında tek taraflı bir güven düzeyini karşılaması gerekir. Teminat marjını portföy bazında hesaplayan bir merkezi karşı taraf için bu gereklilik, her bir portföyün gelecekteki risk dağılımı için de geçerlidir. Teminat marjını, alt-portföy ya da ürün seviyesi gibi daha-bireysel bazda hesaplayan bir merkezi karşı taraf için bu gereklilik, ilgili gelecekteki risk dağılımları için de yerine getirilmek zorundadır. Modelin; (a) merkezi karşı taraf tarafından takası yapılan belli ürün türlerinin etkin şekilde hedge edilmesine veya kapatılmasına kadar geçecek sürenin (stres koşullarını da gözeterek) ihtiyatlı bir tahminini kullanması, (b) risk ölçülmesinde, ürünler arası portföy etkilerini ve ilgili ürün risk

faktörlerini hesaba katan, uygun bir yönteminin olması, ve (c) ihtiyatlı ve uygulanabilir olduğu kadarıyla, istikrarsız ve döngüsel değişiklik ihtiyacını sınırlaması gerekir.

Takasbank, teminat gereksinimi hesaplamalarında üyelerin almış oldukları pozisyonların açık oldukları süre zarfında taşıdıkları riskleri doğru ve zamanında hesaplamayı ve risk-teminat dengesini etkin şekilde yönetmeyi gözetmektedir. Başlangıç teminatlarının riski gerçeğe yakın yansıtabilmesini teminen, parametre hesaplamalarında kullanılacak güven düzeylerine, elde tutma sürelerine ve kullanılacak veri setinin uzunluğuna belirli koşullar analiz edilerek karar verilmektedir. Bununla birlikte Takasbank MKT Yönetmeliği'nin 18'inci maddesinde; başlangıç teminatı hesaplamalarının asgari %99,00 güven düzeyinde, 2 iş günlük elde tutma süresi için ve asgari 1 yıllık tarihsel veriye dayalı olarak yapılması zorunlu tutulmuş ve asgari şartlar belirlenmiş bulunmaktadır.

Parametrelerin ve güven düzeylerinin belirlenmesinde; piyasada işlem gören varlıkların karmaşıklık ve fiyatlamasındaki belirsizlikler, volatilité, durasyonlar, likidite, lineer olmayan fiyat karakteristikleri, spesifik ters eğilim riski gibi risk karakteristikleri ile piyasadaki diğer risk kontrollerinin kredi risklerini ne ölçüde sınırladığı veya pozisyonların kapatılmasının güçlük derecesi göz önünde bulundurulmaktadır.

Takasbank MKT Risk Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi'ne göre yeterli veya hiç tarihsel veri bulunmayan ürünlere ilişkin parametreler ihtiyatlılık prensibi çerçevesinde benzer niteliğe sahip ürün verileri analiz edilerek belirlenebilmekte, parametreler mevcut ve gelecekteki piyasa koşulları gözetilerek tarihsel verilerin ima ettiği değerlerin üzerinde belirlenebilmektedir.

Takasbank MKT Temerrüt Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi'ne göre, temerrüt yönetiminde uygulanacak likiditasyon stratejisi Genel Müdür ve ilgili yöneticilerden oluşan MKT Temerrüt Yönetimi Komitesi tarafından belirlenmektedir. Ancak MKT Bölümü kapatılması gereken pozisyonlara ilişkin likidite riski ve benzeri hususları dikkate alarak yapacağı önceliklendirmeyi Komite'ye sunmaktadır.

Spesifik ters eğilim riski; MKT Risk ve Teminat Yönetimi Uygulama Esasları Yönergeleri'nde alınan teminatın piyasa değeri ile maruz kalınan riskin cari değeri arasında ters yönlü korelasyon bulunmasından kaynaklanabilecek risk olarak tanımlanmış durumdadır. Üyenin taşıdığı spesifik riskin artması nedeniyle değeri düşebilecek varlıkların teminat olarak alınmamasına dikkat edilmektedir.

İşlem teminatları döngüsellığı azaltıp istikrarı artıracak marjlarla belirlenmekte, ters piyasa koşulları altında işlem teminatlarının artırılması ihtiyacı minimize edilmektedir. Teminat gereksinimi hesaplamalarında döngüsellığı azaltmak amacıyla alınabilecek önlemler Takasbank MKT Risk Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi'nde belirtilmiştir. Buna göre;

- Başlangıç teminatı risk parametrelerinin tutar olarak belirlendiği durumlarda Piyasa Yönerge ve Prosedürlerinde belirlenen sınırlar içinde olmak üzere maksimum ve minimum güven düzeyleri belirlenmesi,
- Geçmişe dönük 10 yıllık veri seti ile tahmin edilenden az olmamak üzere asgari başlangıç düzeyi parametrelerinin belirlenmesi,
- Hesaplamalarda kullanılan fiyatlarda aşırı değerlere sahip olanlara en az %25 ağırlık verilmesi,
- 1.5'i geçmemek üzere bir çarpan katsayısı ile teminat tutar veya oranlarının artırılması

tedbirlerinden bir veya bir kaçını uygulamak mümkündür.

6.4. Bir merkezi karşı taraf, cari risklerin büyümesini sınırlamak için, katılımcı pozisyonlarını piyasa fiyatları ile değerlemeli ve değişim teminatını en az günlük bazda tahsil etmelidir. Bir merkezi karşı tarafın katılımcılara, planlı ya da plansız, günüçi teminat tamamlama çağrısı veya ödeme yapma yetkisinin ve operasyonel kapasitesinin olması gerekir.

Merkezi karşı taraf hizmeti verilen piyasalarda Takasbank tarafından uygulanan risk sisteminin ana unsurlarından biri de pozisyonların açık oldukları süre zarfında fiyat değişimi dolayısıyla maruz kalabilecekleri riski minimize etmek için talep edilen değişim teminatıdır. Değişim teminatı hesaplamalarında mevcut pozisyonlar gün içinde ve gün sonlarında cari fiyatlar ile değerlendirilmekte, planlı teminat tamamlama çağrıları günlük olarak yapılmaktadır.

Değerlenmiş teminatların pozisyonların piyasa değerine oranının ilgili piyasa prosedür ve yönergelerinde belirtilen değerlerin altına düşmesi ve gerekli görülmesi halinde Takasbank gün içinde plansız teminat tamamlama çağrısı yapma yetkisine ve kapasitesine sahiptir.

6.5. Bir merkezi karşı taraf, marjin gereksinimlerini hesaplarırken, bir ürünün riski ile diğer bir ürünün riski arasında önemli ölçüde ve güvenilir bir korelasyonun varlığı halinde, kendisinin takasını yaptığı ürünler arasındaki ya da kendisinin ve başka bir merkezi karşı tarafın takasını yaptığı ürünler arasındaki korelasyonlara dayalı olarak marjin gereksiniminde indirim ya da mahsuba izin verebilir. İki ya da fazla sayıda merkezi karşı tarafın çapraz-teminatlandırma yapmaya yetkili olduğu durumlarda, bu merkezi karşı tarafların gerekli koruyucu önlemleri almış olması ve geniş kapsamlı harmonize bir risk-yönetim sistemlerinin bulunması gerekir.

Takasbank MKT hizmeti verdiği piyasalarda uyguladığı portföy bazlı teminatlandırma yöntemleri bünyesinde ürünler arası korelasyon etkilerini dikkate almaktadır. Portföy bazlı teminatlandırma uygulandığı hallerde, farklı ürün grupları arasında korelasyon tanımlanabilmesi için ilgili ürün grupları arasındaki korelasyon hesaplamalarının en az 5 yıllık veri seti kullanılarak yapılması ve hesaplanan korelasyon değerinin iktisadi ve ekonometrik olarak anlamlı olması gerekir. Portföy bazlı teminatlandırmada, ürün grupları arasındaki korelasyon etkileri sonucu bulunması gereken teminat tutarında yapılacak indirim, portföyün korelasyon etkileri gözetilmeksizin hesaplanan teminat yükümlülüğü ile korelasyon etkisi gözetilerek hesaplanan teminat yükümlülüğü arasındaki farkın %80'ini aşamaz.

Takasbank başka bir MKT kuruluşu ile bağlantılı çalışmamaktadır. Ancak diğer MKT kuruluşları ile bağlantılı çalışma ile ilgili genel esaslar MKT Yönetmeliği'nin 38'inci maddesinde yer almakta, bağlantılı çalışma için Sermaye Piyasası Kurulu'dan izin alınması gerekmektedir.

6.6. Bir merkezi karşı taraf, kullandığı modelin performansını ve genel olarak marjinin kapsama düzeyini, günlük bazdaki geriye dönük testler, ve en az ayda bir, ancak uygun olan hallerde daha sık, duyarlılık analizleri ile incelemeli ve takip etmelidir. Merkezi karşı taraf, takasını gerçekleştirdiği tüm ürünler için kendi marjin modelinin teorik ve ampirik varsayım ve sonuçlarının bir değerlendirmesini düzenli olarak yapmalıdır. Bir merkezi karşı tarafın, modelin kapsamına yönelik duyarlılık analizi yaparken, hizmet sunduğu piyasalarda yaşanmış en dalgalı dönemler ve fiyatlar arası ilişkilerdeki

olağanüstü değişiklikler dâhil, muhtemel piyasa koşullarını yansıtan çeşitli parametreleri ve varsayımları dikkate alması gerekir.

Merkezi karşı taraf hizmeti verilen piyasalarda, başlangıç teminatı ve garanti fonu hesaplamalarında kullanılan modeller, modellerin geliştirilmesinde kullanılan veriler, parametreler ve güven düzeyleri periyodik olarak yapılan testlerle gözden geçirilmektedir. Bu doğrultuda herhangi bir eksiklik tespit edilmesi halinde, kullanılan veri, güven düzeyi ve model incelenmekte ve gerekli görülmesi halinde revizyona gidilmektedir.

Başlangıç teminatı hesaplamalarında kullanılan modeller ve güven düzeylerinin yeterliliği geriye dönük testler aracılığıyla günlük olarak sınanmaktadır. Geriye dönük testlerde, pozisyonlar için talep edilmiş başlangıç teminatı büyüklüğünün elde tutma süresince pozisyonların değerinde meydana gelebilecek değişimleri karşılayıp karşılayamayacağı kontrol edilmektedir. Başlangıç teminatlarının oluşan kaynak ihtiyacını aştığı gözlem adedinin, %99,5 güven düzeyinin ima ettiği aşım sayısından (binde 5) az olması beklenmektedir. Aksi takdirde, başlangıç teminat hesaplamalarında kullanılan parametreler ve güven düzeyleri gözden geçirilmektedir. Teminat değerlendirme katsayılarının geriye dönük testinde %99,90 güven düzeyinin ima ettiği aşım sayısının (binde 1) geçilmemesi gerekmektedir. Geriye dönük testlere ilişkin sonuçlar ve önerilen tedbirler yılda asgari dört kez İç Sistemler Bölümü aracılığı ile Yönetim Kurulu'na sunulmaktadır. Ayrıca Takasbank MKT Risk ve Teminat Yönetimi Uygulama Esasları Yönergeleri uyarınca; piyasalarda, aşağıda sıralanan değişkenlerin en az birinde,

- BIST 30 ve/veya BIST 100 endeksinde %10'u,
- Gösterge DIBS faizinde 300 baz puanı,
- 1 Amerikan Doları (USD) ve 1 Avrupa Para Birimi'nden (EUR) oluşan döviz sepetinin serbest piyasa fiyatında %5'i,
- 10 Yıllık Euro Tahvil faizinde 200 baz puanı,
- Altının TL gram fiyatında %10'u

aşan oranda bir günlük fiyat değişimi yaşanması durumunda hem başlangıç teminatı parametreleri hem de teminat değerlendirme katsayıları tekrar hesaplanmakta ve gerekli görülmesi halinde revize edilmektedir.

Ayrıca, stres testlerinde başlangıç teminatları ve diğer finansal kaynaklardan oluşan temerrüt yönetimi kaynaklarının en fazla riske sahip iki üyenin yanı sıra bunların iştirakleri ve/veya ana kuruluşları ile birlikte temerrüdü nedeniyle ortaya çıkabilecek potansiyel zarara karşı koruyacak büyüklükte olup olmadığı analiz edilmektedir. Stres testlerinde kullanılan baz senaryoda her bir risk faktörü için asgari beş yıllık tarihsel veriden %99,90 güven düzeyinde ayrı ayrı seçilen oynaklıkların, aralarındaki korelasyonlar dikkate alınmadan, aynı anda gerçekleştiği varsayılmakta, baz senaryo iki ayrı tarihsel olay senaryosu ile desteklenmektedir. Risk modellerinde kullanılan parametrelerdeki ve güven düzeylerindeki birim değişimlerin başlangıç teminatları üzerindeki etkilerini test etmek amacıyla duyarlılık analizleri de yapılmaktadır. Stres testleri ve duyarlılık analizleri günlük ve aylık bazda yapılmakta, aylık ve üçer aylık dönemlerde elde edilen kapsamlı sonuçlar Yönetim Kurulu'na, akabinde de 3 aylık dönemlerde Sermaye Piyasası Kurulu'na raporlanmaktadır. Stres testlerinde kaynak açığı ortaya çıkması halinde, bu açığın giderilmesine yönelik çözümlerin de ortaya konulması ve yetersizlik risk yönetimi sisteminden kaynaklanıyorsa iyileştirici aksiyonların alınması gerekmektedir.

Stres testi sonuçlarının özeti üyelere ve kamuya açıklanmaktadır.

6.7. Merkezi karşı taraf, kendi marjın sistemini düzenli olarak gözden geçirmeli ve doğrulamalıdır.

Merkezi Karşı Taraf Bölümü'nce kullanılan risk yönetim modelleri ve likidite riski yönetimine ilişkin gerçekleştirilen testlerin validasyonu Takasbank İç Denetim Birimi tarafından yılda asgari bir defa gözden geçirilmektedir.

Takasbank MKT Risk Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi'ne göre doğrulamada kullanılan kriterler, doğrulamayı gerçekleştiren İç Denetim Birimi tarafından belirlenmekte, ancak yapılacak doğrulamada asgari olarak aşağıdaki hususlara yer verilmesi gerekmektedir.

- Kullanılan modellerin ve yöntemlerin kavramsal olarak sağlamlığının değerlendirilmesi,
- Süreçlerin doğrulanması da dâhil olmak üzere risk izleme faaliyetlerinin değerlendirilmesi,
- Modellerin geliştirilmesinde kullanılan veri, parametre ve varsayımların değerlendirilmesi,
- Risk hesaplamalarına dâhil edilen ürünler göz önüne alınarak kullanılan modellerin yeterlilik ve uygunluğunun değerlendirilmesi,
- Stres testinde kullanılan senaryoların değerlendirilmesi, ters stres testlerinin incelenmesi.

İç Denetim Birimi tarafından tespit edilen bulgular ilgili üst düzey yöneticilere ve Yönetim Kurulu'na sunulmaktadır.

CPMI-IOSCO 6 No.lu Prensibi İçin Takasbank Değerlendirme Sonucu

Uyumlu ☒ (Observed)	Genelde Uyumlu ☐ (Broadly Observed)	Kısmen Uyumlu ☐ (Partly Observed)	Uyumsuz ☐ (Not Observed)	Uygulanabilir Değil ☐ (Not Applicable)
--	---	---	--	--

Takasbank MKT üyelerinin takas pozisyonlarından kaynaklanabilecek riskleri, doğruluğunu düzenli olarak sınıadığı risk-bazlı bir marjın sistemi aracılığı ile teminatlandırmaktadır.

Principle 7: Liquidity Risk

An FMI should effectively measure, monitor, and manage its liquidity risk. An FMI should maintain sufficient liquid resources in all relevant currencies to effect same-day and, where appropriate, intraday and multiday settlement of payment obligations with a high degree of confidence under a wide range of potential stress scenarios that should include, but not be limited to, the default of the participant and its affiliates that would generate the largest aggregate liquidity obligation for the FMI in extreme but plausible market conditions.

Key considerations

1. An FMI should have a robust framework to manage its liquidity risks from its participants, settlement banks, nostro agents, custodian banks, liquidity providers, and other entities.

2. An FMI should have effective operational and analytical tools to identify, measure, and monitor its settlement and funding flows on an ongoing and timely basis, including its use of intraday liquidity.

3. [N/A for CCPs]

4. A CCP should maintain sufficient liquid resources in all relevant currencies to settle securities-related payments, make required variation margin payments, and meet other payment obligations on time with a high degree of confidence under a wide range of potential stress scenarios that should include, but not be limited to, the default of the participant and its affiliates that would generate the largest aggregate payment obligation to the CCP in extreme but plausible market conditions. In addition, a CCP that is involved in activities with a more-complex risk profile or that is systemically important in multiple jurisdictions should consider maintaining additional liquidity resources sufficient to cover a wider range of potential stress scenarios that should include, but not be limited to, the default of the two participants and their affiliates that would generate the largest aggregate payment obligation to the CCP in extreme but plausible market conditions.

5. For the purpose of meeting its minimum liquid resource requirement, an FMI's qualifying liquid resources in each currency include cash at the central bank of issue and at creditworthy commercial banks, committed lines of credit, committed foreign exchange swaps, and committed repos, as well as highly marketable collateral held in custody and investments that are readily available and convertible into cash with prearranged and highly reliable funding arrangements, even in extreme but plausible market conditions. If an FMI has access to routine credit at the central bank of issue, the FMI may count such access as part of the minimum requirement to the extent it has collateral that is eligible for pledging to (or for conducting other appropriate forms of transactions with) the relevant central bank. All such resources should be available when needed.

6. An FMI may supplement its qualifying liquid resources with other forms of liquid resources. If the FMI does so, then these liquid resources should be in the form of assets that are likely to be saleable or acceptable as collateral for lines of credit, swaps, or repos on an ad hoc basis following a default, even if this cannot be reliably prearranged or guaranteed in extreme market conditions. Even if an FMI does not have access to routine central bank credit, it should still take account of what collateral is typically accepted by the relevant central bank, as such assets may be more likely to be liquid in stressed circumstances. An FMI should not assume the availability of emergency central bank credit as a part of its liquidity plan.

7. An FMI should obtain a high degree of confidence, through rigorous due diligence, that each provider of its minimum required qualifying liquid resources, whether a participant of the FMI or an external party, has sufficient information to understand and to manage its associated liquidity risks, and that it has the capacity to perform as required under its commitment. Where relevant to assessing a liquidity provider's performance reliability with respect to a particular currency, a liquidity provider's potential access to credit from the central bank of issue may be taken into account. An FMI should regularly test its procedures for accessing its liquid resources at a liquidity provider.

8. An FMI with access to central bank accounts, payment services, or securities services should use these services, where practical, to enhance its management of liquidity risk.

9. An FMI should determine the amount and regularly test the sufficiency of its liquid resources through rigorous stress testing. An FMI should have clear procedures to report the results of its stress tests to appropriate decision makers at the FMI and to use these results to evaluate the adequacy of and adjust its liquidity risk-management framework. In conducting stress testing, an FMI should consider a wide range of relevant scenarios. Scenarios should include relevant peak historic price volatilities, shifts in other

market factors such as price determinants and yield curves, multiple defaults over various time horizons, simultaneous pressures in funding and asset markets, and a spectrum of forward-looking stress scenarios in a variety of extreme but plausible market conditions. Scenarios should also take into account the design and operation of the FMI, include all entities that might pose material liquidity risks to the FMI (such as settlement banks, nostro agents, custodian banks, liquidity providers, and linked FMIs), and where appropriate, cover a multiday period. In all cases, an FMI should document its supporting rationale for, and should have appropriate governance arrangements relating to, the amount and form of total liquid resources it maintains.

10. An FMI should establish explicit rules and procedures that enable the FMI to effect same-day and, where appropriate, intraday and multiday settlement of payment obligations on time following any individual or combined default among its participants. These rules and procedures should address unforeseen and potentially uncovered liquidity shortfalls and should aim to avoid unwinding, revoking, or delaying the same-day settlement of payment obligations. These rules and procedures should also indicate the FMI's process to replenish any liquidity resources it may employ during a stress event, so that it can continue to operate in a safe and sound manner.

Prencip 7: Likidite Riski

Bir finansal piyasa altyapısı kuruluğu kendi likidite riskini etkin bir şekilde ölçmeli, izlemeli ve yönetmelidir. Finansal piyasa altyapısı kuruluğunun, olağanüstü piyasa koğullarında kendisine en yüksek toplam likidite yükümlülüğu doğuran bir katılımcı ile iştiraklerinin temerrüt hali de dahil ancak bununla sınırlı olmaksızın, çok çeşitli olası stres senaryoları altında tüm ilgili para birimlerinde aynı-gün ve geçerli olduğu durumlarda gün-içinde veya birden fazla gündeki ödeme yükümlülüklerini yüksek bir güven seviyesinde yerine getirebilmesine yetecek likit kaynaklara sahip olması gerekir.

Önemli hususlar

7.1. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluğu, kendi katılımcıları, ödeme bankaları, muhabir kurumları, saklama bankaları, likidite sağlayıcılarından ve diğer kuruluğlardan kaynaklanan likidite risklerini yönetmek için sağlam bir çerçeveye sahip olmalıdır.

Takasbank'ın likidite riski yönetimi çerçevesi bankacılık ve sermaye piyasası mevzuatı ile Yönetim Kurulu'nca yapılan düzenlemelerden oluşmaktadır. MKT Yönetmeliği'nin 42'nci maddesinde de likidite riski özel olarak düzenlenmiş bulunmaktadır. Bunun dışında, Takasbank bankacılık lisansına sahip olması dolayısıyla BDDK tarafından yapılan tüm likidite düzenlemelerine ve rasyolarına tabi bulunmakta, içsel sermaye yeterliliği değerlendirme sürecinde (İSEDES) likidite riski özel olarak ele alınmakta ve olağanüstü stres koğullarında finansal varlıkların olağan fiyatlarının altında bir değerden satılması veya normal fonlama maliyetlerinin üzerindeki maliyetlerle likidite temin edilmesi türünden kötü senaryolar için içsel sermaye tahsis edilmektedir. Yönetim Kurulu tarafından hem Takasbank geneli için hem de MKT hizmeti verilen piyasalar için likidite riski limitleri belirlenmiş ve belirlenen limitlerin kritik sinyal seviyelerine ulaşması veya düşmesi halinde işleyecek bir uyarı mekanizması oluşturulmuş bulunmaktadır.

Takasbank'ın MKT faaliyetlerinde, iyi yönetilemediği takdirde likidite riski ile karşılaşılmasına yol açabilecek, beş temel neden bulunmaktadır:

- Üyelerin yatırdığı işlem teminatı ve garanti fonu katkı paylarının yeterli ve/veya yeterince likit olmaması,
- Takasbank'ın temerrüt yönetimine tahsis ettiği kaynakların yeterince likit olmaması,
- MKT teminatlarının Takasbank tarafından likit ve güvenli bir şekilde değerlendirilmemesi,
- MKT temerrüt yönetimi likiditesinin Takasbank'ın MKT dışı yükümlülüklerinde kullanılması,
- Takasbank'ın T.C. Merkez Bankası ve /veya ticari banka likiditesine erişim imkânının olmaması.

Takasbank'ın riski yönetim çerçevesi bu beş sebepten kaynaklanabilecek likidite riskini etkin bir şekilde bertaraf edecek şekilde tasarlanmıştır.

Öncelikle, merkezi karşı taraf hizmeti verilen her bir piyasa için en fazla riske sahip 2 üyenin yanı sıra bunların iştirakleri ve/veya ana kuruluşlarının likit teminatlarının, ilgili piyasa için oluşturulan garanti fonu içindeki yüksek düzeyde likiditeye sahip varlıkların ve Takasbank'ın kendi sermayesinden tahsis ve taahhüt ederek likit varlıklarda değerlendirdiği miktarlar toplamının, söz konusu üyenin MKT hizmeti verilen piyasalarda asgari %99,00 güven düzeyinde hesaplanan takas risk miktarının altında kalmaması kuralı uygulanmakta ve günlük olarak takip edilmektedir. Söz konusu takipte likit varlık tanımına sadece nitelikli varlıklar (nakit ve O/N plasmanlar ve TCMB tarafından teminata kabul edilen kıymetler) dahil edilmektedir.

Günlük likidite takibinde uygulanan riski en büyük 2 üyenin yanı sıra bunların iştirakleri ve/veya ana kuruluşları kuralında, takas riskleri asgari %99,00 güven düzeyinde hesaplanmakla birlikte, MKT hizmeti verilen piyasalarda asgari %99,50 güven düzeyinde icra edilen stres testlerinde, CPMI-IOSCO 7.4 no.lu prensibi uyarınca en büyük ödeme yükümlülüğü doğuran 2 üyenin yanı sıra bunların iştirakleri ve/veya ana kuruluşlarının takas riskinin MKT temerrüt yönetimine ait nitelikli kaynaklarla (vadesiz veya O/N vadeye sahip nakit plasmanlar ve TCMB tarafından teminata kabul edilen kıymetlerle) karşılanabilmesi ilkesi de uygulanmaktadır.

Takasbank tarafından kullanılan yeterlilik kriteri, temel senaryo altında üyelerce peşinen yatırılmış bulunan işlem teminatı ve garanti fonu katkı paylarından nitelikli olarak kabul edilen kısmı ile Takasbank'ın tahsis ve taahhüt edilen ve likidite gerekliliğini karşılayan sermaye tutarının ilgili piyasada en fazla riske sahip 2 üyenin (Cover 2) yanı sıra bunların iştirakleri ve/veya ana kuruluşları ile birlikte temerrüdü sonucu ortaya çıkacak fon ihtiyacını karşılayacak düzeyde olmasıdır.

Takasbank tarafından gerçekleştirilen likidite riski stres testi, aylık ve 3 aylık dönemleri kapsamaktadır. Bu çalışmanın yapılmasının amacı ilgili piyasalarda likidite sağlama faaliyetinde oluşabilecek aksamalar ek bir stres unsuru olarak varsayılarak nitelikli kaynakların yeterliliğinin test edilmesidir.

Takas işlemlerinde, işlemlerin gerçekleştiği para birimi kullanılmakta ve bu doğrultuda VİOP, ÖPP ve Pay piyasası için asgari nakit teminat bulundurma oranları uygulanmaktadır. Ayrıca, teminata kabul edilecek varlıklara nakde tahvil edilme potansiyellerine göre teminat değerlendirme katsayıları uygulanmak suretiyle yeterli teminat büyüklüklerinin temini sağlanmaktadır. Bu çerçevede teminat değerlendirme katsayıları

hesaplanırken %99,90 güven düzeyi ve 2 iş günlük likiditasyon süresi uygulanmakta, gerekli görülmesi halinde likiditasyon süresinin varlıklar bazında farklılaştırılması mümkün bulunmaktadır.

Ayrıca, bahse konu likidite riski stres testleri, tarihsel kredi riski stres senaryoları altında ortaya çıkan kaynak ihtiyacının kullanımı, likidite sağlayıcıların durumlarında meydana gelen değişiklikler ile piyasanın likidite tercihinde yaşanması muhtemel değişiklikler dikkate alınarak çeşitlendirilmektedir.

Takasbank sermayesinden MKT temerrüt yönetimine tahsis edilen sermayenin likit varlıklarda değerlendirilmesi gereği MKT Yönetmeliği'nin 39'uncu maddesinde düzenlenmiştir.

Diğer taraftan, prensip 3 ve 4'de açıklandığı üzere MKT piyasalarında üyelerden kabul edilen nakit ve nakit dışı işlem teminatları ve garanti fonu katkı paylarının Takasbank'ın diğer sermaye piyasası veya bankacılık faaliyetlerinden kaynaklanabilecek ödeme yükümlülüklerinin yerine getirilmesinde geçici bir süre için dahi kullanılması mümkün bulunmamakta, nakit teminatlar kredi temerrüt ve kayıp riski sifıra yakın olarak değerlendirilen bankalarda açtırılan, 6362 sayılı Kanun'un 73'üncü maddesinin ikinci fıkrası ile korunan özel hesaplarda O/N vadelerle nemalandırılmaktadır.

İlaveten Takasbank'ın hem TCMB'den hem de ticari bankalardan borçlanabilme imkânının bulunduğu dikkate alındığında, MKT faaliyetlerinin, likidite riski açısından son derece sağlam bir çerçevede yürütüldüğü rahatlıkla anlaşılabilir.

7.2. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun, kendi mutabakat ve gün içi likiditesinin kullanımı dâhil, fonlama akışlarını devamlı ve zamanında tespit edecek, ölçecek ve takip edecek, etkin operasyonel ve analitik araçları olmalıdır.

Takasbank aldığı bankacılık lisansı sayesinde, zaman içinde geliştirdiği güçlü hazine yönetimi organizasyonu ve altyapısı ile gün içi likiditesinin kullanımı dâhil, fonlama akışlarını devamlı ve zamanında tespit eden, ölçen ve takip eden etkin operasyonel ve analitik araçlara sahiptir.

Takasbank, likidite riskinin yönetimi çerçevesinde takas işlemlerini ve fon akışlarını kurum içinde geliştirilen yazılımlar vasıtasıyla para birimi, üye ve hesap ayırımında sürekli izleyebilmekte, üyeler de kendilerine ait fon akışlarını ekranları üzerinden takip edebilmektedirler. Ayrıca, online bankacılık araçları ve SWIFT konfirmasyonları bu akışları izleme faaliyetlerinde kullanılmaktadır.

Takas işlemleri anlık olarak takip edilmekte; takas son saatinde borç kapatmayan üyelerle iletişime geçilmekte, Hazine Ekibine bilgilendirme yapılarak fon akımlarının etkin ve kesintisiz yönetimi sağlanmaktadır. Ayrıca yükümlülüğünü yerine getirmeyen üyelerin alacakları blokeleştirilmektedir.

Bununla birlikte, EFT sistemi üzerindeki nakit akışları pozisyon izleme ekranından anlık ve devamlı olarak takip edilmektedir. Süreçler içerisindeki takas ödemeleri piyasa saatleri dikkate alınarak her zaman öncelikli olarak gerçekleştirilmektedir. TCMB ödeme sistemleri için, iş sürekliliği kapsamında da söz konusu takas saatleri kritik saatler olarak tanımlanmış ve önceliklendirilmiştir.

Takasbank, takas saatlerinde gerekli gün içi likiditenin hesaplandığı ve bu miktarın havuz hesaplarında var olduğunu izlediği kendi oluşturduğu analitik ve operasyonel yazılımlara sahiptir.

7.3. Netleştirme (gecikmeli net mutabakat-DNS) usulüne göre çalışanlar da dahil olmak üzere bir ödeme sistemi ya da menkul kıymet mutabakat sistemi; katılımcısının ve bunun iştiraklerinin olağanüstü ancak makul piyasa koşullarında temerrüde düşmesi durumunu içeren ancak bununla sınırlı olmayan muhtemel stres senaryolarında ödeme yükümlülüklerinin mutabakatının (aynı gün, gün içi veya günde birden çok defa) sağlanmasını yüksek bir güvenilirlik seviyesinde temin edecek tutarda ilgili tüm para birimleri cinsinden yeterli likit kaynak bulundurulmalıdır.

Likidite düzeyinin belirlenmesinde, ilgili piyasada en büyük ödeme yükümlülüğünü doğuran 2 üyenin yanı sıra bunların iştirakleri ve/veya ana kuruluşlarının stres koşulları altında temerrüdü halinde ortaya çıkan takas riskinin, ilgili üyeler için kullanılabilir MKT temerrüt yönetimine ait nitelikli kaynaklarla (MKT temerrüt yönetimi kaynaklarının vadesiz veya O/N vadeye sahip nakit plasmanlarda veya TCMB tarafından teminata kabul edilen kıymetlerde değerlendirilen bölümü) karşılanma düzeyi dikkate alınmaktadır.

Senaryo olarak, baz ve tarihsel senaryolar aracılığıyla teminatların likide edilebilme özellikleri sınanmaktadır.

Nitelikli likit varlık olarak değerlendirilen varlıkların piyasada en büyük ödeme yükümlülüğü doğuran 2 üyenin yanı sıra bunların iştirakleri ve/veya ana kuruluşlarının stres koşulları altında temerrüdü halinde ortaya çıkan takas riskini karşılaması beklenmektedir.

7.4. Bir merkezi karşı tarafın, olağanüstü piyasa koşullarında kendisini en yüksek toplam ödeme yükümlülüğü altına sokacak bir katılımcısı ve bu katılımcının iştiraklerinin temerrüt hali dahil ancak bununla sınırlı olmaksızın çok çeşitli olası stres senaryoları altında menkul kıymet bağlantılı ödemelerin mutabakatını, değişim teminatı ödemelerini ve diğer ödeme yükümlülüklerini tüm ilgili para birimlerinde zamanında ve yüksek bir güven seviyesi ile yapmasına ve yerine getirmesine yetecek likit kaynaklara sahip olması gerekir. Ayrıca, daha karmaşık risk profillerinde faaliyetlerde bulunan veya birden fazla ülkede sistemik önem arz eden bir merkezi karşı tarafın, olağanüstü piyasa koşullarında kendisini en yüksek toplam ödeme yükümlülüğünü altına sokan iki katılımcısı ve bunların iştiraklerinin temerrüt hali dahil ancak bununla sınırlı olmaksızın çok çeşitli olası stres senaryolarını karşılamaya yetecek ilave likit kaynaklara sahip olması gerekir.

Takasbank'ın MKT faaliyetleri Türkiye ile sınırlı olup, likidite riski yönetiminde takas taahhütlerinin yerine getirilmesinde likidite sıkışıklığı yaşanmasını önlemek üzere, yukarıda (7.1) belirtildiği şekilde son derece kapsamlı bir dizi önlem alınmış durumdadır. Bu çerçevede öncelikle, merkezi karşı taraf hizmeti verilen her bir piyasa için en fazla riske sahip 2 üyenin (Cover 2) yanı sıra bunların iştirakleri ve/veya ana kuruluşlarının likit teminatlarının, ilgili piyasa için oluşturulan garanti fonu içindeki yüksek düzeyde likiditeye sahip varlıkların ve Takasbank'ın kendi sermayesinden tahsis ve taahhüt ederek likit varlıklarda değerlendirdiği miktarlar toplamının, söz konusu 2 üyenin yanı sıra bunların iştirakleri ve/veya ana kuruluşlarının MKT hizmeti verilen piyasalarda asgari %99,00 güven düzeyinde hesaplanan takas risk miktarının altında kalmaması kuralı uygulanmakta ve günlük olarak takip edilmektedir. Söz konusu takipte likit varlık tanımına sadece nitelikli varlıklarla, MKT temerrüt yönetimi kaynaklarının vadesiz veya O/N vadeye sahip nakit plasmanlarda veya TCMB tarafından teminata kabul edilen kıymetlerde değerlendirilen bölümü dahil edilmektedir.

Yukarıda da vurgulandığı üzere, MKT hizmeti verilen piyasalarda asgari %99,50 güven düzeyinde icra edilen stres testlerinde, en büyük 2 üyenin yanı sıra bunların iştirakleri ve/veya ana kuruluşlarının takas riskinin MKT temerrüt yönetimine ait nitelikli varlıklarla karşılanabilmesi ilkesi de uygulanmaktadır. Stres testlerinde kullanılan baz senaryoda her bir risk faktörü için beş yıllık tarihsel veriden asgari %99,50 güven düzeyinde ayrı ayrı seçilen oynaklıkların, aralarındaki korelasyonlar dikkate alınmadan, aynı anda gerçekleştiği varsayılmakta, baz senaryo iki ayrı tarihsel olay senaryosu ile desteklenmektedir.

MKT hizmeti verilen piyasaların stres testi senaryosunda likiditasyon süresi iki gün olarak tatbik edilmekte, baz senaryo analizi 3 günlük elde tutma süresi kullanılarak yapılan hesaplamalar ile desteklenmektedir. En büyük 2 üyenin yanı sıra bunların iştirakleri ve/veya ana kuruluşları kuralının uygulanmasında takas riskinin MKT temerrüt yönetiminde kullanılacak nitelikli varlıklarla karşılanması ilkesi benimsendiğinden, hem bu yükümlülüğün üzerinde kalan nitelikli teminatlar hem de temerrüt yönetimi kaynakları içindeki, kolayca nakde tahvil edilebilecek likiditesi yüksek diğer varlıklar ilave (yedek) likidite rezervi olarak değerlendirilmiş olmaktadır.

Takasbank tarafından gerçekleştirilen likidite riski stres testi, aylık ve 3 aylık dönemleri kapsamaktadır. Aylık olarak gerçekleştirilen temel likidite riski stres testi, kredi riski baz senaryosu üzerinden gerçekleştirilmektedir. 3 aylık dönemi kapsayan likidite riski stres testi ise 4 farklı alt bölüm içinde test edilmektedir. Temel likidite stres testi, kredi riski stres testinde kullanılan baz senaryo üzerinden gerçekleştirilmektedir. Sonrasında, 2001, 2008, 2018, 2021 ve 2022 kriz senaryolarına göre test gerçekleştirilmektedir. Söz konusu testler ile temerrüt yönetim kaynakları içindeki nitelikli kaynakların (vadesiz veya O/N vadeye sahip nakit plasmanlar, TCMB tarafından teminata kabul edilen kıymetler) stres koşulları altından en büyük riski oluşturan 2 üyenin yanı sıra bunların iştirakleri ve/veya ana kuruluşları ile birlikte temerrüdünü karşılaması sınanmaktadır.

Bu çerçevede yapılan 3 aylık dönemi kapsayan temel ve tarihsel senaryoya ek olarak, ilgili piyasada likidite sağlama faaliyetinde oluşabilecek aksamlar ek bir stres unsuru olarak en büyük riski oluşturan 2 üyenin yanı sıra bunların iştirakleri ve/veya ana kuruluşlarının sadece nakit teminatların olduğu varsayımı, sonrasında mevcut nakit teminatların sadece yarısının tesis edildiği varsayımı ve en son olarak da sadece asgari nakit gereksinim tutarının tesis edildiği varsayımından hareketle nitelikli kaynakların yeterliliği test edilmektedir.

7.5. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun, kendi minimum likit kaynak gereksinimlerini karşılamaya yönelik herbir para birimindeki nitelikli likit kaynakları, ilgili merkez bankası ve itibarı yüksek ticari bankalar nezdindeki nakit parayı, taahhüt edilen kredi limitlerini, taahhüt edilen döviz swaplarını ve taahhüt edilen repoları ve saklama ve yatırımlarda tutulan kullanıma hazır ve nakde çevrilebilir önceden yapılan ve yüksek güvenilirliğe sahip fonlama düzenlemelerine tabi ve olağanüstü piyasa koşullarında bile hızlı bir şekilde satılabilecek teminatları içerir. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun merkez bankası nezdinde düzenli krediye erişim imkanı olması halinde, ilgili merkez bankasına rehin vermeye (ya da merkez bankası ile diğer gerekli işlemleri yapabilmemesini sağlamaya) uygun teminatların bulunması koşuluyla, bu imkan minimum gereksinimin bir kısmını karşılamak üzere kullanılabilir. Tüm bu kaynaklar ihtiyaç olduğu anda kullanılabilir olmalıdır.

Nakit ve nakit benzeri plasmanlar ile T.C. Merkez Bankası tarafından teminata kabul edilen kıymetler nitelikli likit varlık olarak kabul edilebilmektedir. Bankamızda merkezi karşı taraf hizmeti verilen piyasalarda TL olarak yatırılan işlem teminatları ve garanti fonu yükümlülükleri O/N vadeyle plase edildiklerinden ilgili tutarlar likit varlık olarak değerlendirilebilmektedir. Temerrüt yönetim kaynakları içerisinde yer alan nakit işlem teminatları ve garanti fonu yükümlülükleri analizde dikkate alınırken, ilgili günde üyenin sahip olduğu tüm likit varlıklar yerine, asgari TL yükümlükleri esas alınmakta, bu tutarın üzerinde yer alan bloke edilmemiş meblağın çekilebileceği varsayılmaktadır.

Likit kaynak büyüklüğünün belirlenmesinde ise aşağıda yer alan kural geçerlidir:

İlgili piyasada en büyük ödeme yükümlülüğü doğuran 2 üyenin yanı sıra bunların iştirakleri ve/veya ana kuruluşlarının stres koşulları altında temerrüdü halinde ortaya çıkan takas riskinin, ilgili üyeler için kullanılabilir MKT temerrüt yönetimine ait nitelikli kaynaklarla (MKT temerrüt yönetimi kaynaklarının vadesiz veya O/N vadeye sahip nakit plasmanlarda veya TCMB tarafından teminata kabul edilen kıymetlerde değerlendirilen bölümü ile) karşılanma düzeyi dikkate alınmaktadır.

Takasbank'ın, MKT hizmeti verdiği piyasalarında tesis ettiği temerrüt yönetimi kaynaklarının tamamına yakını aynı gün veya en geç ertesi iş günü nakit olarak kullanılabilir likit kaynaklardan oluşmaktadır:

- Üyelerce nakit olarak yatırılan işlem teminatları ve garanti fonu katkı paylarından Takasbank tarafından kredi temerrüt ve kayıp riski sifıra yakın olarak değerlendirilen ticari bankalar nezdinde 6362 sayılı Kanun'un 73'üncü maddesinin ikinci fıkrası ile korunan özel hesaplarda O/N olarak değerlendirilen nakit bölüm,
- Üyelerce nakit dışı kıymet olarak yatırılan işlem teminatları ve garanti fonu katkı paylarından TCMB'ye Takasbank'ın borçlanma limiti dâhilinde teminat olarak verilebilecek menkul kıymetler,
- Takasbank sermayesinden MKT temerrüt yönetimine tahsis ve taahhüt edilen sermayeden itibari yüksek ticari bankalarda O/N vadeyle plase edilen veya TCMB'ye Takasbank'ın borçlanma limiti dâhilinde teminat olarak verilebilecek menkul kıymetlere yatırılmış olan bölüm,

İhtiyaç halinde nakit dışı teminatların nakde çevrim sıralaması belirlenmiştir. Takasbank diğer bankaların kendisine olan kredi limitlerini dönemsel olarak takip etmektedir. Likit kaynaklara ulaşım konusunda bugüne kadar herhangi bir engelle karşılaşmamıştır.

7.6. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu, nitelikli likit kaynaklarını diğer türdeki likit kaynaklar ile takviye edebilir. Finansal piyasa altyapısı kuruluşunun bunu yapması durumunda bu likit kaynakların, olağanüstü piyasa koşullarında garantisi mümkün olmasa dahi bir temerrüdün ardından işlem bazında satılabilir ya da kredi limitleri, swaplar ya da repolar için teminat olarak kabul edilebilir türdeki varlıklardan oluşması gerekir. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun düzenli merkez bankası kredisine erişim imkânı olmaması halinde bile merkez bankası tarafından hangi teminatların genellikle kabul gördüğünü dikkate alması gerekir, çünkü söz konusu varlıkların sıkıntılı piyasa koşullarında likit kalabilmeleri daha olasıdır. Finansal piyasa altyapısı kuruluşu, merkez bankası acil durum kredisi kullanma imkânını kendi likidite planının bir parçası olarak varsaymamalıdır.

Takasbank MKT hizmeti verdiği piyasalarda yüksek likiditeye sahip varlıkları teminat olarak kabul etmektedir.

Takasbank'ın ilave likit kaynakların boyutu ve içeriği şunlardır;

- Üyelerce nakit olarak yatırılan işlem teminatları ve garanti fonu katkı paylarından Takasbank tarafından kredi temerrüt ve kayıp riski sifıra yakın olarak değerlendirilen ticari bankalar nezdinde 6362 sayılı Kanun'un 73'üncü maddesinin ikinci fıkrası ile korunan özel hesaplarda O/N vadeyle değerlendirilen nakit bölüm,
- Üyelerce nakit dışı kıymet olarak yatırılan işlem teminatları ve garanti fonu katkı paylarından TCMB'ye Takasbank'ın borçlanma limiti dâhilinde teminat olarak verilebilecek menkul kıymet,
- Takasbank sermayesinden MKT temerrüt yönetimine tahsis ve taahhüt edilen sermayeden güvenilir ticari bankalarda O/N vadeyle plase edilen veya TCMB'ye Takasbank'ın borçlanma limiti dâhilinde teminat olarak verilebilecek menkul kıymetlere yatırılmış olan bölüm.

Bu kaynakların tutarı dönemsel olarak değişebilmektedir.

Takasbank, TCMB geç likidite penceresinden (daha yüksek maliyetle) borçlanma imkânını, normal koşullarda likidite ihtiyacının giderilmesinde kullanılabilecek bir araç olarak görmemektedir.

MKT olunan piyasalara tahsis ve taahhüt edilen sermaye nakit ve/veya DİBS olarak tutulmaktadır. MKT hizmeti verilen piyasalarda DİBS, devlet dış borçlanma senetleri (eurobond), varlığa dayalı menkul kıymetler, kira sertifikaları, altın, döviz ve nakit TCMB tarafından kabul edilen potansiyel teminatlardır. Bunun dışında, TCMB tarafından teminat olarak kabul edilmeyen varlıkların (örneğin pay senetleri ve menkul kıymet yatırım fonları) teminat olarak kabulünde pay senetlerinin likiditesine (dâhil oldukları endekse), menkul kıymet yatırım fonlarında ise fonların içeriğine dikkat edilmekte, nakit dışındaki tüm varlıklar belli kompozisyon limitleri dâhilinde teminat olarak alınmaktadır.

7.7. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun, gerekli minimum nitelikli likit kaynaklarının her bir sağlayıcısının, finansal piyasa altyapısı kuruluşunun ister bir katılımcısı isterse bir harici taraf olsun, kendi ilgili likidite risklerini anlayacak ve yönetecek yeterli bilgiye ve verdiği taahhüt altında gerektiği şekilde hareket etme kapasitesine sahip olduğunu, yapacağı detaylı teknik değerlendirmeler ile yüksek bir güven seviyesinde belirlemesi gerekir. Bir likidite sağlayıcısının belli bir para cinsine dair performans güvenilirliğinin analizi ile ilişkili olduğu hallerde, likidite sağlayıcısının ilgili merkez bankasından kredi kullanabilme imkânı değerlendirmede göz önüne alınabilir. Finansal piyasa altyapısı kuruluşunun bir likidite sağlayıcısı nezdindeki kendi likit kaynaklarına erişme prosedürlerini düzenli olarak test etmesi gerekir.

Takasbank statüsü gereği erişim hakkına sahip olduğu ve ihtiyaç duyduğunda kullanabileceği T.C. Merkez Bankası likiditesi dışında, ilave bir likidite sağlayıcısına ihtiyaç duymamakta, MKT piyasalarının asgari likidite ihtiyaçlarının belirlenmesinde TCMB likiditesine erişim imkânı, olağan bir kaynak olarak değerlendirilmemektedir.

Takasbank MKT üyeliğine sadece bankalar ve sermaye piyasası aracı kurumlarını kabul etmektedir. Türkiye'de bankalar BDDK'nın, aracı kurumlar ise Sermaye Piyasası Kurulu'nun lisans, denetim ve gözetimine tabi olup, likidite yönetiminde gösterecekleri zafiyet ağır yaptırımlara tabidir.

Takasbank hem MKT üyelerinin hem de MKT piyasalarının teminatlarını değerlendirdiği veya gerektiğinde ticari borç sağlayabileceği bankaların kredi değerliliğini, içsel kredi derecelendirme ve değerlendirme

sistemi aracılığı ile yılda en az iki kez gözden geçirmekte, içsel kredi derecelendirmesinde kuruluşların eğer varsa bağımsız kredi derecelendirme notları validasyon amacıyla kullanılmaktadır.

Takasbank MKT piyasalarına ait nakit işlem teminatları ve garanti fonu katkı paylarını kredi temerrüt ve kayıp riski sifıra yakın olarak değerlendirilen ticari bankalarda, 6362 sayılı Kanun'un 73'üncü maddesinin ikinci fıkrası ile hem Takasbank'ın hem de ilgili ticari bankanın alacaklılarının takibinden veya tasfiyesinden korunan özel hesaplarda O/N vadelerle değerlendirmektedir. İlgili ticari bankalardaki nakit, TCMB nezdindeki hesaplarımıza her gün geri çağrılmakta ve tekrar plase edilmekte, dolayısıyla likiditeye erişim günlük olarak test edilmektedir.

Türkiye'de bankaların hem TCMB likiditesine hem de BİAŞ nezdindeki borçlanma araçları kesin alım satım veya repo-ters repo pazarlarına, SWAP piyasasına ve para piyasalarına erişim imkânı bulunmakta, aracı kurumlar ise likidite ihtiyaçlarını para piyasalarından veya BİAŞ nezdindeki borçlanma araçları kesin alım satım veya repo – ters repo pazarından sağlayabilmektedirler.

MKT piyasalarına ait likiditenin Takasbank'ın diğer likidite ihtiyaçlarında kullanılması da mümkün bulunmadığından, hem sistemik bir likidite sıkışıklığı ile karşılaşılması ve hem de bu sıkışıklığın MKT piyasalarına sirayet etmesi ihtimali son derece düşük görülmektedir.

Diğer taraftan, MKT hizmeti verilen piyasalarda yalnızca likidite sağlayıcı statüsünde üye bulunmamakta, piyasa yapıcı üyelere yönelik hak ve yükümlülükler ise Borsa İstanbul mevzuatında ayrıntılı olarak tanımlanmıştır.

7.8. Merkez bankası hesaplarına, ödeme hizmetlerine veya menkul kıymet hizmetlerine erişimi olan bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu, bu hizmetleri, kullanılabilirdiği yerlerde, kendi likidite riskinin yönetimini iyileştirmek için kullanılmalıdır.

Takasbank bankacılık lisansı ve ödeme ve menkul kıymet mutabakat sistemi işleticisi olması sayesinde hem T.C. Merkez Bankası likiditesine erişim imkânına sahip bulunmakta, hem de T.C. Merkez Bankası sistemindeki Türk Lirası, Elektronik Fon Transfer Sistemi (EFT) ve Elektronik Menkul Kıymet Transfer Sistemine (EMKT) entegre olarak çalışmaktadır. Takasbank kendi kurduğu Takasbank Elektronik Transfer Sistemi (TETS) ile üyesi aracı kurumlara ulusal ödeme sistemine (EFT-EMKT) erişim imkânı sunmakta dolayısıyla ödeme sistemlerinden üyelerinin de yararlanmasını sağlamaktadır.

Takasbank üyesi olduğu SWIFT sistemi ve yurtdışında yerleşik yüksek kredibiliteye sahip uluslararası saklama kuruluşları ve bankalar ile kurduğu muhabirlik ve saklama ilişkileri sayesinde yabancı para menkul kıymet ve likiditesini de en iyi şekilde yönetecek donanım ve organizasyona sahip bulunmaktadır.

7.9. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu, kendi likit kaynaklarının miktarını belirlemeli ve yeterliliğini stres-testleri ile düzenli kontrol etmelidir. Finansal piyasa altyapısı kuruluşunun, yaptığı stres testlerine ilişkin sonuçları kendi nezdindeki gerekli karar-alıcılara raporlamak ve bu sonuçları kendi likidite risk-yönetimi çerçevesinin yeterliliğini değerlendirme ve düzeltiminde kullanmak için açık prosedürleri olmalıdır. Stres testini uygularken finansal piyasa altyapısı kuruluşunun çeşitli senaryoları dikkate alması gerekir. Senaryolar, fiyat dalgalanmalarının tarihi zirvelerini, fiyat belirleyici faktörler ve getiri

eğrileri gibi diğer piyasa etkenlerindeki değişimleri, çeşitli zaman aralıkları içindeki çok sayıda temerrüdü, fonlama ve varlık piyasalarındaki eş-anlı baskıları, ve olağanüstü çeşitli piyasa koşullarında ileriye dönük stres senaryolarının geniş bir görünümünü içermelidir. Senaryoların, finansal piyasa altyapısı kuruluşunun yapısını ve işleyişini göz önünde bulundurması, finansal piyasa altyapısına önemli likidite riskleri yaratacak tüm kurumları kapsamaması (örneğin ödeme bankaları, nostro kurumları, saklama bankaları, likidite sağlayıcıları, ve bağlantılı finansal piyasa altyapıları), ve gerekli hallerde, birden fazla günü içeren bir dönemi içermesi gerekir. Her türlü durumda bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu, bulundurduğu toplam likit kaynakların tutarını ve türünü gerekçeleriyle belgeleyebilmeli ve bunlara ilişkin uygun yönetim düzenlemelerine sahip olmalıdır.

Takasbank bankacılık lisansı nedeniyle kurumsal ölçekte BDDK'nın likidite ve stres testi düzenlemelerine tabi bulunmaktadır. Bu çerçevede aylık periyotlarda gerçekleştirilen likidite stres testlerinde her bir para birimi için, BDDK tarafından belirlenen iskonto faktörleri ile düzeltilmiş, asgari %99 güven düzeyinde tahmin edilen likidite boşlukları (gap) kullanılmakta ve tahmin edilen likidite boşluklarının yine stres altında fonlanması nedeniyle maruz kalınacak maliyetler tahmin edilmekte, ulaşılan sonuçlar içsel sermaye yeterliliği değerlendirme sürecinde (İSEDES) likidite riski için sermaye tahsisine baz teşkil etmektedir. Bankacılık mevzuatı çerçevesinde icra edilen stres testi sonuçları üst düzey yönetime, Denetim Komitesi'ne ve Yönetim Kurulu'na raporlanmaktadır.

Takasbank bünyesinde MKT piyasalarının Takasbank'ın diğer faaliyetlerinden kaynaklanacak risklerden etkilenmesini önleyecek bir yapı oluşturulduğundan, sadece MKT piyasaları özelinde finansal piyasa altyapısı kuruluşu perspektifi ile yapılan stres testlerinde çeşitli varsayımlar altında hem toplam hem de likit kaynakların yeterliliği sınanmaktadır. Stres testlerinde kullanılan baz senaryoda her bir risk faktörü için beş yıllık tarihsel veriden asgari %99,50 güven düzeyinde ayrı ayrı seçilen oynaklıkların, aralarındaki korelasyonlar dikkate alınmadan, hipotetik olarak aynı anda gerçekleştiği varsayılmakta, bir arada gerçekleşme olasılığı son derece düşük uç koşulları içeren baz senaryo, dört hipotetik senaryo ve dört ayrı tarihsel olay senaryosu ile desteklenmektedir.

MKT piyasaları için aylık ve üç aylık olarak yapılan stres testlerinde de en büyük 2 üyenin yanı sıra bunların iştirakleri ve/veya ana kuruluşları ile birlikte asgari %99,50 güven düzeyi ile betimlenen stres koşullarında aynı anda temerrüde düşmesi halinde MKT temerrüt yönetimi kaynaklarının yeterli olup olmayacağı sınanmakta, en büyük 2 üyenin yanı sıra bunların iştirakleri ve/veya ana kuruluşları ile birlikte aynı stres koşullarındaki temerrüdün sadece nitelikli varlıklardan (nakit ve TCMB'ye teminat olarak sunulabilecek varlıklardan) karşılanıp karşılanamayacağı test edilmektedir.

Temel likidite stres testi, kredi riski stres testinde kullanılan baz senaryo üzerinden gerçekleştirilmektedir. Çalışmada, her bir piyasaya ilişkin olarak öncelikle en büyük riske sahip 2 üyenin yanı sıra bunların iştirakleri ve/veya ana kuruluşları ile birlikte stres koşulları altında oluşabilecek kaynak ihtiyacının temerrüt yönetim kaynakları içinde yer alan ve nitelikli likit kaynak olarak kabul edilen varlıklardan karşılanma düzeyi incelenmektedir.

Likit yönetim kaynaklarının yeterliliği ise baz senaryoda ortaya çıkan kaynak ihtiyacına ek olarak 2001, 2008, 2018, 2021 ve 2022 yıllarında ülkemizde yaşanan finansal dalgalanma verilerinin kullanılması ile hesaplanan kaynak ihtiyaçları da dikkate alınarak sınanmaktadır. Bu çerçevede tarihsel olay senaryoları,

temel senaryodan farklı olarak, analiz döneminin son iş günü üzerinden gerçekleştirilmiş ve en büyük riske sahip 2 üyenin yanı sıra bunların iştirakleri ve/veya ana kuruluşları ile birlikte temerrüdü dolayısıyla oluşacağı varsayılan kaynak ihtiyacı, likit temerrüt yönetimi kaynaklarından karşılanmaktadır.

Piyasada stresli koşullarda meydana gelen değişimler ise ekonomik aktörlerin likidite tercihlerini de etkileyebilmektedir. Bu nedenle merkezi karşı taraf hizmeti verilen piyasa üyelerinin farklı likidite tercihleri alternatifleri altında temerrüt yönetim kaynaklarının likidite anlamında yeterliliğinin ölçülmesi de gerekmektedir. Bu amaçla üyelerin ilgili piyasa kuralları çerçevesinde yatırdıkları nakit TL teminatlara ilişkin olarak üretilen dört senaryo analiz edilmektedir.

Merkezi karşı taraf hizmeti verilen piyasalar için yapılan temel likidite stres testinde kullanılan ilk senaryoda, stres koşulları altında ilgili piyasada likidite sağlayan üyelerin söz konusu likidite sağlama faaliyetinde oluşabilecek olan aksamalar neticesinde en büyük riske sahip olan 2 üyenin yanı sıra bunların iştirakleri ve/veya ana kuruluşları ile birlikte karşılanmamış risk tutarının %10 daha artırılması sonucunda ortaya çıkacak olan toplam kaynak ihtiyacının temel likidite stres testi kapsamında açıklanan nitelikli likit varlıklardan karşılanıp karşılanmadığı ölçülmektedir.

Temel likidite stres testinde kullanılan diğer senaryolarda ise piyasa şartlarında meydana gelen değişimlerin ekonomik aktörlerin likidite tercihlerini nasıl etkilediğini analiz etmektedir. Bu nedenle merkezi karşı taraf hizmeti verilen piyasa üyelerinin farklı likidite tercihleri alternatifleri altında temerrüt yönetim kaynaklarının likidite anlamında yeterliliğinin ölçülmesi de gerekmektedir. Bu amaçla üyelerin ilgili piyasa kuralları çerçevesinde yatırdıkları nakit TL teminatlara ilişkin olarak üretilen üç senaryo analiz edilmektedir. Cari durumu gösteren birinci senaryoda nitelikli likit varlık olarak sadece üyelerin analiz günü itibarıyla yatırmış oldukları nakit TL tutarlarının olduğu varsayımı ile test gerçekleştirilmektedir. İkinci senaryoda, ilk senaryoda yer alan nakit TL tutarının sadece yarısının üyelerin teminat hesaplarında bulunduğu varsayımı ile test gerçekleştirilmektedir. Son olarak, varsa ilgili piyasa kuralları çerçevesinde üyenin sadece asgari nakit TL tutarını teminat olarak bulundurduğu senaryo ile test gerçekleştirilmektedir. MKT piyasalarındaki stres testleri, bu piyasalarda likidite riskinin Takasbank ve daha da özelinde sadece MKT temerrüt yönetimi kaynakları tarafından üstlenildiği gerçeği ile icra edilmektedir.

Üçer aylık dönemlerdeki kapsamlı MKT stres testi sonuçları Üst Düzey Yönetim'e, İç Sistemler Bölümü kanalıyla da Denetim Komitesi ve Yönetim Kurulu'na sunulmaktadır. Ayrıca aylık olarak da temel kredi ve likidite riski senaryosu bilgilendirme amaçlı olarak üst yönetime raporlanmaktadır. Stres testlerinde MKT temerrüt yönetimi kaynaklarında nakit veya nitelikli kaynak açığı ile karşılaşma olasılığı ortaya çıkarsa, alınması gereken tedbirlerin Yönetim Kurulu'na sunulan raporda ortaya konulması gerekmektedir. Yönetim Kurulu'na sunulan MKT stres testi raporları müteakiben Sermaye Piyasası Kurulu'na da sunulmaktadır.

Takasbank Denetim Komitesi'ne bağlı İç Denetim Birimi, MKT risk yönetimi ve teminat değerlendirme model ve yöntemlerinin geçerliliğini, yılda en az bir kez incelemekle görevlidir. Stres testi senaryo ve parametreleri, diğer risk modelleri ile aynı esaslara tabi olup yılda en az bir kez gözden geçirilmektedir. Hazırlanan bu raporlar Denetim Komitesi aracılığı ile Yönetim Kurulu'na sunulur.

7.10. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun, aynı-gün ve geçerli olduğu durumlarda, gün-içi ve çok-günlü ödeme yükümlülüklerinin mutabakatını, katılımcılarının herhangi bir bireysel ya da toplu

temerrüdü ardından zamanında yerine getirebilmesini sağlayacak açık kural ve prosedürler oluşturması gerekir. Bu kural ve prosedürler öngörülemeyen ve teminatsız likidite açıklarına değinmeli ve aynı-gün ödemeli ödeme yükümlülüklerin geriye alınmasını, hükümsüz kılınmasını ya da geciktirilmesini engellemeyi amaçlamalıdır. Bu kural ve prosedürler, finansal piyasa altyapısı kuruluşunun güvenli ve sağlıklı işleyişine devam edebilmesi için, finansal piyasa altyapısı kuruluşu herhangi bir stresli durum karşısında kullanabileceği likit kaynakları tekrar yerine koyma sürecini de içermelidir.

Takasbank, temerrüt yönetimi kaynaklarını kullanarak takasın tamamlanmasını taahhüt etmektedir. Takasbank nakit ödeme taahhütlerini, herhangi bir temerrütten bağımsız olarak, normal takas süresinde, kıymet teslim yükümlülüklerini ise, kıymeti bulmak için ilgili piyasa prosedürlerinde tanınan süre sonuna kadar, kıymeti bulamaması halinde ise piyasa değerini yine aynı süre sonuna kadar, teslim veya ödeme ile yükümlüdür. Temerrüt yönetimi kapsamında olağanüstü durumlarda alınabilecek tedbirler bir tarafa bırakıldığında (değişim teminatı kar dağıtımında kesinti yapılması vb.), takas yükümlülüklerin herhangi bir sebeple zamanında yerine getirilmemesi halinde gecikilen süre için Takasbank üyelerine temerrüt faizi ödemekle yükümlüdür. Takasbank'ın Merkezi Karşı Taraf olarak üyelerine karşı olan yükümlülükleri ilgili Piyasa Yönerge ve Prosedürlerinde açıkça düzenlenmiştir.

Kıymet temerrütlerinde kıymeti bulmak için tanınan süre hariç tutulduğunda, MKT Temerrüt Yönetimi Komitesi'nce olağanüstü tedbirlere başvurulmasını gerektiren koşullar sözkonusu değilse, bir veya birkaç üyesinin temerrüt etmiş olması Takasbank'ın üyelerine karşı doğan yükümlülüklerini yerine getirmemesine neden olacak bir unsur değildir.

MKT Yönetmeliği'nin 36'ncı maddesinde, temerrüt halinde Takasbank'ın temerrüt yönetimi kaynaklarındaki likidite ile sınırlı olmadığı, Yönetmelikte temerrüt yönetimi kaynaklarının kullanımı için yapılan sıralamanın zarar tahsisi amaçlı olduğu, Takasbank'ın likidite yönetimini açısından gerekli önceliklendirmeyi yapabileceği, gerekirse temerrüdü yönetmek için borçlanabileceği açıkça belirtilmiştir. Dolayısıyla Takasbank'ın gerektiğinde temerrüt yönetimine tahsis ve taahhüt ettiği sermayesini bağladığı likit kaynakları öncelikle kullanarak ve/veya TCMB likiditesine erişerek temerrüt kaynaklı bir likidite açığını derhal bertaraf etmesi ve taahhütlerini zamanında yerine getirmesi mümkün bulunmaktadır.

Temerrüt yönetimi kaynaklarının kullanımı halinde nasıl tekrar ikame edileceği ilgili Piyasa Yönerge ve Prosedürlerinde düzenlenmiş durumdadır. Bir yıl içinde üyelerden dört kez ilave garanti fonu yatırmaları talep edilebilmektedir. Üyeler ilave garanti fonu yükümlülüklerini talep tarihin takip eden 5 iş günü içinde yerine getirmek durumundadır.

CPMI-IOSCO 7 No.lu Prensipleri İçin Takasbank Değerlendirme Sonucu:

Uyumlu ☒ (Observed)	Genelde Uyumlu ☐ (Broadly Observed)	Kısmen Uyumlu ☐ (Partly Observed)	Uyumsuz ☐ (Not Observed)	Uygulanabilir Değil ☐ (Not Applicable)
--	---	---	--	--

Takasbank likidite riskini etkin bir şekilde ölçme, izleme ve yönetme kapasitesine sahiptir. Merkezi karşı taraf faaliyetlerinde, en büyük riske sahip üyenin, olağan üstü stres koşullarında temerrüdü halinde, temerrütün sadece nakit kaynaklarla (diğer nitelikli teminatlara başvurulmaksızın) çözümlenmesi hedeflenmektedir.

Principle 8: Settlement Finality

An FMI should provide clear and certain final settlement, at a minimum by the end of the value date. Where necessary or preferable, an FMI should provide final settlement intraday or in real time.

Key considerations

- 1. An FMI's rules and procedures should clearly define the point at which settlement is final.*
- 2. An FMI should complete final settlement no later than the end of the value date, and preferably intraday or in real time, to reduce settlement risk. An LVPS or SSS should consider adopting RTGS or multiple-batch processing during the settlement day.*
- 3. An FMI should clearly define the point after which unsettled payments, transfer instructions, or other obligations may not be revoked by a participant.*

Prencip 8: Takasın (mutabakatın) kesinliği

Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun en geç valör günü sonu itibarıyla açık ve kesin nihai mutabakatı sağlaması gerekir. Gerekli veya tercih edilebilir olduğu durumlarda, finansal piyasa altyapısı kuruluşu nihai mutabakatı gün-içinde veya gerçek zamanlı sağlamalıdır.

Önemli hususlar

8.1. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun kural ve prosedürleri takasın (mutabakat) kesinliğinin oluştuğu anı açıkça tanımlamalıdır.

Takasbank, merkezi karşı taraf hizmeti verdiği piyasalarda taraflardan her biri için karşı tarafın yerini almak suretiyle, gerçekleştirilen işlemlere ilişkin tarafların yükümlülüklerinin yerine getirilmesini ve takasın tamamlanmasını taahhüt etmektedir. Takasbank MKT Temerrüt Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi'nin 6'ncı maddesinde Takasbank'ın üyeye karşı merkezi karşı taraf sıfatıyla yükümlülüğünün, alım-satım veya talep/teklif emirlerinin eşleştiği anda başlayıp, takasın tamamlanması ile son bulacağı belirtilmektedir. Aynı maddede, takasın tamamlanmasının, MKT hizmeti verilen piyasalarda emirlerin eşleşmesiyle oluşan pozisyonlardan kaynaklanan borç ve alacakların ilgili hesaplara aktarımı veya hesaplar arasında transfer edilmesi ile gerçekleşeceği belirtilmektedir. Dolayısıyla takasın tamamlandığı an, varlıkların hesaplar arası transferlerinin gerçekleştiği an olarak kabul edilmektedir.

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun takasın kesinliğini düzenleyen 79'uncu maddesinin birinci fıkrası uyarınca, takas kesinleştikten sonra, ödeme ve transfer emirlerinin iptal veya geri alınması söz konusu olamaz. 6362 sayılı Kanun'un 79'uncu maddesinin birinci fıkrasında "sermaye piyasası araçlarının takas talimat ve işlemleri ile ödeme işlemleri, merkezî takas kuruluşlarının üyelerinin faaliyetlerinin geçici ya da sürekli olarak durdurulması, idari ve adli merciler nezdinde tasfiye işlemlerine başlanması durumu da dâhil olmak üzere, geri alınmaz ve iptal edilemez." denilmektedir.

6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri Hakkında Kanun'un 10'uncu maddesinde "Katılımcının veya sistem işleticisinin fon veya menkul kıymet aktarımlarının askıya alınmasını, bunlara sınırlama getirilmesini veya sürekli olarak durdurulmasını da içerecek şekilde fon veya menkul kıymetleri

üzerinde tasarruf etmesini engelleyen kanunlarla düzenlenmiş her türlü tedbir ve karar, sistem işleticisine söz konusu tedbir ve karara ilişkin tebligat yapıldıktan sonra sisteme girecek transfer emirleri için uygulanır” şeklinde düzenlenmiştir. (Pay ve Borçlanma Araçları Piyasaları açısından)

Piyasa Yönerge ve Prosedürlerinde “Takas işlemlerinin kesinliği” esasları açıkça belirtilmiş olup, ilgili Yönerge ve Prosedür üyelere Genel Mektup aracılığı ile duyurulmuş ve Bankamız internet sitesinde de sürekli ulaşılabilir durumdadır.

Üyeler ile imzalanan sözleşmelerde “Üyenin sistem aracılığıyla yapılan ödemedен/transferden vazgeçemeyeceğini ve kendisine gönderilen ödemeyi/transferi kabul edeceğini, ödeme emrinin Takasbank düzenlemelerinde yer alan mutabakat koşullarını sağlaması ile kesin ve nihai olduğu” açıkça belirtilmiştir.

Merkezi karşı taraf hizmeti sunulan piyasalarda takas taahhütleri üyeler ve Takasbank arasındadır. Üyeler arasında takas taahhüdü söz konusu değildir. Takasbank ve MKT üyelerinin takastan kaynaklanan karşılıklı yükümlülükleri, takasın tamamlanması ile son bulmaktadır. Takasbank’ın MKT hizmetleri Türkiye ile sınırlı bulunmakta, Takasbank’ın ve MKT üyelerinin karşılıklı yükümlülükleri mevzuatta ve üyelik sözleşmelerinde açık bir şekilde düzenlenmiş bulunmaktadır.

Üyelerin menkul kıymet yükümlülükleri, MKK ve/veya TCMB nezdindeki üye hesaplarından, Takasbank nezdindeki hesaplarına, kıymetli maden yükümlülükleri de Borsa İstanbul nezdindeki hesaplarından Takasbank hesaplarına aktarım yapılarak yerine getirilmektedir. Takas alacakları ise üyelerin Takasbank, MKK ve Borsa İstanbul nezdindeki ilgili hesaplarına aktarılmaktadır. Yerine getirilen yükümlülüklerinin sistem tarafından mutabakatının yapılmasını takiben nakit alacakları da serbestleşmektedir. Menkul kıymet ve kıymetli maden alacaklarının ödenebilmesi için nakit yükümlülüklerinin yerine getirilmiş ve sistem tarafından ilgili mutabakatın yapılmış olması gerekmektedir.

Takasbank MKT üyelerine karşı olan nakit yükümlülüklerini, üyelerin kendi nezdindeki hesaplarına transfer ederek gerçekleştirmekte, üyeler de Takasbank’a olan nakit yükümlülüklerini Takasbank nezdindeki hesaplarına transfer ederek yerine getirmektedirler.

Bu kapsamda, üyelerin nakit takas yükümlülüklerini yerine getirmeleri için transfer ettikleri meblağın ilgili piyasaya ait Takasbank nezdinde bulunan nakit borç kapatma hesaplarına aktarmaları gerekmektedir. Üyenin transfer ettiği nakit Takasbank nezdindeki hesabına alacak kaydedilene kadar geçen süredeki risk (örneğin aracı bankanın temerrüt riski) üyeye, hesaba kaydedildikten sonra doğacak riskler ise Takasbank’a aittir. Böyle bir risk doğması halinde doğacak zararın MKT temerrüt yönetimi kaynakları ile karşılanması mümkün değildir. Takasbank üyelere karşı olan nakit yükümlülüklerini üyelerin kendi nezdindeki hesaplarına transfer ederek yerine getirmektedir. Transferin gerçekleşmesi Takasbank’ın MKT sıfatıyla yükümlülüğünü sona erdirmektedir. Örneğin üye söz konusu tutarı çekmek ister ve Takasbank herhangi bir sebeple temerrüde düşerse, üyenin alacağına veya ortaya çıkacak zararın MKT temerrüt yönetimi kaynakları ile karşılanması mümkün değildir. Takasbank MKT Temerrüt Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi’nin 6’ncı maddesinde “Takasbank’ın takasın tamamlanmasına ilişkin taahhüdünün yerine getirildiği andan sonra, karşı tarafların hangi sebeple olursa olsun maruz kalabileceği zararlar, MKT Yönetmeliği çerçevesinde belirlenen temerrüt yönetimi kaynakları ile ilişkilendirilemez.” denilmek suretiyle bu husus açıkça düzenlenmiştir. Kıymet yükümlülüklerinin yerine getirilmiş olması için de,

saklama kuruluğu tarafından Takasbank'dan veya MKT üyelerinden ulaşan virman taleplerinin yerine getirilmiş olması gerekmektedir. Kıymet virman talimatları yerine getirilinceye kadar doğabilecek riskler, taraflara ait bulunmaktadır.

Takasbank'ın ana global saklama muhabiri, uluslararası normlarda faaliyet gösteren Euroclear Bank Brüksel'dir. Borsada gerçekleşen işlemlerin takasında ve teminatlarında Euroclear Bank Brüksel hesapları kullanılır. Bu işlemler, Euroclear gerçekleştikten sonra Takasbank sistemine yansıtılır. Mutabakatın nihailiği kapsamında Avrupa Birliği Merkezi Saklama Kanunu (Central Securities Depository) ve Mutabakatın Kesinliği Direktifine (Settlement Finality Directive, EU Directive 98/26/EC) tabidirler.

8.2. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluğu, nihai mutabakatı, mutabakat riskini azaltmak için valör gününün sonundan geç olmayacak şekilde ve tercihen gün içinde veya gerçek zamanlı olarak tamamlamalıdır. Büyük Tutarlı Ödeme Sistemi (LVPS) veya Menkul Kıymet Mutabakat Sistemi (SSS) mutabakat günü süresince Gerçek Zamanlı Brüt Mutabakat (RTGS) veya çoklu-toplu işlemlerle (multiple batch) mutabakat yapma göz önünde bulundurulmalıdır.

Takasbank'ın MKT hizmeti verdiği Takasbank Ödünç Pay Piyasası'nda hem ödünç alma ve verme hem de ödünç kapama işlemleri gün içinde ve Gerçek Zamanlı Brüt Mutabakat (RTGS) ile gerçekleştirilmektedir. Üyeler mutabakatın gerçekleştiğini ÖPP üye ekranlarından on-line takip edebilmektedirler. Ödünç Pay Piyasası'nda işleme konu kıymetin takası, aynı gün valörlü işlemlerde ödünç işleminin gerçekleştiği anda, ileri valörlü işlemlerde ise valör günü yapılmaktadır. Vadesi gelen ödünç borçlarının son borç kapama saati ise 17:00'dir.

Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasasında ise değişim teminatına ilişkin mutabakat T gününde, nakdi uzlaşmalı sözleşmelere ilişkin takas ve mutabakat vade sonu olan T gününde, fiziki teslimata dayalı sözleşmelerde ise dayanak varlık tipine göre prosedürde belirlenen sürelerde gerçekleşmektedir. T günü içinde saatlik olarak geçici değişim teminatı hesaplamaları yapılmakta, nihai mutabakata esas değişim teminatı hesaplamaları ise gün sonunda yapılmaktadır. Takasbank'a değişim teminatı borcu olanlar ise, teminat tamamlama yükümlülüklerini ertesi gün saat 15:00'e kadar yerine getirebilmektedir. Karın fiziki olarak aktarılması üyenin/müşterinin teminat bakiyeleri üzerinde olumsuz bir etki oluşturmamaktadır.

Tezgaüstü Türev Araç Piyasasında, BISTECH ekranları aracılığı ile üyeler tarafından bildirilen ve Takasbank tarafından takasa kabul edilen işlemler aynı gün değişim teminatı, sözleşme değerine ilişkin finansman maliyeti ve dönemsel ödeme tutarı takasına konu olur.

BISTECH ekranları aracılığı ile üyeler tarafından bildirilen ve Takasbank tarafından takasa kabul edilen OTC işlemleri aynı gün değişim teminatı takasına ve sözleşme değerine ilişkin finansman maliyetinin takasına konu olur. Takas süreleri belirlenirken ilgili para biriminin takasının gerçekleşebileceği iş günleri dikkate alınır. İş günü sonunda net pozitif "değişim teminatı tutarı" hesaplanmış olan taraf, ilgili değişim teminatı tutarını ertesi iş günü alır. İş günü sonunda net negatif değişim teminatı tutarı hesaplanmış olan taraf, ilgili değişim teminatı tutarını ertesi iş günü 11:00'a kadar öder. İş günü sonunda net pozitif sözleşme değerine sahip olan taraf, bu tutarın finansman maliyetini iki iş günü sonra 11:00'a kadar öder, net negatif sözleşme değerine sahip olan taraf, bu tutarın finansman maliyetini iki iş günü sonra alır. Gecelik faiz oranının negatif olması halinde, pozitif sözleşme değerine sahip olan taraf, iki iş günü sonra finansman

maliyeti tutarını da alır. Değişim teminatı ve sözleşme değeri finansman maliyeti takası kaynaklı hak ve yükümlülükler, işlem ve bağlı saklama hesabı bazında belirlenir ve bu hesaplar kullanılarak sonuçlandırılır.

Borsa İstanbul Para Piyasası'nda ise, piyasada gerçekleştirilen işlemlerin takası aynı gün (T+0) gerçekleştirilir. İşlemler üye bazında risk grubu detayında, valör ve vade tarihinde netleştirilmektedir. Piyasada gerçekleştirilen işlemlere ilişkin net nakit yükümlülükleri, Takasbank nezdinde üye bazında açılan hesaplara saat 16:45'e kadar ödenmektedir.

Borsa İstanbul Pay Piyasası'nda, Piyasa'da gerçekleştirilen işlemlerin takas günü, işlem gününü takip eden ikinci iş günüdür (T+2). Gerçekleştirilen işlemlerde net borç veya alacak tutarının hesaplanmasında menkul kıymet bazında müşteri/portföy ayırımı da gözetilerek çok taraflı netleştirme yönteminin uygulanması esastır. Netleştirme sonucunda her menkul kıymet karşılığında, nakit borç/alacak bilgilerini de içerecek şekilde takas talimatları oluşturulur. Üyelerin yükümlülükleri ise oluşturulan takas talimatları bazında olup, nakit ve kıymet yükümlülüklerine ilişkin son borç kapatma saati 16:45'tir.

Takasbank Borsa İstanbul Borçlanma Araçları Piyasası'nda gerçekleştirilen TL cinsinden işlemlerin takası valör günü (T+0) valörü ile, döviz cinsinden yapılan işlemlerin takası ise işlemin gerçekleştiği günü takip eden ilk iş gününde (T+1) gerçekleştirilmektedir. Repo-ters repo işlemleri ise; işlemin başlangıç ve bitiş valöründe takasa dâhil edilir. İleri valörlü işlemlerin takası ise valör tarihinde gerçekleşir. Net takas nakit ve kıymet borçları üyeler tarafından 16:45'e kadar kapatılmaktadır. Taahhütlü İşlemler Pazarı ve Uluslararası Tahvil Pazarındaki işlemler hariç Piyasa'da gerçekleştirilen işlemlerde net borç veya alacak tutarının hesaplanmasında, menkul kıymet bazında müşteri/portföy ayırımı da gözetilerek üyelerin Piyasada gerçekleştirdikleri işlemlerden kaynaklanan alacak ve borçlarının karşılıklı mahsup edilerek tek bir alacak veya borca dönüştürülerek çok taraflı netleştirme yönteminin uygulanması esastır. Taahhütlü İşlemler Pazarı ve Uluslararası Tahvil Pazarındaki işlemlerin takası işlem bazında gerçekleştirilmekte olup, netleştirme yapılmaz.

Pay ve Borçlanma Araçları takas işlemleri, Takasbank tarafından belirlenen aralıklarda en fazla miktarda kaydın takasını yapacak şekilde toplu olarak sonuçlandırılır. Takas yükümlülüklerinin kısmi olarak yerine getirilmesi de mümkün olup, Takasbank tarafından belirlenen zamanlarda kısmi olarak yerine getirilen yükümlülükler karşılığında kısmi takas yapılabilir. Takas alacak dağıtımları, dağıtım sırasındaki takas havuz bakiyeleri durumu ve üyelerin kalan yükümlülükleri dikkate alınarak yapılır.

Borsa İstanbul SWAP Piyasası'nda gerçekleştirilen işlemlerin takası başlangıç ve bitiş valöründe gerçekleştirilmektedir. Piyasada gerçekleştirilen işlemlerde net borç ve alacak tutarının hesaplanmasında para birimi ve kıymetli maden bazında müşteri/portföy ayırımı da gözetilerek çok taraflı netleştirme yöntemi uygulanması esastır. Takas yükümlülükleri Takasbank ve Borsa İstanbul A.Ş Kıymetli Madenler Piyasası nezdinde üye bazında açılan hesaplara TL için 17:15'e, USD/EUR için 21:00'a ve kıymetli maden için 17:00'a kadar ödenmektedir. Değişim teminatı takas işlemlerine ilişkin, Piyasa'da yapılan swap işleminin içsel değerinin nötrale edilmesi amacıyla gün sonlarında değişim teminatı TL cinsinden hesaplanmakta ve değişim teminatı takas işlemleri TL olarak gerçekleşmektedir. Gün sonunda hesaplanan yükümlülükler bir sonraki iş günü 13:00'a kadar üyeler tarafından kapatılmaktadır.

Takasbank MKT hizmeti verdiği piyasalarda, ilgili Piyasa Yönerge ve Prosedürlerinde açıkça düzenlenmeyen veya öngörülmeleyen bir sebeple nihai mutabakatı gününde gerçekleştiremediği bir tecrübe yaşamamıştır.

8.3. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu, herhangi bir katılımcının henüz mutabakatı yapılmamış ödemelerden, transfer talimatlarından veya diğer yükümlülüklerden cayamayacağı anı açık bir şekilde tanımlamalıdır.

Üyelerin eşleşen emirlerden kaynaklanan yükümlülüklerini veya bu yükümlülüklerin yerine getirilmesi amacıyla yaptıkları ödeme ve transferleri geri döndürmeleri veya iptal etmeleri de yasal olarak mümkün bulunmamaktadır. 6362 sayılı Kanun'un 79'uncu maddesinin birinci fıkrasında "Sermaye piyasası araçlarının takas talimat ve işlemleri ile ödeme işlemleri, geri alınamaz ve iptal edilemez." hükmü yer almaktadır. Pay ve Borçlanma Araçları Piyasası açısından, 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun'un 10'uncu maddesinde de mutabakatın nihailiğine ilişkin hükümler yer almaktadır.

Ayrıca ilgili husus Piyasa Yönerge ve Prosedür'ünde açıkça belirtilmiş olup, üyelere Genel Mektup ile duyurulmuştur. Yönerge ve Prosedür Bankamız internet sitesinde yayımlanmaktadır.

Dolayısıyla, nakit yükümlülüklerle ilgili olarak Takasbank'ta, kıymet yükümlülükleri ile ilgili olarak da paylar ve ÖSBA'lar için merkezi saklama kuruluşu MKK nezdinde, DİBS'ler için Takasbank nezdinde ve Kıymetli Maden için Borsa İstanbul nezdinde blokaja alınan nakit, kıymet ve veya kıymet madenlerin henüz mutabakatı (kıymet/kıymetli maden ve nakit değişimi) gerçekleşmemiş dâhi olsa, kaynağına iade edilmesi mümkün bulunmamaktadır.

Ayrıca, üyeler ile imzalanan katılımcı sözleşmesinin "Üyenin Hak ve Yükümlülükleri" başlıklı 5'inci maddesinin onüçüncü fıkrasında, "Sistem aracılığıyla yapılan ödemeden/transferden vazgeçemeyeceğini ve kendisine gönderilen ödemeyi/transferi kabul edeceğini, ödeme emrinin Takasbank düzenlemelerinde yer alan mutabakat koşullarını sağlaması ile kesin ve nihai olduğu" hükmü yer almaktadır.

CPMI-IOSCO 8 No.lu Prensipleri İçin Takasbank Değerlendirme Sonucu

Uyumlu ☒ (Observed)	Genelde Uyumlu ☐ (Broadly Observed)	Kısmen Uyumlu ☐ (Partly Observed)	Uyumsuz ☐ (Not Observed)	Uygulanabilir Değil ☐ (Not Applicable)
---	--	--	---	---

Takasbank, nihai mutabakatı en geç mutabakat günü sonunda sağlamakta, uygun piyasalarda gün-içinde veya gerçek zamanlı mutabakat sağlama imkânına sahip bulunmaktadır.

Principle 9: Money Settlements

An FMI should conduct its money settlements in central bank money where practical and available. If central bank money is not used, an FMI should minimise and strictly control the credit and liquidity risk arising from the use of commercial bank money.

Key considerations

- 1. An FMI should conduct its money settlements in central bank money, where practical and available, to avoid credit and liquidity risks.*
- 2. If central bank money is not used, an FMI should conduct its money settlements using a settlement asset with little or no credit or liquidity risk.*
- 3. If an FMI settles in commercial bank money, it should monitor, manage, and limit its credit and liquidity risks arising from the commercial settlement banks. In particular, an FMI should establish and monitor adherence to strict criteria for its settlement banks that take account of, among other things, their regulation and supervision, creditworthiness, capitalisation, access to liquidity, and operational reliability. An FMI should also monitor and manage the concentration of credit and liquidity exposures to its commercial settlement banks.*
- 4. If an FMI conducts money settlements on its own books, it should minimise and strictly control its credit and liquidity risks.*
- 5. An FMI's legal agreements with any settlement banks should state clearly when transfers on the books of individual settlement banks are expected to occur, that transfers are to be final when effected, and that funds received should be transferable as soon as possible, at a minimum by the end of the day and ideally intraday, in order to enable the FMI and its participants to manage credit and liquidity risks.*

Prensip 9: Para mutabakatları

Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun para mutabakatlarında, mümkün olduğu durumlarda, merkez bankası parasını kullanması gerekir. Merkez bankası parasının kullanılmaması durumunda finansal piyasa altyapısı kuruluşunun ticari banka parası kullanımından kaynaklanan kredi ve likidite risklerini asgari düzeye indirmesi ve sıkı bir şekilde kontrol etmesi gerekir.

Önemli hususlar

9.1. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu kredi ve likidite risklerinden kaçınmak için mümkün olduğu takdirde para mutabakatlarını, merkez bankası parası ile yapmalıdır.

Bankacılık lisansına sahip olan Takasbank para mutabakatlarını kendi nezdinde açtığı hesaplarda yerine getirmekte, para mutabakatlarında merkez bankası veya ticari banka parası kullanılmamaktadır.

Borçlu üyeler para borçlarını TCMB nezdindeki Takasbank hesabına EFT ile transfer etmekte ve Takasbank nezdindeki serbest hesaplarına yansıyan bu paraları kullanarak da Takasbank nezdindeki mutabakat hesaplarında takas borçlarını yerine getirmektedirler. Aynı şekilde alacaklı üyelerin takastan olan para alacakları da Takasbank'daki serbest hesaplarına aktarılmakta, üyeler bu paraları doğrudan EFT ile TCMB

nezdindeki bir başka bankadaki hesaplarına gönderebilmektedirler. Bankaların para alacakları TCMB nezdindeki nakit hesaplar otomatik olarak aktarılmaktadır.

Nakit teminat ve mutabakat işlemleri için Takasbank nezdinde açılan Türk Lirası hesaplar yanında USD ve EURO hesaplar da kullanılmakta ancak yabancı para üzerinden mutabakat gerçekleştirme ihtiyacı bulunmamaktadır. EURO ve USD transfer işlemleri için muhabir yabancı bankalar ve SWIFT sistemi kullanılmaktadır.

TCMB mevzuatında parasal mutabakat hizmeti sunulmasını öngören bir düzenleme bulunmamaktadır. Takasbank'ın bankacılık lisansına sahip olması, TCMB likiditesine erişim imkânının bulunması, mutabakat işlemlerini TCMB ödeme sistemlerini kullanarak kendi nezdinde yerine getirmesi, mutabakatta ticari banka parası kullanılmaması, dolayısı ile kredi ve likidite riskine maruz kalınmaması mutabakatta TCMB parası kullanılmasını ihtiyaç olmaktan çıkarmaktadır.

9.2. Merkez bankası parasının kullanılmaması durumunda finansal piyasa altyapısı kuruluşu, para mutabakatlarını az ya da hiç kredi veya likidite riski içermeyen bir mutabakat varlığı kullanarak yapmalıdır.

Takas Yönetmeliği'nin takas yükümlülüklerinin yerine getirilmesinde genel esasları düzenleyen 19'uncu maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca, üyeler takas işlemlerini gerçekleştirebilmek için gerekli hesapları Takasbank ve Takasbank tarafından belirlenen muhabir bankalar, MKK ile merkezi saklama kuruluşları ve BİAŞ nezdinde açmak ile yükümlüdür. Benzer şekilde, Piyasa yönerge ve prosedürlerinde üyelik şartları arasında Takasbank, MKK, BİAŞ ve Takasbank tarafından belirlenen muhabir bankalar nezdinde ilgili hesapların açılması yer almaktadır.

Para mutabakatlarında Takasbank nezdindeki vadesiz Türk Lirası ve yabancı para (EURO, USD vb.) hesaplar kullanılmakta, para transferleri TCMB elektronik ödeme sistemleri veya SWIFT kullanılarak muhabir bankalar aracılığı ile gerçekleştirilmektedir.

9.3. Finansal piyasa altyapısı kuruluşunun ticari banka parası ile mutabakat yapması halinde, ticari mutabakat bankalarından kaynaklanan kredi ve likidite risklerini izlemesi, yönetmesi ve sınırlandırması gerekir. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun, kendi mutabakat bankalarına yönelik ve diğer unsurların yanı sıra, bu bankaların düzenleme ve denetimini, kredi değerliliklerini, sermaye yapılarını, likiditeye erişim imkânlarını ve operasyonel güvenilirliklerini dikkate alan sıkı kriterler oluşturması ve bunlara uyumlarını gözlemlemesi gerekir. Finansal piyasa altyapısı kuruluşunun ayrıca kendi ticari mutabakat bankalarına olan kredi ve likidite risklerinin konsantrasyonunu izlemesi ve yönetmesi de gerekir.

Bankacılık lisansına sahip olan Takasbank para mutabakatlarını kendi nezdinde açtığı hesaplarda yerine getirmekte, para mutabakatlarında ticari banka parası kullanılmamaktadır. Ancak banka olmayan takas üyeleri takasa olan yükümlülüklerini EFT üyesi olan bir banka aracılığıyla yerine getirirler. Mutabakatın yabancı para birimi cinsinden olması durumunda Takasbank'ın muhabir bankalar nezdindeki hesapları kullanılmaktadır.

Takasbank'ın yabancı menkul kıymet saklaması için kullandığı saklama kurumları CPMI IOSCO prensiplerine uyumlu olup, açık ve detaylı inceleme prosedürleri mevcuttur. Takasbank teminata kabul ettiği uluslararası menkul kıymetler ile piyasa takasını yapmakta menkul kıymetler Euroclear Bank Brüksel'de tutulmaktadır. Ayrıca müşterileri adına Clearstream Banking Lüksemburg'da da saklama yapmaktadır. Bu iki kurum CPMI IOSCO tarafından ICSD (Uluslararası Merkezi Saklama Kurumu) olarak tanımlamıştır (Recommendations for securities settlement systems, 2011). Her iki kuruluş da aynı zamanda bankacılık lisansına da sahip olup, bankacılık lisansına sahip merkezi saklama kuruluşu statüsüne haizdir. Avrupa Birliği sınırlarında yerleşik olan bu iki yurt dışı saklamacı da Avrupa Birliği bankacılık ve ödeme sistemleri mevzuatına tabidir. Euroclear Bank ve Clearstream Banking açık ve detaylı inceleme raporlarını sürekli yayımlamakta olup, Takasbank tarafından bu raporlar düzenli olarak takip edilmektedir. Ayrıca bağlantılı kuruluşların kredi derecelendirme notları ile bu kurumlarındaki ve bunların tabi oldukları ilgili mevzuat ve uluslararası prensiplerdeki gelişmeler düzenli takip edilmektedir. Yılda bir veya iki kez gerçekleşen yüz yüze veya çevirim içi toplantılar öncesi analizler yapılarak, bu toplantılarda değişiklikler/gelişmeler tartışılmakta ve gerektiğinde bu kurum yetkilileri tarafından açıklamalar yapılmaktadır. Clearstream Banking Lüksemburg, Euroclear Bank Brüksel ile benzer hizmet standardına sahip uluslararası merkezi saklama kuruluşudur. Bu sebeple Clearstream ve Euroclear bağlantıları birbirinin yedeği olarak aktif tutulmaktadır.

Bankacılık lisansına sahip olan iki uluslararası merkezi saklama kuruluşunda da transfere konu olan nakit tutarlar ödeme karşılığı teslimat (DVP) işlemlere veya kıymetlere ilişkin hak ödemeleri (kupon, itfa, temettü gibi) kapsamı ile sınırlıdır. Bu bankalar ile kredi ilişkisi kurulmamıştır. Ön ödemeli olarak çalışılmaktadır. Ayrıca bankamızca Euroclear ve Clearstream için saklama limiti tahsis edilmektedir.

9.4. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun para mutabakatlarını kendi kayıtlarında yapması halinde kredi ve likidite risklerini en aza indirmesi ve sıkı bir şekilde kontrol etmesi gerekir.

Takasbank para mutabakatlarını üyelerinin kendi nezdinde açtığı hesaplarda yerine getirmekte, önceki prensiplerde detaylı bir şekilde ortaya konulduğu üzere kredi ve likidite risklerini minimize edip en iyi şekilde yönetebilecek bilgi, tecrübe, organizasyon, mevzuat ve teknik altyapıya sahip bulunmaktadır.

MKT Yönetmeliği'nin 42 ve 43'üncü maddeleri likidite riski yönetimi ile kredi ve konsantrasyon riski yönetimini düzenlemektedir. Bu maddeler çerçevesinde, Takasbank, likidite riski yönetiminde bankacılık mevzuatı ile öngörülen yükümlülüklerinin yanı sıra; MKT olmasından kaynaklanan likidite ihtiyaçlarını düzenli olarak analiz ve takip etmek ve gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. Likidite riski yönetiminde, yeterli likit varlık tutulması, teminatların düşük maliyetle ve kısa sürede nakde tahvil kabiliyeti, ticari banka ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası likiditesine erişim sağlanması gibi hususlar da dikkate alınır. İlave olarak, Takasbank, kredi ve konsantrasyon risklerinin yönetiminde bankacılık mevzuatı ile öngörülen yükümlülüklerinin yanı sıra, karşı taraflardan kaynaklanabilecek kredi risklerini sınırlamak üzere uygun limitler tesis etmek, teminatların tesisinde çeşitliliği sağlamak üzere konsantrasyon limitleri belirlemekle yükümlüdür.

9.5. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun herhangi bir mutabakat bankası ile olan hukuki anlaşmalarının, finansal piyasa altyapısı kuruluşunun ve katılımcılarının kredi ve likidite risklerini yönetebilmeleri için, transferlerin bireysel mutabakat bankalarının kayıtlarında ne zaman oluştuğunu, bu transferlerin yapıldıkları anda nihai hale geldiğini açıkça belirtmesi ve alınan bu fonların mümkün olan en kısa sürede, en geç gün sonunda ve tercihen gün içinde transfer edilebilmesini sağlaması gerekir.

Bankacılık lisansına sahip olan Takasbank para mutabakatlarını kendi nezdinde açtığı hesaplarda yerine getirmekte, para mutabakatlarında ticari banka parası kullanılmamaktadır.

Global saklama hizmeti kapsamında, DVP’li işlemler Euroclear ve Clearstream Bank nezdinde gerçekleştirilmektedir. Bu iki kurum da bankacılık lisansına sahip merkezi saklama kuruluşudur. Yurtdışı kıymet muhabirlerimiz olan Euroclear ve Clearstream’in “Terms and Conditions” sözleşmelerinde transferlerin gerçekleşme zamanı ve kesinliğine ilişkin maddeler bulunmaktadır. Transferlerin kesinliği ödeme ve mutabakat sistemlerine ilişkin Avrupa Birliği mutabakatın kesinliği (98/26/EC) direktifi kapsamında yer almaktadır.

Nakit teminat ve mutabakat işlemleri için Türk Lirası hesaplar yanında USD ve EURO hesaplar da kullanılmaktadır. EURO ve USD transfer işlemleri için muhabir yabancı bankalar ve SWIFT sistemi kullanılmaktadır. Takas üyelerinin Borsa İstanbul SWAP Piyasası kaynaklı para alacaklarının mümkün olan en kısa sürede üyelerin muhabir banka hesaplarına transfer edilebilmesini teminen Takasbank’a yazılı olarak bildirilen üye muhabir hesaplarına SWIFT bağlantısı yoluyla yabancı para alacakları otomatik olarak iletilmektedir. İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. Borsa İstanbul SWAP Piyasası Takas ve Merkezi Karşı Taraf Hizmeti Esasları Prosedürü piyasa takas işlemlerini düzenleyen 19 uncu madde de belirtildiği üzere otomatik SWIFT ile gönderilen takas alacaklarının üyenin muhabir bankadaki hesabına aynı gün valörlü aktarılamamasından ya da gecikmeli aktarılmasından Takasbank sorumlu değildir.

CPMI-IOSCO 9 No.lu Prensipleri İçin Takasbank Değerlendirme Sonucu

Uyumlu ☒ (Observed)	Genelde Uyumlu ☐ (Broadly Observed)	Kısmen Uyumlu ☐ (Partly Observed)	Uyumsuz ☐ (Not Observed)	Uygulanabilir Değil ☐ (Not Applicable)
---	--	--	---	---

Takasbank, para mutabakatlarını üyelerinin kendi nezdindeki hesaplarında sonlandırmakta, mutabakatta TCMB veya ticari banka parası kullanılmamaktadır. Takasbank, bu yöntemi tercih etmesi sebebiyle doğabilecek kredi ve likidite risklerini minimize edip en iyi şekilde yönetebilecek bilgi, tecrübe, organizasyon, mevzuat ve teknik altyapıya sahip bulunmaktadır.

Principle 10: Physical Deliveries

An FMI should clearly state its obligations with respect to the delivery of physical instruments or commodities and should identify, monitor, and manage the risks associated with such physical deliveries.

Key considerations

- 1. An FMI's rules should clearly state its obligations with respect to the delivery of physical instruments or commodities.*
- 2. An FMI should identify, monitor, and manage the risks and costs associated with the storage and delivery of physical instruments or commodities.*

Prensip 10: Fiziki teslimatlar

Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu, fiziki enstrümanlar veya emtiaların teslimi ile ilgili yükümlülüklerini açık bir şekilde belirtmeli ve söz konusu fiziki teslimatlar ile ilişkili riskleri belirlemeli, izlemeli ve yönetmelidir.

Önemli hususlar

10.1. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun kuralları fiziki enstrümanlar veya emtiaların teslimi ile ilgili yükümlülüklerini açık bir şekilde belirtmelidir.

Takasbank, VİOP'ta işlem gören fiziki teslimat seçenekli türev sözleşmeleri için de merkezi karşı taraf hizmeti sunmaktadır. Bu kapsamda hâlihazırda Takasbank'ın dayanak varlığı pay, DİBS, ve döviz olan türev enstrümanlar için fiziki teslimat yükümlülüğü söz konusu olabilmektedir.

Fiziki teslimata ilişkin üyelerin ve Takasbank yükümlülükleri BİAŞ VİOP'ta verilecek takas ve MKT hizmetine ilişkin Yönerge ve Prosedürde özel olarak ve ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiş bulunmaktadır. Söz konusu dokümanlar internet sitemizde üyelerin ve kamunun erişimine açıktır.

Fiziki teslim yükümlülüğü altındaki üyenin temerrüdü durumunda, fiziki teslimata konu dayanak varlıkların, ilgili piyasalardan, VİOP'ta temerrüt eden üyenin işlem teminatları ile sağlanması ve Takasbank'ın yükümlülüğünün kapatılması öngörülmektedir. Fiziki teslim konu kıymetin Prosedürde belirtilen sürede temin edilememesi halinde yine Prosedürde belirtilen şekilde hesaplanan piyasa değeri alacaklıya ödenmektedir.

10.2. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu, fiziki enstrümanlar veya emtiaların saklanması ve teslimi ile ilişkili riskleri ve maliyetleri belirlemeli, izlemeli ve yönetmelidir.

Fiziki teslim Takasbank veya merkezi saklama kuruluşu MKK nezdindeki hesaplarda kayden gerçekleşmektedir. Fiziki teslimatlı pay vadeli işlem sözleşmelerinde vade sonunda açık kalan pozisyonlar doğrudan fiziki teslimata tabi tutularak Borsa İstanbul Pay Piyasası'nda üyenin ilgili müşteri veya portföy hesabı üzerinden kıymete ait fiziki teslimat alacak ve borçları netleştirilerek MKK nezdinde tasfiye edilir. ELÜS fiziki teslimat yükümlülükleri dolayısıyla kıymet borcu bulunan üye ilgili borcunu MKK sisteminde yerine getirir. Kıymet borcunu tamamlayan üye nakit alacağı Takasbank nezdindeki serbest hesabına aktarılır. Nakit borcu olan üye, ilgili yükümlülüğünü Takasbank nezdindeki serbest hesabı aracılığıyla yerine getirir. ELÜS yükümlülükleri şartlı virman sistemi ile sonuçlandırılır. Döviz fiziki teslimat yükümlülükleri dolayısıyla net döviz borcu olan Üye ilgili borcunu Takasbank'ın muhabir bankaları nezdindeki hesaplar aracılığıyla kapatır, net döviz alacakları ise Üyelerin Takasbank nezdindeki serbest döviz hesaplarına aktarılır. Borçlu Üye, valör tarihinde borçlu olduğu tutarı Takasbank'ın muhabir hesabına göndermekle yükümlüdür. Döviz borcunu ödeyen Üyenin Türk Lirası alacağı Takasbank nezdindeki serbest hesabına aktarılır. Türk Lirası borcu olan Üye ilgili borcunu Takasbank nezdindeki serbest hesabı aracılığı ile kapatır. Fiziki teslimatlı Devlet İç Borçlanma Senedi (DİBS) vadeli işlem sözleşmelerinde vade sonunda açık kalan pozisyonlar doğrudan fiziki teslimata tabi tutularak üyenin ilgili müşteri veya portföy hesabı üzerinden kıymete ait fiziki teslimat alacak ve borçları, Borçlanma Araçları Piyasasındaki işlemleri ile netleştirilerek takasa konu edilir.

Üyelerin Takasbank'ın fiziki teslimli sözleşmelere teslimata ilişkin yükümlülükleri ve ayrıca üyelerin fiziki teslim talepleri Takasbank sisteminde izlenebilmekte, üyeler kendi ekranlarından fiziki teslim yükümlülüklerini ve fiziki teslim taleplerinin yerine getirilip getirilmediğini takip edebilmektedirler.

CPMI-IOSCO 10 No.lu Prensibi İçin Takasbank Değerlendirme Sonucu

Uyumlu ☒ (Observed)	Genelde Uyumlu ☐ (Broadly Observed)	Kısmen Uyumlu ☐ (Partly Observed)	Uyumsuz ☐ (Not Observed)	Uygulanabilir Değil ☐ (Not Applicable)
---	--	--	---	---

Takasbank, MKT hizmeti verdiği piyasalarda fiziki teslim ile ilgili yükümlülüklerini ve bu yükümlülüklerine ilişkin riskleri açık bir şekilde belirlemiştir. Fiziki teslim yükümlülük ve riskleri etkin bir şekilde izlenip yönetilebilmektedir.

Principle 12: Exchange-of-value settlement systems

If an FMI settles transactions that involve the settlement of two linked obligations (for example, securities or foreign exchange transactions), it should eliminate principal risk by conditioning the final settlement of one obligation upon the final settlement of the other.

Key consideration

1. An FMI that is an exchange-of-value settlement system should eliminate principal risk by ensuring that the final settlement of one obligation occurs if and only if the final settlement of the linked obligation also occurs, regardless of whether the FMI settles on a gross or net basis and when finality occurs.

Prencip 12: Değer-değişimli mutabakat sistemleri

Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun birbiri ile bağlantılı iki yükümlülüğün mutabakatını içeren işlemlerde (örneğin; menkul kıymet veya yabancı para işlemleri), bir yükümlülüğün nihai mutabakatını diğer yükümlülüğün nihai mutabakatı şartına bağlayarak anapara riskini ortadan kaldırması gerekir.

Önemli hususlar

12.1. Değer-değişimli mutabakat sistemi olarak çalışan bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu, mutabakatı brüt veya net bazda gerçekleştirip gerçekleştirmediğine ve kesinliğin ne zaman oluştuğuna bakmaksızın, bir yükümlülüğün nihai mutabakatını ancak ve ancak bağlı yükümlülüğün nihai mutabakatının yapılması şartı ile gerçekleştirerek anapara riskini ortadan kaldırmalıdır.

MTK Yönetmeliği'nin 21'inci maddesinde takas hizmetinde teslim karşılığı ödeme prensibi (DvP) düzenlenmektedir. Bu doğrultuda, takas hizmeti sunulan Piyasalarda takas, teslim karşılığı ödeme prensibi ile gerçekleştirilmekte olup, prensip çerçevesinde mutabakat gününde yükümlülüklerini yerine getirmeyen üyelerin alacakları ödenmez. Mutabakat gününde kısmi olarak yerine getirilen yükümlülükler karşılığında alacaklar da kısmi olarak ödenir.

Takasbank Borsa İstanbul SWAP Piyasası'nda ödeme karşılığı ödeme prensibi (PvP) ve teslim karşılığı ödeme prensibi (DvP) uygulanmaktadır. Bu kapsamda takas alacaklarının ödenebilmesi için teminat yükümlülüklerinin yerine getirilmiş olması ve takas havuzunda yeterli bakiye bulunması gerekir.

Takasbank mutabakatta ödeme karşılığı ödeme ve teslim karşılığı ödeme prensibi ile çalıştığından anapara riski doğmamaktadır. MKT hizmeti sunulan Piyasa Yönerge ve Prosedürlerinde piyasada gerçekleştirilen işlemlerin takasında Takasbank ile üye arasındaki ilişki açısından uygulanacak olan prensip açıkça yazılıdır. Fiziki teslimattaki bağlantılı işlemlerde nihai mutabakat eş zamanlıdır. Pay ve Borçlanma Araçları Piyasası'nda üyeler tarafından yapılan işlemler karşılığında müşteri/portföy ayrımını gözeterek her bir menkul kıymet karşılığında, nakit borç/alacak bilgilerini içerecek şekilde takas talimatları oluşturulur. Oluşturulan talimatlar teslim karşılığı ödeme prensibi çerçevesinde gerçekleştirilir. Yani, Takasbank'ın para mutabakatını kendi nezdindeki hesaplarda gerçekleştirmesi sebebiyle, parasal bedel blokaja/takas havuz hesaplarına alınmadan merkezi saklama kuruluşu MKK'ya/Takasbank nezdindeki hesaba kıymet aktarımı

yapılmamaktadır. Tersine bir durumda ise saklama kuruluğu MKK/Takasbank nezdinde kıymetler blokaja/kıymet havuz hesaplarına alınmadan Takasbank'ın, parasal mutabakat sonlanmamakta, kıymetlerin bedeli alacaklı üyenin serbest hesabına kaydedilememektedir. Nakit ve kıymet blokajının iki ayağı da gerçekleştiğinden sonra nihai mutabakatın gerçekleşmesi 'sistem' tarafından tetiklenen otomatize bir süreçtir. Dolayısıyla ile nihai mutabakat, blokajın ikinci ayağı gerçekleşir gerçekleşmez, sistem tarafından eşanlı olarak yerine getirilmektedir.

Takas, Takasbank tarafından belirlenen aralıklarda en fazla miktarda kaydın takasını yapacak şekilde toplu olarak sonuçlandırılır. Takas yükümlülüklerinin kısmi olarak yerine getirilmesi de mümkün olup, Takasbank tarafından belirlenen zamanlarda kısmi olarak yerine getirilen yükümlülükler karşılığında kısmi takas yapılabilir. Takas alacak dağıtımları, dağıtım sırasındaki takas havuz bakiyeleri durumu ve üyelerin kalan yükümlülükleri dikkate alınarak yapılır.

Borsa İstanbul A.Ş. Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası'nda gerçekleşen bağlantılı işlemlerde de Takasbank veya saklama kuruluğu nezdindeki blokaj müddetince blokaja konu varlıklar Takasbank'ın hesaplarında ve tasarrufundadır. 6362 sayılı Kanun'un 79'uncu maddesinin birinci fıkrasında "sermaye piyasası araçlarının takas talimat ve işlemleri ile ödeme işlemleri, merkezî takas kuruluşlarının üyelerinin faaliyetlerinin geçici ya da sürekli olarak durdurulması, idari ve adli merciler nezdinde tasfiye işlemlerine başlanması durumu da dâhil olmak üzere, geri alınamaz ve iptal edilemez." denilmektedir. Dolayısıyla nakit yükümlülüklerle ilgili olarak Takasbank'da kıymet yükümlülükleri ile ilgili olarak da merkezi saklama kuruluğu MKK nezdinde blokaja veya havuza alınan nakit veya kıymetlerin henüz mutabakat (kıymet ve nakit değişimi) gerçekleşmemiş dahi olsa, kaynağına iade edilmesi ve dolayısıyla ile üçüncü tarafların haciz veya benzeri hak iddialarına konu olması mümkün bulunmamaktadır.

Takasbank, sunduğu MKT hizmetlerinde merkezi saklama kuruluğu MKK veya başka bir kurum tarafından sunulan DvP veya PvP hizmetlerine bağımlı değildir. Bununla birlikte BİAŞ, Takasbank ve MKK arasında sermaye piyasası araçlarının alım-satım, takas ve saklama süreçlerinde teknik açıdan gerekli her türlü entegrasyon ve bağlantı sağlanmış durumdadır. Takasbank ve MKK arasındaki alım-satım ve temerrüt işlemlerine ilişkin iş sürekliliği bir hizmet sözleşmesi ile düzenlenmiş bulunmaktadır.

CPMI-IOSCO 12 No.lu Prensibi İçin Takasbank Değerlendirme Sonucu

Uyumlu ☒ <i>(Observed)</i>	Genelde Uyumlu ☐ <i>(Broadly Observed)</i>	Kısmen Uyumlu ☐ <i>(Partly Observed)</i>	Uyumsuz ☐ <i>(Not Observed)</i>	Uygulanabilir Değil ☐ <i>(Not Applicable)</i>
--	---	---	--	--

Takasbank, mutabakatta teslim karşılığı ödeme sistemini (DvP) uygulamakta, birbiri ile bağlantılı iki yükümlülüğün mutabakatını içeren işlemlerde, bir yükümlülüğün nihai mutabakatını diğer yükümlülüğün nihai mutabakatı şartına bağlayarak anapara riskini ortadan kaldırmaktadır.

Principle 13: Participant-default rules and procedures

An FMI should have effective and clearly defined rules and procedures to manage a participant default. These rules and procedures should be designed to ensure that the FMI can take timely action to contain losses and liquidity pressures and continue to meet its obligations.

Key considerations

- 1. An FMI should have default rules and procedures that enable the FMI to continue to meet its obligations in the event of a participant default and that address the replenishment of resources following a default.*
- 2. An FMI should be well prepared to implement its default rules and procedures, including any appropriate discretionary procedures provided for in its rules.*
- 3. An FMI should publicly disclose key aspects of its default rules and procedures.*
- 4. An FMI should involve its participants and other stakeholders in the testing and review of the FMI's default procedures, including any close-out procedures. Such testing and review should be conducted at least annually or following material changes to the rules and procedures to ensure that they are practical and effective.*

Prencip 13: Üye temerrüdüne ilişkin kural ve prosedürler

Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun herhangi bir üyenin temerrüdünün yönetimine yönelik etkin ve açık bir şekilde tanımlanmış kuralları ve prosedürleri olmalıdır. Bu kural ve prosedürlerin, finansal piyasa altyapısı kuruluşunun bu tür durumlarda zamanında hareket ederek olası kayıpları ve likidite baskılarını sınırlayarak yükümlülüklerini yerine getirmeye devam etmesini sağlayacak şekilde hazırlanmalıdır.

Önemli hususlar

13.1. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun herhangi bir katılımcı temerrüdü halinde finansal piyasa altyapısı kuruluşunun kendi yükümlülüklerini yerine getirmesine devam edebilmesini sağlayan ve temerrüdün ardından kaynakların yeniden tesisini ele alan temerrüt kuralları ve prosedürleri olmalıdır.

Takasbank MKT üyelerinin hangi hallerde temerrüt etmiş sayılacakları başta MKT Yönetmeliği olmak üzere ilgili Piyasa Yönerge ve Prosedürlerinde açıklanmış ve ayrıca Üyelik Sözleşmelerine dercedilmiş durumdadır. MKT Yönetmeliği'nin 35'inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca; bir MKT üyesi her bir piyasa veya sermaye piyasası aracı için belirlenmiş olan teminat ve garanti fonu tamamlama, teslim veya ödeme yükümlülükleri ile yaptığı işlemlere ilişkin teslim veya ödeme yükümlülüklerini zamanında tam olarak yerine getirmediği takdirde, herhangi bir bildirim gerek kalmaksızın temerrüde düşmüş sayılmaktadır.

Herhangi bir sebeple temerrüde düşmüş sayılan MKT üyesinin maruz kalacağı aksiyonlar ilgili Piyasa Yönerge ve Prosedürlerinde, temerrüde ilişkin iş ve işlemlerin Takasbank bünyesinde nasıl ele alınacağı ise Takasbank MKT Temerrüt Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi'nde belirlenmiş durumdadır. Bu çerçevede, temerrüde düşmüş sayılan üyeye, yükümlülüğünü yerine getirmesi için MKT Yönetmeliği'nin 35'inci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca ilgili Piyasa Yönerge ve Prosedürlerinde belirlenmiş bir süre

verilebilmektedir. Uluslararası prensip ve uygulamalarda teknik temerrüt veya operasyonel temerrüt olarak isimlendirilen finansal yetersizlikten kaynaklanmayan temerrütler için tanınabilen bu süre Takasbank MKT Temerrüt Yönetimi Uygulama Esasları Yönerge'sinde ön temerrüt olarak tanımlanmıştır.

Takasbank MKT Temerrüt Yönetimi Uygulama Esasları Yönerge'sinde; üyenin takas yükümlülüklerini yerine getirmeyi en fazla ilgili yönerge ve prosedürlerde tanınan süre sonuna kadar geciktirdiği, üye faaliyetlerinin sürekliliğini aksatmayan temerrüt halleri ön temerrüt olarak tanımlanmış, sıklıkla tekrarlayan ön temerrüt hallerinde üye hakkında alınabilecek tedbirler özel olarak düzenlenmiştir. Eğer üye ön temerrüt olarak tanımlanan bu sürede yükümlülüğünü yerine getirmezse 'MKT Temerrüt Yönetimi Komitesi toplanarak, temerrüde düşen üyenin mali yetersizliği dışındaki bir sebepten (operasyonel veya teknik) kaynaklanıyorsa ön temerrüt süresini uzatabilmektedir. Ön temerrüt süresince üye hesaplarından teminat çıkışı ve/veya üyenin risk artırıcı işlem yapması engellenebilmektedir. Üye hakkında disiplin cezası uygulanması veya temerrüde neden olan üyeye bağlı hesaplar için idari yaptırımlar uygulanması da mümkün bulunmaktadır. MKT Temerrüt Yönetimi Komitesi üyenin ön temerrüt süresini uzatmaz veya tanınan ilave süreye rağmen üye yükümlülüğünü yerine getiremez ise MKT üyesinin temerrüt ettiği kabul edilmekte, üyenin temerrüdü SPK, TCMB, BDDK ve ilgili olabilecek diğer kurumlara ivedilikle bildirilmektedir. Bildirimi takiben, MKT Temerrüt Yönetimi Komitesinin MKT mevzuatı ve gerekirse uluslararası prensip ve iyi uygulama örneklerini de dikkate alarak vereceği kararlar dâhilinde temerrüdün çözümlenmesi için gerekli her türlü aksiyonun alınması gerekmektedir.

Ön temerrüt halleri, üyenin başlangıç teminatları kullanılarak sonlandırılabilen, ancak temerrütteki üyenin garanti fonu katkı payı da dâhil olmak üzere diğer temerrüt yönetimi kaynaklarının üye temerrütlerinin kapatılmasında kullanılması ancak MKT Temerrüt Yönetimi Komitesi'nin kararı ve üye temerrüdünün Sermaye Piyasası Kurulu'na ve ilgili kurumlara bildiri halinde mümkün bulunmaktadır.

Ön temerrüt hali ve temerrütler süresinde kapatıldığı sürece, uygulanabilecek disiplin cezalarına rağmen, mutlaka MKT üyeliğinin sonlandırılmasını gerektiren bir hal olarak değerlendirilmemektedir. Ancak finansal yetersizlik sebebiyle MKT Temerrüt Yönetimi Komitesi kararı ile temerrüdü ilan edilen ve dolayısıyla Takasbank'ın MKT Temerrüt Yönetimi aksiyonlarına maruz kalan bir üye ve üyeye bağlı müşterilerin, bu aksiyonlardan hiç etkilenmemesi ve normal bir şekilde işlemlerine devam etmesi mümkün bulunmamaktadır. Finansal yetersizliğe bağlı olarak MKT Temerrüt Yönetimi Komitesi'nce alınacak temerrüt yönetimi aksiyonları, eşanlı olarak, MKT üyeliğinin kesintiye uğramasını ve sonuçta da çok büyük bir ihtimalle tamamen sonlandırılmasını gerektirecek bir süreci başlatmış olacaktır.

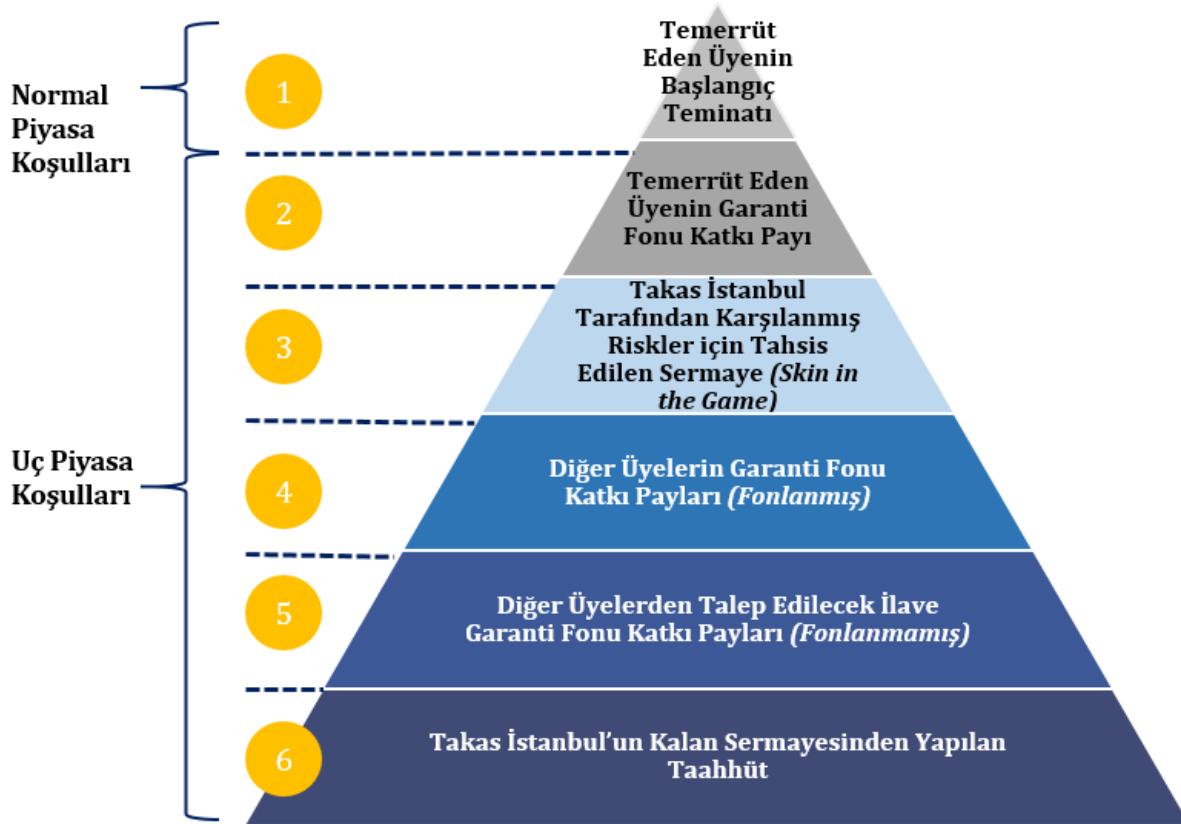
MKT Temerrüt Yönetimi Komitesi tarafından, temerrüt yönetiminde kullanılacak başlıca araçlar, pozisyonların taşınması, kapatılması, ihale yoluyla satışı veya zorunlu devri, vadeli işlem piyasalarında kar dağıtımlarının kısıtlanması ve riskten korunma işlemleridir. MKT Temerrüt Yönetimi Kaynaklarının gerektiği ölçüde ve sırada kullanımı ile ilgili kararlar, temerrüt etmemiş üyelerin yatırılmış garanti fonu katkı paylarının kullanılması, temerrüt etmemiş üyelerden ilave garanti fonu katkı payı talep edilmesi de dâhil, MKT Temerrüt Yönetimi Komitesi tarafından alınacaktır. Temerrüt etmemiş MKT üyelerinin sorumlulukları Piyasa Yönerge ve Prosedürleri ile üyelik sözleşmelerinde açık bir şekilde düzenlenmiş bulunmaktadır. Takasbank'ın MKT temerrüt yönetim süreci, her koşulda etkisi dikkate alınmadan aynı şekilde tatbiki zorunlu kurallardan değil, MKT Temerrüt Yönetimi Komitesi'nin hem temerrüt eden üye, hem Takasbank hem de temerrüt etmemiş MKT üyeleri ve piyasaların yararlarını gözetmesine imkân

tanıyacak şekilde takdir yetkisi kullanabileceği bir süreç olarak tasarlanmıştır. Takasbank MKT Temerrüt Yönetimi Uygulama Esasları Yönerge'sine göre, MKT Temerrüt Yönetimi Komitesi temerrüt yönetim araçlarının kullanımında temerrüdün nedeni ve piyasalara etkilerini göz önünde bulunduracaktır. MKT Temerrüt Yönetimi Komitesi, ilgili mevzuat, üyelerle imzalanan sözleşmeler ve uluslararası prensipleri de gözeterek gerekli gördüğü diğer tedbirleri almaya yetkili kılınmıştır. Dolayısıyla MKT mevzuatında açıkça yer almasa dahi, temerrüt yönetiminde temerrüdün olumsuz etkilerini sınırlayabilecek yeni mekanizmaların geliştirilmesi veya iyi uygulama örneklerinin tatbiki pekâlâ mümkün bulunmaktadır. Temerrüt yönetimi aksiyonların sırası ve zamanlaması da aynı şekilde mevzuat hükümlerinin dikkate alınması kaydıyla, MKT Temerrüt Yönetimi Komitesinin takdirine bırakılmış hususlardır.

Ayrıca, merkezi karşı taraf olarak hizmet verilen tezgahüstü türev araçlarında meydana gelebilecek temerrüt sürecinin yönetilmesinde MKT Temerrüt Yönetim Komitesi'ne destek vermesi amacıyla Takasbank Tezgahüstü Türev Ürünler Temerrüt Yönetim Grubu oluşturulmuştur. Grubun üyelik yapısı ile yetki ve sorumluluklarını düzenleyen yönerge Yönetim Kurulu tarafından onaylanmış olup Takasbank kurumsal internet sitesinde kamu ile paylaşılmaktadır.

Takasbank, MKT hizmeti sunduğu piyasalarda üyelerin temerrüdü halinde kullanacağı temerrüt yönetimi kaynaklarını, bu kaynakların geri kazanılmasını uluslararası prensip ve iyi uygulama örneklerini dikkate alarak oluşturmuş ve olağanüstü koşullarda bile Takasbank'ın kesintisiz bir şekilde MKT hizmetlerine devam edebilmesini sağlayacak bir temerrüt yönetim sistemi kurgulanmıştır.

Temerrüt yönetimi kaynakları ve kullanım sırası MKT Yönetmeliği'nin 36'ncı maddesinde aşağıda gösterildiği şekilde düzenlenmiştir.

Şekil 4- Takasbank MKT Temerrüt Yönetim Kaynakları ve Kullanım Sırası

Takasbank MKT modelinde hem piyasanın hem de Takasbank'ın güvenliği en üst düzeyde ele alınmıştır. Takasbank'ın sermayesi MKT temerrüt yönetiminde tahsis ve taahhüt olarak iki ayrı dilimde kullanılabilir. Takasbank sermayesinden MKT temerrüt yönetimine tahsis edilen bölümün (*SIG-skin in the game*), temerrüt etmemiş üyelerin garanti fonu katkı paylarından önce kullanımı mecburidir. Takasbank sermayesinden MKT temerrüt yönetimine taahhüt edilen ikinci bölüm ise temerrüt etmemiş üyelerin fonlanmış ve fonlanmamış garanti fonu yükümlülüklerinden sonra kullanılacaktır.

Takasbank sermayesinden MKT Temerrüt yönetimine tahsis ve taahhüt edilen sermayenin hesaplanması, Basel 2 sermaye yeterliliği düzenlemeleri ile Avrupa Birliği'nin (EU) 648/2012 sayılı EMIR ana dokümanı ve merkezi karşı taraf kuruluşlarının temerrüt yönetimi kaynakları ve sermaye yeterliliğine dair (EU) 152/2013 ve (EU) 153/2013 sayılı EMIR teknik düzenlemelerine uygun bir şekilde yapılmakta (Bkz. Şekil 5) ve Yönetim Kurulu kararı ile MKT hizmeti verilen piyasalar itibarıyla ayrı ayrı tahsis ve taahhüt edilen sermaye miktarları ve geçerli olacakları dönem kamuya açıklanmaktadır.

A	<p>☐ Bankacılık mevzuatında kredi, piyasa ve operasyonel riskler için asgari sermaye gereksinimi (Basel II, 1. Yapısal Blok kapsamında hesaplanmaktadır.)</p>
B	<p>☐ İş riski ve yeniden yapılanma ile faaliyetlerin düzenli bir şekilde sonlandırılması maliyetleri karşılığı olarak MKT hizmetlerine ilişkin içsel sermaye tahsisi (Basel II, 2. Yapısal Blok Kapsamında Hesaplanmaktadır)</p> <p>B = MKT hizmetlerine ilişkin geçmiş bir yıllık operasyonel giderlerin %75'i</p>
C	<p>☐ Takas İstanbul'un MKT karşılanmış risklerine tahsis ettiği sermaye (<i>Skin-in-the-game for covered risks</i>)</p> <p>C = (A + B) * %25</p>
D	<p>☐ Takas İstanbul'un MKT temerrüt yönetimi için kalan sermayesinden yaptığı taahhüt</p> <p>D = Yasal Sermaye - A - B - C - Basel II, 2. Yapısal Blok kapsamında yapılan diğer içsel sermaye tahsisleri</p>

Şekil 5- Takasbank Tarafından MKT Temerrüt Yönetimine 'Tahsis' Ve 'Taahhüt' Edilen Sermaye

Takasbank sermayesinin MKT temerrüt yönetiminde kullanımı, Takasbank'ın her koşulda ayakta kalmasını sağlayacak, ancak gerektiğinde yasal ve içsel sermaye yükümlülüğünün üzerinde kalan tüm sermayesinin kullanılmasına imkân sağlayacak bir şekilde tasarlanmıştır. MKT Yönetmeliği'nin 36'ncı maddesinin altıncı fıkrası uyarınca ortaklar veya diğer kişi ve kurumlarca Takasbank'ın muhtemel sermaye artırımında kullanılmak üzere peşin olarak yapılacak ödemeler ile cayılamaz nitelikteki sermaye ve sermaye benzeri kaynak taahhütleri de temerrüt yönetiminde taahhüt edilen sermayeye ilave edilebilmektedir.

MKT temerrüt yönetiminde karşılaşılabilecek likidite sıkışıklıklarını önlemek amacıyla, MKT hizmeti verilen her bir piyasa için en fazla riske sahip üyenin likit teminatlarının, ilgili piyasa için oluşturulan garanti fonu içindeki yüksek düzeyde likiditeye sahip varlıkların ve Takasbank'ın kendi sermayesinden tahsis ve taahhüt ederek likit varlıklarda değerlendirdiği miktarlar toplamının, sözkonusu iki üyenin asgari %99,5 güven düzeyinde hesaplanan takas risk miktarının altında kalmaması kuralı uygulanmakta ve günlük olarak takip edilmektedir. Sözkonusu takipte likit varlık tanımına sadece nitelikli varlıklar (nakit ve O/N plasmanlar ile TCMB tarafından teminata kabul edilen kıymetler) dahil edilmektedir.

İlaveten MKT Yönetmeliği'nin 36'ncı maddesinde, temerrüt halinde Takasbank'ın temerrüt yönetimi kaynaklarındaki likidite ile sınırlı olmadığı, Yönetmelikte temerrüt yönetimi kaynaklarının kullanımı için yapılan sıralamanın zarar tahsisi amaçlı olduğu, Takasbank'ın likidite yönetimini açısından gerekli önceliklendirmeyi yapabileceği, gerekirse temerrüdü yönetmek için borçlanabileceği açıkça belirtilmiştir.

Dolayısıyla Takasbank'ın gerektiğinde temerrüt yönetimine tahsis ve taahhüt ettiği sermayesini bağladığı likit kaynakları öncelikle kullanarak ve/veya TCMB likiditesine erişerek temerrüt kaynaklı bir likidite açığını derhal bertaraf etmesi ve taahhütlerini zamanında yerine getirmesi mümkün bulunmaktadır.

Temerrüt yönetimi kaynaklarının kullanımı halinde nasıl tekrar ikame edileceği ilgili Piyasa Yönerge ve Prosedürlerinde düzenlenmiş durumdadır. Bir yıl içinde üyelerden dört kez ilave garanti fonu yatırımları talep edilebilmektedir. Üyelerin garanti fonu tamamlama çağrılarına, temerrüt yönetimi çerçevesinde kullanılmış olan yatırılmış garanti fonu katkı payı tutarlarının tekrar yatırımlarına ve yine temerrüt yönetim süreci çerçevesinde üyelerden ilave garanti fonu katkı payını yatırımlarına ilişkin taleplerin karşılama süreleri ilgili Piyasa Yönerge ve Prosedürlerinde belirlenmiştir. Ayrıca üyelikten ayrılma talebinde bulunan ancak talepleri henüz Yönetim Kurulu'nca karara bağlanmamış veya MKT üyeliğinden ayrılma talebi Yönetim Kurulu tarafından kabul edilmiş, ancak yatırılmış garanti fonu katkı payının iadesi için süre verilmiş MKT üyelerinin talep tarihinde çözümlenmesi devam eden bir temerrüt olması halinde yatırımları istenebilecek maksimum garanti fonu katkı payı tutarı da ilgili Piyasa Yönerge ve Prosedürlerinde açıkça belirtilmiştir. Takasbank tarafından tahsis edilen sermayenin kullanımı halinde, kullanılan kısım bir ay içinde taahhüt edilen sermaye tranşından transfer edilmektedir. Ancak bir yıl içinde bu şekilde yapılacak transferlerin toplamı, dönem başında yapılan ilk tahsis tutarını aşmamaktadır.

13.2. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu, kurullarla müsaade edilmiş kendi ihtiyarında alabileceği uygun tedbirler de dâhil, temerrüt kurallarını ve prosedürlerini uygulamaya hazırlıklı olmalıdır.

MKT temerrüt yönetiminde temerrüt etmiş ve etmemiş MKT üyelerine yönelik olarak uygulanacak kural ve prosedürler, MKT Yönetmeliği, ilgili Piyasa Yönerge ve Prosedürlerinde düzenlenmiş ayrıca temerrüt hallerinde Takasbank'ın hak ve yetkileri ile üyelerin sorumlulukları üyelerle akdedilen sözleşmelere de dercedilerek, doğabilecek hukuki riskler minimize edilmiştir. MKT temerrüt yönetiminde Takasbank iş birimlerinin uygulayacakları dâhili kural ve prosedürler ise, Takasbank'ın takdir yetkisini kullanma esasları da dâhil olmak üzere, Takasbank MKT Temerrüt Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi ile düzenlenmiş bulunmaktadır.

MKT temerrüt yönetiminde Sermaye Piyasası Kurulu, diğer düzenleyici denetleyici kurumlar, Borsa İstanbul, temerrüt etmemiş üyeler ve diğer paydaşlarla kurulacak iletişime ilişkin genel esaslar Takasbank MKT Temerrüt Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi'nde düzenlenmiş durumdadır. İlâveten temerrüt ilanı sonrasında gerektiği takdirde, pozisyon ve teminatların taşınması için temerrüde düşen üye ve müşterileri ile iletişim ve koordinasyonun sağlanmasında izlenecek yöntemlerin MKT Temerrüt Yönetimi Komitesi'nce kararlaştırılması öngörülmüştür. Ayrıca, 13.1 bölümünde açıklandığı üzere merkezi karşı taraf olarak hizmet verilen tezgahüstü türev araçlarında meydana gelebilecek temerrüt sürecinin yönetilmesinde MKT Temerrüt Yönetim Komitesi'ne destek vermesi amacıyla Takasbank Tezgahüstü Türev Ürünler Temerrüt Yönetim Grubu oluşturulmuştur.

Takasbank bünyesinde MKT Bölümü'nün, MKT Temerrüt Yönetimi Komitesi'nin sekretarya hizmetlerini yürütmesi, Komite'ce alınacak kararlara mesnet teşkil edecek her türlü teknik analizi hazırlayıp Komite'ye sunması öngörülmüştür. MKT Bölümüne bağlı Teminat ve Temerrüt Yönetimi, temerrüt yönetimi kaynaklarının seyrini ve risk/teminat dengelerini sürekli izleyip teminat yönetimi sürecini gözden geçirmekle sorumludur.

13.3. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun temerrüt kuralları ve prosedürlerine ilişkin ana unsurları kamuya açıklaması gerekir.

Merkezi karşı taraf hizmeti verilen piyasalarda uygulanan temerrüt yönetim kuralları ve sürecin yönetimine ilişkin prosedürler MKT Yönetmeliği ile ilgili piyasa yönerge ve prosedürlerinde açıklanmaktadır. Bu dokümanlara Takasbank internet sitesinden ulaşılabilir². Takasbank iş birimlerinin temerrüt yönetim sürecini yönetme esas ve usullerini düzenleyen Takasbank MKT Temerrüt Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi'nde yer alan ön temerrüt ve temerrüt halleri ile MKT Temerrüt Yönetimi Komitesi'nin ve Takasbank Tezgaüstü Türev Ürünler Temerrüt Yönetim Grubu'nun teşkili ve Komite tarafından ön temerrüt ve temerrüt hallerinde üye ve müşteri pozisyon ve varlıkları ile ilgili olarak alınabilecek aksiyonları, temerrüt yönetim sürecinde Takasbank'ın temerrüt etmemiş üyelere karşı olan yükümlülüklerini yerine getirmede kullanacağı mekanizmaları ve ayrıca üyelerin Takasbank'a karşı doğabilecek yükümlülüklerini açıklayan geniş kapsamlı bir bilgilendirme dokümanı Takasbank internet sitesinde üyelerin ve kamunun erişimine açık bir şekilde yayınlanmaktadır.

13.4. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun kendi katılımcılarını ve diğer paydaşlarını finansal piyasa altyapısı kuruluşunun temerrüt prosedürleri ile tasfiye prosedürlerinin test edilmesi ve gözden geçirilmesi süreçlerine dâhil etmesi gerekir. Bu test ve gözden geçirmeler, uygulanabilir ve etkin olmalarını sağlamak için asgari yıllık bazda veya kural ve prosedürlerdeki esaslı değişikliklerin ardından gerçekleştirilmelidir.

Takasbank MKT Temerrüt Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi uyarınca, Takasbank tarafından temerrüt yönetim süreçlerinin uygulanabilirliğinin sınanması ve en iyi düzeyde yönetiminin sağlanması amacıyla yılda bir kez MKT Temerrüt Yönetim Komitesi tarafından belirlenen piyasa katılımcılarının iştirakiyle temerrüt yönetim simülasyonu gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda elde edilen sonuçlar ve önerilen mevzuat değişiklikleri MKT Temerrüt Yönetim Komitesi'ne sunulmakta, ayrıca Risk Komitesi'ne ve Yönetim Kurulu'na raporlanmaktadır.

CPMI-IOSCO 13 No.lu Prensibi İçin Takasbank Değerlendirme Sonucu

Uyumlu ☒ (Observed)	Genelde Uyumlu ☐ (Broadly Observed)	Kısmen Uyumlu ☐ (Partly Observed)	Uyumsuz ☐ (Not Observed)	Uygulanabilir Değil ☐ (Not Applicable)
--	--	---	--	--

Takasbank, MKT üyelerinin temerrütlerinin yönetimine yönelik etkin ve açık bir şekilde tanımlanmış kurallar ve prosedürlere sahiptir. Bu kural ve prosedürler, Takasbank'ın MKT piyasalarındaki herhangi bir temerrüt halinde zamanında hareket ederek olası kayıpları ve likidite baskılarını sınırlayarak yükümlülüklerini yerine getirmeye devam etmesini sağlayacak şekilde tasarlanmıştır.

² [Yönergeler](#), [Prosedürler](#)

Principle 14: Segregation and Portability

A CCP should have rules and procedures that enable the segregation and portability of positions of a participant's customers and the collateral provided to the CCP with respect to those positions.

Key considerations

- 1. A CCP should, at a minimum, have segregation and portability arrangements that effectively protect a participant's customers' positions and related collateral from the default or insolvency of that participant. If the CCP additionally offers protection of such customer positions and collateral against the concurrent default of the participant and a fellow customer, the CCP should take steps to ensure that such protection is effective.*
- 2. A CCP should employ an account structure that enables it readily to identify positions of a participant's customers and to segregate related collateral. A CCP should maintain customer positions and collateral in individual customer accounts or in omnibus customer accounts.*
- 3. A CCP should structure its portability arrangements in a way that makes it highly likely that the positions and collateral of a defaulting participant's customers will be transferred to one or more other participants.*
- 4. A CCP should disclose its rules, policies, and procedures relating to the segregation and portability of a participant's customers' positions and related collateral. In particular, the CCP should disclose whether customer collateral is protected on an individual or omnibus basis. In addition, a CCP should disclose any constraints, such as legal or operational constraints, that may impair its ability to segregate or port a participant's customers' positions and related collateral.*

Prensip 14: Ayrı izleme ve taşınabilirlik

Bir merkezi karşı tarafın, katılımcıların müşterilerine ait pozisyonların ve bu pozisyonlara ilişkin merkezi karşı tarafa verilmiş teminatların ayrıştırılmasını ve taşınabilmesini sağlayacak kurallara ve prosedürlere sahip olması gerekir.

Önemli hususlar

14.1. Bir merkezi karşı taraf, katılımcının müşterilerine ait pozisyonları ve ilgili teminatları söz konusu katılımcının temerrüdünden veya acz halinden etkin bir şekilde koruyacak asgari düzeyde ayrıştırma ve taşınabilirlik düzenlemelerine sahip olmalıdır. Merkezi karşı tarafın ilgili müşteri pozisyonları ve teminatlarına, katılımcının yanısıra diğer müşterilerin eş-zamanlı temerrüdüne karşı da koruma sunması halinde, söz konusu korumanın uygulanabilir olmasını sağlayacak tedbirleri alması gerekir.

Takasbank'ın MKT hizmeti verdiği piyasalarda pozisyon ve teminatlarının ayrıştırılması ve taşınması ile ilgili esaslar MKT Yönetmeliği'nin 25 ve 26'ncı maddelerinde düzenlenmiştir. Pozisyon ve teminatların ayrıştırma ve taşınmasında piyasalara özgü düzenlemeler, ilgili Piyasa Yönerge ve Prosedürlerinde de yer almaktadır.

Merkezi karşı taraf hizmeti verilen piyasalarda pozisyon ve teminatların ayrıştırılması iki düzeyde ele alınmaktadır.

- a) Üye ve müşteri hesaplarında bulunan pozisyon ve teminatlar Takasbank'ın kendi varlıklarından ayrı olarak izlenmektedir.
- b) Üyelerin müşterilerine ait pozisyon ve teminatlar Takasbank nezdinde üyenin kendi portföyüne ait pozisyon ve teminatlardan ayrı olarak izlenmektedir.

Ayrıca, bireysel müşterilerin pozisyon ve teminatları, talepleri halinde, üyeye bağlı tekil müşteri hesaplarında diğer müşterilerin pozisyon ve teminatlarından ayrı olarak izlenebilmekte, spot (nakit) piyasalarda müşterilere tekil hesap seçeneği sunup sunmamak Takasbank'ın takdirinde bulunmaktadır. VİOP'ta müşterilere tekil pozisyon ve teminat hesabı seçeneği sunulması ise zorunludur.

Sermaye Piyasası Kurulu tarafından onaylanan Piyasa Yönergesi uyarınca, hâlihazırda organize türev piyasası VİOP'ta, OTC'de ve ÖPP'de müşteri pozisyon ve teminatları üyeye bağlı tekil müşteri hesaplarında izlenmekte, müşteri pozisyon ve teminatları için çoklu (omnibus) hesap seçeneği sunulmamaktadır. MKT hizmeti sunulan diğer piyasalarda ise portföy hesabı, üyenin kendi portföyü için yaptığı işlemlerin izlendiği hesap olup, müşteri pozisyonlarının çoklu (omnibus) hesaplarda toplu olarak izlenmesi esastır. Takasbank tarafından çoklu pozisyon hesapları ile ilişkilendirilmiş teminat hesaplarına üyeler tarafından yatırılan teminatların Üyeye ait olduğu kabul edilir. Ayrıca, çoklu hesap yapısına sahip piyasalarda, MKT üyesi tarafından talep edilmesi ve Prosedürlerde belirtilen koşulların sağlanması kaydıyla Takasbank nezdinde açılan kendisine bağlı tekil pozisyon hesapları ile müşteriye ait teminat alt hesaplarında izlenmesi mümkündür.

MKT Yönetmeliği'nin 25'inci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca, tekil pozisyon hesaplarındaki pozisyonlarla ilişkilendirilen müşteri teminatlarının, ne MKT üyesinin kendi portföy hesaplarındaki ne de diğer tekil müşteri hesaplarındaki teminat açıkları için kullanılması mümkün bulunmamaktadır. Dolayısıyla tekil müşteri hesaplarındaki pozisyon ve teminatların üyenin veya üyeye bağlı diğer müşterilerin temerrüt veya aczinden etkilenmesini önleyecek bir alt yapı MKT Yönetmeliği ile sağlanmış bulunmaktadır. Bununla birlikte Takasbank MKT hizmetlerinde doğrudan müşteriye muhatap almamakta, üyenin müşterisine karşı olan yükümlülüklerinden de sorumlu bulunmamaktadır. Takasbank nezdinde açtırılan tekil müşteri hesapları üzerindeki tasarruf yetkisi üyeye ait bulunmakta, Takasbank üyenin bu hesaplardan teminat çekme yetkisini sadece bulunması gereken teminat (risk) miktarı için kısıtlamaktadır. Dolayısı ile tekil müşteri hesaplarındaki gerekli yükümlülüğün üzerindeki fazla teminatların üye tarafından serbestçe çekilmesi mümkün bulunmaktadır. Üyenin hesaplar üzerindeki tasarruf yetkisi, temerrüt halinde kısıtlanmakta, özel olarak izin verilmedikçe, üye hesaplar üzerinde işlem yapamamaktadır. Dolayısı ile müşteri teminatlarının, müşterinin bilgisi veya talimatı veya amacı dışında kullanması türünden kanuna aykırı bir durumla karşılaşmadığı müddetçe, Takasbank nezdindeki tekil hesaplara yatırılan teminatlar hem üyenin hem de diğer müşterilerin temerrüt ve aczinden korunmaktadır.

Temerrüt öncesinde, müşteriye ait pozisyon ve bunların bağlı olduğu teminat hesapları, müşterinin bağlı olduğu üyeye yapacağı yazılı talep üzerine devrecek üyenin onayı ve devralacak üyenin kabulü ile Takasbank tarafından devralacak üye tarafından açtırılacak hesaplara taşınabilmektedir.

Temerrüt halinde ise, temerrüt eden üyeye bağlı hesaplarda izlenen bireysel müşteri hesaplarındaki pozisyon ve teminatlar, eğer önceden devralacak üyeye ilişkin bir belirleme yapılmış ise, temerrüt eden üyenin ayrıca

bir onayına gerek duyulmaksızın, temerrüt bildirimini takip eden 24 saat içinde taşımanın gerçekleştirilmesi öngörülmektedir.

Eğer taşıma yapılacak üyeye ilişkin önceden bir belirleme yapılmamışsa, taşıma ancak pozisyonların herhangi bir aksiyonla tasfiyesine kadar geçecek sürede, pozisyon ve teminatları devralmaya istekli bir üye bulunabilmesi halinde sözkonusu olabilmektedir.

Takasbank, taşınan teminatlara ilişkin olarak Takasbank kayıtları ile temerrüt eden üye kayıtları arasında mutabakat sağlanıncaya kadar, teminatların devralan üye tarafından çekilmesini engelleyebilmektedir.

Takasbank yurtdışında yerleşik iki saklama kuruluşu ile de çalışmakta olup, MKT ve MTK olunan piyasalar kapsamında saklaması yurt dışında olan kıymetler (sadece T.C. Hazine Dış Borçlanma Senetleri –Eurobond ve G7 ülkelerine ait devlet borçlanma senetleri) ve yabancı para (USD/EUR/GBP) da teminat olarak sunulabilmektedir. MKT hizmeti verilen piyasalarda teminat olarak kabul edilebilecek yabancı para menkul kıymetlerin saklanacağı söz konusu kuruluşlara, Takasbank Yönetim Kurulu tarafından uluslararası kredi derecelendirme notları baz alınarak saklama limitleri tahsis edilmektedir. MKT piyasalarına ait nakit dışı teminat ve garanti fonu katkı paylarının, yurtdışında yerleşik saklama kuruluşlarında muhafaza edilebilmesi için nakit dışı kıymetlerin saklama kuruluşunun tasfiye ile iflasından ve ayrıca bu kuruluşun alacaklılarının takibinden korunmuş olduğunun teyit edilmesi gerekmektedir. Hâlihazırda Takasbank, uluslararası menkul kıymet teminatlarını ve garanti fonu katkı paylarını Euroclear Bank Brüksel’de tutmaktadır. Belçika Kanunları uyarınca Euroclear Bank Brüksel’de saklama hesabı olan kurumlar hesaplarında bulunan menkul kıymetlerin hesap bakiyeleri oranında ortak sahibidir. Saklama hesaplarındaki menkul kıymetler Euroclear Bank varlıklarından ayrı izlenmektedir. Euroclear Bank açık ve detaylı inceleme raporlarını sürekli yayımlamakta olup, Takasbank tarafından bu raporlar düzenli olarak takip edilmektedir. Ayrıca yurt dışı piyasalarda ve global saklama kurumlarındaki gelişmeler aylık olarak takip edilmekte ve bülten halinde yayımlanmakta olup, kredi derecelendirme notları da sürekli takip edilmektedir.

Global saklama hizmeti verilen sermaye piyasası araçları menkul kıymet muhabirlerinin saklamaya kabul ettiği kıymetler ile sınırlıdır. Saklamaya kabul edilen kıymetler ISIN koduyla muhabirler aracılığı ile sorgulanabilmektedir. Saklama hesabında bulunan sermaye piyasası araçlarına ilişkin takas işlemleri, takas işlemleri ile ilgili nakit işlemleri, hak kullanımlarının takibini de içeren saklama hizmetleri bu hizmet kapsamında sağlanan hizmetlerdir. Söz konusu hizmetler nedeniyle Banka’nın maruz kalabileceği saklama riski aşağıdaki şekilde yönetilmektedir:

- Takasbank Global Saklama Hizmeti Ek Sözleşmesi’nin 9’uncu maddesinde, menkul kıymet ve nakitlerin yurtdışı saklama kuruluşları tarafından saklanması ya da tutulması durumunda ve yurtdışı saklama kuruluşunun iflas, tasfiye ya da herhangi bir nedenle yükümlülüklerini yerine getirememesi nedeniyle, saklama hizmeti verilen müşterilerin ortaya çıkabilecek zararlarından Banka’nın sorumlu olmadığı hükme bağlanmıştır.
- Banka’nın en büyük yurtdışı menkul kıymet muhabiri olan Euroclear Bank SA NV Belçika tarafından saklanan menkul kıymetler kaydi havuz hesabı oluşturarak mislen tutulmaktadır. Belçika kanunlarına göre Euroclear katılımcılarının kaydi havuz hesabında tutulan kıymetler için müşterek mülkiyet hakkı bulunmaktadır. Söz konusu kıymetler üzerinde saklatanın alacak değil, mülkiyet hakkı bulunması, ülkemizin hukuk sisteminde de iflas durumunda söz konusu varlıkların iflas

masası varlığı olmaması; bir diğer ifadeyle iflas tasfiyesine konu olmadan hesap sahiplerine iadesi gereken bir varlık olması sonucunu doğurmaktadır. Belçika kanunlarına göre de müşterek mülkiyet hakkı, Euroclear Bank katılımcılarına Euroclear Bank'ın iflas etmesi ya da yükümlülüklerini yerine getiremeyecek konumda olması durumunda “Kıymet Geri Talep” ve “Oy Hakkı”nı vermekte ve mülkiyet hakkı dokunulamaz/gayrimaddi hak olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla Euroclear Bank'ın iflas etmesi durumunda saklanan menkul kıymetler koruma altındadır.

14.2. Bir merkezi karşı tarafın, katılımcının müşterilerine ait pozisyonlarını kolaylıkla tespit etmesini ve ilgili teminatları ayrıştırmasını sağlayan bir hesap yapısı kullanması gerekir. Merkezi karşı taraf, müşteri pozisyonlarını ve teminatlarını bireysel müşteri hesaplarında veya çoklu (omnibus) müşteri hesaplarında tutmalıdır.

Takasbank, merkezi karşı taraf hizmeti sunduğu VİOP, tezgah üstü türev piyasası (OTC) ve ÖPP'de MKT üyelerinin müşterilerine ait pozisyon ve teminatları, üye adına açılan hesaplarda her bir müşteri için ayrı olarak tanımlanmış alt müşteri hesaplarında izlemektedir. MKT hizmeti sunulan diğer piyasalarda ise portföye ait pozisyon ve teminat hesapları üye portföy hesapları altında, müşterilerine ilişkin pozisyon ve teminatlar ise üye altında, fakat üyenin pozisyon ve teminatlarından ayrıştırılmış olarak çoklu hesap olarak izlenmektedir.

Tekil müşteri hesapları hem üyenin portföyüne ait pozisyon ve teminatların izlendiği hesaplardan hem de diğer müşteri hesaplarından ayrıştırılmış durumdadır. Müşterilerin tekil pozisyon hesapları arasında veya müşteri hesapları ile üye portföy hesapları arasında netleştirme yapılması veya tekil müşteri hesaplarındaki teminatların diğer bir tekil müşteri veya üye portföy hesabından kaynaklanan teminat gereksinimleri için kullanılması mümkün değildir. Üye portföyüne ait hesaplarda izlenen teminatlar, müşteri pozisyonlarından kaynaklanan teminat gereksinimlerinin karşılanmasında kullanılabilir.

Takasbank nezdindeki hesaplar Pay ve Borçlanma için ister portföy isterse müşteri için olsun Banka tarafından, VİOP tarafında ise üyeler tarafından açılmakta, hesaplar üzerindeki tasarruf yetkisi üyeye ait bulunmaktadır. Takasbank ve üyenin müşterileri arasında tesis edilmiş hukuki bir ilişki yoktur. Üyenin temerrüdü durumunda müşteri pozisyon ve teminatları başka bir üyeye taşınırsa, temerrüt eden üyenin kayıtları ile Takasbank kayıtları arasında mutabakat tesis edilinceye kadar, yeni üyenin temerrüt eden üyeden taşınan teminatları çekme yetkisi kısıtlanabilmektedir.

Takasbank'ın MKT hizmeti verdiği piyasalarda işlem teminatları ve garanti fonu katkı payları ayrı ayrı hesaplarda izlenmekte, müşteri işlem teminatları, başlangıç teminatı ve değişim teminatı yükümlülükleri için kullanılmaktadır.

14.3. Bir merkezi karşı tarafın kendi taşınabilirlik düzenlemelerini, temerrüte düşen katılımcının müşterilerine ait pozisyonlar ve teminatların diğer katılımcılara transfer edilmesine imkân verecek şekilde yapılandırması gerekir.

Merkezi karşı taraf hizmeti verilen piyasalarda temerrüt durumunda pozisyon ve teminatlarının ayrıştırılması ve taşınması ile ilgili esaslar Sermaye Piyasası Kanunu'nun 78'inci maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenmektedir. Bu kapsamda, temerrüt yönetimi sürecinde müşterilerin pozisyonlarının ve

teminatlarının gerektiğinde resen veya temerrüt eden üyenin müşterilerinin talebiyle temerrüt eden üyelerin rızası şart olmaksızın diğer üyelere taşınması mümkün olabilmektedir.

Ayrıca, Takasbank'ın MKT mevzuatı hem temerrüt öncesinde hem de temerrüt sonrasında taşımaya imkân verecek şekilde tasarlanmıştır. Teminatların ve pozisyonların taşınabilirliği MKT Yönetmeliği'nin 26'ncı maddesinde özel olarak düzenlenmiştir.

Temerrüt öncesi taşıma işlemlerinde, devredecek üyenin talebi ve devralacak üyenin kabulü yazılı olarak Takasbank'a ibraz edilmek durumundadır. Takasbank, taşıma işlemlerini devralacak üyenin limit ve pozisyon sınırlarına uyumunu gözeterek yerine getirmektedir.

MKT üyesinin temerrüdü sebebiyle yapılacak taşıma işlemlerinde ise devralacak üyeye dair daha önceden bir belirleme yapılmış ise, temerrüt eden üyenin ayrıca bir onayına gerek duyulmaksızın, temerrüt bildirimini takip eden 24 saat içinde taşımının gerçekleştirilmesi öngörülmektedir. Eğer önceden belirleme yapılmamışsa, taşıma ancak pozisyonların herhangi bir aksiyonla tasfiyesine kadar geçecek sürede, pozisyon ve teminatları devralmaya istekli bir üye bulunabilmesi halinde sözkonusu olabilmektedir.

14.4. Bir merkezi karşı tarafın, katılımcının müşterilerine ait pozisyonları ve ilgili teminatlarının ayrıştırılması ve taşınabilirliği ile ilgili kurallarını, politikalarını ve prosedürlerini açıklaması gerekir. Merkezi karşı taraf, özellikle, müşteri teminatlarının bireysel bazda mı yoksa toplu olarak mı korunduğunu açıklamalıdır. Ayrıca bir merkezi karşı tarafın, katılımcının müşterilerine ait pozisyonları ve ilgili teminatları ayrıştırma ve taşıma kabiliyetini zayıflatan hukuki veya operasyonel kısıtları açıklaması gerekir.

Ayrıştırma ve taşımaya ilişkin düzenlemelere MKT Yönetmeliği'nin 25 ve 26'ncı maddelerinde, piyasalar özelinde ise Yönerge ve Prosedürlerde özel başlıklar altında düzenlenmiş olup, sözkonusu düzenlemeler Takasbank internet sitesinde kamunun erişimine açıktır.

Devralacak üyeye dair önceden bir belirleme yapılmamışsa veya yapılmış olsa bile taşımının 24 saat içinde gerçekleştirilememesi halinde pozisyon ve teminatların temerrüt yönetimi aksiyonlarına maruz kalabileceği, müşterilerin sağlanan uzaktan erişim imkânından faydalanarak Takasbank nezdinde üyeye bağlı hesaplarda kendileri adına tutulan pozisyon ve teminatları yakından takip etmelerinin önemli olduğu, üyenin müşterilerine ait teminatları Takasbank nezdindeki müşteri hesaplarına tam olarak yatırıp yatırmadığının Takasbank'ın kontrolünde olmadığı, Takasbank'ın üye tarafından müşteri hesaplarına yatırılan teminatın ancak risk karşılığı kadarını bloke ettiği, Takasbank'ın MKT üyelerinin sadece Takasbank'a karşı olan mali ve operasyonel yükümlülüklerini yerine getirme güçlerini dikkate alarak belirlediği ve doğabilecek riskleri teminatlandırdığı, Takasbank tarafından MKT üyelerinin müşterilerine veya diğer kişi veya kurumlara olan yükümlülüklerini karşılama güçlerinin takip edilmediği, Takasbank'ın MKT üyelerinin müşterilerine karşı olan yükümlülüklerinden sorumlu olmadığı, Takasbank'ın hukuki muhatabının üyeler olması dolayısıyla temerrüt halinde Takasbank tarafından müşterilere doğrudan ödeme yapılması ve/veya doğrudan müşterilerin talebiyle işlem yapılmasının hukuken mümkün olamayabileceği hususlarında internet sitesinde bilgilendirme yapılmaktadır.

CPMI-IOSCO 14 No.lu Prensihi İçin Takasbank Değerlendirme Sonucu

Uyumlu ☒ (Observed)	Genelde Uyumlu ☐ (Broadly Observed)	Kısmen Uyumlu ☐ (Partly Observed)	Uyumsuz ☐ (Not Observed)	Uygulanabilir Değil ☐ (Not Applicable)
--	---	---	--	--

Takasbank, MKT üyelerinin müşterilerine ait pozisyonların ve bu pozisyonlara ilişkin teminatların ayrıştırılmasını ve taşınabilmesini sağlayacak kurallara ve prosedürlere sahiptir ve bunları kamuya açıklamaktadır.

Principle 15: General business risk

An FMI should identify, monitor, and manage its general business risk and hold sufficient liquid net assets funded by equity to cover potential general business losses so that it can continue operations and services as a going concern if those losses materialise. Further, liquid net assets should at all times be sufficient to ensure a recovery or orderly wind-down of critical operations and services.

Key considerations

- 1. An FMI should have robust management and control systems to identify, monitor, and manage general business risks, including losses from poor execution of business strategy, negative cash flows, or unexpected and excessively large operating expenses.*
- 2. An FMI should hold liquid net assets funded by equity (such as common stock, disclosed reserves, or other retained earnings) so that it can continue operations and services as a going concern if it incurs general business losses. The amount of liquid net assets funded by equity an FMI should hold should be determined by its general business risk profile and the length of time required to achieve a recovery or orderly wind-down, as appropriate, of its critical operations and services if such action is taken.*
- 3. An FMI should maintain a viable recovery or orderly wind-down plan and should hold sufficient liquid net assets funded by equity to implement this plan. At a minimum, an FMI should hold liquid net assets funded by equity equal to at least six months of current operating expenses. These assets are in addition to resources held to cover participant defaults or other risks covered under the financial resources principles. However, equity held under international risk-based capital standards can be included where relevant and appropriate to avoid duplicate capital requirements.*
- 4. Assets held to cover general business risk should be of high quality and sufficiently liquid in order to allow the FMI to meet its current and projected operating expenses under a range of scenarios, including in adverse market conditions.*
- 5. An FMI should maintain a viable plan for raising additional equity should its equity fall close to or below the amount needed. This plan should be approved by the board of directors and updated regularly.*

Prensip 15: Genel iş riski

Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun kendisine ait genel iş riskini tanımlaması, izlemesi ve yönetmesi ve potansiyel genel iş kayıplarını karşılayabilecek özkaynak ile fonlanan yeterli miktarda net

likit varlıklar bulundurması, böylece söz konusu kayıpların gerçekleşmesi halinde hizmetlerini ve faaliyetlerini sorunsuz bir şekilde sürdürmeyi sağlaması gerekir. Ayrıca bu likit net varlıklar, kritik faaliyetlerin ve hizmetlerin her daim yeniden tesisine veya düzenli bir şekilde tasfiyesine imkân verecek yeterlilikte olmalıdır.

Önemli hususlar

15.1. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun, iş stratejisinin yetersiz uygulanmasından, negatif nakit akışlarından veya beklenmedik çok yüksek tutarlı operasyonel giderlerden kaynaklanan zararları da kapsayan genel iş risklerinin tanımlanmasını, izlenmesini ve yönetilmesini sağlayacak sağlıklı yönetim ve kontrol sistemlerine sahip olması gerekir.

Takasbank, faaliyetleri nedeniyle maruz kaldığı riskleri, Bankacılık mevzuatında yer alan sermaye yeterliliği düzenlemelerine uyum sağlayacak şekilde idame ettirmek zorundadır. BDDK gözetimi altında; Bankanın kredi riski, piyasa riski ve operasyonel riske esas tutar toplamının özkaynağa oranı olan sermaye yeterlilik rasyosu, %12'nin üzerinde olacak şekilde idame ettirilmektedir. Bu kapsamda, herhangi bir faaliyetten kaynaklanan herhangi bir sebeple gelir-gider dengesizliği oluşması sonucunda Bankamız, özkaynakların azalmasına imkan vermeyecek şekilde yasal sermaye yeterliliği oranlarına uyum sağlamakta olup, faaliyetlerini; özkaynakları risklerini karşılayacak düzeyde olacak şekilde sürdürmektedir.

Takasbank gelir ve giderlerini takas ve MKT hizmeti sunduğu Borsa İstanbul'un işlem hacmi öngörülerini de dikkate alarak bütçelemekte ve faaliyetler bu çerçevede sürdürülmektedir. Gelir ve gider gerçekleştirmeleri, bütçeden sapmalar aylık APKO toplantılarında titizlikle değerlendirilmekte, gelir hedeflerinin altında, gider hedeflerinin ise üzerinde kalınmaması için gerekli aksiyonlar alınmaktadır. Bununla birlikte, takas ve MKT faaliyetleri haricinde Takasbank'ın sunduğu tüm hizmetler sebebiyle gerçekleşen faaliyet gelirlerinin faaliyet giderlerini karşılayamaması riski, başka bir deyişle faaliyet zararı oluşmasına yönelik olarak da aylık periyotta gerçekleşen söz konusu toplantılarda gerekli değerlendirmeler yapılmakta ve tüm hizmetlere yönelik bütçeden sapmalar değerlendirilerek, gerekli aksiyonlar alınmaktadır. Ancak gerek Bankamızın güçlü sermaye yapısı, gerekse de gerçekleşen yüksek özkaynak karlılığının sürekliliği değerlendirildiğinde, genel iş riskinin oldukça düşük seviyede olduğu düşünülmektedir.

Takasbank'ın Merkezi Karşı Taraf Risk Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi'nde 'genel iş riski', "öngörülemeyen iş koşulları sebebiyle MKT faaliyetlerine bağlı olarak Takasbank gelir-gider dengesinde ortaya çıkabilecek olumsuzluklar" şeklinde tanımlanmıştır.

Takasbank MKT iş risklerinin gerçekleşmesi halinde faaliyetlerin kesintisiz bir şekilde sürdürebilmesini desteklemek için belirli bir tutardaki rezervi içsel sermaye olarak tahsis etmektedir. Ancak genel iş risklerinin tezahür etmesi durumunda MKT operasyonel giderlerinin fonlanmasında kullanılabilecek kaynak miktarı, hiçbir şekilde ayrılan içsel sermaye tutarı ile sınırlı bulunmamaktadır. İçsel sermaye tahsisi Avrupa Birliği EMIR düzenlemesinin tamamlayıcısı durumundaki EU 152/2013 sayılı düzenlemenin 2 ve 5'nci maddelerine paralel bir şekilde, genel iş riskleri ve yeniden yapılandırma ve düzenli bir şekilde faaliyet sonlandırma karşılığı olarak MKT hizmetlerine ilişkin geçmiş bir yıllık operasyonel giderlerin %75'inden aşağı olmayacak şekilde yapılmaktadır. MKT karşılanmış risklerine tahsis edilecek sermayenin hesaplanmasında, genel iş riski ve yeniden yapılandırma riski karşılığının, kredi, piyasa ve operasyonel

riskleri kapsayan asgari sermaye yükümlülüğüne ilave edilmesi MKT Yönetmeliği'nin 39'uncu maddesinde de düzenlenmiş bulunmaktadır.

15.2. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun özkaynak (örneğin hisse seneti, bilanço rezervleri veya diğer dağıtılmamış karlar) ile fonlanan yeterli miktarda net likit varlıklar bulundurması ve böylece genel iş kayıplarına maruz kalması halinde hizmetlerini ve faaliyetlerini sorunsuz bir şekilde sürdürebilmesi gerekir. Finansal piyasa altyapısı kuruluşunun bulundurması gereken özkaynak ile fonlanan net likit varlıkların tutarı, finansal piyasa altyapısı kuruluşunun genel iş risk profiline ve yeniden yapılandırma veya düzenli tasfiye işleminin başlatılması halinde kritik faaliyetlerin ve hizmetlerin, uygun şekilde, yeniden tesisi veya tasfiyesi için gereken süreye göre belirlenmelidir.

Banka, uluslararası prensiplere uygun bir şekilde, genel iş kayıplarına maruz kalması halinde hizmetlerini ve faaliyetlerini sorunsuz bir şekilde sürdürebilmesini teminen, iş riski ve yeniden yapılanma maliyeti karşılığı tesis eder. Yeniden yapılanma maliyeti karşılığı ise MKT faaliyetlerinin düzenli bir şekilde sona erdirilmesi veya yeniden yapılandırılması sürecinde operasyonların fonlanabilmesi için tahsis edilmektedir. Karşılık, yasal bir zorunluk olarak düzenlenmediği müddetçe, içsel sermaye tahsisi suretiyle tesis edilir. Bu karşılık için yeterli miktarda net likit varlık bulundurulur.

Takasbank genel iş kayıplarına uğraması durumunda MKT ve MTK faaliyetlerinin tamamının sorunsuz bir şekilde devamını sağlamak üzere öz kaynaklarının bir kısmını net likit varlık olarak bulundurmaktadır.

Takasbank'ın, likidite ve likidite riski yönetim çerçevesi 7 no.lu Prensip detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Takasbank MKT Risk Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi'nde genel iş riski ve yeniden yapılanma maliyeti karşılığı olarak ayrılan sermaye karşılığında likit varlık tutulacağı özel olarak düzenlenmiş bulunmaktadır. Karşılığın miktarı CPMI-IOSCO Prensipleri Avrupa Birliği normları dikkate alınarak belirlenmiştir. Genel iş riski karşılığı 3 aylık, yeniden yapılandırma ve düzenli tasfiye (iş sonlandırma) karşılığı ise 6 aylık MKT operasyonel hizmet giderine tekabül etmektedir.

15.3. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu, uygulanabilir bir kurtarma veya düzenli tasfiye planı ikame etmeli ve bu planı gerçekleştirmek için özkaynak ile fonlanan yeterli miktarda net likit varlığa sahip olmalıdır. Finansal piyasa altyapısı, asgari olarak, en az altı aylık cari faaliyet giderlerine eşit miktarda özkaynak ile fonlanan likit net varlık tutmalıdır. Bu varlıklar, katılımcı temerrütlerini veya diğer riskleri karşılamak amacıyla tutulan kaynaklara ilave olarak bulundurulmalıdır. Uluslararası risk-bazlı sermaye standartları uyarınca tutulan özkaynaklar, ilgili ve gerekli olan hallerde, mükerrer sermaye gerekliliğini önlemek amacıyla genel iş riskini karşılamak için kullanılabilir.

Takasbank Yönetim Kurulu tarafından onaylanmış yeniden yapılandırma planına ve faaliyetlerin düzenli şekilde yavaşlatılması planına sahiptir. Bununla birlikte, Takasbank'ın MKT faaliyetlerinin sonlanması, Yönetim Kurulu tarafından onaylanan Takasbank MKT Temerrüt Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi'nin 26'ncı maddesinde özel olarak düzenlenmiştir. Anılan Maddede;

- Takasbank'ın sunduğu MKT hizmetinin herhangi bir nedenle sonlanması halinde mevcut pozisyon ve teminatların Sermaye Piyasası Kurulu tarafından mevzuat çerçevesinde merkezi karşı taraf olarak görevlendirilebilecek başka bir kuruma taşınacağı veya Sermaye Piyasası Kurulu tarafından uygun görülmesi halinde Takasbank'ın merkezi karşı taraf olmaksızın takas ve teminat yönetimi hizmetlerine devam edeceği,
- Takasbank'ın takas veya merkezi karşı taraf hizmetlerini sürdüremeyeceği koşulların ortaya çıkması, pozisyon ve teminatların başka bir kuruma taşınmaması halinde ise pozisyon ve teminatların, Sermaye Piyasası Kurulu'nun belirleyeceği esaslar çerçevesinde tasfiye edileceği

belirtilmektedir.

Takasbank yeniden yapılandırma ve düzenli tasfiye (iş sonlandırma) karşılığı olarak 6 aylık MKT operasyonel hizmet giderine eş değer miktarda içsel sermaye tutmaktadır. Ancak böyle bir durumda kullanılabilir kaynak miktarı, hiçbir şekilde ayrılan içsel sermaye ile sınırlı bulunmamaktadır.

MKT Yönetmeliği'nin 39'uncu maddesinde merkezi karşı taraf riski karşılığında tahsis edilecek sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasına dair husus düzenlenmiştir. Söz konusu maddede *“Takasbank, ... yasal sermaye yükümlülüğüne tabi riskler için bankacılık mevzuatı çerçevesinde hesaplanan asgari sermaye tutarına iş riski ve yeniden yapılanma maliyetleri karşılığı olarak MKT hizmetlerine ilişkin geçmiş bir yıllık operasyonel giderlerinin % 75'inin ilavesiyle bulunacak meblağın % 25'ini karşılanmış risklere tahsis eder. Bu karşılığın likiditesi yüksek varlıklarda değerlendirilmesi esastır.”* Hükmü yer almaktadır.

Bankacılık sermaye yeterliliği mevzuatında genel iş riski veya yeniden yapılandırma riski için sermaye ayrılması zorunluluğu bulunmamakla birlikte, MKT genel iş riski ve yeniden yapılandırma ve düzenli tasfiye karşılığı bankacılık mevzuatı çerçevesinde yürütölen İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Sürecinde (İSEDES) ayrılmaktadır. İSEDES sonuçları Takasbank Yönetim Kurulu'nca onaylanmasını müteakip Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'na sunulmakta, İSEDES sonuçları BDDK tarafından onaylandığında, İSEDES çerçevesinde tahsis edilen MKT yeniden yapılandırma ve düzenli tasfiye karşılığı Takasbank risk-bazlı sermaye yeterliliğinin formal bir bileşeni haline gelmektedir. Takasbank genel sermaye yeterliliğini çok çeşitli stres senaryoları altında sınamakta, en kötü senaryoya hazırlık yapılmaktadır.

MKT temerrüt yönetimi kaynakları arasında yeralan teminat ve garanti fonu katkı paylarının temerrüt yönetimi dışı bir amaçla kullanılması kanunla yasaklanmıştır. Dolayısıyla sözkonusu kaynaklar genel iş riski kayıplarını veya yeniden yapılandırma ve düzenli tasfiye (iş sonlandırma) maliyetlerini karşılamada kullanılamaz.

Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemlerinin Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik'in “Sistem İşleticisinin Faaliyet Esasları” başlıklı 11'inci maddesinin birinci fıkrasının (1) bendi uyarınca İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. Yeniden Yapılandırma Planı hazırlanmakta ve Yönetim Kurulu tarafından onaylanmaktadır. Bununla birlikte, faaliyetlerin düzenli bir şekilde yavaşlatılmasına ilişkin olarak İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. Faaliyetlerin Düzenli Şekilde Yavaşlatılması Planı hazırlanarak Yönetim Kurulu tarafından onaylanmıştır. Söz konusu plan; Takasbank'ın yürüttüğü MTK faaliyetlerinin SPK tarafından sonlandırılmasında SPK düzenlemelerinde belirlenen aksiyon adımlarını, Takasbank'ın

yürüttüğü MKT faaliyetlerinin SPK tarafından sonlandırılması ve faaliyetlerine MTK olarak devam etmesinde uygulanacak aksiyon adımlarını ile Takasbank'ın yürüttüğü ödeme ve menkul kıymet mutabakat sistemlerine ilişkin işletme faaliyetine TCMB tarafından verilen izinlerin iptali/başka kurumlara devri halinde 6493 Sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun uyarınca alınacak aksiyon adımlarını içermektedir.

15.4. Genel iş riskini karşılamak amacıyla tutulan varlıklar, finansal piyasa altyapısı kuruluşunun cari ve tahmini faaliyet giderlerini olumsuz piyasa koşulları da dahil çeşitli senaryolar altında karşılayabilmesi için yüksek kalitede ve yeterli derecede likit olmalıdır.

Takasbank MKT Risk Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi'nde genel iş riski ve yeniden yapılanma maliyeti karşılığı olarak ayrılan sermaye karşılığında likit varlık tutulacağı özel olarak düzenlenmiş bulunmaktadır. Genel iş riski karşılığı 3 aylık MKT operasyonel hizmet giderini karşılayacak düzeyde olup asgari normları karşılamaktadır. Ancak Takasbank'ın genel iş riski kayıplarını karşılamada kullanabileceği sermaye ve likit kaynakları hiçbir koşulda sözkonusu tutarla sınırlı değildir. Yukarıda (15.3) açıklandığı üzere İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Sürecinde tahsis edilen MKT yeniden yapılandırma ve düzenli tasfiye karşılığı sonuçta Takasbank risk-bazlı sermaye yeterliliğinin formal bir bileşeni haline gelmektedir. Takasbank genel sermaye yeterliliğini çok çeşitli stres senaryoları altında sınamakta, en kötü senaryoya hazırlık yapılmaktadır.

Karşılanmış risklere tahsis edilen sermayenin piyasa/yatırım riski düşük likit varlıklarda değerlendirilmesi esastır.

15.5. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun, sermayesinin gereken tutara yaklaşması veya altına düşmesi halinde ilave özkaynak yaratacak uygulanabilir bir plana sahip olması gerekir. Bu plan yönetim kurulu tarafından onaylanmalı ve düzenli olarak güncellenmelidir.

Takasbank, sermaye planlamasında Yönetim Kurulu tarafından onaylanan Takasbank İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci Yönergesi'ne ve Takasbank Yeniden Yapılandırma Planına uygun olarak hareket etmektedir. Sermaye artırımını gerektiğinde başvurulacak aksiyonlardan birisi olarak değerlendirilmekte, hissedar yapısı itibarıyla ihtiyaç duyulacak sermaye desteğinin rahatlıkla sağlanacağı öngörülmekle birlikte Takasbank stres koşullarında ihtiyaç duyabileceği sermayeyi, normal koşullarda tesis ederek, zor koşullarda sermaye artırım ihtiyacı ile karşılaşma olasılığını minimize etmeye çalışmaktadır. Gerektiğinde sermaye artırım kararının verilmesi Genel Kurul'un (hissedarların) yetkisinde bulunmakta, Takasbank Yönetim Kurulu, Genel Kurul'u olağanüstü toplantıya çağırabilmektedir.

Takasbank Yeniden Yapılandırma Planı, Risk Yönetimi Birimi koordinasyonunda Banka'nın ilgili tüm birimlerinin katılımıyla en az yılda bir kez gözden geçirilir. Plan üzerinde önemli etkisi olan bir sistem veya hizmet değişikliğinin söz konusu olması durumunda, ilgili servis sahibi tarafından işbu Plan'ın gözden geçirilmesi konusunda Risk Yönetimi Birimi'ne başvuruda bulunulur. Takasbank Faaliyetlerin Düzenli Şekilde Yavaşlatılması Planı da Takasbank Yeniden Yapılandırma Planı ile eş anlı olarak gözden geçirilir.

Gözden geçirme sürecinde, Banka'nın risk profili, yeni ürün ve hizmetleri ile İSEDES çalışmaları sonuçları dikkate alınır ve Plan'da yer alan aksiyonların uygunluğu değerlendirilir.

CPMI-IOSCO 15 No.lu Prensihi İçin Takasbank Değerlendirme Sonucu

Uyumlu ☒ (Observed)	Genelde Uyumlu ☐ (Broadly Observed)	Kısmen Uyumlu ☐ (Partly Observed)	Uyumsuz ☐ (Not Observed)	Uygulanabilir Değil ☐ (Not Applicable)
--	---	---	--	--

Takasbank, MKT hizmetleri ile ilgili genel iş riskini tanımlamış, potansiyel genel iş kayıplarını karşılayabilecek zkaynak ile fonlanan yeterli miktarda likit varlık bulundurmak için gerekli düzenlemeleri yapmıştır.

Principle 16: Custody and investment risks:

An FMI should safeguard its own and its participants' assets and minimise the risk of loss on and delay in access to these assets. An FMI's investments should be in instruments with minimal credit, market, and liquidity risks.

Key considerations

- 1. An FMI should hold its own and its participants' assets at supervised and regulated entities that have robust accounting practices, safekeeping procedures, and internal controls that fully protect these assets.*
- 2. An FMI should have prompt access to its assets and the assets provided by participants, when required.*
- 3. An FMI should evaluate and understand its exposures to its custodian banks, taking into account the full scope of its relationships with each.*
- 4. An FMI's investment strategy should be consistent with its overall risk-management strategy and fully disclosed to its participants, and investments should be secured by, or be claims on, high-quality obligors. These investments should allow for quick liquidation with little, if any, adverse price effect.*

Prensip 16: Saklama ve yatırım riskleri

Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun kendisinin ve katılımcılarının varlıklarını güvenli bir şekilde muhafaza etmesi ve bu varlıklar üzerinde herhangi bir kayıp ve bunlara erişimde gecikme risklerini azaltması gerekir. Finansal piyasa altyapısı yatırımlarını kredi, piyasa ve likidite risklerinin asgari düzeyde olduğu araçlara yapmalıdır.

Önemli hususlar

16.1. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun hem kendisinin hem de katılımcılarının varlıklarını, sağlam muhasebe uygulamalarına ve saklama prosedürlerine ve söz konusu varlıkları tamamen koruyan i kontrollere sahip denetlenen ve düzenlenen kurumlarda tutmalıdır.

Takasbank'ın yurt içi saklamacıları Türkiye sermaye piyasalarının merkezi saklama kuruluşu olan ve bu çerçevede saklama, kayıt, hak kullanım ve menkul kıymet transfer işlemlerini gerçekleştiren MKK ve ulusal

ödeme sistemini işleten, devlet iç borçlanma senetleri için saklama hizmeti sunan ve hem para hem de menkul kıymet transfer işlemlerini gerçekleştiren TCMB'dir.

Takasbank'a MKT üyeleri tarafından tevdi edilen nakit ve nakit dışı teminat ve garanti fonu katkı payları 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 73'üncü maddesinin ikinci fıkrası ile koruma altında alınmıştır. Söz konusu teminatlar hem Takasbank'ın tasfiye, iflası ve alacaklılarının takibinden hem de nemalandırılmak amacıyla Takasbank tarafından transfer edildikleri bankaların veya muhafaza edildikleri saklama kuruluşlarının tasfiye veya iflasından ve bu kuruluşların alacaklılarının takibinden korunmuş durumdadır.

Yasal korumaya ilaveten Takasbank katılımcıların nakit teminatlarını ve garanti fonu katkı paylarını, kredi temerrüt ve kayıp riski sifıra yakın olarak değerlendirdiği ticari bankalarda özel olarak açtığı hesaplarda, bu bankalara kredi değerliliklerini irdeleyerek tahsis ettiği limitler dâhilinde plase ederek nemalandırmaktadır. Yurtdışında yerleşik bankalar lehine yapılan limit tahsisleri de uluslararası kredi derecelendirme notlarına dayanılarak yapılmaktadır.

Ayrıca, Takasbank Merkezi Karşı Taraf Teminat Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi'nin 22'nci maddesinde nakit teminatların nemalandırılması veya sair amaçlarla diğer bankalara tevdi veya reposuna ilişkin esaslar düzenlenmiştir. Bu maddede, teminatların nemalandırılma veya sair saiklerle diğer bankalara vadeli veya vadesiz tevdi veya reposunda kredi riski ve likidite riskinin düşük tutulması amacıyla, karşı taraf olarak büyük ölçekli kamu bankalarının tercih edildiği belirtilmiştir. Büyük ölçekli kamu mevduat bankalarına tevdi edilemeyen nakit teminat tutarının asgari %95'i yine büyük ölçekli ticari bankalarla veya organize piyasada repoya konu edilmektedir. Merkezi karşı taraf hizmeti verilen piyasaların teminatlarının tevdi veya reposunda kullanılabilir azami vade iki iş günü olarak belirlenmiş olup, teminat tevdi ve repo işlemlerinin Takasbank Hazine risk limitleri dâhilinde yapılabileceği düzenlenmiştir.

Takasbank; katılımcıların Türk Lirası nakit dışı teminatlarını merkezi saklama kuruluşu MKK nezdinde, devlet iç borçlanma senetleri cinsinden teminatları TCMB nezdinde, standart altın cinsinden teminatları Borsa İstanbul nezdinde, yabancı para nakit dışı teminatlarını ise uluslararası takas ve saklama kurumları/global saklamacı kurumlar nezdinde açtığı hesaplarda tutmaktadır.

Takasbank; menkul kıymetlerin saklandığı Merkezi Kayıt Kuruluşu'nun %64,90 payı ile ana hissedarı olup Yönetim Kurulu'nda iki temsilci bulundurmaktadır. Merkezi Kayıt Kuruluşu, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından merkezi saklama kuruluşu olarak yetkilendirilmiş, kamusal denetim ve gözetime tabi bir finansal piyasa altyapısı kuruluşudur. MKK'nın saklama prosedürü, iş sürekliliği uygulamaları yakından takip edilmekte; uluslararası standartlara uyum çerçevesinde ilgili sertifikalar alınmaktadır. Bu kapsamda MKK; ISO 27001 Bilgi Güvenliği Yönetim Sistemi ve ISO 22301 İş Sürekliliği Yönetim Sistemi sertifikaları ile uyumlu olarak ISO 31000 Risk Yönetim Sistemi uygulanmaktadır. Ayrıca MKK, ödeme ve menkul kıymet mutabakat sistemleri mevzuatı çerçevesinde beklenmedik ölçüde çok büyük risklerin gerçekleşebileceği varsayımı altında potansiyel finansal sorunların yönetimini amaçlayan yeniden yapılandırma planları da geliştirmiştir. Ek olarak, Takasbank süreçleri ISO 20000-1 BT Servis Yönetimi standardına uyumlu hale getirilmiş olup, her yıl düzenli olarak dış tetkik yapmaktadır.

Yabancı para menkul kıymetlerin saklanacağı kuruluşlara, Takasbank Yönetim Kurulu tarafından uluslararası kredi derecelendirme notları baz alınarak saklama limitleri tahsis edilmektedir. MKT piyasalarına ait yurt dışında ihraç edilmiş nakit dışı teminat ve garanti fonu katkı payları, yurtdışında yerleşik uluslararası merkezi menkul kıymet saklama kuruluşlarında (International Central Securities Depository - ICSD) saklanmaktadır. Takasbank'ın iki uluslararası merkezi menkul kıymet saklama kuruluşunda hesabı bulunmaktadır. Tüm yabancı menkul kıymet teminatlar Euroclear Bank Brüksel'de saklanmakla birlikte Clearstream Banking Lüksemburg ile de aktif bağlantı mevcuttur. Bu kurumların ikisi de CPMI IOSCO tarafından uluslararası merkezi menkul kıymet saklama kuruluşu olarak tanımlanmış olup (Recommendations for securities settlement systems, 2011), Avrupa Birliği Merkezi Menkul Kıymet Kanunu (Central Securities Depository Regulation, 2017) ve Takasın kesinliği Direktifine tabidirler (Settlement Finality Directive, 98/26/EC). Takasbank bu kurumların kredi derecelendirme notları, saklama prosedürleri, iş sürekliliği politikaları uyumları hakkında periyodik aralıklarla takip yapmakta ve Takasbank'ın global saklama riski gözden geçirilmektedir. Yurt dışı saklayıcı kurumlara ait hizmet seviyesi sözleşmeleri ve/veya operasyon/işlem esasları belgeleri de incelenmekte olup, Ülkemiz ile uyumlu muhasebe, suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanının önlenmesi vb. standartların uygulandığı ülkelerde faaliyet gösteren kurumlar ile çalışılmaktadır. Yurt dışı saklamacılar, bu kuruluşların kredi derecelendirme notları, uluslararası prensiplere uyumları (örneğin; CPMI-IOSCO anket cevapları, Wolfsberg anketleri) değerlendirilerek seçilmektedir. Bu kurumlar ile düzenli olarak yüz yüze veya çevrimiçi görüşmeler yapılmaktadır. Yıllık olarak detaylı inceleme raporları gözden geçirilmektedir.

16.2. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu hem kendi varlıklarına hem de katılımcılar tarafından sunulan varlıklara gerekli olduğu anda gecikmeksizin erişim imkânı olmalıdır.

6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 46'ncı maddesinin ikinci ve dördüncü fıkrası ile 73'üncü maddesinin ikinci fıkrasında takas ve saklama kuruluşlarının, yatırım kuruluşları ve yatırımcılardan yatırım hizmetleri ve faaliyetleri kapsamında teminat verilmesini isteyebileceği, takas kuruluşları nezdinde takas risklerinin önlenmesi amacıyla tutulan teminatlar ile oluşturulan garanti fonundaki varlıkların, kamu alacakları için olsa dâhi haczedilemeyeceği, rehnedilemeyeceği, iflas masasına dâhil edilemeyeceği ve üzerlerine ihtiyati tedbir konulamayacağı hükmü yer almaktadır.

Takasbank'ın üyeleri tarafından teminat veya garanti fonu katkı payı olarak tevdi edilen nakit ve nakit dışı kıymetler üzerindeki tasarruf ve kullanma yetkisi, 6362 sayılı Kanun'un 79'uncu maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlenmiştir. Anılan fıkra göre; merkezî takas kuruluşunun, takas ve merkezî karşı taraf olarak yerine getirdiği işlemleri nedeni ile teminat olarak aldığı mal varlığı değerleri üzerindeki hak ve yetkileri hiçbir şekilde sınırlandırılmaz. Üye kuruluşu veya teminatı tesis eden kişiye konkordato mühleti tanınması, konkordatosunun tasdiki, iflastan sonra konkordato veya mal varlığının terki suretiyle konkordato süreci içine girmesi, uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırılması, iflası, iflasının ertelenmesi veya 2004 sayılı Kanun çerçevesindeki diğer takip prosedürleri ya da bu Kanunun tedricî tasfiye ile ilgili hükümleri merkezî takas kuruluşunun söz konusu teminatlar üzerindeki hak ve yetkileri kullanmasını hiçbir şekilde sınırlandıramaz.

Takasbank; saklama hizmeti aldığı kurumları (MKK, TCMB, global saklama kurumları) kurmuş olduğu sistemsel ve teknolojik entegrasyon ile takip etmekte ve gerek katılımcı ve gerekse kendi varlıklarını anlık olarak takip edebilmekte ve ilgili talimatları girebilmektedir. İş sürekliliği politikaları kapsamında da

herhangi bir sistemsel/teknolojik vb. aksaklık olması durumunda “B” planları oluşturularak erişimlerde herhangi bir kesintinin yaşanmasını önlemekte ve düzenli olarak testlerle ilgili simülasyon çalışmalarını yapmaktadır.

Kıymetler üzerinde ise hiçbir saklamacı kurumunun belirli sebepler dışında (İlgili kıymetin hacze konu olması, katılımcının yükümlülüklerin olması vb) alıkoyma yetkisi bulunmamakta olup herhangi bir erişim engeli de bulunmamaktadır.

Türkiye’deki kredi temerrüt ve kayıp riski sifıra yakın olarak değerlendirilen ticari bankalar nezdinde nemalandırılan teminat ve garanti fonu katkı payları O/N vadeli hesaplarda tutulmakta ve her iş günü Takasbank’ın TCMB nezdindeki hesaplarına geri çağırılıp tekrar plase edilmektedir. MKK nezdindeki kıymetlere de anlık olarak erişim sağlanabilmektedir.

Yurtdışı yerleşik bankalar veya saklama kuruluşları nezdindeki yabancı para hesap ve kıymetlere de aynı iş günü içinde erişim sağlanması mümkün bulunmaktadır. Uluslararası merkezi menkul kıymet saklama kurumlarında saklanan teminatlar bu kurumlarda Takasbank adına açılan hesaplarda saklanmaktadır, Bu hesaplara sadece Takasbank’ın erişimi olup, takas üyelerinin erişimi kontrollü olarak Takasbank üzerinden mümkündür. Çalışmakta olduğumuz yurtdışı saklamacılar havuzu (omnibus) hesap yapısını kabul eden kuruluşlardır. Bu kurumlarda açtığımız tüm hesaplarda bulunan kıymetlerin yasal sahibi (legal owner) Takasbank’tır. Bu varlıkların hak sahibi (beneficial owner) ise hesapta varlıkları tutulan Takasbank üyesidir.

Global saklama hizmeti verilen sermaye piyasası araçları menkul kıymet muhabirlerinin saklamaya kabul ettiği kıymetler ile sınırlıdır. Saklamaya kabul edilen kıymetler ISIN koduyla muhabirler aracılığı ile sorgulanabilmektedir. Saklama hesabında bulunan sermaye piyasası araçlarına ilişkin takas işlemleri, takas işlemleri ile ilgili nakit işlemleri, hak kullanımlarının takibini de içeren saklama hizmetleri bu hizmet kapsamında sağlanan hizmetlerdir. Söz konusu hizmetler nedeniyle Banka’nın maruz kalabileceği saklama riski aşağıdaki şekilde yönetilmektedir:

- Takasbank Global Saklama Hizmeti Ek Sözleşmesi’nin 9’uncu maddesinde, menkul kıymet ve nakitlerin yurtdışı saklama kuruluşları tarafından saklanması ya da tutulması durumunda ve yurtdışı saklama kuruluşunun iflas, tasfiye ya da herhangi bir nedenle yükümlülüklerini yerine getirememesi nedeniyle, saklama hizmeti verilen müşterilerin ortaya çıkabilecek zararlarından Banka’nın sorumlu olmadığı hükme bağlanmıştır.
- Banka’nın en büyük yurtdışı menkul kıymet muhabiri olan Euroclear Bank SA NV Belçika tarafından saklanan menkul kıymetler kaydi havuz hesabı oluşturularak mislen tutulmaktadır. Belçika kanunlarına göre Euroclear katılımcılarının kaydi havuz hesabında tutulan kıymetler için müşterek mülkiyet hakkı bulunmaktadır. Söz konusu kıymetler üzerinde saklatanın alacak değil, mülkiyet hakkı bulunması, ülkemizin hukuk sisteminde de iflas durumunda söz konusu varlıkların iflas masası varlığı olmaması; bir diğer ifadeyle iflas tasfiyesine konu olmadan hesap sahiplerine iadesi gereken bir varlık olması sonucunu doğurmaktadır. Belçika kanunlarına göre de müşterek mülkiyet hakkı, Euroclear Bank katılımcılarına Euroclear Bank’ın iflas etmesi ya da yükümlülüklerini yerine getiremeyecek konumda olması durumunda “Kıymet Geri Talep” ve “Oy Hakkı”nı vermekte ve mülkiyet hakkı dokunulamaz/gayri maddi hak olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla Euroclear Bank’ın iflas etmesi durumunda saklanan menkul kıymetler koruma altındadır.

16.3. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun kendi saklama kuruluşlarına olan risklerini, her biri ile olan ilişkilerinin tam kapsamını dikkate alarak değerlendirmesi ve anlaması gerekir.

Takasbank'ın teminat ve garanti fonu katkı payı olarak kabul ettiği Türk Lirası cinsinden menkul kıymetler Türkiye'nin yetkili merkezi saklama kuruluşu olan Takasbank'ın bağlı ortaklığı konumundaki Merkezi Kayıt Kuruluşu'nda; standart nitelikli altınlar ise Takasbank'ın ana ortağı Borsa İstanbul nezdinde, DİBS'ler ise TCMB nezdinde Takasbank hesabı altında saklanmaktadır. Yurtdışında sadece uluslararası merkezi menkul kıymet saklama kuruluşları ile Takasbank Yönetim Kurulu'nun uluslararası kredi derecelendirme notlarını dikkate alarak tahsis ettiği saklama limitleri dâhilinde çalışılmaktadır. Uluslararası merkezi menkul kıymet saklama kuruluşları dışındaki saklamacılar ile çalışılmamaktadır.

Banka tarafından MKK ve TCMB hariç olmak üzere Banka'nın kendi portföyüne, müşterilerine veya müşterilerin müşterilerine ait sermaye piyasası araçlarının muhafaza edildiği, saklama kuruluşlarından kaynaklanabilecek riskleri sınırlamak amacıyla saklama limitleri tahsis edilmektedir. Takasbank'ın yabancı menkul kıymet saklaması için kullandığı saklama kurumları uluslararası standartlara uyumlu olup, açık ve detaylı inceleme prosedürleri mevcuttur. Takasbank teminata kabul ettiği uluslararası menkul kıymetleri Euroclear Bank Brüksel'de tutmaktadır. Ayrıca müşterileri adına Clearstream Banking Lüksemburg'da da saklama yapmaktadır. Belçika Kanunları uyarınca Euroclear Bank Brüksel'de saklama hesabı olan kurumlar hesaplarında bulunan menkul kıymetlerin hesap bakiyeleri oranında ortak sahibidir. Saklama hesaplarındaki menkul kıymetler Euroclear Bank varlıklarından ayrı izlenmektedir. Euroclear Bank açık ve detaylı inceleme raporlarını sürekli yayımlamakta olup, Takasbank tarafından bu raporlar düzenli olarak takip edilmektedir. Ayrıca yurt dışı piyasalarda ve global saklama kurumlarındaki gelişmeler aylık olarak takip edilmekte ve bülten halinde yayımlanmakta olup, kredi derecelendirme notları da sürekli takip edilmektedir. Clearstream Banking Luxembourg, Euroclear Bank Brüksel ile benzer hizmet standardına sahip uluslararası merkezi saklama kuruluşudur. Bu sebeple Clearstream ve Euroclear bağlantıları birbirinin yedeği olarak aktif tutulmaktadır.

Saklamacılar seçilirken ve çalışılan süre içinde rutin olarak (yıllık) değerlendirilirler. Değerlendirmede saklamacıların kredi notu, uluslararası prensiplere uyumu (CPMI IOSCO Prensipleri, PFMI, BSI gibi), tabi oldukları yasal çerçeve dikkate alınır. Yurt dışı saklamacı olarak çalıştığımız iki kurum Euroclear ve Clearstream CPMI IOSCO tarafından ICSD (Uluslararası Merkezi Saklama Kurumu) olarak tanımlamıştır (Recommendations for securities settlement systems, 2011). Avrupa Birliği sınırlarında yerleşik olan bu iki yurt dışı saklamacı da Avrupa Birliği Merkezi Saklama Kanunu, MiFID, MiFIR ve bunlara bağlı alt mevzuatlara tabidir.

Nakit teminat ve garanti fonu katkı paylarının nemalandırma amacıyla plase edildiği yurtiçi bankaların kredi değerlikleri ve plasman limitleri Takasbank içsel kredi derecelendirme sistemi ile yılda iki kez gözden geçirilmekte, MKT piyasalarının teminat ve garanti fonu katkı payları kredi temerrüt ve kayıp riski sifıra yakın olarak değerlendirilen ticari bankalarda nemalandırılmaktadır.

16.4. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun yatırım stratejisinin, kendi genel risk-yönetim stratejisi ile tutarlı olması ve katılımcıları ile bütün yönleriyle paylaşılması ve yatırımlarda yüksek kredibiliteye sahip üstlenicilerin borçlusu, ihraççısı veya garantörü olduğu araçların kullanılması gerekir. Hızlı tasfiye anında bu yatırımların düşük maliyetlerle nakde tahvil edilebilmesi gerekir.

Yönetim Kurulu tarafından onaylı yatırım stratejisi uyarınca Takasbank kendi sermayesini ve nakit imkânlarını kullanırken, kredi, piyasa ve likidite risklerini minimize etmeyi hedeflemektedir. Ayrıca, Takasbank Merkezi Karşı Taraf Teminat Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi'nin 22'nci maddesinde nakit teminatların nemalandırılması veya sair amaçlarla diğer bankalara tevdi veya reposuna ilişkin esaslar düzenlenmiştir. Bu maddede, teminatların nemalandırılma veya sair saiklerle diğer bankalara vadeli veya vadesiz tevdi veya reposunda kredi riski ve likidite riskinin düşük tutulması amacıyla, karşı taraf olarak büyük ölçekli kamu bankalarının tercih edildiği belirtilmiştir. Büyük ölçekli kamu mevduat bankalarına tevdi edilemeyen nakit teminat tutarının asgari %95'i yine büyük ölçekli ticari bankalarla veya organize piyasada repoya konu edilmektedir. Merkezi karşı taraf hizmeti verilen piyasaların teminatlarının tevdi veya reposunda kullanılabilir azami vade iki iş günü olarak belirlenmiş olup, teminat tevdi ve repo işlemlerinin Takasbank Hazine risk limitleri dâhilinde yapılabileceği düzenlenmiştir.

Bu çerçevede, borçlanma araçlarında sadece T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından ihraç edilmiş menkul kıymetlere yatırım yapılabilmektedir. Hazine tarafından ihraç edilen kıymetler TCMB'ye borçlanma amacıyla teminat verilebilmekte ve gerektiğinde düşük maliyetlerle nakde tahvil edilebilmektedir.

Takasbank nakit fonlarını T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından ihraç edilmiş borçlanma araçları karşılığında ters repo işlemlerinde değerlendirebilmektedir.

Takasbank, üyeleri tarafından ihraç edilmiş pay senetleri veya borçlanma araçlarına, özel sektör borçlanma araçlarına, pay senetlerine, kendisi, iştirakleri veya ana hissedarı tarafından ihraç edilmiş pay senetleri ve borçlanma araçlarına yatırım yapmamaktadır.

Takasbank sadece MKT temerrüt yönetimi kapsamında hedge amaçlı türev işlem yapabilmekte, spekülasyon saikleriyle kısa veya uzun döviz pozisyonu tutmamaktadır.

Takasbank nakit imkânlarını, içsel kredi derecelendirme sistemini kullanarak tahsis ettiği kredi limitleri dâhilinde yurtiçi bankalarda değerlendirebilmektedir.

Takasbank yabancı para nakit imkânlarını bağımsız kredi derecelendirme notlarını kullanarak tahsis ettiği kredi limitleri dâhilinde yurtdışında yerleşik bankalarda değerlendirebilmektedir.

Takas üyeleri tarafından Borsa İstanbul SWAP Piyasası yükümlülüklerinin yerine getirilmesi amacıyla, Takasbank nezdindeki ilgili hesaplara önceden depo edilen yabancı para (USD/EUR) tutarı kredi riski ve likidite koşulları dikkate alınarak, ilgili Piyasa Prosedür'ünde belirlenen esaslar çerçevesinde Takasbank tarafından mümkün olan en iyi koşullarla nemalandırılır. Nemalandırma işlemi, nemaya konu tutarın bankalara depo ya da mevduat olarak yatırılması suretiyle, Takasbank limitleri dâhilinde yapılır. Olağandışı piyasa koşullarında nemalandırma yapılmayabilir. Piyasa koşulları nedeniyle Takasbank tarafından nemalandırma yapılamaması halinde nema ödenmez.

Takasbank'ın yatırım stratejisinin yukarıda özetlenen ana hatları internet sitesinde üyelerinin erişimine açıktır. Yatırım stratejisi Yönetim Kurulu'nca onaylanır ve değişiklik olması durumunda güncellenmek üzere Yönetim Kurulu'na sunulur.

Takasbank, herhangi bir karşı taraftan olan bankacılık, MKT ve MKT dışı faaliyetlere ilişkin tüm risklerini, kredi derecelendirme sonuçlarını ve karşı tarafın özkaynağını dikkate alarak tek bir üst limitle sınırlamakta, üst limitler yılda en az iki kez gözden geçirilmektedir. Tek bir karşı taraf lehine, bankacılık, MKT ve MKT dışı hizmetler dolayısıyla tahsis edilen tüm kredi, risk, işlem, teminat ve saklama limitlerinin toplamı üst limiti aşmamaktadır.

Fon yönetimi faaliyetlerinin yasal sınırlar içerisinde seyretmesi ve Banka'nın risk iştahları ile risk limitleri ve sinyal değerleri göz önünde bulundurularak gerçekleştirilmesi esastır. Fon yönetimi stratejisinin uygulanmasında kullanılacak finansal enstrümanlar ve kaynakların değerlendirilmesine ilişkin kısıtlar Takasbank Fon Yönetimi Stratejileri Yönergesi'nin 9'uncu maddesinde yer almaktadır.

Portföye alınan/alınabilecek menkul kıymetler ve diğer finansal araçlar nedeniyle Banka piyasa riskine maruz kalabilmektedir. Banka Yönetim Kurulu tarafından belirlenen ve günlük periyotta Risk Yönetimi Birimi tarafından takip edilen faiz oranı ve kur riski limiti ile sinyal değerleri bulunmaktadır. Bu kapsamda söz konusu limit ve sinyal değerlerinde aşım meydana gelmesi durumunda, Takasbank İSEDES Yönergesi'nin 8'inci maddesinin on birinci fıkrası uyarınca likidite ve fonlama stratejisinin değiştirilmesi ve portföyün daha risksiz enstrümanlardan oluşturulması gibi aksiyonlar Üst Yönetim tarafından alınabilir.

Katılımcı varlıkları katılımcının veya bağlı ortaklığın menkul kıymetlerine yatırılmamaktadır. Katılımcı varlıklarının yatırıma yönlendirilmesine ilişkin sınırlar Bankamız fon yönetimi stratejileri yönergesinde yer almaktadır.

CPMI-IOSCO 16 No.lu Prensibi İçin Takasbank Değerlendirme Sonucu

Uyumlu ☒ <i>(Observed)</i>	Genelde Uyumlu ☐ <i>(Broadly Observed)</i>	Kısmen Uyumlu ☐ <i>(Partly Observed)</i>	Uyumsuz ☐ <i>(Not Observed)</i>	Uygulanabilir Değil ☐ <i>(Not Applicable)</i>
--	---	---	--	--

Takasbank, kendisinin ve katılımcılarının nakit ve nakit dışı varlıklarını güvenli bir şekilde saklama kuruluşlarında muhafaza etmekte veya kredi, piyasa ve likidite riski asgari düzeyde olan araçları kullanarak değerlendirmektedir. Takasbank'ın sözkonusu varlıklara gerektiğinde en kısa sürede erişimini kısıtlayabilecek veya geciktirebilecek yasal ve operasyonel bir engel sözkonusu değildir.

Principle 17: Operational risk

An FMI should identify the plausible sources of operational risk, both internal and external, and mitigate their impact through the use of appropriate systems, policies, procedures, and controls. Systems should be designed to ensure a high degree of security and operational reliability and should have adequate, scalable capacity. Business continuity management should aim for timely recovery of operations and fulfilment of the FMI's obligations, including in the event of a wide-scale or major disruption.

Key considerations

- 1. An FMI should establish a robust operational risk-management framework with appropriate systems, policies, procedures, and controls to identify, monitor, and manage operational risks.*
- 2. An FMI's board of directors should clearly define the roles and responsibilities for addressing operational risk and should endorse the FMI's operational risk-management framework. Systems, operational policies, procedures, and controls should be reviewed, audited, and tested periodically and after significant changes.*
- 3. An FMI should have clearly defined operational reliability objectives and should have policies in place that are designed to achieve those objectives.*
- 4. An FMI should ensure that it has scalable capacity adequate to handle increasing stress volumes and to achieve its service-level objectives.*
- 5. An FMI should have comprehensive physical and information security policies that address all potential vulnerabilities and threats.*
- 6. An FMI should have a business continuity plan that addresses events posing a significant risk of disrupting operations, including events that could cause a wide-scale or major disruption. The plan should incorporate the use of a secondary site and should be designed to ensure that critical information technology (IT) systems can resume operations within two hours following disruptive events. The plan should be designed to enable the FMI to complete settlement by the end of the day of the disruption, even in case of extreme circumstances. The FMI should regularly test these arrangements.*
- 7. An FMI should identify, monitor, and manage the risks that key participants, other FMIs, and service and utility providers might pose to its operations. In addition, an FMI should identify, monitor, and manage the risks its operations might pose to other FMIs.*

Prensip 17: Operasyonel risk

Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun hem içsel hem dışsal operasyonel risk kaynaklarını tanımlaması ve uygun sistemler, politika ve prosedürler ve kontroller kullanarak söz konusu risklerin olası etkilerini azaltması gerekir. Sistemler yüksek seviyede güvenlik ve operasyonel güvenilirlik sağlayacak şekilde tasarlanmalı ve yeterli ve ölçeklenebilir kapasiteye sahip olmalıdır. İş sürekliliği yönetimi, meydana gelebilecek geniş çaplı ve çok önemli aksaklık durumunda dahi işlemlerin zamanında kurtarılmasını ve finansal piyasa altyapısı kuruluşunun yükümlülüklerini yerine getirebilmesini sağlamayı amaçlamalıdır.

Önemli hususlar

17.1. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu, operasyonel riskleri belirlemek, izlemek ve yönetmek için uygun sistemlere, politikalara, prosedürlere ve kontrollere sahip sağlam bir operasyonel risk-yönetim çerçevesi oluşturmalıdır.

Operasyonel risk, yetersiz veya başarısız iç süreçler, insanlar ve sistemlerden ya da harici olaylardan kaynaklanan ve yasal riski de kapsayan zarar etme olasılığını ifade etmektedir. Yasal risk ise yasalara, kurallara uyumsuzluk nedeniyle mahkeme veya karşılıklı anlaşma yoluyla (hakem/tahkim, alacak müzakereleri gibi) sonuçlanan ihtilaflardan yahut Banka'nın gönüllü eylemlerinden (bir şikayet olmaksızın geri ödemeler veya müşteriye gelecekte sunulacak hizmetlerde indirimler gibi) kaynaklanan gider/zarar riskini veya düzenlemelerin iyi bilinmemesinden ya da doğru yorumlanmamasından, kanun veya düzenlemelerdeki öngörülemeyen değişikliklerden, sözleşmelerin yasal engeller nedeniyle uygulanamaz hale gelmesinden dolayı Banka'nın maruz kalacağı zarar olasılığını ifade etmektedir. Söz konusu tanımlar Yönetim Kurulu onaylı Takasbank Operasyonel Risk Yönetimi Prosedüründe yer almaktadır.

Yasal risk, bilgi sistemlerinden kaynaklanan riskler ile Banka'nın faaliyetlerini ve itibarını etkileme olasılığı olan önemli paydaşlardan ve bağlı ortaklıklardan kaynaklı riskler sayısallaştırılırken operasyonel risk yönetimi kapsamında değerlendirilir. Banka hizmetlerini sekteye uğratabilecek iş sürekliliği riskleri de operasyonel risk yönetimi çerçevesinde ele alınır.

Takasbank Operasyonel Risk Yönetimi Prosedürü uyarınca Banka faaliyetlerinin yasal ve içsel sermaye sınırlarını aşmayacak ve Yönetim Kurulu tarafından tesis edilen operasyonel risk iştahının altında kalacak şekilde sürdürülmesi Banka'nın operasyonel risk politikasını oluşturur. Operasyonel riskin yönetiminde, BDDK mevzuatı ve iyi uygulama rehberleri uyarınca ölçülülük ilkesi dikkate alınır. Ölçülülük ilkesi çerçevesinde Banka'nın ölçeği, risk profili, risk iştahı ile faaliyetlerinin, iş ve işlemlerinin hacmi, mahiyeti, karmaşıklığı ve benzeri hususlar göz önünde bulundurulur.

Bankanın itibar riski ile operasyonel ve stratejik risk yönetimi sistemlerinin işleyişine ilişkin usul ve esaslar Bankamız Yönetim Kurulu tarafından onaylanan Takasbank Operasyonel Risk Yönetimi Prosedürü'nde düzenlenmiştir. Söz konusu prosedür Yönetim Kurulu tarafından asgari yıllık bazda gözden geçirilmektedir.

Operasyonel risk, Risk Yönetimi Birimi tarafından Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik ve alt düzenlemelerinde belirtilen yöntemlere göre yıllık bazda ölçülür. Operasyonel risk stres testleri ve senaryo analizleri Takasbank Stres Testi Programı Politika ve Uygulama Usulleri Prosedüründe ölçülülük ilkesi çerçevesinde tanımlanmış politikalar ile uygulama usullerine göre uygulanır ve sonuçları İSEDES kapsamında dikkate alınır.

Yönetim Kurulu tarafından belirlenen ve erken uyarı sistemi olarak nitelendirilen operasyonel risk limiti ve sinyal değeri ile operasyonel risk iştahına uyum Risk Yönetimi Birimi tarafından aylık bazda takip edilir. Risk Yönetimi Birimi tarafından sinyal değer aşımaları Denetim Komitesi'ne, Üst Düzey Yönetim'e ve faaliyet kolu yönetiminde ilgili süreci icra eden birim yöneticilerine e-posta ile bildirilir. Tahsis edilen

risk limitinde ve risk iştahında aşım meydana gelmesi halinde gerekli tedbirlerin alınması için Risk Yönetimi Birimi tarafından Üst Düzey Yönetim'e ve Yönetim Kurulu'na bildirim yapılmak üzere Denetim Komitesi'ne yazılı bilgi verilir.

Bilgi Sistemleri (BS) risk yönetimi süreci; bilgi teknolojileri faaliyetlerine ilişkin olarak Takasbank bilgi varlıklarına ilişkin tehdit ve zayıflıkların tespit edilmesi suretiyle risklerin belirlenmesini, tespit edilen tehditlere ve zayıflıklara göre bilgi varlıklarının riske maruz kalma olasılıklarının belirlenmesini, risklerin gerçekleşmesi durumunda ilişkili bilgi varlığının gizliliği, bütünlüğü, erişilebilirliği gibi kriterlerine olan etkilerin belirlenmesi suretiyle ilgili bilgi varlığına yönelik etki hesaplaması yapılmasını, bilgi varlıklarını tehdit eden risklerin belirlenen olasılık ve etki değerlerine göre risk derecelendirmesinin yapılmasını, risklerin azaltılması için aksiyonlar önermek gibi işlemlerden oluşan risk değerlendirmelerini gerçekleştirmek ve yapılan bu risk analizi sonuçları çerçevesinde belirlenen risklerin ne şekilde işleneceğine karar vermek, önceliklendirmek ve uygun kontrol yöntemlerini seçerek uygulamaya alma aşamalarından oluşan risk aksiyon planlarının oluşturulması, uygulanması ve uygulanan sonuçların izlenerek raporlanması safhalarının belirlenen periyodlar dâhilinde ve sürekli bir yaşam döngüsü içerisinde kesintisiz bir şekilde tekrar edildiği süreci ifade etmektedir.

Takasbank kurumsal risk yönetimi süreci, Bankanın BS risklerini de kapsamakta olup, BS risklerinin bankacılık faaliyetlerinden kaynaklanan diğer risklerin de bir çarpanı olabileceği dikkate alınarak Banka genelinde, bilgi sistemlerinden kaynaklanan riskleri de içerecek şekilde, bütünlüklü bir risk yönetim metodolojisi uygulanmaktadır. BS riskleri, diğer operasyonel riskler ile birlikte Takasbank Operasyonel Risk Veri Tabanı üzerinde tutulmakta ve takip edilmektedir.

Bankada BS kaynaklı riskleri tespit etmek amacıyla farklı kanallardan beslenen etkin bir BS risk tespit mekanizması oluşturulmuştur. BT Değerlendirme Toplantıları, Bilgi Sistemleri Strateji ve Yönlendirme Komitesi, Bilgi Güvenliği Komitesi ve BT Mimari Komitesi toplantıları gerek BS stratejileri, gerek gelişen yeni teknolojilerin getireceği riskler, gerekse projeler ile ilgili riskler için girdi sağlamaktadır. Ayrıca projeler özelinde yapılan detay toplantılarda yeni projeler kaynaklı oluşabilecek risklerin (projenin gecikmesi halinde karşı karşıya kalınabilecek yasal vb. riskler, projenin devreye alınması halinde maruz kalınabilecek yeni riskler gibi) kayıt altına alınmasını sağlamaktadır. Değerşiklik Komitesi toplantıları ile önemli değerşikliklere ilişkin riskler değerlendirilmektedir.

Denetim ve zafiyet tarama sonuçları, sızma testleri, rutin güvenlik kontrolleri, dönem içerisinde oluşturulan sorun ve kesinti kayıtları, hizmet seviye anlaşmalarına uyumluluk kapsamında yılda en az bir defa yürütölen dönemsel risk analiz çalışmalarında dikkate alınmaktadır. Dönem içerisinde yapılmış ise kapasite planlamaları, memnuniyet ölçüm sonuçları ve şikayet bildirimleri de BS risklerinin analizinde girdi olarak kullanılabilir.

BS risklerinin analizi yılda en az bir defa olmak üzere veya bilgi sistemlerinde meydana gelecek önemli değerşikliklerden önce tekrarlanmaktadır. Ayrıca yıl içinde münferiden edinilen risk kayıtları, rutin gözden geçirme zamanı beklenmeksizin belirli periyotlarda analiz edilmekte ve Operasyonel Risk Veri Tabanına eklenmektedir. Yılda en az bir defa BS risk analizlerinin bütünü temsil eden özet risk değerlendirme raporu hazırlanıp güncel risk aksiyon planıyla birleştirilerek BS Risk Envanteri oluşturulmaktadır. BS Risk Envanteri yılda en az bir defa Üst Yönetime raporlanmaktadır.

Bilgi teknolojilerine ilişkin olarak, iş kesintileri, destek hizmeti alınan firmaların sözleşme hükümlerine uyumu vb. göstergelerin gelişimi Risk Yönetimi Birimi tarafından altı aylık bazda takip edilmekte ve

sonuçlarını içeren Özet BS Risk Değerlendirme Raporu asgari yıllık periyotta Yönetim Kurulu'na Üst Yönetim'e raporlanmaktadır.

Banka'nın her bir birimi tarafından servis bazlı olarak tanımlanan riskler Operasyonel Risk Veri Tabanı aracılığıyla izlenmektedir. Operasyonel Risk Veri Tabanı'na tanımlanan bilgi teknolojilerine ilişkin riskler gizlilik, bütünlük ve erişilebilirlik/süreklilik bazında etki seviyelerine göre değerlendirilmektedir. Asgari yılda bir kez güncellenen Operasyonel Risk Veri Tabanı'nda, Banka Servis Kataloğu baz alınarak Risk Yönetimi Birimi ile İç Kontrol Birimi koordinasyonunda tüm birimlerle karşılıklı görüşmeler yapılarak alt servislerin içerdiği riskler ve bu risklere ilişkin olarak tesis edilen kontroller servis sahipleri ve/veya risk ve kontrol sorumluları tarafından tüm Banka personelinin erişimine her an açık olan ortak bir alanda istenildiğinde tanımlanabilmekte, söz konusu veri tabanına ilişkin kayıtlar Yönetim Beyanı çalışmalarına da girdi teşkil etmektedir. Net risk düzeyi, operasyonel risk iştahına eşit veya risk iştahının üzerinde olan riskler için önerilen aksiyonlar ile anahtar risk göstergeleri İç Kontrol Birimi tarafından takip edilmekte ve söz konusu riskler Risk Yönetimi Birimi tarafından Üst Yönetim'e raporlanarak gerekli aksiyonların alınması sağlanmaktadır.

Operasyonel riske yönelik olarak gerekli kontrollerin tesis edilmesinde Takasbank İç Kontrol Yönetmeliği, suç gelirinin aklanmasının, terörün ve kitle imha silahlarının yayılması finansmanının engellenmesine yönelik tüm uygulamalarda ise Takasbank Suç Gelirlerinin Aklanmasının, Terörün ve Kitle İmha Silahlarının Yayılması Finansmanının Önlenmesi Hakkında Yönerge'de yer alan hükümler esas alınır.

Dış hizmetlere, iş sürekliliğine ve tedarikçilerden temin edilen tüm hizmetlere yönelik uygulamalarda sırasıyla Takasbank Destek Hizmeti ve Dış Hizmet Alım Prosedürü, Takasbank İş Sürekliliği Yönergesi, Takasbank İş Sürekliliği Prosedürü, Takasbank Satın Alma Yönergesi, Takasbank Satın Alma Prosedürü ve Takasbank Tedarikçi İlişkileri Yönetimi Prosedürü başta olmak üzere ilgili tüm Banka içi mevzuat hükümleri esas alınır.

Banka'nın maruz kaldığı operasyonel riskler;

- a) Sigorta kullanımı,
- b) Hizmetlerin tedarikçilerden ve / veya destek hizmeti şirketlerinden temini,
- c) Risk iştahının, limitinin ve sinyal değerinin belirlenmesi ve takip edilmesi,
- ç) İş sürekliliğinin sağlanmasına yönelik gerçekleştirilen faaliyetler,
- d) Kontrollerin tesisi ve denetim mekanizmalarının varlığı

gibi aksiyonlarla azaltılır ve/veya transfer edilir.

Takasbank İnsan Kaynakları Yönergesi, Takasbank Kariyer Yönetim Prosedürü ve Takasbank İzin Prosedürü'nde insan kaynakları politikası, insan kaynakları uygulamaları, işe alım ve yerleştirme, ücret yönetimi, izin uygulamaları, sosyal haklar ve çalışma hayatı, performans yönetimi ile kariyer yönetimi ve eğitim gibi hususlar detaylı bir şekilde yer almaktadır. Üst düzey yöneticilerin atanması ise TCMB, SPK ve BDDK mevzuatı hükümlerine göre yürütülmektedir. Eğitim ve oryantasyon programları uygulanarak insan kaynakları politikaları oluşturulmaktadır. Bu süreçler ERP (Kurumsal Kaynak Yönetimi) uygulaması üzerinden yürütülmektedir. Ödüllendirme, motivasyon, eğitim, rotasyon, yedekleme, iş tanımları, kontrol noktaları ile ilgili hususlar Banka içi yönerge ve prosedürler de bulunmaktadır.

Bununla birlikte, Takasbank Çıkar Çatışması Politikası Yönergesi, Takasbank Etik İlkeleri ve Sosyal Medya Politikası Hakkında Yönerge, Takasbank Hediyeleşme Prosedürü ile Banka personelinin karşılaştığı problemleri ilgili yönetim kademeleri, İç Sistemler Bölümü Direktörü ile İç Kontrol Birimine; şüpheli gördükleri veya tereddüt ettikleri hususları ilgili yönetim kademeleri, İç Sistemler Bölümü Direktörü ve İç Kontrol Birimine; Banka içi usulsüzlükleri de İç Sistemler Bölümü Direktörü ve İç Denetim Birimine bildirilmesini sağlayacak iletişim kanallarını tesis etmek amacıyla oluşturulan Takasbank Banka İçi Usulsüzlük-Problem ve Şüpheli Hususların Bildirimi Prosedürü de bulunmaktadır.

Takasbank olarak ağ altyapımız da dâhil olmak üzere tüm kritik sistemler yedekli yapıda tesis edilmiştir. Bu nedenle tespit edilmiş tekil aksaklık noktaları bulunmamaktadır.

Ayrıca, Bilgi Sistemleri Yönergesi ve bilgi güvenliği politikaları baz alınarak oluşturulmuş ve BDDK, SPK ve TCMB tarafından yayınlanan ilgili duyurular ve mevzuatlar, BSEBY BT kaynaklı operasyonel risklerin tanımlanmasında göz önüne alınmıştır.

Takasbank iş sürekliliği ve bilgi güvenliğinde uluslararası standartları hedeflemekte olup, 2014 yılından bu yana ISO 27001 Bilgi Güvenliği Yönetim Sistemi (Information Security Management Systems), ISO 22301 İş Sürekliliği Yönetim Sistemi (Business Continuity Management System) ve 2021 yılından bu yana da ISO 20000-1 BT Servis Yönetim Sistemi (IT Service Management System) sertifikalarına sahiptir.. Her yıl akredite bir uluslararası denetim firması tarafından bu süreçler denetlenmektedir. Dolayısıyla söz konusu sertifikaların gerektirdiği tüm altyapı gerek mevzuat ve gerekse fiziksel olarak sağlanmış durumdadır.

Takasbank Yönetim Kurulu tarafından onaylanan Takasbank MKT Risk Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi'nde de bilgi teknolojisi sistemleri ve iş sürekliliği özel olarak düzenlenmiştir. Buna göre;

- Takasbank'ın MKT faaliyetleri ile ilgili bilgi teknolojisi sistemleri etkin ve güvenilir olmalıdır. Sistemlerin, bilgi işleme kapasitesi MKT faaliyetlerinin etkin ve güvenli bir şekilde sürdürülmesine yetecek kapasitede olmalıdır. Bilgi teknolojisi sistemleri uluslararası kabul görmüş teknik standartlar ve en iyi uygulamalar dikkate alınarak oluşturulur.
- Takasbank'ın MKT hizmetleri ile ilgili iş sürekliliği ve acil durum planı, kesinti anındaki işlemlerin tamamının kurtarılmasını hedefler. Plan yedek bir merkezin kullanımını içerir ve kritik bilgi teknolojileri sistemlerinin bozulma olaylarının ardından iki saat içinde operasyonlara kaldığı yerden devam etmesini sağlayacak şekilde tasarlanır.

Değişiklik yönetimi ve proje yönetimi faaliyetleri, tanımlanmış prosedürlere uygun olarak işletilmektedir. Proje yönetiminin önemli bir alt süreci olan risk yönetimi süreci de, prosedürde tanımlı kurallara göre işletilmekte ve proje yöneticisinin sorumluluğunda ilgili ekipler tarafından proje bazlı riskler değerlendirilerek gerekli önlemler alınmaktadır. Değişiklikler de prosedüre uygun olarak, tüm değişikliklerin bir portal aracılığıyla kaydedilip, gerekli onayların alınması ve ilgili tarafların bilgilendirilmesi neticesinde gerçekleştirilmektedir. Her iki süreç içerisinde de yapılacak değişikliklerin mevcut sisteme olan etkilerinin görülmesi amacıyla entegre testler gerçekleştirilmekte ve gerekli durumlarda piyasa paydaşlarının katılımıyla da testler organize edilmektedir. Testlerin olumlu sonuçlanmasının ardından uygulamalar devreye alınmaktadır.

İlgili prosedürler:

- Proje Yönetim Prosedürü
- Operasyonel Değişiklik Yönetimi Prosedürü
- BS Uygulama Servisi Geliştirme Prosedürü
- Sürekli Entegrasyon Dağıtım ve Sürüm Yönetimi Prosedürü

17.2. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun yönetim kurulu operasyonel riske ilişkin görev ve sorumlulukları açıkça tanımlamalı ve finansal piyasa altyapısı kuruluşunun operasyonel risk-yönetim çerçevesini onaylamalıdır. Sistemlerin, operasyonel politika ve prosedürlerin ve kontrollerin hem dönemsel olarak hem de önemli değişiklikler sonrasında gözden geçirilmesi, denetlenmesi ve test edilmesi gerekir.

Bankamız Yönetim Kurulu tarafından onaylanan Takasbank Operasyonel Risk Yönetimi Prosedürü uyarınca temel rol ve sorumluluklar üçlü savunma hattı yaklaşımı ile tanımlanmıştır. Üçlü savunma hattı yaklaşımı, faaliyet kolu yönetimi, merkezi operasyonel risk yönetimi fonksiyonu ve bağımsız gözden geçirmeden oluşmaktadır.

- a) İlk aşamasında faaliyetlerin icrası sırasında ortaya çıkan servis ve alt servis bazlı risklerin ve kontrollerin tanımlanmasından ilgili birim,
- b) İkinci aşamasında Banka içerisinde risk ve kontrol sistemlerinin tesis edilmesinden Risk Yönetimi Birimi, Mevzuat ve Uyum Birimi ile İç Kontrol Birimi,
- c) Üçüncü aşamasında ise tüm operasyonel risk yönetimi sistemi, mevzuat ve uyum ile iç kontrol sisteminin bağımsız olarak gözden geçirilmesinden İç Denetim Birimi

sorumludur.

Tüm Banka personelinin, görev ve sorumlulukları çerçevesinde, günlük faaliyetlerinin ayrılmaz bir parçası olarak operasyonel riskin yönetiminde aktif olarak yer alması esastır.

Banka organizasyon şeması göz önünde bulundurularak servis sahipleri tarafından her birim için risk ve kontrol sorumluları belirlenir. Operasyonel Risk Veri Tabanı ve Operasyonel Risk Kayıp Veri Tabanı çalışmalarını desteklemek amacıyla gerçekleştirilen Birim faaliyetlerinde ortaya çıkan riskler, risk ve kontrol düzeyindeki gelişmeler, meydana gelen kayıplar ve iş sürekliliğini sekteye uğratan durumlar hakkında Risk Yönetimi Birimi'ne bilgi vermek ve birim faaliyetleri nedeniyle maruz kalınan risklerin Operasyonel Risk Veri Tabanı'na girişini yapmak risk ve kontrol sorumlularının görevidir. Bununla birlikte, Banka personeli de risk ve kontrol sorumlularına bu süreçte gerekli desteği sağlamakla yükümlüdür.

İç Denetim Birimi ile İç Kontrol Birimi, gerçekleştirdikleri denetim ve kontrol faaliyetleri sonucunda veri tabanlarında olmadığını tespit ettikleri riskleri ve kayıpları Risk Yönetimi Birimi'ne bildirmektedirler.

Net risk düzeyi, operasyonel risk iştahına eşit veya operasyonel risk iştahının üzerinde olan riskler için önerilen risk azaltıcı ve/veya risk önleyici aksiyonlar ile anahtar risk göstergelerinin takibinden İç Kontrol Birimi sorumludur.

Banka'nın tüm birimleri tarafından güncellenen ve Risk Yönetimi Birimi tarafından konsolide edilen Operasyonel Risk Veri Tabanı sonuçları yıllık bazda Bankamız Yönetim Kurulu'na sunulmaktadır.

Operasyonel risk yönetimi politika ve uygulama usullerinin değişen koşullara uyum sağlaması zorunludur. Denetim Komitesi söz konusu politika ve uygulama usullerinin yeterliliğini düzenli olarak değerlendirir ve

bu kapsamda operasyonel risk yönetimi çerçevesini içeren Takasbank Operasyonel Risk Yönetimi Prosedürü asgari yıllık bazda gözden geçirilmekte ve Yönetim Kurulu tarafından onaylanmaktadır. Operasyonel risk iştahı ile operasyonel risk limiti ve sinyal değeri asgari yılda bir kez gözden geçirilmektedir.

Banka'nın risk profilindeki ve risk iştahındaki değişimler ile yeni ürün ve hizmetler, süreçler, sistemler ve dış faktörlerdeki dinamiklere göre operasyonel risk yönetimi çerçevesi ile kullanılan metodolojiler, metotlar veya modeller gözden geçirilir.

Bankamızın yıllık olarak yapılan Hizmet Memnuniyet Anketinde, alınan hizmet ile ilgili kurallar, sözleşmeler ve tüm prosedürlerin yeterince açık ve anlaşılır olup olmadığı anket katılımcılarıyla paylaşmakta ve katılımcılar tarafından süreç ve kurallar değerlendirilmektedir.

Takasbank bilgi sistemleri yönetiminin, tabi olunan mevzuata ve Banka iş hedefleri ile önceliklerine uyumlu olarak gerçekleştirilmesine, bilgi sistemlerinin kullanımından kaynaklanan risklerin etkin yönetimi ile bilgi varlıklarının korunmasına ilişkin yönetim yapısı ve süreç çerçevesi, Bankaların İç Sistemleri ve İSEDES Hakkında Yönetmelik ve Bankaların Bilgi Sistemleri ve Elektronik Bankacılık Hizmetleri Hakkında Yönetmelik (BSEBY), SPK Tarafından yayımlanan Merkezi Takas Kuruluşlarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Genel Yönetmelik ile Bilgi Sistemleri Yönetimine İlişkin Usul ve Esaslar Tebliği (VII-128.10), Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından yayımlanan Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemlerinin Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik ve Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemlerinde Kullanılan Bilgi Sistemleri Hakkında Tebliğ ile Takasbank Stratejik Planı'na dayanılarak; ISO 22301, ISO 27001, ISO 20000-1 standartları ile CPMI-IOSCO prensipleri referans alınarak hazırlanan Takasbank Bilgi Sistemleri Yönergesi ve Yönergeye bağlı olarak hazırlanan diğer alt BT dahili mevzuatı ile belirlenmiştir. Söz konusu mevzuat her yıl gözden geçirilmekte ve gerekmesi halinde güncellenmektedir.

Banka bünyesinde;

- Bilgi güvenliği politikasının oluşturulması ve uygulanması faaliyetlerinin Yönetim Kurulu adına gerçekleştirilmesi amacıyla belirlenen bir Yönetim Kurulu üyesi veya Genel Müdür başkanlığında ve bilgi güvenliği sorumlusu koordinasyonunda "Bilgi Güvenliği Komitesi" kurulmuştur.
- Bilgi sistemlerinin yönetimini kurumsal yönetim uygulamalarının bir parçası olarak ele almakla, bilgi sistemlerinin doğru yönetimi için gerekli finansman ve insan kaynağını tahsis etmekle, bilgi varlıklarının gizliliği, bütünlüğü ve erişilebilirliğini sağlamak amacıyla bilgi sistemleri üzerinde etkin kontrollerin tesis edilmesini sağlamakla ve gelişen yeni teknolojileri de göz önünde bulundurarak bilgi sistemlerinin kullanımından kaynaklanan risklerin yönetilmesi için etkin bir gözetim yürütmekle sorumlu olacak şekilde; BS Strateji Planı doğrultusunda, BS yatırımlarının uygun bir şekilde kullanılıp kullanılmadığının ve bankanın iş hedefleri ile BS hedeflerinin birbiriyle uyumluluğunun gözetimini yürütmek amacıyla Genel Müdür başkanlığında Yönetim Kurulu tarafından onaylanmış bir "BS Strateji ve Yönlendirme Komitesi" kurulmuştur.
- Bilgi Teknolojilerinden sorumlu GMY başkanlığında ve Kurumsal Mimari ve Proje Yönetimi Bölümü koordinatörlüğünde iş hedeflerini gerçekleştirmek üzere teknolojinin yönelimi ve yönetimi konusunda bilgi paylaşılan ve gerektiğinde karar alan "BT Mimari Komitesi" kurulmuştur.
- Banka içi yüksek risk seviyesine sahip bilgi sistemleri değişiklik isteklerinin değerlendirmelerinin yapıldığı "Değişiklik Danışma Komitesi" kurulmuştur. DDK daimi üyeleri; Değişiklik Yöneticisi, Altyapı Ekipleri Yöneticileri, Bilgi Güvenliği Birimi Yöneticisi, BT Mimarisi Ekibi Yöneticisi ve BT Direktörlerinden oluşmaktadır.

- Bankada, kurumsal anlamda süreklilik yönetim sisteminin, bilgi sistemleri sürekliliğinden bağımsız olamayacağı prensibi dahilinde İş Sürekliliği Yönetim Komitesi ve Bilgi Sistemleri Süreklilik Komitesi aynı komiteyi ifade edecek şekilde adlandırılır. Komite, Bankanın İş Sürekliliği Yöneticisi, Genel Müdür tarafından belirlenen bilgi sistemleri ve kritik iş birimi temsilcileri, İnsan Kaynakları Bölümü yöneticisi, Bilgi Güvenliği Yöneticisi, Süreç ve Kalite Ekibi yöneticisi, İç Sistemler Bölümü yöneticileri ile Hukuk İşlemleri Bölümü yöneticisinden oluşur. Komite;
  - a) Meydana gelen olaylarla ilgili bütün faktörleri göz önünde bulundurarak kriz durumu olduğunu ilan etmekle, Bilgi Sistemleri Süreklilik Planının devreye alınmasına karar vermekle ve diğer kurtarma, süreklilik ve müdahale ekipleriyle koordinasyonu sağlamakla,
  - b) İSYS'nin planlanması, uygulanması, kontrolü ve iyileştirilmesi kapsamındaki faaliyetlerde danışmanlık görevi yapmakla,
  - c) Dönemsel toplantılarda Bankanın faaliyetlerinin ve hizmetlerinin sürekliliğiyle ilgili tabi olduğu yürürlükteki yasal ve düzenleme amaçlı gereksinimleri ve bunlar ile ilgili atılan veya atılması gereken adımları değerlendirmekle

yükümlüdür.

BT bakış açısı ile, Bilgi Güvenliği Birimi tarafından ağ, veri tabanı, işletim sistemi, uygulama katmanlarında güvenlik uygulama ve izleme süreçleri kapsamında rutin kontroller gerçekleştirilmektedir. Ayrıca, aksiyon planları ile takip edilen ve BDDK ve SPK'ya raporlanan bağımsız sızma testi süreçleri bulunmaktadır. TCMB'ye BT risk raporları haricinde sızma testi sonuçları da raporlanmaktadır.

Diğer taraftan Takasbank merkezi takas kuruluşu lisansına sahip olması nedeniyle, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na ve Sermaye Piyasası Kurulu'nun denetimine, yatırım bankacılığı lisansına sahip olması nedeniyle de 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'na ve BDDK'nın denetimine, menkul kıymet mutabakat sistemi işletmesi nedeni ile de 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun'a ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının denetimine, "suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi, terörün ve kitle imha silahlarının yayılması finansmanının önlenmesi" mevzuatı kapsamında MASAK denetimine, saklayıcı rolü nedeniyle de 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu kapsamında T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı denetime tabidir.

Bağımsız denetim Bankanın hem mali tablolarını hem de iş süreçleri ve BT süreçleri üzerinde tesis edilmiş olan iç kontrolleri incelemektedir. BDDK mevzuatı kapsamında bağımsız denetim firması tarafından bankacılık süreçleri yıllık bazda, bilgi sistemleri ise iki yılda bir denetime konu olmaktadır. SPK bilgi sistemleri mevzuatı çerçevesinde bağımsız denetim firması tarafından yıllık bazda denetime konu olmaktadır. TCMB Bilgi Sistemleri mevzuatı ve özdeğerlendirmeleri süreçleri de takip edilmektedir. Bununla birlikte, ISO 22301, ISO 27001 ve ISO 20000-1 standartları kapsamında da dış tetkikler yapılmaktadır.

17.3. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun açık bir şekilde tanımlanmış operasyonel güvenilirlik hedeflerinin bulunması ve bu hedefleri gerçekleştirmeye yönelik hazırlanmış politikalara sahip olması gerekir.

Takasbank'ın vizyonu ve misyonu sırasıyla “Güvenilir, etkin, yenilikçi ve uluslararası kalite standartlarında takas, teminat ve risk yönetimi ile bankacılık hizmetleri sunan, uluslararası piyasalarda da tercih edilen bir kurum olmak” ve “Güvenilir ve etkin işlem sonrası hizmetleri ile piyasaların gelişimine katkı sağlamaktır” olarak belirlenmiştir. Belirlenen bu vizyon ve misyonun gerçekleştirilmesine yönelik olarak, sermaye piyasaları ile takas ve saklama pazarındaki gelişmelere ilişkin beklentilerini baz alarak 3'er yıllık dönemleri içeren Stratejik Plan hazırlamaktadır.

Stratejik Planda temel olarak Bankanın 3 yıllık stratejik hedefleri (finansal ve iş hedefleri) ve bu hedeflere ulaşmak için belirlenen inisiyatifler yer almaktadır. Takasbank 2025-2027 Dönemi Stratejik Planında yer alan söz konusu temel hedef ve inisiyatifler ile temel olarak; ortakların çıkarlarının korunması, ülke ekonomisine ve sektörün gelişimine katkı sağlanması, üyelerin/müşterilerin kaliteli ve kesintisiz hizmet almaya devam etmelerinin sağlanması ve teknolojik gelişmelerin mevcut hizmetlere dâhil edilmesi, başta üyeler/müşteriler ve çalışanlar olmak üzere tüm paydaşların memnuniyet ve yetkinlikleri ile birlikte Borsa İstanbul Grubu bünyesinde sinerjinin artırılması amaçlanmaktadır. İlave olarak, üye memnuniyet anketi yılda 1 kez düzenlenmekte ve tüm üye kullanıcılarına Takasbank güvenilirliği ile ilgili memnuniyet düzeyleri sorulmakta ve hedef değerden sapmalar için üst yönetimce iyileştirme aksiyonları alınmaktadır.

Yıllık olarak gerçekleştirilen stratejik planlama ve plan gözden geçirme faaliyetleri içerisindeki veya bilgi güvenliği, iş sürekliliği özelinde yürütülen SWOT analizleri sonucunda kurumsal seviyede riskler ve fırsatlar belirlenmektedir. Bu hususlar ilgili komitelerde veya konuya özel gerçekleştirilen toplantılarda değerlendirildikten sonra, eğer bir proje olarak çalışma yürütülmesine karar veriliyor ise; adreslediği portföye göre (iş geliştirme, BT altyapısı veya kurumsal gelişim) BT Master Plan'a dahil edilerek Proje Yönetimi Süreci ile yönetilmekte veya Talep Yönetimi Süreci kapsamında değerlendirilerek talep portföyüne dahil edilmektedir.

Operasyonel faaliyetlerin etkin ve uyumlu olarak sürdürülmesine yönelik olarak banka bünyesinde görev tanım formları, iş akışları ve iş etki analizleri ile hizmet kurtarma planları yazılı olarak dokümanite edilmiştir. Ayrıca, operasyonel faaliyetlerin gerçekleştirilmesine yönelik politika ve prosedürler de yazılı hale getirilmiştir.

Operasyonel faaliyetlerin etkin ve güvenilir olarak sunulmasını sağlamaya yönelik olarak tesis edilmiş olan iş sürekliliği politika ve uygulamaları ISO 22301'e, bilgi güvenliği politika ve uygulamaları ise ISO 27001'e ve bilgi sistemleri servis yönetimi politika ve uygulamaları ISO 20000-1'e uyumlu olup, bağımsız denetimler sonucu sertifikalandırılmıştır.

FPA operasyonel güvenilirlik hedefleri Takasbank Bilgi Sistemleri Yönergesinde ve BT süreç alanları, süreçleri ve alt süreçlerinde dokümanite edilmiştir. Bilgi sistemleri yönetimine ilişkin usul ve esaslarda TCMB, SPK, BDDK'nın bilgi sistemlerine ilişkin mevzuatına uyum baz alınmaktadır. BT bünyesindeki tüm prosedür ve süreçler bu Yönerge kapsamındadır. Dökümantasyonun tamamı versiyonlanarak doküman yönetim sisteminde tutulmakta ve güncellenmektedir. Bunun yanında, BT hizmetlerine ilişkin süreklilik hedefleri her bir kritik hizmet için belirlenmekte, dokümanite edilmekte ve dönemsel olarak hedeflere

ulaşılıp ulaşılmadığı ölçülerek raporlanmaktadır. Ulaşılamayan hedefler olması durumunda gerekli iyileştirme aksiyonları alınmaktadır. Güvenilirlik hedefleri servis bazında olmayıp Takasbank geneli olarak tayin edilmiştir ve bu hedefe ulaşılp ulaşılmadığı Kurumsal İletişim ve Dış Hizmetler Ekibi'nin tüm üyelere uyguladığı hizmet memnuniyet anketi ile ölçülmektedir. Hedefler kurumsal anahtar performans göstergeleri raporunda dokümanite edilmekte ve raporlanmaktadır.

BT tarafında belirlenen hedefler süreklilik hedefleri olup, bu hedefler belirlenirken paydaşların beklentileri göz önüne alınmaktadır. Ölçüm sonuçları da paydaşlara iletilerek geri dönüşleri değerlendirilmektedir. Hizmet memnuniyet anketi yılda bir kez düzenlenmekte ve tüm katılımcı kullanıcılarına Takasbank güvenilirliği ile ilgili memnuniyet düzeyleri sorulmakta ve hedef değerden sapmalar için üst yönetimce iyileştirme aksiyonları alınmaktadır.

17.4. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu, artan yüksek hacimleri yönetmeye ve kendi hizmet-seviyesi hedeflerini gerçekleştirmeye yetecek ölçeklenebilir kapasiteye sahip olmalıdır.

Takasbank'ta, BS servislerinin tanımlanmış hizmet seviyelerine uygun olarak sunulmasını sağlamak üzere BT altyapısının günlük yönetim ve bakımını yerine getiren bir BT operasyon yönetimi fonksiyonu işletilmektedir. BT operasyonel olaylarına derhal müdahale etmek, teknoloji ile ilgili sorunlarda kullanıcılara destek sağlamak, araştırılması ve çözümü için sorunları ilgili BT birimlerine aktarmak, rapor edilen sorunların düzeltilmesine kadar olayların kaydını tutmak, analiz etmek ve takip etmek üzere bir yardım masası fonksiyonu ve problem yönetim süreci tesis edilmiştir. Banka bilgi sistemlerinin performansının sürekli olarak izlenmesini ve beklenmedik durumların zamanında raporlanmasını sağlamak amacıyla izleme faaliyetleri yürütülmektedir. Bankada, BS strateji planında belirtilen mevcut ve gelecekteki iş gereksinimlerini, tanımlanan hizmet seviyelerine ve iş yükü tahminlerine uygun olarak karşılayabilecek BT kapasitesinin mevcut olmasını sağlamak üzere kapasite yönetimi ve planlaması yapılmaktadır. Banka uygulama servislerinin rutin bakım ve operasyon faaliyetleri yürütülmektedir.

Takasbank sistemleri mevcut kullanılan kapasitelerin çok üstünde sunulmaktadır. İş sürekliliği testlerinde ve süreklilik planlarında kapasiteler değerlendirilmekte ve BT yatırım planları buna uygun olarak yapılmaktadır.

Altyapı kapasitemiz düzenli takip edilmekte olup, sisteme bağlantılar Local Area Network üzerinden olduğu için kapasite sorunu yaşanmasının muhtemel olmadığı düşünülmektedir. Disk kapasiteleri de düzenli takip edilmekte olup, belirli seviyeye ulaşan diskler günlük olarak güncellenmektedir.

Takasbank'ta gerek uygulamalar gerekse altyapıyı oluşturan diğer sistemlerde gerekli olabilecek en üst seviyede bakım anlaşmaları yapılmakta, teknolojik olarak risk unsurlarını minimize eden sistemler tercih edilmekte ve kullanılmaktadır. Bilgisayar sistemlerimizi kesintiye uğratabilecek risklere karşı gerekli önlemler alınmaktadır. Enerji kesintisi sonucu oluşabilecek bilgisayar sistemi veya diğer ekipmanların çalışmasındaki aksamalardan Takasbank'ın korunmasını sağlamak amacıyla veri merkezindeki bilgisayarlar için kesintisiz enerji sağlanması amaçlı çift kesintisiz güç kaynağı ve çift jeneratör sistemi kullanılmaktadır. Her sistemin enerjisi farklı sigortalardan geçirilmekte böylece bir sistemdeki arızanın diğerlerini etkilemesi önlenmektedir. Sistemler üzerinde disk, güç kaynağı, ağ bağlantıları gibi parçalar yedekli olarak bulunmaktadır. Böylece, arızalı bir ünitenin yerine yedeği otomatik olarak devreye girerek kesintisiz bir çalışma sağlanmaktadır. Kritik veriler düzenli olarak yedeklenmekte ve yedeklerin doğruluğu ile geri dönülebilirlikleri periyodik olarak yedekleme operasyonundan bağımsız bir ekip tarafından kontrol edilmektedir.

17.5. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun tüm olası sistem açıklarını ve tehlikeleri ele alan kapsamlı fiziki güvenlik ve bilgi güvenlik politikalarının olması gerekir.

Takasbank bilgi sistemlerinde uygulama, altyapı, veri tabanı ve donanım bazında erişim ve yetkilendirme kontrolleri uygulanmaktadır. Banka çalışanlarının sadece, personelin iş tanımı ve ünvanına göre belirlenen programlara erişim yetkileri bulunmaktadır. Takasbank sistemlerinde Kimlik ve Erişim Yönetimi Kılavuzu ile belirlenen esaslar dahilinde yetkilendirmeler yapılmaktadır. Erişim ve yetkilendirme kısıtlarına tabi sistemlerde gerçekleştirilen kullanıcı işlemlerine ilişkin denetim izleri saklanmakta ve kontrol edilmektedir.

Bankanın çevresinin kamera sistemi ile donatılmış olması, ziyaretçi girişlerinde kimlik tespiti yapılarak ziyaretçilere ait olan eşyaların X-Ray cihazından geçirilmesi, personel ve ziyaretçi giriş-çıkışlarının manyetik kartlar kullanılarak yapılması ve kayıt altına alınması uygulamaları Bankanın fiziki güvenliğine ilişkin operasyonel risklerin gerçekleşme ihtimalini azaltmaktadır.

Takasbank, gerek kendi kurumsal ağı gerek dış ağlardan gelebilecek tehditler için gerekli ağ güvenlik kontrol sistemlerini tesis etmiştir. Güvenlik önlemlerinin tesis edilmesinde, bir güvenlik katmanının aşılması halinde diğer güvenlik katmanının devreye girdiği katmanlı güvenlik mimarisi esas alınmaktadır.

Takasbank'ta verilerin taşındığı, saklandığı, iletildiği veya işlendiği sistem, yazılım, ağ cihazları ve BT donanımları için sıkılaştırılmış ve test edilmiş güvenlik konfigürasyon standartları bulunmaktadır. İlgili altyapı bileşenlerine göre Banka güvenli standart konfigürasyonları (minimum security baseline) tanımlanmıştır.

Banka faaliyetlerini kesintiye uğratacak veya önemli ölçüde olumsuz etkileyecek durumların ortaya çıkma olasılığını azaltmak için sistem, yazılım ve cihazlardaki güvenlik açıklarını hızlı ve etkin bir şekilde ele alarak yama yönetimini gerçekleştirmek üzere teknikler, tespit mekanizmaları, yama etki değerlendirme ve test süreçleri yürütülmektedir.

Bankada, güvenlik açıklarının tespitine ilişkin gerçekleştirilen izleme ve tarama faaliyetleri yapılmaktadır.

Bankada, siber olaylardan sonra bankacılık faaliyetlerini en az etkileyecek şekilde ve mümkün olan en kısa sürede BS hizmetlerini normal işleyişine döndürmek üzere, gerçekleşen siber olayların ele alınmasına ve takibine yönelik olarak bir siber olay yönetimi ve siber olaylara müdahale süreci oluşturulmuş olup, sızma testleri yapılmaktadır.

Bilgi varlıklarının tutulduğu sistem ve cihazlara fiziksel erişim ile ilgili uygulanan kontroller ile Banka veri merkezleri, sistem odaları ve ağ ekipman odalarına güvenlik engelleri ve giriş kontrolleri uygulanmaktadır.

Takasbank bilgi güvenliği politikası kapsamında süreçler tanımlı olup politika Banka Yönetim Kurulu tarafından onaylanmıştır. Aynı şekilde ISO 27001 sertifikasına uygun olan süreçler, "Finansal Piyasa Altyapıları için Siber Dayanıklılık" rehberi de göz önünde bulundurularak öz değerlendirme yapılmaktadır. Aynı zamanda tabi olunan düzenlemeler kapsamında yıllık olarak gerçekleştirilen bağımsız sızma testleri ve aylık periyotta zafiyet taramaları ile de süreç takip edilmekte ve iyileştirilmektedir. Takasbank bir banka olarak BDDK; sermaye piyasası kuruluşu olarak da SPK denetimlerine tabidir ve yılda bir bağımsız denetim kapsamında ilgili süreçler değerlendirilmektedir. ISO 27001 sertifikasına sahip olan Takasbank'ın her yıl standarda uygunluk denetimi gerçekleştirilmektedir.

Projeler sırasında oluşabilecek riskler de düzenli olarak değerlendirilmektedir. Takasbank bünyesinde geliştirilen tüm projelerin bileşenlerinin gerçek ortama alınmadan önce Bilgi Teknolojileri (BT) Ekipleri ve/veya kullanıcılar tarafından; güvenlik, doğruluk, performans, standartlara uygunluk, kullanıcı yönetimi ve diğer sistemlere etkileri ile ilgili test ve kontrolleri yapılmaktadır.

17.6. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun, geniş çaplı ve esaslı bozulmalara neden olacak durumlar dâhil önemli operasyonel bozulma riski yaratacak olayları ele alan bir iş sürekliliği planı olmalıdır. Planın ikinci bir tesisin kullanımını içermesi ve kritik bilgi teknolojileri (BT) sistemlerinin bozulma olaylarının ardından iki saat içinde operasyonlara kaldığı yerden devam etmesini sağlayacak şekilde tasarlanması gerekir. Bu plan, olağanüstü hallerde dahi finansal piyasa altyapısı kuruluşunun bozulma olayının yaşandığı günün sonunda mutabakatı tamamlayabilmesini sağlayacak şekilde hazırlanmalıdır. Finansal piyasa altyapısı kuruluşu söz konusu düzenlemeleri düzenli olarak test etmelidir.

Bankanın iş sürekliliği gereksinimlerini yerine getirmek üzere gerekli olan tüm süreçler ve iş akışları; İş Sürekliliği Planı ve İş Sürekliliği Prosedürü ile İş Sürekliliği Yönergesi kapsamındadır.

İş Sürekliliği Yönetim Gözden Geçirme (YGG) toplantıları, Genel Müdür başkanlığında tüm kritik iş ve BT birimlerinin yöneticilerinin katılımıyla en az yılda bir defa yapılmaktadır. YGG toplantılarında gündeme gelen kritik konularda, sürecin sahibi iş biriminin yönlendirmeleri ile konunun ilerlemesi sağlanmaktadır.

İş ve Bilgi Sistemleri Süreklilik (BSSK) Komitesi;

- a) Meydana gelen olaylarla ilgili bütün faktörleri göz önünde bulundurarak kriz durumu olduğunu ilan etmekle, Bilgi Sistemleri Süreklilik Planının devreye alınmasına karar vermekle ve diğer kurtarma, süreklilik ve müdahale ekipleriyle koordinasyonu sağlamakla,
- b) İSYS'nin planlanması, uygulanması, kontrolü ve iyileştirilmesi kapsamındaki faaliyetlerde danışmanlık görevi yapmakla,
- c) Dönemsel toplantılarda Bankanın faaliyetlerinin ve hizmetlerinin sürekliliğiyle ilgili tabi olduğu yürürlükteki yasal ve düzenleme amaçlı gereksinimleri ve bunlar ile ilgili atılan veya atılması gereken adımları değerlendirmekle

yükümlüdür.

Takasbank iş sürekliliği planına uygun olarak, iş etki analizleri yapılmakta, hedefler belirlenmekte ve hizmet kurtarma planları buna uygun olarak oluşturulmaktadır. Olağanüstü Durum Operasyon Merkezi kurulmuştur.

FPA'nın iş sürekliliği planı, FPA'ya konu olan hem iş hizmetlerinin hem de bu işleri gerçekleyen hizmetlerin (enabler) hizmet sahipleri tarafından hazırlanmıştır. Yıl içerisinde en az yılda bir test edilmektedir. Hizmet Geri Kurtarma Zaman Hedefi hizmet sahiplerince belirlenmiştir ve FPA bünyesinde verilen servislerin RTO hedefleri 2 saat olarak belirlenmiştir. 2 saatte geri kaldırılamayacak olan servisler için yedek veri merkezinden veya yedek operasyon merkezinden çalışmayı içeren geçiş planı da ayrıca hazırlanmıştır. RTO'lara uyumluluk yılda en az bir kez gerçekleştirilen olağanüstü durum tatbikatlarında test edilmektedir.

Her yıl gerçekleştirilen Takasbank Olağanüstü Durum Tatbikatları; tüm katılımcılarımız ve Borsa Grubunda yer alan BİST ve MKK ile müştereken gerçekleştirilmektedir. Ayrıca her tatbikat öncesinde kritik servis sağlayıcılar ile iletişime geçilerek tatbikatın zamanlaması ve senaryosu paylaşılmakta ve destek verecek personellerinin bilgileri istenmektedir. Bu kişiler tatbikata uzaktan destek vermektedir. Takasbank, bağımlı olduğu Borsa İstanbul, TCMB, MKK, EPIAŞ gibi kurumlarla koordinasyon içerisinde ve tüm kritik

süreçlerini tamamıyla kapsayacak şekilde iş sürekliliği düzenlemelerini gerçekleştirmekte olup, kendi testlerinde olduğu gibi tüm bu kurumların iş sürekliliğine ilişkin testlerine de katılım sağlamaktadır. Gerçekleştirilen testlere ilişkin olarak hazırlanan değerlendirme raporları, katılımcılarla paylaşılmakta, birlikte değerlendirilmekte ve gerekli görülen hususlar için iyileştirme aksiyonları planlanmaktadır.

Kritik hizmetler için Bilgi Sistemleri Süreklilik Planları en az yılda bir kez gözden geçirilmekte ve Olağanüstü Durum Tatbikatı bünyesinde test edilmektedir. Ek olarak birim testler ve/veya masa başı testleri de hizmet sahiplerince yapılmaktadır. Hizmete ait kurtarma planlarının, hizmete ait ne gibi riskler içerdiği ve bu riskli durumlar oluştuğunda hangi stratejileri yürüteceği hizmet sahipleri tarafından belirlenmiştir. BS Süreklilik Planında, kesinti durumuna göre manuel süreçlerle işin yürütülmesi, üyeler yerine talimatla iş birimleri tarafınca işlerin yürütülmesi, alternatif uygulamaların kullanılması vb. kurtarma yolları da dikkate alınarak aktivitelerin planlanması göz önünde bulundurulmuştur.

Takasbank'ın bir iletişim planı ve bu plan dâhilinde hem normal zamanda hem de kriz anında kullanılması gereken iletişim metinlerini gösteren İş Sürekliliği Planında yer alan İletişim Tablosu dokümanı bulunmaktadır.

Gün sonu verilerinin her gün yedekleri alınmakta olup, şirketteki veriler yasal saklama süreleri ile saklanmaktadır. Ayrıca eşanlı olarak birincil veri merkezine ek olarak ikincil veri merkezine de veriler yansıtılmaktadır.

İkincil veri merkezi Ankara'da Ümitköy'de Türk Telekom Veri Merkezi'ndedir (ODVM). Yeterli bir altyapı Türk Telekom A.Ş. tarafından oluşturulmuştur. Veri merkezi günümüzde kabul görmüş veri merkezi standartlarını sağlamaktadır. ODVM sistemleri Bankamız fonksiyolarını ve diğer kurumlar ile olan haberleşmeyi gerçekleştirebilecek kapasitededir.

İkincil operasyon merkezi Olağanüstü Durum Operasyon Merkezi (ODOM) Borsa İstanbul Yenibosna yerleşkesindedir. Takasbank'a olan uzaklığı yaklaşık 30 km'dir. Yaşanacak herhangi bir olağanüstü durumda kullanılabilmesi için yeterli personele hizmet edebilecek şekilde oluşturulmuştur. Yeterli sayıdaki personel mevcut istemci makinaları kullanarak ikincil veri merkezine (ODVM) hızlıca erişim sağlayabilirler.

Yılda en az bir kez olmak üzere Tahliye Tatbikatı da yapılmaktadır. Tüm Banka çalışanlarına, İSYS farkındalığına yönelik düzenli olarak eğitimler düzenlenmektedir. Ayrıca, Acil Durum Ekiplerinde yer alan ekip üyeleri de ilk yardım eğitimi, yangın güvenliği ve müdahale eğitimi, arama-kurtarma eğitimi ve enkaza müdahale-deprem-afet hazırlık eğitimi almaktadır.

17.7. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun, önemli katılımcıların, diğer finansal piyasa altyapısı kuruluşlarının, hizmet ve destek sağlayıcılarının kendi operasyonlarına yarattığı riskleri belirlemesi, izlemesi ve yönetmesi gerekir. Ayrıca bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu kendi operasyonlarının diğer finansal piyasa altyapısı kuruluşlarına yarattığı riskleri de belirlemeli, izlemeli ve yönetmelidir.

Banka'nın BİAŞ ve MKK kaynaklı riskleri operasyonel risk kapsamında değerlendirilmektedir. MKK ve BİAŞ kaynaklı riskler Operasyonel Risk Veri Tabanı ve Operasyonel Risk Kayıp Veri Tabanı aracılığıyla

izlenmekte olup, Banka'nın Operasyonel Risk Kayıp Veri Tabanı'nda MKK ve BİAŞ kaynaklı herhangi bir kayıp bulunmamaktadır.

Takasbank Operasyonel Risk Yönetimi Prosedürü uyarınca Banka'nın her bir birimi tarafından servis bazlı olarak tanımlanan riskler Operasyonel Risk Veri Tabanı aracılığıyla izlenmektedir. Asgari yılda bir kez güncellenen Operasyonel Risk Veri Tabanı'nda, Banka Servis Kataloğu baz alınarak Risk Yönetimi Birimi ile İç Kontrol Birimi koordinasyonunda tüm birimlerle karşılıklı görüşmeler yapılarak servislerin içerdiği riskler ve bu risklere ilişkin olarak tesis edilen kontroller servis sahipleri ve/veya risk ve kontrol sorumluları tarafından tüm Banka personelinin erişimine her an açık olan ortak bir alanda istenildiğinde tanımlanabilmekte, söz konusu veri tabanına ilişkin kayıtlar Yönetim Beyanı çalışmalarına da girdi teşkil etmektedir. Net risk düzeyi, operasyonel risk iştahına eşit veya operasyonel risk iştahının üzerinde olan riskler için önerilen aksiyonlar ile anahtar risk göstergeleri İç Kontrol Birimi tarafından takip edilmekte ve söz konusu riskler Risk Yönetimi Birimi tarafından Üst Yönetim'e raporlanarak gerekli aksiyonların alınması sağlanmaktadır.

Destek hizmeti kuruluşlarından sağlanan hizmetlerin sürekliliğini teminen hizmet alımlarından kaynaklanabilecek riskler Banka tarafından değerlendirilmektedir. Bu kapsamda BDDK tarafından yayımlanan Bankaların Destek Hizmeti Almalarına İlişkin Yönetmelik uyarınca yıllık bazda risk yönetimi programı oluşturulmakta ve destek hizmeti alınan kuruluşlar hakkında Risk Yönetimi Birimi tarafından hazırlanan Risk Analizi Raporu ve destek hizmetini alan ilgili birimce hazırlanan teknik yeterlilik raporu asgari yılda bir kez Denetim Komitesi değerlendirme raporu ekinde Yönetim Kurulu'na raporlanmaktadır. Bununla birlikte, Banka tarafından tedarikçilerin kritiklik seviyeleri tespit edilmekte ve önemli tedarikçiler belirlenmektedir.

Dış hizmet sağlayıcılarla yapılan sözleşmelerde karşı tarafın yükümlülükleri açıkça belirlenmiş olup, hizmetin kritikliğine göre farklı hizmet seviye anlaşması hükümleri (müdahale şekli ve süresi, bakım koşulları ve cezai hükümler gibi) sözleşmede yer almaktadır. Hizmet seviyesi anlaşması hükümlerine uyumun takibi açısından hazırlanan BT Dış HSA Değerlendirme Dönemsel Raporu gerekli aksiyonların alınmasının sağlanmasını teminen Satınalma Ekibi tarafından hazırlanarak süreç yürütülür. Bu süreçler ile tedarikçi performanslarının değerlendirilmesine, önemlilik analizlerinin yapılmasına, teknik yeterlilik raporlarının ve bilgi notlarının (risk değerlendirmesi ve çıkış stratejisi vb. hususları içeren) hazırlanmasına ilişkin süreçler Takasbank Satın Alma Yönergesi, Takasbank Satın Alma Prosedürü, Takasbank Tedarikçi İlişkileri Yönetimi Prosedürü, Takasbank Destek Hizmeti ve Dış Hizmet Alım Prosedürü ile Takasbank Dış Hizmet Alımlarına İlişkin Hizmet Seviyesi Anlaşmaları Prosedürü'nde detaylı bir şekilde yer almaktadır. Bununla birlikte, Takasbank Bilgi Varlıklarının Dış Kurumlarca Kullanım Sorumlulukları Beyanı sözleşmelere ek yapılmaktadır.

Alım konusu hizmetin dış hizmet alım kapsamına girip girmediği hususu hizmeti talep eden bölüm/ekip tarafından, Gizlilik, Bütünlük, Kullanılabilirlik, Uyum, Finans, İtibar, Erişim ve Yetkilendirme etkisi göz önünde bulundurularak değerlendirilir. Değerlendirme çalışması Mevzuat ve Uyum Birimi ve Bilgi Sistemleri Kontrol Ekibine gönderilir. Aksi bir görüş olması durumunda ilgili Ekibe görüşler iletilir. Hizmeti talep eden Bölüm/Ekibin verdiği karar nihai karar olarak uygulanır. Dış hizmet olarak seçilen tedarikçiler için Teknik Yeterlilik Raporu hazırlanır. Tedarikçi yönetim sürecine ilişkin olarak İç Kontrol Birimi tarafından da periyodik kontroller gerçekleştirilmektedir.

Banka, hizmetin kritikliğine göre tedarikçi firmalardan/dış hizmet sağlayıcılardan temin edilen hizmetler dolayısıyla maruz kalınabilecek risklerden dolayı oluşabilecek zararların tazmin edilebilmesi amacıyla ilgili şirketlerden sorumluluk sigortası yaptırmalarını da talep edebilmektedir. Takasbank, dışarıdan aldığı hizmetler için, hizmet sağlayıcılar ile arasında hizmet seviye anlaşmalarına sahiptir. Sağlanan hizmetler, bu anlaşmalar kapsamında izlenmekte ve dönemsel olarak yapılan değerlendirmelerle hizmet sağlayıcıların performansları ölçülmektedir.

Destek hizmeti ve dış hizmet alınan firmalardan alınan servisler Satınalma Ekibi tarafından altı aylık bazda takip edilmekte olup, BT Dış Hizmet Seviyesi Anlaşmaları Değerlendirme Raporu oluşturulmaktadır. Ek olarak Özet BS Risk Değerlendirme Raporu Yönetim Kurulu'na raporlanmaktadır.

Banka'nın bilgi teknolojileri yönetim süreçleri denetimi BDDK, SPK ve TCMB'nin bilgi sistemleri mevzuatı hükümleri esas alınarak gerçekleştirilmekte olup, ayrıca Banka'nın hizmet aldığı destek ve dış hizmet kuruluşları da bu kapsamda Bankamız İç Denetim Birimi tarafından denetlenmektedir. Bununla birlikte, İç Kontrol Birimi tarafından da dış hizmet kuruluşlarına yönelik kontroller gerçekleştirilebilmektedir.

Banka'nın maruz kaldığı/kalabileceği operasyonel riskler satın alınan sigorta poliçeleri ile büyük ölçüde teminat altına alınmaktadır.

Hizmetlerimiz kaynaklı bağımlı olduğumuz diğer paydaşlar ile testler ortak koordine edilmekte, senaryolar ortak belirlenmektedir. Ayrıca ilgili parti analizleri çalışması her yıl düzenli olarak gözden geçirilmekte, iş sürekliliği kapsamındaki iletişim verimliliği, söz konusu kurumların İSYS olgunluğu, riskler ve iyileştirilmesi gereken noktalar belirlenmektedir. İş sürekliliği mevzuatı, prensipler ve gereksinimler, özellikle en yüksek bağımlılık noktamız olan BİAŞ ve MKK ile ortak oluşturulmuş Borsa Grubu İş Sürekliliği Çalışma Komitesi'nce değerlendirilmekte ve uyumlaştırılmaktadır. Ayrıca üç kurum için ortak hazırlanmış olan bir Borsa İstanbul Grubu Acil Durum PlanıDokümanı bulunmaktadır.

CPMI-IOSCO 17 No.lu Prensibi İçin Takasbank Değerlendirme Sonucu

Uyumlu ☒ <i>(Observed)</i>	Genelde Uyumlu ☐ <i>(Broadly Observed)</i>	Kısmen Uyumlu ☐ <i>(Partly Observed)</i>	Uyumsuz ☐ <i>(Not Observed)</i>	Uygulanabilir Değil ☐ <i>(Not Applicable)</i>
---	--	--	---	---

Takasbank, içsel ve dışsal operasyonel risk kaynaklarını tanımlamakta, uygun sistem ve kontroller kullanarak söz konusu risklerin olası etkilerini azaltmaktadır. Sistemler yüksek seviyede güvenlik ve operasyonel güvenilirlik sağlayacak şekilde tasarlanmakta ve yeterli ve ölçeklenebilir kapasiteye sahip bulunmaktadır. İş sürekliliği yönetimi, meydana gelebilecek geniş çaplı ve çok önemli aksaklık durumunda dahi işlemlerin zamanında kurtarılmasını ve Takasbank'ın yükümlülüklerini yerine getirebilmesini sağlamayı amaçlamaktadır.

Principle 18: Access and participation requirements:

An FMI should have objective, risk-based, and publicly disclosed criteria for participation, which permit fair and open access.

Key considerations

- 1. An FMI should allow for fair and open access to its services, including by direct and, where relevant, indirect participants and other FMIs, based on reasonable risk-related participation requirements.*
- 2. An FMI's participation requirements should be justified in terms of the safety and efficiency of the FMI and the markets it serves, be tailored to and commensurate with the FMI's specific risks, and be publicly disclosed. Subject to maintaining acceptable risk control standards, an FMI should endeavour to set requirements that have the least-restrictive impact on access that circumstances permit.*
- 3. An FMI should monitor compliance with its participation requirements on an ongoing basis and have clearly defined and publicly disclosed procedures for facilitating the suspension and orderly exit of a participant that breaches, or no longer meets, the participation requirements.*

Prencip 18: Erişim ve katılım gereklilikleri

Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun, erişimin serbest ve adil olmasını sağlayan, objektif, risk-tabanlı ve kamuya açıklanmış katılım kriterlerine sahip olması gerekir.

Önemli hususlar

18.1. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun, doğrudan katılımcılara ve ilgili hallerde, dolaylı katılımcılara ve diğer finansal piyasa altyapısı kuruluşlarına, kendi hizmetlerine adil ve serbest erişim imkânını risk-bazlı makul katılım gereklilikleri çerçevesinde sağlaması gerekir.

Takasbank merkezi karşı taraf hizmeti verdiği piyasa ve sermaye piyasası araçları için üyelik tesisinde objektif, şeffaf ve risk bazlı bir değerlendirme sistemi uygulamaktadır.

MKT üyelerinin sağlaması gereken asgari şartlar Merkezi Karşı Taraf Yönetmeliği'nin 7'nci maddesinde sayılmaktadır. Buna göre MKT üyesi olabilmek için;

- Merkezi Takas Yönetmeliği hükümleri uyarınca Takasbank'a üye olunması,
- Takasbank tarafından takas veya MKT hizmeti verilen piyasa veya sermaye piyasası araçlarında ilgili mevzuata aykırılıklar sebebiyle işlem yapma yetkisinin kaldırılmamış olması,
- İçeriği Takasbank tarafından belirlenen MKT hizmetine ilişkin sözleşme ve/veya taahhütnamelerin imzalanarak Takasbank'a ibraz edilmiş olması,
- MKT hizmetinin sürekliliğini teminen gerekli bilgi işlem, risk yönetimi, iç kontrol ve iç denetim mekanizmalarının oluşturulmuş ve işler hale getirilmiş olması,
- MKT hizmetlerine taraf olabilmek için Takasbank tarafından piyasa veya sermaye piyasası aracı bazında belirlenecek asgari öz sermayeye sahip olunması,

- e) Mali bünyesinin MKT hizmetlerine taraf olduğu piyasa veya sermaye piyasası araçlarına ilişkin Takasbank'a karşı taahhütlerini yerine getirebilecek düzeyde olması,
- f) MKT hizmeti sunulacak piyasaların veya sermaye piyasası araçlarının özel niteliklerine göre öngörülebilecek ek şartların sağlanmış olması,
- g) Takasbank tarafından talep edilecek diğer bilgi ve belgelerin sunulmuş olması.

gerekmektedir.

Ayrıca; Piyasa Yönerge ve Prosedürü'lerinde "Üyeliğe İlişkin Esaslar" başlıklı Bölümde üyelik katılım şartları üyelik türü bazında detaylı olarak belirtilmiş olup, Takasbank internet sitesinde ulaşılabilir durumdadır. Bununla birlikte, Bankamızla imzalanacak Üyelik Sözleşmesi standart içeriğe sahip olup, sözleşme öncesi bilgi formu ve sözleşme Takasbank internet sitesinde ulaşılabilir durumdadır.

Üyeliğe başvuru ve kabul sürecinde, sermaye piyasası mevzuatına göre ilgili piyasalarda sahip olunan aracılık yetki tipine, özkaynak seviyesi ve mali veya teknik yeterliliğe göre yapılabilecek, genel ve doğrudan takas üyeliği (doğrudan katılım) veya işlemci kuruluş (dolaylı katılım) şartlarının farklılaştırılması dışında herhangi bir ayrımcı uygulama veya kısıtlama söz konusu değildir.

18.2. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun katılım gerekliliklerinin finansal piyasa altyapısı kuruluşunun ve finansal piyasa altyapısı kuruluşunun hizmet sunduğu piyasaların güvenliğini ve verimliliğini desteklemesi, finansal piyasa altyapısı kuruluşunun spesifik risklerine göre özel hazırlanması ve bunlarla orantılı olması ve kamuya açıklanması gerekir. Uygun risk-kontrol standartlarının bulunması koşuluyla bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu, erişim üzerinde şartların imkân verdiği en düşük-kısıtlayıcı etkiyi yaratan gereklilikler belirlemeye gayret etmelidir.

Takasbank'ın merkezi karşı taraf hizmeti verdiği piyasalarda üyelik doğrudan ve genel merkezi karşı taraf takas üyeliği olmak üzere iki şekilde uygulanmaktadır. Doğrudan MKT üyeleri sadece kendilerinin ve/veya müşterilerinin takas hizmetlerini gerçekleştirmeye yetkilidir. Genel MKT üyeleri ise kendilerinin ve/veya müşterilerinin takas işlemlerinin yanı sıra işlemci kuruluşların takas işlemlerini de gerçekleştirmeye yetkilidirler. Üyelik türleri arasındaki ayrım, üyelik şartlarında uygulanan sermaye tutarı, iç sistemlerinin ve teknik altyapısının yeterliliği ile Takasbank tarafından gerçekleştirilen içsel derecelendirme, mali tahlil ve istihbarat çalışmalarının sonuçları göz önünde bulundurularak yapılmaktadır. Her bir üyelik türü ve üyelik türleri arasında geçiş için aranan şartlar Piyasa Yönergesinde belirtilmektedir ve Takasbank internet sitesinde ulaşılabilir durumdadır.

Diğer taraftan MKT üyeliği için başvuran aracı kurumların, ilgili piyasalarda ve/veya sermaye piyasası araçlarında işlem aracılığı ve saklama yapma hususunda Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yetkilendirilmiş olması gerekmektedir. Sermaye Piyasası Kurulu aracı kurumları 'dar yetkili', 'kısmi yetkili' ve 'geniş yetkili' olarak üç sınıfta yetkilendirmekte, ancak kısmi ve geniş yetkili kurumlar 'işlem aracılığı ve saklama' yapabilmektedir. Doğrudan ve/veya genel takas üyeliği için 'işlem aracılığı ve saklama yetkisi' şartı bulunmaktadır. Sermaye Piyasası Kurulu aracılık tipi yetkilendirmesini aracı kurumların taleplerini ve özkaynak tutarlarını dikkate alarak belirlemektedir. Bunun dışında banka statüsündeki aracı kurumların bazı alanlardaki yetkileri Sermaye Piyasası Kurulu tarafından kısıtlanmış durumdadır.

MKT Yönetmeliği'nin 7'nci maddesine, Takasbank'a MKT üyesi olabilecek kurumlar için aranan;

- Takasbank tarafından takas veya MKT hizmeti verilen piyasa veya sermaye piyasası araçlarında ilgili mevzuata aykırılıklar sebebiyle işlem yapma yetkisinin kaldırılmamış olması,
- MKT hizmetinin sürekliliğini teminen gerekli bilgi işlem, risk yönetimi, iç kontrol ve iç denetim mekanizmalarının oluşturulmuş ve işler hale getirilmiş olması,
- MKT hizmetlerine taraf olabilmek için Takasbank tarafından piyasa veya sermaye piyasası aracı bazında belirlenecek asgari öz sermayeye sahip olunması,
- Mali bünyesinin MKT hizmetlerine taraf olduğu piyasa veya sermaye piyasası araçlarına ilişkin Takasbank'a karşı taahhütlerini yerine getirebilecek düzeyde olması

türünden şartlar hem piyasaların, hem bu koşulları sağlayan MKT üyelerinin hem de Takasbank'ın güvenliğini gözetmekte ve adil bulunmaktadır. Üyelik koşulları arasında erişimi sebepsiz adil olmayan bir şekilde kısıtlayan bir şart bulunmamaktadır. MKT hizmeti verilen piyasalar özelinde aranabilecek özel şartlar Piyasa Yönergesinde açıklanmaktadır.

Aynı kategorideki üyeler, kendilerine tahsis edilen risk limitleri dâhilinde MKT hizmetlerine eşit koşullarda erişebilmektedir. Limitler MKT üyelerinin içsel kredi derecelendirme sonuçları ve özkaynakları dikkate alınarak belirlenmekte, limitlerin aşılması halinde artırımı teminat yükümlülükleri ile karşılaşılmaktadır. Dolayısı ile her bir MKT üyesinin artırımı teminat yükümlülüğü ile karşılaşma seviyesi risk bazlı olarak farklılaşmaktadır. Üyelerin limitleri yılda iki kez düzenli olarak gözden geçirilmektedir.

18.3. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun kendi katılım gerekliliklerine uyumu sürekli izlemesi ve katılım gerekliliklerini ihlal eden veya artık karşılayamayan bir katılımcının sistem katılımının geçici olarak durdurulmasını ve sistemden düzenli çıkışını sağlamaya yönelik açık bir şekilde tanımlanmış ve kamuya açıklanmış prosedürlerinin bulunması gerekir.

Üyelik için gerekli şartların üyeliğin tesisinden sonra da devamlılık göstermesi beklenmekte, yeterli özkaynak ve mali güce sahip olma kriterinin karşılanmaya devam edilip edilmediği yılda asgari iki kez Haziran ve Aralık dönemlerinde İçsel Kredi Derecelendirme ve Değerlendirme Sistemi aracılığı ile kontrol ve analiz edilmektedir. Kontrol ve analizde kullanılan bilgilerin ilgili döneme ait olması zorunlu bulunmaktadır. Ayrıca Takasbank İç Denetim Birimi tarafından, MKT üyelerinin, bilgi işlem, risk yönetimi, iç kontrol ve iç denetim mekanizmaları başta olmak üzere üyelik şartlarını taşımaya devam edip etmedikleri yerinde incelenebilmektedir.

MKT üyelerini faaliyetlerinin kısıtlanması MKT Yönetmeliği'nin 14'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Maddeye göre; faaliyetleri Sermaye Piyasası Kurulu ya da ilgili kamu kurum/kuruluşları tarafından sınırlandırılan veya geçici olarak durdurulan üyelerin merkezi karşı taraf üyesi olarak gösterdikleri faaliyetleri, ilgili kurumlardan aksi yönde gelecek bir bildirim kadar Takasbank tarafından kısıtlanmaktadır. Yine aynı madde uyarınca, Takasbank tarafından herhangi bir MKT üyesinin mali yeterliliğinin yüklenmekte olduğu riskler karşısında yetersiz kaldığının tespiti durumunda Yönetim Kurulu, söz konusu MKT üyesinin MKT hizmeti verilen piyasa veya sermaye piyasası aracı bazında faaliyetlerini kısıtlayabilmektedir. Esasen Takasbank'ın herhangi bir MKT üyesinin yükümlülüklerini kısmen veya tamamen yerine getiremeyeceğini öngörmesi halinde, durumu sebeplerini de içeren tüm tevsik edici bilgi ve belgelerle birlikte ivedilikle Sermaye Piyasası Kuruluna ve ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşlarına

bildirilmesi MKT Yönetmeliği'nin 13'üncü maddesi ile zorunlu tutulmuştur. Dolayısı ile acil bir durumda bildirim için mutlaka Yönetim Kurulu'nun kısıtlama kararının beklenmesine gerek bulunmamaktadır.

Esasen, Takasbank Yönetim Kurulu'nca MKT üyelerine tahsis edilen risk limitlerinin kullanımı, Takasbank Krediler Yönergesi'nde Yönetim Kurulu'nun Genel Müdürlüğe verdiği yetki çerçevesinde, üyelik şartlarının yitirildiğinin anlaşılması, üyenin taşıdığı risklerin mali yeterliliğini aşacak düzeyde olduğunun tespiti, üyenin faaliyetleri ile ilgili belirsizlik oluşması veya başka bir sebeple gerekli görüldüğü takdirde geçici veya sürekli olarak durdurulabilmekte ve gerektiğinde piyasa işleticisi ile koordinasyon sağlanarak üyenin emir iletimi ve pozisyon alması engellenebilmektedir. Dolayısıyla yaşanacak ani olumsuzluklara karşı, Yönetim Kurulu'nca karar alınmasına kadar geçecek sürede, çok hızlı bir şekilde reaksiyon göstermek Takasbank'ın imkânları dâhilindedir.

MKT Yönetmeliği'nin 14'üncü maddesi uyarınca faaliyetleri kısıtlanan MKT üyesine; Takasbank tarafından, faaliyet kısıtlamasına konu hususlardaki yetersizliklerin giderilmesini teminen piyasa kuralları ve işlem saatleri dikkate alınarak altı ayı aşmamak üzere bir süre verilebilmekte, bu süre sonunda faaliyetlerinin kısıtlanmasına sebep olan koşulların bir veya birkaçının devam etmesi durumunda Yönetim Kurulu, MKT üyesinin üyeliğini sona erdirmeye yetkili bulunmaktadır.

MKT üyeliğinin sona ermesi MKT Yönetmeliği'nin 15'inci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre MKT üyeliği, Takasbank Yönetim Kurulu'nun re'sen veya üyenin başvurusu üzerine vereceği kararla sona ermektedir. Yönetim Kurulu, MKT Yönetmeliği ve ilgili diğer düzenlemelerde belirlenen MKT üyeliği şartlarından herhangi birinin kaybedildiğinin Takasbank tarafından tespit edilmesi veya MKT Yönetmeliği veya ilgili diğer düzenlemelerde yer alan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi nedeniyle MKT sisteminin güvenli ve kesintisiz işlemlerini tehlikeye düşürecek önemli nitelikte risklerin ortaya çıktığının Takasbank tarafından tespit edilmesi halinde MKT üyeliğini re'sen sona erdirebilmektedir. MKT üyeliğinin sona erdirilmesi durumunda dâhi, üyeliğin sona erdirilmesine ilişkin Yönetim Kurulu kararı tarihine kadar yapılmış işlemlerle ilgili MKT üyeliği sona eren kuruluşun Takasbank'a karşı MKT Yönetmeliği ve ilgili diğer düzenlemeler kapsamındaki yükümlülükleri devam etmektedir. Dolayısı ile üyeliğin düzenli bir şekilde sona erdirilmesi ile ilgili önlemler alınmış durumdadır.

MKT Yönetmeliği'nin 14'üncü maddesinin beşinci fıkrası uyarınca, faaliyetleri kısıtlanan MKT üyesi hakkında; Sermaye Piyasası Kurulu ile ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşlarının onayı alınmaksızın, kamuya açıklama yapılması mümkün değildir. Faaliyet kısıtlaması hakkında kamuya açıklama için hem Sermaye Piyasası Kurulu'ndan hem de eğer faaliyeti kısıtlanan MKT üyesi örneğin bir banka ise BDDK'dan izin alınması gerekmektedir. MKT üyeliğinin üyenin talebi ile sona erdirilmesi halinde, kamuya açıklama yapılması ile ilgili MKT mevzuatında özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak böyle bir durumda hem üyelik listeleri güncellenmekte hem de MKT üyeliği herhangi bir sebeple sona eren kurumların listesi internet sitesinde kamunun erişimine açık bulunmaktadır. Temerrüde bağlı olarak MKT üyeliğinin sona erdirilmesi halinde ise hem temerrüt halinin hem de buna bağlı olarak yaşanacak gelişmelerin duyurulması ile ilgili hususlar MKT Temerrüt Yönetimi Komitesi'nca kararlaştırılacaktır.

CPMI-IOSCO 18 No.lu Prensihi İçin Takasbank Değerlendirme Sonucu

Uyumlu ☒ (Observed)	Genelde Uyumlu ☐ (Broadly Observed)	Kısmen Uyumlu ☐ (Partly Observed)	Uyumsuz ☐ (Not Observed)	Uygulanabilir Değil ☐ (Not Applicable)
--	---	---	--	--

Takasbank, adil bir şekilde uygulanan objektif, risk-tabanlı ve kamuya açıklanmış üyelik kriterlerine sahiptir.

Principle 19: Tiered participation arrangements

An FMI should identify, monitor, and manage the material risks to the FMI arising from tiered participation arrangements.

Key considerations

1. An FMI should ensure that its rules, procedures, and agreements allow it to gather basic information about indirect participation in order to identify, monitor, and manage any material risks to the FMI arising from such tiered participation arrangements.
2. An FMI should identify material dependencies between direct and indirect participants that might affect the FMI.
3. An FMI should identify indirect participants responsible for a significant proportion of transactions processed by the FMI and indirect participants whose transaction volumes or values are large relative to the capacity of the direct participants through which they access the FMI in order to manage the risks arising from these transactions.
4. An FMI should regularly review risks arising from tiered participation arrangements and should take mitigating action when appropriate.

Prensip 19: Kademeli katılım düzenlemeleri

Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu kademeli katılım düzenlemelerinden kaynaklanan finansal piyasa altyapısı kuruluşuna yönelik önemli riskleri belirlemeli, izlemeli ve yönetmelidir.

Önemli hususlar

19.1. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu, kendi kurallarının, prosedürlerinin ve anlaşmalarının, kademeli katılım düzenlemelerinden kaynaklanan önemli riskleri belirlemek, izlemek ve yönetmek üzere, dolaylı katılım hakkında gerekli temel bilgileri edinmesine imkân verdiğinden emin olmalıdır.

Takasbank'ın MKT düzenlemeleri, doğrudan MKT üyesi olamayan veya olmak istemeyen aracı kurumların (işlemci kuruluşların) genel takas üyelerini kullanarak dolaylı bir şekilde MKT hizmetlerine erişebilmesini öngörmektedir. Genel MKT üyeliği koşulları, doğrudan MKT üyeliği koşullarına rağmen çok daha ağır olup, işlemci kuruluşlardan kaynaklanabilecek mali ve operasyonel risklerin genel MKT üyeleri tarafından

rahatlıkla yönetilmesi öngörülmektedir. Genel MKT üyeleri işlemci kuruluşların işlemlerinden Takasbank'a karşı doğrudan sorumlu olacaklardır.

İşlemci kuruluşların MKT hizmetlerinden faydalanma esasları MKT Yönetmeliği'nin 16'ncı maddesinde özel olarak düzenlenmiştir. Buna göre; İşlemci kuruluşlar aşağıdaki hususların temini ile yükümlüdür:

- a) Müşteri pozisyon ve teminatlarının gerek kendisi gerekse MKT üyesi nezdinde izlenmesi ve teminatlandırma yöntemleri ile ilgili olarak bu Yönetmelik ve ilgili Piyasa Yönergelerinde yer alan düzenlemelere uymak,
- b) Müşteri varlık ve teminatlarının izlenmesine ve saklanmasına ilişkin Kanun ve diğer ilgili düzenlemelerde yer alan tüm ilke ve kurallara uygun hareket etmek,
- c) Bağlı olduğu genel MKT üyesi nezdindeki kendi müşterilerine ait hesaplar ile kendi nezdindeki müşteri pozisyon ve teminatlarına ilişkin kayıtlar arasında sürekli mutabakatı tesis etmek,
- d) Kendi müşterilerine ait genel MKT üyesi nezdinde açılan teminat hesapları üzerindeki tasarruf yetkisinin ilgili genel MKT üyesine ait olduğu ve Takasbank tarafından bu yetkinin sadece bulunması gereken teminatla sınırlı olarak kısıtlandığı hususlarında müşterilerinin tam ve doğru olarak bilgilendirilmesini temin etmek,
- e) MKT Yönetmeliği kapsamındaki iş ve işlemleri ile ilgili olarak ilgili genel MKT üyesi, Takasbank ve Sermaye Piyasası Kurulu tarafından gerekli görülen hususlarda talep edilecek her türlü bilgi ve belgeyi vermek ve Takasbank ile Kurul tarafından görevlendirilenlerce yapılacak incelemelerde her türlü desteği sağlamak.

İlgili genel MKT üyesi tarafından, herhangi bir işlemci kuruluşun yukarıda sayılan yükümlülüklerini kısmen veya tamamen yerine getirmediğinin tespiti halinde durum söz konusu yükümlülüklerin yerine getirilmediğini tevsik edici tüm bilgi ve belgelerle birlikte ivedilikle Takasbank'a iletilir ve söz konusu aykırılıkların giderilmesini teminen gerekli tüm tedbirler alınır.

Genel MKT üyesi tarafından alınan tüm tedbirlere rağmen ilgili işlemci kuruluşun yükümlülüklerini tam olarak yerine getirmediği hallerde işlemci kuruluşun müşterilerine ait pozisyon ve teminatlar, aralarındaki sözleşme çerçevesinde ilgili MKT üyesinin Takasbank'a ilettiği talep üzerine, ilgili genel MKT üyesine devredilir. İşlemci kuruluş devredilen müşteri pozisyon ve teminatlarına ilişkin sahiplik bilgilerini, devralan üyeye bildirir. Takasbank tarafından, ilgili MKT üyesinden alınan devir gerekçeleri ile devir işlemi hakkında 1 iş günü içinde Kurula ve ilgili kamu otoritesine bilgi verilir.

19.2. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu, direk ve dolaylı katılımcılar arasında bulunan ve finansal piyasa altyapısı kuruluşunu etkileyebilecek önemli bağımlılıkları tespit etmelidir.

MKT hizmeti verilen piyasalarda halen dolaylı işlem yapan işlemci kuruluş bulunmamakta, ancak bulunması halinde MKT Yönetmeliği'nin 16'ncı maddesi çerçevesinde Takasbank kendisini etkileyebilecek bağımlılıkları tespit etme imkânına sahip bulunmaktadır.

19.3. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu, kabul ettiği işlemlerin büyük bir kısmından sorumlu dolaylı katılımcıları ve direk katılımcıların kapasitesine kıyasla işlem hacimleri veya değerleri daha büyük olan ve bu işlemlerden doğan riskleri yönetebilmek için finansal piyasa altyapısı kuruluşuna direk katılımcılar üzerinden erişen dolaylı katılımcıları belirlemelidir.

MKT hizmeti verilen piyasalarda halen dolaylı işlem yapan işlemci kuruluş bulunmamakta, ancak bulunması halinde MKT Yönetmeliği'nin 16'ncı maddesi çerçevesinde Takasbank kendisini etkileyebilecek bağımlılıkları tespit etme imkânına sahip bulunmaktadır.

19.4. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşuna kademeli katılım düzenlemelerinden doğan riskleri düzenli olarak gözden geçirmesi ve gerekli durumlarda risk-azaltıcı tedbirleri alması gerekir.

Takasbank dolaylı MKT katılımcılarının (işlemci kuruluşların) risklerini doğrudan üstlenmemekte, genel MKT üyeleri işlemci kuruluşların işlemlerini Takasbank'a karşı doğrudan taahhüt etmektedir. MKT hizmeti verilen piyasalarda halen dolaylı işlem yapan işlemci kuruluş bulunmamakla birlikte, MKT Yönetmeliği'nin 16'ncı maddesi çerçevesinde Takasbank kendisini etkileyebilecek bağımlılıkları tespit etme imkânına sahip bulunmaktadır.

CPMI-IOSCO 19 No.lu Prensibi İçin Takasbank Değerlendirme Sonucu

Uyumlu ☒ (Observed)	Genelde Uyumlu ☐ (Broadly Observed)	Kısmen Uyumlu ☐ (Partly Observed)	Uyumsuz ☐ (Not Observed)	Uygulanabilir Değil ☐ (Not Applicable)
---	--	--	---	---

Takasbank, kademeli katılım düzenlemelerinden kaynaklanabilecek riskleri yönetebilecek her türlü imkâna sahip bulunmaktadır.

Principle 20: FMI links

An FMI that establishes a link with one or more FMIs should identify, monitor, and manage link-related risks.

Key considerations

1. Before entering into a link arrangement and on an ongoing basis once the link is established, an FMI should identify, monitor, and manage all potential sources of risk arising from the link arrangement. Link arrangements should be designed such that each FMI is able to observe the other principles in this report.
2. A link should have a well-founded legal basis, in all relevant jurisdictions, that supports its design and provides adequate protection to the FMIs involved in the link.
3. (N/A)
4. (N/A)
5. (N/A)
6. (N/A)
7. Before entering into a link with another CCP, a CCP should identify and manage the potential spill-over effects from the default of the linked CCP. If a link has three or more CCPs, each CCP should identify, assess, and manage the risks of the collective link arrangement.
8. Each CCP in a CCP link arrangement should be able to cover, at least on a daily basis, its current and potential future exposures to the linked CCP and its participants, if any, fully with a high degree of confidence without reducing the CCP's ability to fulfil its obligations to its own participants at any time.
9. (N/A)

Prencip 20: Finansal piyasa altyapısı kuruluşu bağlantıları

Bir veya birden fazla sayıda finansal piyasa altyapısı kuruluşu ile bağlantı kuran bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun bu bağlantılar ile ilişkili riskleri belirlemesi, izlemesi ve yönetmesi gerekir.

Önemli hususlar

20.1. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun, bir bağlantı düzenlemesine girmeden önce ve bağlantı kurulduktan sonra ise düzenli olarak, söz konusu bağlantı düzenlemesinden doğan risklerin olası tüm kaynaklarını belirlemesi, izlemesi ve yönetmesi gerekir. Bağlantı düzenlemeleri her bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun diğer prensiplere uyabilmesini sağlayacak şekilde yapılandırılmalıdır.

Takasbank, Türkiye sermaye piyasalarının borsa işleticisi kuruluşu olan Borsa İstanbul, merkezi saklama kuruluşu olan ve bu çerçevede saklama, kayıt, hak kullanım ve menkul kıymet transfer işlemlerini gerçekleştiren Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK) ve ulusal ödeme sistemini işleten, devlet iç borçlanma araçları için saklama hizmeti sunan ve hem para hem de menkul kıymet transfer işlemlerini gerçekleştiren T.C. Merkez Bankası (TCMB) ile kurduğu bağlantılar sayesinde Türkiye sermaye piyasalarında gerçekleştirilen işlemlerin takas ve mutabakat işlemlerini yapmaktadır.

TCMB, bağlantılı olarak çalıştığı ve hizmet sunduğu bütün finansal piyasa altyapısı kuruluşların katılımıyla (Takasbank ve MKK dâhil olmak üzere) yılda 2 kere acil durum testi gerçekleştirmekte ve bu sayede finansal piyasa altyapısı kuruluşları ile kurduğu bağlantılardan kaynaklanabilecek potansiyel riskleri ölçme, izleme, tespit etme ve yönetme imkânına da sahip olmaktadır. Ayrıca TCMB, yönettiği ödeme sistemi katılımcıları olan finansal piyasa altyapısı kuruluşlarının kendi sistemlerinde ödeme sistemlerini etkileme potansiyeli bulunan revizyonlar yapmaları durumunda; söz konusu revizyonların ilgili finansal piyasa altyapısı kuruluşu tarafından testleri tamamlanmadan uygulanmasını kabul etmemektedir.

Borsa İstanbul, MKK ve Takasbank üyeleri olan diğer piyasa katılımcılarının katılımıyla yılda en az bir kere olmak üzere acil durum testi gerçekleştirerek bağlantı kaynaklı riskleri ölçme imkânı bulmaktadırlar. Banka'nın BİAŞ ve MKK kaynaklı riskleri operasyonel risk kapsamında değerlendirilmektedir. MKK ve BİAŞ kaynaklı riskler Operasyonel Risk Veri Tabanı ve Operasyonel Risk Kayıp Veri Tabanı aracılığıyla izlenmekte olup, Banka'nın Operasyonel Risk Kayıp Veri Tabanı'nda MKK ve BİAŞ kaynaklı herhangi bir kayıp bulunmamaktadır.

Takasbank ve MKK, Türkiye'de Türk sermaye piyasası araçlarının takası ve saklanmasında kullanılabilir yegâne finansal piyasa altyapısı kuruluşları olup bağlantılı çalışmalarını zorunludur. Hem Takasbank hem de MKK, çalışma esaslarında CPMI-IOSCO prensiplerini gözetmektedir.

Ayrıca, Takasbank tarafından MKK ile bağlantılı olarak gerçekleştirilen takas, borç kapatma, alacakların dağıtımı, şartlı ve serbest virman işlemlerinin sürekliliği kapsamında yapılacaklar, MKK-Takasbank arasında imzalanan iş sürekliliği ortak dokümanı ile belirlenmekte ve belirli dönemler itibarıyla güncellenmektedir.

Takasbank yurtdışında yerleşik iki uluslararası merkezi menkul kıymet saklama kuruluşu ile de çalışmaktadır. MKT hizmeti verilen piyasalarda teminat olarak kabul edilebilecek yabancı para menkul kıymetlerin saklanacağı sözkonusu kuruluşlara, Takasbank Yönetim Kurulu tarafından uluslararası kredi derecelendirme notları baz alınarak saklama limitleri tahsis edilmektedir. MKT piyasalarına ait nakit dışı teminat ve garanti fonu katkı payları olarak yurtdışında yerleşik saklama kuruluşlarında muhafaza edilen, nakit dışı kıymetler, saklama kuruluşunun tasfiye ve iflasından ve ayrıca bu kuruluşun alacaklılarının takibinden korunmaktadır.

Yurt dışı saklamacılar ile kurulan bağlantılarda bu saklamacıların uluslararası iş sürekliliği prensiplerine uyumlu olması gözetilmektedir. Yurt dışında bağlantılı olduğumuz Euroclear Bank Brüksel ve Clearstream Banking Lüksemburg The Business Continuity Institute (BCI), British Standard for Business Continuity Management (BS25999), the Institute for Continuity Management (DRI) ve ISO 22301 ve ISO 20000-1 prensiplerine uygun olarak iş sürekliliği politikalarını uygulamaktadır. Bu iki kurum ile olan teknik bağlantılar yedekli olarak sürdürülmektedir. Takasbank iş sürekliliği planında yurt dışı saklama kuruluşları ile ilgili bağlantı riskini tanımlamakta ve gerekli aksiyonları almaktadır.

Takasbank'ın yabancı menkul kıymet saklaması için kullandığı saklama kurumları CPMI IOSCO prensiplerine uyumlu olup, açık ve detaylı inceleme prosedürleri mevcuttur. Belçika Kanunları uyarınca Euroclear Bank Brüksel'de saklama hesabı olan kurumlar hesaplarında bulunan menkul kıymetlerin hesap bakiyeleri oranında ortak sahibidir. Saklama hesaplarındaki menkul kıymetler Euroclear Bank varlıklarından ayrı izlenmektedir. Euroclear Bank açık ve detaylı inceleme raporlarını sürekli yayımlamakta olup, Takasbank tarafından bu raporlar düzenli olarak takip edilmektedir. Ayrıca bağlantılı kuruluşların kredi derecelendirme notları ile bu kurumlarındaki ve bunların tabi oldukları ilgili mevzuat ve uluslararası prensiplerdeki gelişmeler ve kredi derecelendirme notları düzenli takip edilmektedir. Yılda bir veya iki kez gerçekleşen yüz yüze veya çevirim içi toplantılar öncesi analizler yapılarak, bu toplantılarda değişiklikler/gelişmeler tartışılmakta ve gerektiğinde bu kurum yetkilileri tarafından açıklamalar yapılmaktadır. Clearstream Banking Lüksemburg, Euroclear Bank Brüksel ile benzer hizmet standardına sahip uluslararası merkezi saklama kuruluşudur. Bu sebeple Clearstream ve Euroclear bağlantıları birbirinin yedeği olarak aktif tutulmaktadır.

20.2. Bir bağlantının, ilgili tüm yargı alanlarında, söz konusu bağlantıda yer alan finansal piyasa altyapısı kuruluşlarını destekleyen ve yeterli koruma sağlayan, sağlam oluşturulmuş bir hukuki zemine sahip olması gerekir.

Belçika ülkesinde yerleşik olan Euroclear Bank ve Lüksemburg'da yerleşik olan Clearstream Banking ile bağlantı kurulmaktadır. Bu iki kurum da CPMI IOSCO tarafından ICSD (Uluslararası Merkezi Saklama Kurumu) olarak tanımlanmıştır (Recommendations for securities settlement systems, 2011). Avrupa Birliği içinde faaliyet göstermeleri sebebi ile Avrupa Birliği Merkezi Menkul Kıymet Saklama Düzenlemesi (Central Securities Depository Regulation, CSDR), MiFID (Markets in Financial Instruments Directive) ve MiFIR (Markets in Financial Instruments Regulation) düzenlemelerine de tabidirler. Bu kapsamda ESMA (European Securities Market Authority) ve kendi ülkelerindeki finansal sektör düzenleyici kuruluşlarının denetim ve gözetimine tabidirler. Euroclear Bank FSMA (Belgian Financial Services and Markets Authority), Clearstream Banking Lüksemburg ise CSSF (Commission de Surveillance du Secteur Financier Luxembourg) tarafından denetlenmektedir.

Euroclear Bank Brüksel ve Clearstream Banking Lüksemburg banka olmaları ve menkul kıymet mutabakat sistemi işletmeleri sebebi ile Avrupa Birliği (EBA- European Banking Authority) ve kendi ülkelerindeki merkez bankası denetimi (Bank of Belgium, Banque central du Luxembourg) altında ödeme sistemleri düzenlemelerine ve denetimine tabidirler.

Ayrıca bu iki kurum da CPPI prensiplerine uyumlu olarak çalışmaktadırlar. Bu kapsamda CPPI - IOSCO Principles for Financial Market Infrastructures prensiplerine tam uyumlu oldukları ülkelerindeki gözetim otoriteleri (FSMA, CSSF) tarafından denetlenmektedir.

Bağlantı kuruluş aşamasında bağlantı kurulacak kuruluş detaylı incelemeye tabi tutulmakta bu kuruluşun tabi olduğu yerel ve uluslararası hukuki çerçeve incelenmektedir. Bu kapsamda değişiklikler yakından takip edilmekte, bunun yanı sıra yıllık incelemelerde hukuki çerçevedeki değişiklikler ayrıca değerlendirilmektedir.

20.3. MKT faaliyeti ile ilgili değildir.

20.4. MKT faaliyeti ile ilgili değildir.

20.5. MKT faaliyeti ile ilgili değildir.

20.6. MKT faaliyeti ile ilgili değildir.

20.7. Bir merkezi karşı taraf, başka bir merkezi karşı taraf ile bağlantıya girmeden önce bağlantılı merkezi karşı tarafın temerrüdünden kaynaklanacak potansiyel yayılma etkilerini belirlemeli ve yönetmelidir. Bağlantının üç veya daha fazla merkezi karşı tarafı içermesi halinde her bir merkezi karşı tarafın söz konusu kolektif bağlantı düzenlemesinin risklerini belirlemesi, değerlendirmesi ve yönetmesi gerekir.

Takasbank rapor tarihi itibarıyla herhangi bir merkezi karşı taraf kuruluşu ile bağlantılı çalışmamaktadır.

Diğer taraftan, Merkezi Karşı Taraf Yönetmeliği'nin 38'inci maddesi "Diğer MKT kuruluşları ile bağlantılı çalışma" başlıklı olup, Takasbank'ın diğer MKT kuruluşları ile bağlantılı çalışmaya ilişkin usul ve esasların Kurul tarafından düzenleneceği ifade edilmektedir.

Takasbank, Kurul'un uygun görmesi halinde, yurtiçi veya yurtdışında yerleşik MKT kuruluşları ile bağlantılı çalışabilir. Bağlantılı çalışma, Takasbank'ın bir veya daha fazla MKT kuruluşu ile özel şartlar altında riskler ile orantılı olarak teminat ve tanımlanacak ilave kaynakların karşılıklı olarak değiştirilmesini içeren karşılıklı bağlantı veya Takasbank'ın diğer bir MKT'nin üyesi yahut diğer bir MKT'nin Takasbank'ın üyesi olarak faaliyet göstermesini içeren katılımcı bağlantı şeklinde gerçekleştirilebilir. Katılımcı bağlantı yoluyla Takasbank'a üye olan MKT kuruluşları için bu Yönetmelik'te belirtilen üyelik koşullarından bir kısmı aranmayabilir.

20.8. Merkezi karşı taraflar arasındaki bağlantı düzenlemesinde yer alan her bir merkezi karşı tarafın, bağlantılı merkezi karşı taraf ile katılımcılarına olan kendi, eğer varsa, cari ve gelecekteki potansiyel risklerini, merkezi karşı tarafın kendi katılımcılarına olan yükümlülüklerini herhangi bir anda yerine

getirme kabiliyetini azaltmadan tamamen ve yüksek bir güven seviyesinde, asgari günlük bazda, karşılayabilmesi gerekir.

Takasbank rapor tarihi itibarıyla herhangi bir merkezi karşı taraf kuruluşu ile bağlantılı çalışmamaktadır.

20.9. MKT faaliyeti ile ilgili değildir.

CPMI-IOSCO 20 No.lu Prensibi İçin Takasbank Değerlendirme Sonucu

Uyumlu ☒ (Observed)	Genelde Uyumlu ☐ (Broadly Observed)	Kısmen Uyumlu ☐ (Partly Observed)	Uyumsuz ☐ (Not Observed)	Uygulanabilir Değil ☐ (Not Applicable)
---	--	--	---	---

Takasbank, bağlantılı çalıştığı finansal piyasa altyapısı kuruluşları ile ilişkili riskleri yönetme kapasitesine sahiptir.

Principle 21: Efficiency and effectiveness

An FMI should be efficient and effective in meeting the requirements of its participants and the markets it serves.

Key considerations

- 1. An FMI should be designed to meet the needs of its participants and the markets it serves, in particular, with regard to choice of a clearing and settlement arrangement; operating structure; scope of products cleared, settled, or recorded; and use of technology and procedures.*
- 2. An FMI should have clearly defined goals and objectives that are measurable and achievable, such as in the areas of minimum service levels, risk-management expectations, and business priorities.*
- 3. An FMI should have established mechanisms for the regular review of its efficiency and effectiveness.*

Prensip 21: Verimlilik ve etkinlik

Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun hem katılımcılarının hem de faaliyette bulunduğu piyasaların ihtiyaçlarını karşılamada verimli ve etkin olması gerekir.

Önemli hususlar

21.1. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu, özellikle takas ve mutabakat düzenlemelerinin seçimi; işletim yapısı; takası veya mutabakatı yapılan veya kaydı tutulan ürünlerin kapsamı; ve teknoloji ve prosedürlerin kullanımı açısından hem katılımcılarının hem de hizmet sunduğu piyasaların ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yapılandırılmalıdır.

Takasbank hizmet verdiği piyasalarla ilgili gelişmeleri yakından takip etmekte, finans piyasalarına ve hizmet verdiği sektörlerle ilişkin düzenli analizler yapmaktadır. İş kurallarının işlerliğini sağlamayı teminen

düzenleyici kurumlar (SPK, TCMB, BDDK) ile yakın temas halinde çalışmaktadır. Aynı şekilde, bu kuralların müşterilerin ihtiyaçlarını etkin şekilde karşılaması için üyelerle yapılan düzenli ve proje bazlı toplantılar ile üye eğitimleri düzenlenmektedir. Bunun yanı sıra, yıllık olarak uygulanmakta olan müşteri memnuniyet anketleri de verilen hizmetin karşı tarafta oluşturduğu etkiyi ölçmeyi ve varsa gerekli iyileştirmelerin yapılmasını teminen sürekli iyileştirme odaklı hizmet anlayışını pekiştirmektedir.

Ayrıca, Takasbank'ın iş sürekliliği vizyonu, kendi kontrolü dışında oluşabilecek olaylarda faaliyetlerin etkilenmeden veya minimum etki ile sürdürülebilmesini sağlamayı hedeflemektedir. Bu kapsamda oluşturulan İş Sürekliliği Yönetim Sistemi (İSYS) etkin bir şekilde kullanılmakta, verilen hizmetin tüm taraflarını içeren “İlgili Taraf Analizi” vasıtasıyla ilgili dış paydaşlar ile iş birliği ve iletişim geliştirme çalışmaları yürütülmektedir. Performans göstergelerine ilişkin ölçümlere istinaden alınan önlem ve iyileştirmelerin etkileri yılda en az bir defa yapılan tatbikatlar ile izlenmekte ve sonuçları sürekli iyileştirme verisi olarak kullanılmaktadır.

MKT hizmeti verilen piyasalar için kurulan Risk Komitesinin MKT üyelerinin sistem tasarımına daha fazla katkı sağlamalarına imkân tanıyacağı düşünülmektedir.

21.2. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu, asgari hizmet seviyeleri, risk-yönetim beklentileri ve iş öncelikleri gibi alanlarda, ölçülebilir ve gerçekleştirilebilir açık bir şekilde tanımlanmış hedeflere ve amaçlara sahip olmalıdır.

Takasbank temel olarak “güvenilir, etkin, yenilikçi ve uluslararası kalite standartlarında takas, bankacılık ve merkezi risk yönetimi hizmetleri sunan, uluslararası piyasalarda da tercih edilen bir kurum olmak.” vizyonunu taşımaktadır. Hedeflerini, stratejilerini ve teknolojik altyapısını bu ana vizyon etrafında şekillendirmekte ve yönetsel bir sistem ile desteklemektedir.

Bu kapsamda, BDDK tarafından yayımlanan “Bankaların Kurumsal Yönetim İlkelerine İlişkin Yönetmelik” ve SPK tarafından yayımlanan “Kurumsal Yönetim Tebliği” uyarınca Takasbank, devamlılık gösteren faaliyetlerini yönlendirecek stratejilerini belirlemek için 3 yıllık Stratejik Plan oluşturulmaktadır. Bu hedefler; bankanın gücünü ve mali değerini artırmayı hedefleyen finansal hedefler, verilen hizmetlere ve müşterilere ilişkin etkin büyümeyi amaçlayan müşteri hedefleri, teknolojik altyapı iyileştirmeleri ve uluslararası düzeyde etkin ve güvenilir hizmet sunmaya yönelik süreç hedefleri, insan kaynakları yetkinliğinin ve performansının maksimize edilmesini hedefleyen organizasyon/İK hedefleri ile başta üyeler/müşteriler ve çalışanlar olmak üzere tüm paydaşların memnuniyet ve yetkinlikleri ile birlikte Borsa İstanbul Grubu bünyesinde sinerjinin artırılması hedefleri kapsamında belirlenmektedir. Stratejik Plan’da yer alan hedeflere ulaşmak için alınacak aksiyonlar her hedef için ayrı ayrı belirlenmektedir.

Stratejik Plan düzenli olarak (yıllık) gözden geçirilmekte ve bu hedeflere ulaşma derecesinin ve performansının sürekli ve etkin bir şekilde yönetimini sağlamak için gerçekleştirmeler düzenli olarak takip edilmektedir. Stratejik Planın yıllık değerlendirilmesi; her hedef için belirlenen aksiyonlar ve İş Planı bazında ayrıntılı olarak yapılmakta gerçekleştirilemeyen ya da gecikme olan aksiyonların nedeni ortaya konulmaktadır.

21.3. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun, kendi verimliliği ve etkinliğinin düzenli gözden geçirilmesine yönelik kurulu mekanizmalarının olması gerekir.

Takasbank'ın vizyonu çerçevesinde oluşturduğu hedefleri etkin bir şekilde belirlemeyi ve gerçekleştirmelerini ölçmeyi teminen Yönetim Kurulu'na ve Genel Müdür'e bağlı yönetim komiteleri bulunmaktadır. Bu komitelerin çalışma ve teşkiline dair esaslar ayrıca belirlenmekte olup, düzenli aralıklarla toplanılmaktadır.

Bankamızın her yıl düzenlediği müşteri memnuniyet anketi bulunmakta olup, anket sonucuna göre Bankamızın sunduğu hizmetlerin etkinliğinin ve verimliliğinin artırılması ile ilgili geliştirmeler yapılmaktadır. Her yıl düzenli olarak gerçekleştirilen memnuniyet anketimize ek olarak, üyelerimiz ile bilgilendirme toplantıları ve ilgili proje kapsamında proje testleri üyelerimizin desteği ile gerçekleştirilmektedir.

CPMI-IOSCO 21 No.lu Prensibi İçin Takasbank Değerlendirme Sonucu

Uyumlu ☒ (Observed)	Genelde Uyumlu ☐ (Broadly Observed)	Kısmen Uyumlu ☐ (Partly Observed)	Uyumsuz ☐ (Not Observed)	Uygulanabilir Değil ☐ (Not Applicable)
--	---	---	--	--

Takasbank hem katılımcılarının hem de faaliyette bulunduğu piyasaların ihtiyaçlarını karşılamada verimli ve etkindir.

Principle 22: Communication procedures and standards

An FMI should use, or at a minimum accommodate, relevant internationally accepted communication procedures and standards in order to facilitate efficient payment, clearing, settlement, and recording.

Key consideration

1. An FMI should use, or at a minimum accommodate, internationally accepted communication procedures and standards.

Prensip 22: İletişim prosedürleri ve standartları

Ödeme, takas, mutabakat ve kayıt tutma işlemlerinin verimli bir şekilde gerçekleşmesini sağlamak amacıyla bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun uluslararası kabul görmüş ilgili iletişim prosedürlerini ve standartlarını kullanması veya en azından bunlara gerekli uyumu sağlaması gerekir.

Önemli hususlar

22.1 Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu, uluslararası kabul görmüş iletişim prosedürleri ve standartları kullanmalı veya en azından bunlara gerekli uyumu sağlamalıdır.

Türk Lirası ödemeler ve yerel menkul kıymet işlemleri için TCMB ödeme sistemleri kullanılmaktadır (EFT ve EMKT). Döviz cinsinden işlemlerde de muhabir banka hesapları kullanılmaktadır. FX ve sınır-ötesi menkul kıymet mutabakat işlemleri için SWIFT ISO 15022 ve ISO 20022 mesajları kullanılmaktadır. Takasbank'ın kendi sistemleri müşteri emirleri SWIFT mesajlarına dönüştürmekte ve bu SWIFT mesajları ilgili uluslararası kuruluşlara mutabakat ve saklama işlemlerini kesinleştirmek amacı ile gönderilmektedir. Aynı şekilde, Takasbank sistemleri uluslararası kuruluşlardan gelen SWIFT mesajlarındaki bilgileri parçalayarak Takasbank alt sistemlerine yönlendirilmektedir.

Yurt dışı saklama kuruluşları ile iletişimde SWIFT sistemi kullanılmaktadır. Bu kapsamda Takasbank iç sistemleri SWIFT mesajlarını kabul edecek, bu mesajlar ile iç sistemlere işleyecek ve iç sistemlerde tetiklenen talimatları SWIFT mesajına çevirerek ilgili yurt dışı kuruma SWIFT üzerinden gönderecek şekilde kurgulanmıştır. SWIFT iletişimi de güvenliği sağlamak amacıyla SWIFT'in bir uygulaması olan "customer security framework" kullanılmakta, buna uyumlu olduğumuz SWIFT internet sitesinde beyan edilmekte ve bu uyum İç Kontrol Birimi tarafından denetlenmektedir.

Yaptırım listelerinin kontrolü amacıyla AML uygulaması kullanılmaktadır. Bu uygulamaya MASAK, OFAC, BM, UK, EU, FATF vs. yaptırım listelerini barındıran Dow Jones listesi entegre edilmiştir. Bankamız nezdindeki kayıtların AML uygulaması ile taranması sağlanmaktadır. Bankamızda kurulan AML uygulaması EFT ve SWIFT işlemleri üzerinde işlemektedir. Gönderilen EFT ve SWIFT işlemlerinde, yaptırım listesine takılanların listesi işlem bazlı olarak Mevzuat ve Uyum Birimi'ne iletilmektedir. Birim çalışanları tarafından listeye takılan işlemler incelenmektedir. Hatalı eşleşme olduğu görülmesi halinde uygunluk verilmektedir. Aksi halde Üst Düzey Yönetim ile istişare edilip süreç ilerletilmektedir.

CPMI-IOSCO 22 No.lu Prensibi İçin Takasbank Değerlendirme Sonucu

Uyumlu ☒ <i>(Observed)</i>	Genelde Uyumlu ☐ <i>(Broadly Observed)</i>	Kısmen Uyumlu ☐ <i>(Partly Observed)</i>	Uyumsuz ☐ <i>(Not Observed)</i>	Uygulanabilir Değil ☐ <i>(Not Applicable)</i>
---	--	--	---	---

Takasbank, ödeme, takas ve mutabakat işlemlerinde uluslararası kabul görmüş iletişim standartlarını kullanmaktadır.

Principle 23: Disclosure of rules, key procedures, and market data

An FMI should have clear and comprehensive rules and procedures and should provide sufficient information to enable participants to have an accurate understanding of the risks, fees, and other material costs they incur by participating in the FMI. All relevant rules and key procedures should be publicly disclosed.

Key considerations

- 1. An FMI should adopt clear and comprehensive rules and procedures that are fully disclosed to participants. Relevant rules and key procedures should also be publicly disclosed.*
- 2. An FMI should disclose clear descriptions of the system's design and operations, as well as the FMI's and participants' rights and obligations, so that participants can assess the risks they would incur by participating in the FMI.*
- 3. An FMI should provide all necessary and appropriate documentation and training to facilitate participants' understanding of the FMI's rules and procedures and the risks they face from participating in the FMI.*
- 4. An FMI should publicly disclose its fees at the level of individual services it offers as well as its policies on any available discounts. The FMI should provide clear descriptions of priced services for comparability purposes.*
- 5. An FMI should complete regularly and disclose publicly responses to the CPMI(CPSS)-IOSCO disclosure framework for financial market infrastructures. An FMI also should, at a minimum, disclose basic data on transaction volumes and values.*

Prencip 23: Kuralların, temel prosedürlerin ve piyasa verilerinin açıklanması

Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşunun açık ve kapsamlı kural ve prosedürlerinin olması ve bir finansal piyasa altyapısına katılmaları nedeniyle maruz kalacakları riskleri, ücret ve diğer önemli maliyetleri doğru bir şekilde anlayabilmelerini sağlayacak yeterli bilgiyi katılımcılara sağlaması gerekir. İlgili tüm kural ve prosedürler kamuya açıklanmış olmalıdır.

Önemli hususlar

23.1. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu, açık ve kapsamlı ve katılımcılara bütün yönleriyle açıklanan kural ve prosedürlere sahip olmalıdır. İlgili kuralların ve temel prosedürlerin de kamuya açıklanmış olması gerekir.

Takasbank'ın merkezi karşı taraf hizmeti verdiği piyasa ve sermaye piyasası araçları için geçerli olan çatı kuralları içeren Merkezi Takas Kuruluşlarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Genel Yönetmelik, Merkezi Takas Yönetmeliği ve Merkezi Karşı Taraf Yönetmeliği ile süreçlere ve yöntemlere ilişkin detaylı açıklamaları içeren Piyasa Yönerge ve Prosedürleri, Takasbank'ın internet sitesinde kamuya açık olarak yer almaktadır.

Ayrıca, kullanıcı kılavuzları, kurallara ilişkin değişiklik ve düzeltmeler ile bilgilendirme formları üyelere Genel Mektuplar ve duyurular aracılığı ile duyurulmakta olup bu dokümanlara da Takasbank internet sitesinden ulaşılabilir.

Bahsi geçen çatı yönetmelikler ve Piyasa Yönergeleri Sermaye Piyasası Kurulu tarafından, Pay ve Borçlanma Araçları Piyasaları kapsamındaki hususlar ise ayrıca TCMB tarafından onaylanmaktadır. Piyasa Prosedürleri de yönetmelik ve yönerge hükümleri dikkate alınarak, ilgili iş birimleri, Mevzuat ve Uyum Birimi ile Hukuk Müşavirliğinin katkıları ile açık ve kapsamlı bir şekilde kaleme alınmaktadır.

MKT Yönetmeliği merkezi karşı taraf hizmeti verilen piyasalardaki rutin işleyişin yanı sıra olağanüstü durumlarda alınacak tedbirlere ilişkin düzenlemeleri de içermektedir. MKT Yönetmeliği'nin 48'inci maddesi, olağanüstü durumlarda Takasbank tarafından alınabilecek tedbirleri düzenlemektedir.

Yönetmelik ve piyasa yönergesi Sermaye Piyasası Kurulu'nun onayı olmaksızın değiştirilememekte, değişiklik gerekçelerinin öncelikle Sermaye Piyasası Kurulu'na açıklanması gerekmektedir.

Bununla birlikte, her yıl yapılan dış müşteri memnuniyet anketinde katılımcılardan kural ve prosedürlerin açık ve anlaşılır olup olmadığının değerlendirilmesi talep edilmektedir.

Üyelere, diğer paydaşlara ve kamuya yapılacak açıklamalar ise Takasbank Merkezi Karşı Taraf Risk Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi'nin 40'inci maddesinde somut bir şekilde düzenlenmiştir. Kamuya açıklanacak verilerde banka sırrı, müşteri sırrı ve ticari sırların korunmasına dikkat edilir. Stres testlerine ilişkin sonuçların açıklanmasında üye isimlerine yer verilmez.

23.2. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu, sistemin yapısı ve işleyişi, kendilerinin ve katılımcıların hakları ve yükümlülükleri hakkında açık bilgi sunmalı ve katılımcıların bir finansal piyasa altyapısı kuruluşuna katılım yaparak maruz kalacakları riskleri değerlendirebilmelerine imkân sağlamalıdır.

Takasbank'ın ve üyelerin takas sistemine dair karşılıklı yükümlülükleri, SPK tarafından onaylı Takas Yönetmeliği'nin 16'ncı maddesinde düzenlenmiş bulunmaktadır. Takasbank takas işlemlerinin eksiksiz yapılmasını teminen piyasa özelliklerine göre gerekli sistemleri oluşturmayı ve etkin ve güvenilir bir teknik alt yapı kurmayı taahhüt etmektedir. Üyeler de Takasbank'ın sistemin kesintisiz ve güvenli işletiminde sürekliliği sağlamak için yapacağı sistem değişikliklerine belirlenen sürelerde uyum sağlamak ve davet edildiği testlere iştirak etmek zorundadır.

Piyasa Yönergesi ve Prosedürleri piyasa işleyişi açısından gerekli detayları sunmakta olup herhangi bir değişiklik olması durumunda üyelere Genel Mektup aracılığıyla bilgilendirme yapılmakta ve ilgili dokümanlar kurumsal internet sitesinde yayımlanmaktadır.

MKT üyesi olmak isteyen kuruluşların ilaveten, Takasbank internet sitesinde üyelik sözleşme örnekleri ile birlikte yayımlanan, bünyelerinde tesis ettikleri sistemlere ilişkin detayları içeren "Yönetim Kurulunca Bilgi İşlem, Risk Yönetimi, İç Kontrol ve İç Denetim Sistemleri ile ilgili Yapılması Gereken Beyan"³ formunu

³ [Yönetim Kurulunca Bilgi İşlem, Risk Yönetimi, İç Kontrol Ve İç Denetim Sistemleri ile ilgili Yapılması Gereken Beyan](#)

incelemesi ve belirtilen şartlara uyum sağladığına ilişkin yazılı kabulde bulunması gerekmektedir. MKT üyelik tiplerinin ve üyeliğe kabul edilenlere tahsis edilecek risk limitlerinin belirlenmesinde kullanılan İçsel Kredi Derecelendirme ve Değerlendirme Sistemi⁴'nin genel esasları internet sitesinde kamuya açıklanmaktadır.

İlaveten Takasbank tarafından 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 78'inci maddesinin dördüncü fıkrası ile Takasbank Merkezi Karşı Taraf Yönetmeliği'nin 7'nci maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendi ve 8'inci maddesinin ikinci fıkrasına dayanılarak hazırlanan Takasbank Merkezi Karşı Taraf Üyelerinin Bilgi, Risk Yönetimi, İç Denetim ve İç Kontrol Sistemleri Hakkında Yönerge Sermaye Piyasası Kurulu tarafından 10/03/2016 tarihinde onaylanmış bulunmakta ve kamuya açık olarak Takasbank resmi internet sitesinde yayımlanmaktadır. Yönergenin amacı; merkezi karşı taraf hizmeti alması uygun görülen üyelerin, Takasbank'a olan yükümlülükleriyle ilgili üstlendikleri risklerin yönetimini ve kontrolünü sağlamak üzere kuracakları bilgi sistemleri, risk yönetimi, iç denetim ve iç kontrol faaliyetlerine ve bu faaliyetlerin Yönerge hükümleri açısından yeterliliğinin gözetimine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Ayrıca, merkezi karşı taraf hizmeti verilen piyasalarda işlem yapılabilmesini teminen imzalanması gereken üyelik sözleşmeleri, piyasa işleyişine ilişkin esaslar ile tarafların hak ve yükümlülüklerine ilişkin sınırları net bir şekilde çizmektedir. Bunun yanı sıra, ilgili piyasalar için geçerli sözleşme öncesi bilgi formları sözleşmenin bir örneği ile Takasbank'ın vazgeçilmez nitelikteki genel işlem şartlarını detaylandıran hususları içermekte olup, üye adayları üyelik sözleşmesinin imzalanmasından önce bu formları detaylı olarak incelediğini ve şartları kabul ettiğini beyan etmek zorundadır.

23.3. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu, katılımcıların finansal piyasa altyapısı kuruluşunun kural ve prosedürlerini ve finansal piyasa altyapısı kuruluşuna katılımları nedeniyle karşılaşılabilecekleri riskleri anlamalarını sağlamak için tüm gerekli ve uygun dokümanları ve eğitimi sunmalıdır.

Yukarıda (23.2) bahsedilen üyelik sözleşmeleri ve üyelik sözleşmesi öncesi bilgi formlarının yanı sıra, merkezi karşı taraf hizmeti verilen piyasalarda geçerli olan kuralları içeren yönetmelikler ve işleyiş esaslarını detaylandıran piyasa prosedürleri ve yönergeler de üyelerin yetki ve sorumluluklarına ilişkin detaylı bilgi vermekte olup bu dokümanlara Takasbank internet sitesinden ulaşılabilir. Ayrıca, piyasa kurallarında veya işleyişinde geçerli olacak değişiklikler ve kullanıcı kılavuzları Genel Mektup aracılığı ile üyelere duyurulmakta; gerekli görülmesi ya da üyelere talep gelmesi halinde üye eğitimleri düzenlenmektedir.

MKT üyesi olmak isteyen kuruluşların, Takasbank internet sitesinde üyelik sözleşme örnekleri ile birlikte yayınlanan, bünyelerinde tesis ettikleri sistemlere ilişkin detayları içeren Yönetim Kurulunca Bilgi İşlem, Risk Yönetimi, İç Kontrol ve İç Denetim Sistemleri ile ilgili Yapılması Gereken Beyan formunu incelemesi ve belirtilen şartlara uyum sağladığına ilişkin yazılı kabulde bulunması gerekmektedir.

Takasbank, MKT üyeliği koşullarını tam olarak anlamadığı veya üyelik koşullarını yanlış yorumladığı kanaatine ulaştığı üyeleri hakkında, üyeliğin askıya alınması veya üyelikten çıkarma benzeri ağır bir disiplin

⁴ [Takasbank İçsel Kredi Derecelendirme ve Değerlendirme Sistemi](#)

cezasına başvurmadan önce durumu değerlendirme ve gerektiğinde üyelerini uyarma imkânına sahiptir. Disiplin hükümleri Takasbank Merkezi Takas Yönetmeliği'nin Yedinci Bölümü'nde yer almaktadır.

23.4. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu, hem sunduğu hizmetlere ilişkin hizmet-bazında ücretlerini hem de bunlara ait mevcut iskontolar ile ilgili politikalarını kamuya açıklamalıdır. Finansal piyasa altyapısı kuruluşunun ücretli hizmetlerinin açık tanımlarını karşılaştırılabilirlik amacıyla sunması gerekir.

Takasbank'ın verdiği hizmetlere ilişkin geçerli olan ücret ve komisyonlara internet sitesinden ulaşılabilir⁵. Ayrıca, bu bilgilerin güncellenmesi halinde üyeler, yeni tarifelerin geçerli olacağı tarihten önce Genel Mektup veya duyurular aracılığı ile bilgilendirilmektedir. Bu tarifelerin belirlenmesinde benzer nitelikteki finansal altyapı kuruluşları ile gerekli kıyaslamalar yapılmakta, ücret tarifeleri Sermaye Piyasası Kurulu'nun onayı ile yürürlüğe girmektedir. Dolayısı ile ücret ve komisyon değişikliklerinin hangi gerekçe ile yapıldığının Sermaye Piyasası Kurulu'na açıklanması gerekmektedir.

Şartlı virman ve global saklama SWIFT mesaj formatları ile ücret tarifesi Bankamız internet sitesinde yer almakta ve güncellemeler genel mektup ile üyelere duyurulup, formatlar da güncellenmektedir.

Takasbank teknolojisinde, iletişim prosedürlerinde, ücretlerde, kural ve prosedürlerde yapılan değişiklikler genel mektuplar ile üyelere duyurulmakta ve internet sitesinde erişilebilir halde bulunmaktadır. Ayrıca yıllık entegre faaliyet raporunda o yıl içinde hayata geçirilecek/geçirelen projeler ve projelerin katma değer bilgileri detaylı bir şekilde paylaşılmaktadır. Entegre faaliyet raporları Takasbank internet sitesinde de yayımlanmaktadır.

Verilen hizmete ilişkin ücret tarifesinde değişiklik yapılmak istendiğinde Takasbank Hizmet Bazlı Karlılık Çalışmasına başvurulmaktadır. Söz konusu çalışma en az üç ayda bir tekrarlanmakta ve her bir hizmet için gelir ve gider karşılaştırması yapılmaktadır. Bu çalışma verilen hizmetin maliyetleri karşılıp karşılamadığı konusunda önemli bir veri sağlamaktadır.

23.5. Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşu, “CPMI-IOSCO, Finansal piyasa altyapısı kuruluşlarına ilişkin kamuyu aydınlatma çerçevesini” düzenli olarak yerine getirmeli ve yanıtlarını kamuya açıklamalıdır. Finansal piyasa altyapısı kuruluşunun, en azından, işlem hacimleri ve tutarlarına ilişkin temel verileri de açıklamalıdır.

Takasbank sunduğu merkezi karşı taraf hizmetlerinin CPMI-IOSCO prensiplerine uyumunu değerlendirmek amacıyla “CPMI-IOSCO, Finansal piyasa altyapısı kuruluşlarına ilişkin kamuyu aydınlatma çerçevesini” dikkate alarak düzenlediği işbu raporu internet sitesi üzerinden Türkçe ve İngilizce olarak duyuracaktır. Çerçeve normal olarak her iki yılda bir kez, önemli değişikliklerde ise iki yıllık süre beklenmeden güncellenecektir.

Takasbank'ın merkezi karşı taraf hizmetine ilişkin tüm bilgilere, kurumsal internet sitesinde;

- Türkçe (<http://www.takasbank.com.tr/tr/Sayfalar/MKT.aspx>)

⁵ <https://www.takasbank.com.tr/tr/urun-ve-hizmet-ucretleri>

- İngilizce (<http://www.takasbank.com.tr/en/Pages/MKT.aspx>)

bağlantıları üzerinden erişilebilmektedir.

Üyelere, diğer paydaşlara ve kamuya yapılacak açıklamalar Takasbank Merkezi Karşı Taraf Risk Yönetimi Uygulama Esasları Yönergesi'nin 40'inci maddesinde somut bir şekilde düzenlenmiştir. Buna göre; Takasbank'ın verdiği MKT hizmetlerinde şeffaflığın sağlanması amacıyla aşağıda asgari olarak belirtilen bilgiler üyelere ve kamuya açıklanır ve periyodik olarak güncellenir:

- Yönetim düzenlemelerine dair;
  - Organizasyon ve kurumsal yönetime ilişkin hususlar,
  - Son döneme ilişkin denetlenmiş finansal tablolar,
- İş kurallarına dair;
  - Yönetmelik, yönerge ve prosedürler,
  - Banka'nın merkezi takas hizmetleri ile ilgili bilgiler,
  - Risk yönetimine, üyeliğe ve temerrüt yönetimine ilişkin esaslar,
  - Teminat olarak kabul edilen varlıklar ve teminat değerlendirme katsayıları,
  - Teminatların izlenmesi, ayrıştırılması ve teminat hesaplarının nitelikleri,
  - İşlem teminatı ve garanti fonu parametreleri,
  - Stres testi ve geriye dönük testlere ilişkin özet sonuçlar,
  - Mevcut MKT üyeleri,
  - Günlük olarak takası yapılan işlemlerin miktarı,
  - Piyasa ortalama bulunması gereken teminat tutarı,
  - Takas komisyon ve ücretleri,
  - Sistem iletişim protokollerine dair teknik gereklilikler.

Kamuya açıklanacak verilerde banka ve müşteri sırrı ile ticari sırların korunmasına dikkat edilir. Stres testlerine ilişkin sonuçların açıklanmasında üye isimlerine yer verilmez. Açıklamalar kurumsal internet sitesi üzerinden Türkçe ve İngilizce dillerinde yapılmaktadır.

Bununla birlikte, üyelere sistemin işleyiş ve mekanizmasıyla ilgili destek olacağı düşünülen her türlü yardımcı doküman da kurumsal internet sitesinde yayınlanmaktadır.

CPMI-IOSCO 23 No.lu Prensibi İçin Takasbank Değerlendirme Sonucu

Uyumlu ☒ (Observed)	Genelde Uyumlu ☐ (Broadly Observed)	Kısmen Uyumlu ☐ (Partly Observed)	Uyumsuz ☐ (Not Observed)	Uygulanabilir Değil ☐ (Not Applicable)
---	--	--	---	---

Takasbank, maruz kalacakları riskleri, ücret ve diğer önemli maliyetleri doğru bir şekilde anlayabilmelerini sağlayacak yeterli bilgiyi katılımcılarına sağlamakta, üyeler ve piyasalar ile ilgili tüm kural ve prosedürler kamuya açıklanmış bulunmaktadır.

IV. EKLER

A. Takasbank CPMI-IOSCO Prensiplerine İlişkin Özet Değerlendirme Tablosu

Takasbank olarak MKT faaliyetlerimizin CPMI-IOSCO tarafından Nisan 2012 tarihinde yayınlanan temel prensiplere uyumluluk düzeyini belirlemek için yaptığımız değerlendirmede, tüm prensiplerle ‘uyumlu’ olduğumuz sonucuna ulaşılmıştır. Merkezi Saklama Kuruluşları (CSD/Central Securities Depository) ile ilgili 11 no.lu temel prensip ile sadece Veri Depocusu Kuruluşlar (TR/Trade Repository) ile ilgili 24. no.lu temel prensip ise uygulanabilir olmadıkları için değerlendirme dışı bırakılmıştır. Prensipler bazında özet değerlendirme tablosu Tablo-3’te verilmektedir.

Değerlendirme Kategorisi	Prensip
Uyumlu	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23
Genelde Uyumlu	-
Kısmen Uyumlu	-
Uyumsuz	-
Uygulanabilir Değil	11, 24

Tablo 2- Takasbank CPMI-IOSCO Prensiplerine İlişkin Özet Değerlendirme Tablosu